

T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
TÜRK MUSİKİSİ PROGRAMI

KÜLTÜREL BAĞLAMDA TRABZON KENT MERKEZİ
SOSYAL YAŞAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

ÖMER AKIN

DANIŞMAN: DOÇ.DR ÖZLEM DOĞUŞ VARLI

İSTANBUL- 2015

T.C
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK MUSİKİSİ ANASANAT DALI
TÜRK MUSİKİSİ PROGRAMI

KÜLTÜREL BAĞLAMDA TRABZON KENT MERKEZİ
SOSYAL YAŞAMI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

ÖMER AKIN

DANIŞMAN: DOÇ.DR ÖZLEM DOĞUŞ VARLI

İSTANBUL- 2015

T.C.
HALIÇ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

..TÜRK MÜSİKİSİ Anabilim/Anasanat Dalı TÜRK MÜSİKİSİ Programı Tezli Yüksek Lisans
öğrencisi ..... Ömer AKIN ..... tarafından hazırlanan
"Kültürel bağlamda Trabzon kent merkezi sosyol. yaşamı"
....."

adlı bu çalışma jürimizce Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Sınav Tarihi : 22.1.2015

(Jüri Üyesinin Ünvanı, Adı, Soyadı ve Kurumu) :

İmzası :

Jüri Üyesi: Doç. Dr. ÖZLEM DOĞUŞ VARLI
Türk
Danışman: Uludağ.....Üniv. M. M. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Özlem Doğuş Varlı

Jüri Üyesi: Doç. Dr. GÜLAY KARSIÇI
Gen. Müzik
Marmara.....Üniv. Bol. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Gülay Karşıcı

Jüri Üyesi: Yrd. Doç. Dr. SİRİN KARADENİZ
Türk
Halıç.....Üniv. M. M. ASD/ ABD Öğr. Üyesi

Jüri Üyesi: .....
.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

Jüri Üyesi: .....
.....Üniv. .... ASD/ ABD Öğr. Üyesi (Yedek)

ÖNSÖZ

T.C. HALİÇ ÜNİVERSİTESİ Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Musikisi Anasanat Dalı Yüksek Lisans programında "Yüksek Lisans " Tezi olarak hazırlanmıştır.

Tarihe ve dünya kültürüne şahitlik eden Trabzon kentinde bu tez çalışmamızın amacı; tarihsel yapı, kültür, aile, sosyalite, etnik yapı, şehir yapısı, sanatsal yaşam, hangi kişiliklerin iz bıraktığının üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada ki asıl amaç Trabzon Kentinin farklı dokusunu her yönüyle ön plana çıkarıp bu çıkarımları bir araya getirmek amacıyla çalışmamız şekillenmiştir.

Tez Konumun şekillenmesinde bana yol gösteren tez danışmanım; Uludağ Üniversitesi Türk Musikisi Bölümü Öğretim Üyesi Doç. Dr. Özlem DOĞUŞ VARLI'ya , yine desteklerini esirgemeyen Uludağ Üniversitesi Türk Musikisi Böl.Öğretim Üyesi;Yrd, Doç. Ersen VARLI hocama teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Yüksek Lisans eğitimim boyunca bana sonsuz destek veren maddi ve manevi olarak her zaman yanımda olan başta eşim; müzik öğretmeni Ayşe TUNÇ AKIN 'a , anne,baba,abla ve enişteme sonsuz teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ayrıca Bu çalışmamda bana kaynak olan ;TLYD vakfına ,sözlü tarih görüşmelerine başvurduğum ve bilgilerinden ve kaynaklarından faydalandığım; Hasan MELEK, Seyhan GENÇOSMANOĞLU, Özdemir HAFIZOĞLU, Bekir GERÇEK, Teoman ÖNALDI, Semih BAYLAN, Mutlu TORUN, A.ALP BÖLÜKBAŞI, FETHİ YILMAZ, Zişan ÖNAL, Keriman DOĞRU, Veysel USTA, Taşkın ÖZER, Gülnaz TEYMUR GEZGİN, Rıza AKYÜREK, Osman ÖKSÜZ, Nihal ERMİŞ'E teşekkürü bir borç bilirim.

İSTANBUL/2015

ÖMER AKIN

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No.
İÇİNDEKİLER.....	I
KISALTMALAR LİSTESİ.....	III
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	IV
TERİMLER LİSTESİ	X
ÖZET.....	XI
ABSTRACT	XIII
1. GİRİŞ	1
1.1. Giriş ve çalışmanın amacı	6
1.2. Çalışmanın konusu.....	6
1.3. Çalışmada kullanılan araştırma teknikleri.....	6
1.4. Çalışmanın Evreni.....	7
1.5. Çalışmanın Örneklemi ve Seçilen Alanların Özellikleri.....	7
2. TARİHSEL SÜREÇ BAĞLAMINDA TRABZON KENT KÜLTÜRÜ, AİLE, ETNİK DURUM ve EĞİTİM.....	8
2.1. XIX. yy. başlarında Trabzon kent kültürü ve yakın tarihi	9
2.1.1. 20. yüzyıl başlarında Trabzon.....	9
2.1.2. Kent yaşamı	13
2.2. 20. yy İçinde Aile Yaşantısı ve Etnik Yapı.....	16
2.3. Trabzon Kentinde Eğitim ve Eğitim Kurumlarının Gelişimi.....	17
2.3.1. İlköğretim.....	17
2.3.2. Dar-ül muallimin (Öğretmen okulu).....	17
2.3.3. Trabzon İdadisi (Lisesi)	19
2.3.4. Kale dibi İlkokulu	20
3. TARİHSEL SÜREÇ BAĞLAMINDA TRABZON DA SANATSAL ve MÜZİKAL YAPI	22
3.1. Cumhuriyetin İlanından Önce Trabzon'da Müzik.....	22
3.1.1. Cumhuriyetin ilanından sonra Trabzon'da müzik.....	23
3.2. Trabzon Kentinde Tiyatro'nun Gelişimi	29
3.3. Trabzon Kentinde Sinemanın Gelişimi.....	32

3.3.1. Kentteki sinemalar	34
3.4. Trabzon Kent Merkezli Müziğin Oluşumunda ve Gelişimine Yön Veren İsimler.....	39
3.5. Trabzon Şehir Halk Musikisi	56
3.5.1. Aşık Musikisi	58
3.6. Trabzon'da Musiki Dernekleri.....	61
3.7. Trabzon da Musiki İcrasının Gelişimi	63
4. 21.YY'DAN İTİBAREN GÜNÜMÜZE KADAR OLAN SÜREÇTE TRABZON KENTİNDE KÜLTÜR- SANAT ve MUSİKİ 'YE GENEL BİR BAKIŞ.....	65
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	79
6. KAYNAKLAR.....	82
7. EKLER	86
8. ÖZGEÇMİŞ	164

KISALTMALAR

AKM	: Atatürk Kùltür Merkezi
Bkz.	: Bakınız
Böl	: Bölüm
İTÜ	: İstanbul Teknik Üniversitesi
Doç. Dr	: Doçent Doktor
KTÜ	: Karadeniz Teknik Üniversitesi
Prof. Dr.	: Profesör Doktor
S.	: Sayfa
T.C	: Türkiye Cumhuriyeti
TLYD	: Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği
TLYC	: Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti
TMC	: Trabzon Musiki Cemiyeti
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon
THM	: Türk Halk Müziği
Yrd.Doç.	: Yardımcı Doçent
YY	: Yüzyıl

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa No

Şekil 2.1	(Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivinden) Kent merkezinden Trabzon Limanına genel bir bakış 1900'lü yılların başı.....	8
Şekil 2.2.	(Kaynak: Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Trabzon kent merkezinde bulunan Cephanelik(günümüzde restoran olarak kullanılmaktadır.....	9
Şekil 2.3.	(Kaynak :Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Trabzon kenti yöre halkının asker kıyafeti.....	10
Şekil 2.4.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Trabzon kent merkezinden bir görünüm (1900'lü yılların ilk çeyreği).....	11
Şekil 2.5.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Metropolitan Katedrali Trabzon (1900).....	12
Şekil 2.6.	(Kaynak: Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Trabzon kentinin 1900'lü yılların ilk çeyreğinde deniz üzerinden şehrin panoramik bir görünümü	13
Şekil 2.7.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Kitabı Hamdi Efendi ve Dükkanı	13
Şekil 2.8.	(Kaynak:Hasan MELEK Arşivi) Kentte yapılan bir tenis maçı öncesi-1942 Ahmet Nemli, Krino,Berrin Sevcen	15
Şekil 2.9.	Trabzon'da bulunan erkek muallim(öğretmen) okulu öğrenciler (1926).....	18
Şekil 2.10.	(M. Semih BAYLAN Arşivi) Öğretmen okulunun sahil kısmından görünüşü (1900'lerin ilk çeyreği).....	18
Şekil 2.11.	(Kaynak:M:Semih BAYLAN Arşivi) Trabzon Lisesinin (idadisi) Uğurcan BAŞMAN Özel Koleksiyon 20.yy başları.....	20
Şekil 2.12.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Muallim mektebi (Öğretmen okulu) 1920'ler-bina günümüzde Kanuni Anadolu Lisesi olarak işlevliğini sürdürmektedir.....	21
Şekil 3.1.	(Atilla Bölükbaşı Arşivi) Atatürk'ün 1924 yılında Trabzon'a gelişi.....	24
Şekil 3.2.	(M. Semih BAYLAN Arşivi) Kent merkezinde Öğretmen okulu-1900'lü yılların başı (okul günümüzde Anadolu lisesi olarak kullanılmaktadır.....	26
Şekil 3.3.	(Kaynak: Natali AVAZYAN Koleksiyonu) Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü orkestrası bir çalışma anında 1940'lar.....	27
Şekil 3.4.	(Kaynak: Taşkın ÖZER Arşivi) Trabzon Kız sanat Okulunun Bir TSM Konseri-1965	29
Şekil 3.5.	(Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Kentte 1900'lü yılların ilk çeyreğinde yapılan tiyatro temsilinden bir temsil sonu	30

Şekil 3.6.	(Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Söz konusu sinema Meydan(Atatürk) parkının güney istikametinde bulunmaktaydı. Sinema salonu daha önce opera ve tiyatro salonu olarak da kullanılmaktaydı	36
Şekil 3.7.	(Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Yıldız Sinemasının içeriden görünüşü	37
Şekil 3.8.	(Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Yıldız sinemasının sokak üzerinden giriş kısmı	38
Şekil 3.9.	(Kaynak: http://www.istanbulkadinmuzesi.org/) Leyla SAZ Hanım'ın bir fotoğrafı.....	40
Şekil 3.10.	(Kaynak: Zişan ÖNAL Arşivi) Temel Şükrü Doğru ve saz arkadaşları.....	41
Şekil 3.11.	(Kaynak: Zişan ÖNAL arşivi) Temel Şükrü Doğru bir konserdeyken solist: Gönül YAZAR (yıl:1953).....	42
Şekil 3.12.	(Kaynak: Mutlu TORUN Arşivi) TLYD'DE A.Selim TEYMUR'UN Türk Musikisi konser program broşürü	43
Şekil 3.13.	(Kaynak: Mutlu TORUN Arşivi) TLYD'DE A.Selim TEYMUR'UN Türk Musikisi konser program broşürü	44
Şekil 3.14.	(Kaynak: Gülnaz TEYMUR GEZGİN Arşivi) Ahmet Selim TEYMUR cilt sergisi.....	45
Şekil 3.15.	(Kaynak: Mutlu TORUN Arşivi) TEYMUR'UN Kıyı Dergisi de yazmış olduğu Mutlu Torun ile ilgili dergi yazısı	46
Şekil 3.16.	(Kaynak: Mutlu TORUN Arşivi) TEYMUR'UN Kıyı Dergisi de yazmış olduğu Mutlu Torun ile ilgili dergi yazısı	47
Şekil 3.17.	(Kaynak: Gülnaz TEYMUR GEZGİN Arşivi) Trabzon lisesi yaz kampı- A.Selim TEYMUR Trabzon Lisesi yaz kampında öğrencilere bahçede müzik eğitimi verirken-1960'lar	48
Şekil 3.18.	(Kaynak: Nevzat YILMAZ Arşivi) TEYMUR'UN Ciltlik alanında yapmış olduğu çalışma kapağı(1979).....	49
Şekil 3.19.	(Kaynak:Taşkın ÖZER Arşivi) Suat KURTULDU'NUN koro şefliği yaptığı yıllar-1985	50
Şekil 3.20.	(Kaynak: Umut UZUNALİ Arşivi) TLYD'NİN İstanbul 'da vermiş olduğu konser sonrası Bakırköy Müzik Cemiyetini Ziyareti (TLYD Yönetimi Şef Ferruh UZUNALİ ve Ekibi).....	51
Şekil 3.21.	(Kaynak: Umut UZUNALİ Arşivi) TLYD- Vakfı Şef Ferruh UZUNALİ eşliğinde TRT ANKARA Arı Stüdyoları radyo çekimi	52
Şekil 3.22.	(Kaynak : M. Semih BAYLAN Arşivi) Süheyla ALTMİŞDÖRT	53
Şekil 3.23.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) Kentte bulunan caz müziği topluluğunun icra ettiği eserlerden biri(1958)	55
Şekil 3.24.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) KTÜ Caz Topluluğu (1969).....	55
Şekil 3.25.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) KTÜ Caz Orkestrası	56
Şekil 3.26.	(Kaynak: Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Davul -zurna eşliğinde kalabalık bir halk kitlesinin katıldığı horon oyunu	59

Şekil 3.27.	(Kaynak: Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Kemençe eşliğinde bıçak horonu.....	30
Şekil 3.28.	(Kaynak: Dila AKYAZ Arşivi) Kent merkezinde insanlar işyerindeyken bir araya toplanıp müzik yaparken.Trabzon Sotka civarı-yıl:1950'ler	61
Şekil 3.29.	(Kaynak:TLYD Arşivi) TLYC A.Selim TEYMUR ve ekibi çalışma esnasında (1970'ler)	63
Şekil 4.1.	(Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN bestelemiş olduğu ve TRT yarışmasında üçüncülük ödülü alan Aşk kalbe ne zaman girer bilinmez adlı eserin notası.....	67
Şekil 4.2.	(Kaynak: TLYD-Vakfı Arşivi) TLYD Vakfının gerçekleştirmiş olduğu bir Türk Müziği konserinin broşürü	68
Şekil 4.3.	(Kaynak: TLYD Arşivi) Türk Halk Müziği ekibinin hazırlamış olduğu konuk sanatçılı konser broşürü	69
Şekil 4.4.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Türk Halk Müziği korosunun konserinin afişi-2013	70
Şekil 4.5.	(Kaynak:Recep Ragıp DEMELİ Arşivi) Ka-fem derneği Türk Sanat Müziği konseri.....	72
Şekil 4.6.	(Kaynak: Rıza AKYÜREK Arşivi) Eyof 2011 Trabzon Kapsamında Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi Trabzon Valiliği Oda Orkestrası Konseri Mayıs 2011	74
Şekil 4.7.	(Kaynak:Osman ÖKSÜZ Arşivi) Trabzon Filarmoni Orkestrası konseri -2013	75
Şekil 4.8.	(Kaynak:Osman ÖKSÜZ) Osman ÖKSÜZ yönetimindeki Trabzon Filarmoni orkestrası	76
Şekil 4.9.	(Kaynak:Osman ÖKSÜZ arşivi) Osman ÖKSÜZ çocuk orkestrasıyla birlikte çalışma esnasında.....	76
Şekil 4.10.	(Kaynak:Adnan TAÇ) Sanat evinin düzenlemiş olduğu 6.Sanat günleriyle alakalı Trabzon Kuzey ekspres gazetesindeki haber bülteni.....	77
Şekil 4.11.	(Kaynak:Adnan TAÇ) Sanat evi etkinlikleri kapsamında düzenlenen 6.sanat evi günlerinin yerel gazete olan,Son nokta gazetesinin etkinlikler ile ilgili tanıtım haberi.....	78
Şekil B.1.	(Kaynak: M Semih BAYLAN Arşivi) Trabzon'daki azınlıkların kurduğu Trabzon Filarmoni Orkestrasıdır. Offenbach'ın Trabzon Prensesi adlı senfonik eserini Trabzon'da seslendiren orkestradır. Fotoğraf 20.yy başları.....	125
Şekil B.2.	(Kaynak:M Semih BAYLAN Arşivi) Osmanlı dönemindeki Trabzon Belediyesine ait mehteran bölümü 1900'lü yılların başı.....	125
Şekil B.3.	(Kaynak:M Semih BAYLAN Arşivi)Trabzon Kemer kaya mahallesinde bulunan " Saint Gregiore Katedrali" 1-20..yy başları.Katedral kentte günümüzde yoktur	126
Şekil B.4.	(Kaynak: M. Semih BAYLAN Arşivi) Eski Muallim (öğretmen) mektebi -1928	126

Şekil B.5.	(Kaynak: M Semih BAYLAN Arşivi) Kostaki Köşkü Soğuksu mevkii (Tarihi tam olarak bilinmiyor).....	127
Şekil B.6.	(Kaynak:Atilla Alp BÖLÜKBAŞI Arşivi) Kentte gösterim yapılan tiyatro temsilli yıl:1930'lar.....	127
Şekil B.7.	(Kaynak: Atilla Alp BÖLÜKBAŞI Arşivi) Bir tiyatro temsili (Tarihi tam olarak bilinmiyor).....	128
Şekil B.8.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Erdoğan Soğuksu yolu yıl:1932.....	129
Şekil B.9.	(Kaynak:Atilla Alp BÖLÜKBAŞI) Atatürk'ün Trabzon kentinde gelişi (1930 yada 1937 yılı).....	129
Şekil B.10.	(Kaynak M .Semih BAYLAN Arşivi) Parkı önü dolmuş-taksiler-1950.....	130
Şekil B.11.	(Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi) Trabzon ili Belediye bandosu-1958.....	130
Şekil B.12.	(Kaynak: Gülnaz TEYMUR GEZGİN Arşivi) A.Selim TEYMURUN Türk Müziği topluluğu ile birlikte İdman Ocağında musiki çalışması (1952).....	131
Şekil B.13	(Kaynak: Suat KURTULDU Arşivi) Süleyman ŞAKAR ses yarışması ikincisi yıl:1957.....	132
Şekil B.14.	(Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi) Trompetçi İsmail OCAK ve ekibi konser anında yıl:1960'lar.....	132
Şekil B.15.	(Kaynak:Suat KURTULDU Arşivi) Bölgeler arası yarışma gecesi Zekai TUNCA koroyu yönetirken yıl:1969.....	133
Şekil B.16	(Kaynak:Suat KURTULDU Arşivi) Ziya GERÇEK ile Suat KURTULDU mahalli TV yayınındayken-1970'li yıllar.....	133
Şekil B.17.	(Kaynak:Taşkın ÖZER Arşivi) Zekai TUNCA Konseri (Tarihi tam olarak bilinmiyor).....	134
Şekil B.18.	(Kaynak: Natali AVAZYAN Koleksiyonu) Trabzon - Beşikdüzü Köy Enstitüsü Orkestrası Müzik Öğretmeni Mustafa KAMACIOĞLU ile 1940'lı yıllar.....	134
Şekil B.19.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Bölgeler arası düzenlenen ses yarışması T.Şükrü DOĞRU ve Arkadaşları, bu yarışmada Burhan BAKIŞKAN birinci, Zekai TUNCA ikinci olmuştur. yıl:1971.....	135
Şekil B.20.	(Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) Mustafa SAĞYAŞAR'A fahri hemşirelik beratı Av. Mustafa KURTULDU tarafından verilirken yer: Kışlık Saray Sineması yıl:1982.....	136
Şekil B.21.	(Kaynak: Atilla Alp BÖLÜKBAŞI) Avni ANIL ve Suat KURTULDU' NUN Temel Şükrü DOĞRU'yu soğuksudaki evinde ziyaret ederken.....	137
Şekil B.22.	(Kaynak:Umut UZUNALİ Arşivi) TLYD -Vakfi İstanbul AKM Klasik Türk Musikisi Konseri Şef; Ferruh UZUNALİ.....	138
Şekil B.23.	(Kaynak:UMUT UZUNALİ Arşivi) TLYD Vakfının Bakırköy Musiki derneği işbirliği ile düzenlenmiş İstanbul-AKM Türk müziği konserinden bir kare.....	138
Şekil B.24.	(Kaynak: Kafem Akademi Arşivi) Ka-fem Tasavvuf Müziği Bayan Topluluğu-2013.....	139

Şekil B.25.	(Kaynak:Adnan TAÇ Arşivi) Trabzon Sanat evinin geleneksel hale gelen sanat günleri tanıtım afişi.....	139
Şekil B.26.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlenmiş olduğu Bilge ÖZGEN Eserleri konseri yıl:2013	140
Şekil B.27.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfı Türk Müziği Topluluğu somaya yardım konseri yıl:2014.....	140
Şekil B.28.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfı Türk Halk Müziği Somaya yardım konseri(yıl:2014)	141
Şekil B.29.	(Kaynak: M .Semih BAYLAN Arşivi) TLYC'NİN T.Şükrü DOĞRU ve Arkadaşları grubunca düzenlenen konserin duyuru afişleri yıl:1971	142
Şekil B.30.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlediği konuk sanatçı; Münip UTANDI'NIN katıldığı Türk Müziği konserinin broşürü (yıl:2010)	143
Şekil B.31.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlediği konuk sanatçı; Münip UTANDI'NIN katıldığı Türk Müziği konserinin broşürü yıl:2010	143
Şekil B.32.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD'NİN düzenlediği Türk müziği konser program broşürü	144
Şekil B.33.	(Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının her yıl Ankara'ya gidip Türk Müziği konseri verdiği etkinlik programı.....	145
Şekil B.34.	(Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlemiş olduğu ve konuk sanatçı olarak; Sinem ÖZDEMİR'İN sahne aldığı Türk Müziği konser broşürü.....	146
Şekil B.35.	(Kaynak :TLYD Arşivi) TLYD vakfının düzenlemiş olduğu THM müziği konserinin afişi	147
Şekil B.36.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının Sanat evi işbirliği ile düzenlediği Trabzon Sanat evi Sanat günlerinin etkinlik afişi	148
Şekil B.37.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının Türk Halk Müziği konserine ait konser broşürü-yıl: 2013.....	149
Şekil B.38.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının 2014 yılında gerçekleşen soma faciası nedeniyle oradaki ailelere katkı sağlamak amacıyla düzenlenen THM konser afişi.....	150
Şekil B.39.	(Kaynak: TLYD Arşivi) TLYD Vakfının 2014 yılında gerçekleşen soma faciası nedeniyle oradaki ailelere katkı sağlamak amacıyla düzenlenen TSM konser afişi	151
Şekil B.40.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	152
Şekil B.41.	(Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	153
Şekil B.42.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	154
Şekil B.43.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	155

Şekil B.44.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	156
Şekil B.45.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	157
Şekil B.46.	(Kaynak: Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası.....	157
Şekil B.47.	(Kaynak: Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN TRT Repertuarına girmiş Nihavent makamında ki eserlerinden biri	158
Şekil B.48.	(Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN TRT Repertuarına girmiş Şedaraban makamında ki saz semaisinin notası.....	159
Şekil B.49.	(Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN TRT Repertuarına girmiş Hicazkar makamında ki saz semaisinin notası.....	160
Şekil B.50.	(Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN Acemaşiran makamında bestelemiş olduğu saz semaisinin notası.....	161
Şekil B.51.	(Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN TRT Repertuarına girmiş Hicazkar makamında ki saz semaisinin notası.....	162
Şekil B.52.	(Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN TRT Repertuarına girmiş Hicazkar makamındaki saz semaisinin notası.....	163

TERİMLER LİSTESİ

- Mintan** : Yakasız, uzun kollu erkek gömleği
- Zıpka** : Karadeniz kıyısı halkının giydiği dar paçalı pantolon
- Selamlık** : Saray, köşk ya da konaklarda erkeklerin bulunduğu ve erkek konukların alındığı bölüm, haremlık karşıtı.
- Teçhizat** : Silah dışındaki savaş gereçleri
- Takibat** : Kovaştırma
- istifamla** : Önemsemek

GENEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Ömer AKIN
Anabilim Dalı : Türk Musikisi Anasanat Dalı
Programı : Türk Musikisi
Tez Danışmanı: : Doç. Dr. Özlem DOĞUŞ VARLI
Tez Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans-Ocak 2015

KÜLTÜREL BAĞLAMDA TRABZON KENT MERKEZİ SOSYAL YAŞAMI

ÖZET

Tarihsel süreç içerisinde incelediğimizde yüzyıllardır farklı topluluklara, medeniyet ve kültürler ev sahipliği yapan, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman gibi önemli devlet adamlarının yetiştiği ve Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli sancakbeyliği olan Trabzon kentinin, yoğun bir kültürel belleğe sahip olması kaçınılmazdır.

1850'li yılların ikinci yarısından itibaren Trabzon kenti ticaret yolu geçişlerinin orta noktasında bulunan coğrafi konumu ile göze çarpan Karadeniz bölgesinde önemli bir liman kenti olarak birçok ülke medeniyetine ticari olarak da ev sahipliği yapmıştır. Bu ev sahipliği esnasında çeşitli ülke medeniyetleri mensupları Trabzon kentinde ikamet etmişlerdir. Süreç içerisinde Trabzon kent yaşamına da katkıları olmuş ve kültürel belleği besleyen önemli unsurlardan haline gelmişlerdir. Konu ile ilgili verileri yaptığımız tarihsel araştırmalardan elde etmiş bulunmaktayız. Tezimizin daha sonraki bölümlerinde belirteceğimiz veriler, söz konusu bu özelliğin, ilgili tarihlerdeki kent kültürel dokusunun oluşmasında önemli etkisi olduğunu ispat eder niteliktedir.

Tezimizde Trabzon örneklemimizin sınırları içerisinde kent merkezi odak noktamız olup, bu bağlamda Trabzon kent tarihine genel bir bakışın ardından, ağırlıklı olarak kent merkezinin kültürel, sosyal, etnik yapısı, müzik yaşantısı, müzik kültürü ile bağlantılı şahıslar, çalışmaları ,Cumhuriyet öncesi Trabzon ve Cumhuriyet sonrası Trabzon kent merkezi kültürel dokusunu tarihsel veriler ışığında anlatmaya çalışacağız.

Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreçte kentte sosyal ve kültürel alandaki değişimler, ve buna bağlı olarak sanatsal etkinlikler ile birlikte, XXI.yy'a yaklaşıldığında kentte hangi kültürel ve sanatsal anlayışın hakim olduğunu, sosyal – kültürel yaşantının yansımalarını gözlemlene imkanımız olan mekanlarla birlikte aktarmaya çalışacağız. Elbette yalnızca

Cumhuriyet'in ilanından sonraki süreç değil, küreselleşen dünyanın sanat algısının etkileriyle birlikte günlük yaşantı, hayata bakış, eğlence anlayışı, musikişinaslık özelliklerinin her yerde değişime uğradığı gerçeği, Trabzon örneğimizde de kendini gösterecektir. Bu manada kent içerisindeki sözünü ettiğimiz yaşayış biçimindeki değişim kent merkezindeki müzikal ve icra özelliklerini, dinleyici kitlesini de değişime uğratacaktır. Dolayısıyla bu çalışma, geçmişten günümüze mevcut yapının devam eden ve etmeyen özelliklerini, 1850'li yılların ikinci yarısından itibaren 2000'li yıllara kadar devam eden süreç içerisinde, aktif rol oynayan kişi ve kurumların uygulama biçimleri ile birlikte tespit etmeye çalıştığımız bir çalışma niteliğindedir. Müzikal icra özelliklerinin yanı sıra, sinema, tiyatro, musiki dernekleri çalışmaları, aile yapısı, etnik köken, eğlence kültürünün nasıl gerçekleştiği ve zaman içerisinde ne gibi değişimlere uğradığı gibi belirleyici hususlar da ele alınmıştır.

Kent merkezi kapsamında bakıldığında kültürel dokusu tarihsel süreci, eğlence anlayışı geleneklerle birlikte Trabzon kent merkezindeki gelişmeleri görsel belge ve dokümanlarla birlikte destekleyerek anlatmaya çalışacağız.

Başka bir yapı olarak tüm bu gelişmeleri ve değişim sürecinin etkilerini aktardıktan sonra 21.yy' dan itibaren kentteki sanatsal, kültürel ve müzikal çalışmalara genel bir bakış açısı sunarak günümüzdeki çalışmaları ve gelişmeleri aynı zamanda katkıda bulunan kişileri anlatacağız.

Çalışma içerisinde tez başlığı ile ilgili söz konusu tüm veriler yazılı kaynakların yanı sıra, sözlü tarih yöntemi kullanılarak yapılmış olduğumuz görüşmelerden elde edilmiş bulunmaktadır. Tüm görüşme kayıtlarının transkripsiyonları metnin ilgili bölümlerinde yer aldığı gibi, ekler kısmında da detaylı olarak verilmiştir. Tarihsel süreci yansıtan görsel malzemeler de çalışma içerisinde ilgili kısımlarda yer almaktadır. Ayrıca tarihsel süreci, kültürel yapıyı ve sanatsal çalışmaları gösteren diğer görseller yine ekler bölümünde detaylı olarak gösterilecektir.

Anahtar Kelimeler; Tarihsel süreç, kent kültürü, Müzikal yaşam

GENERAL KNOWLEDGE

Name and Surname : Ömer AKIN
Field : Turkish Music Depertmant
Program : Turkish Music
Supervisor : Doç. Dr. Özlem Doğuş VARLI
Degree Avarded and date : Master - January -2015

THE SOCIAL LIFE OF TRABZON CITY CENTER IN THE CULTURAL CONTEXT

ABSTRACT

When considering within the historical process, it is an indisputable fact that the city of Trabzon having become home to several communities, civilizations, and cultures for centuries, which great statesmen like Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Suleyman grew up in, and which once was the principal sanjak principality of the Ottoman Empire has an extensive cultural wealth.

Since the second part of 1850s, the city of Trabzon has played host to several civilizations as a significant trading coastal town in the Black Sea Region where the trade routes intersect. During the hosting period, lots of statesmen resided in the city. These statesmen made considerable contributions to the urban life of Trabzon and became substantial elements that enriched the cultural memory. The relevant data was obtained from the historical studies we had conducted. The data that we present in the further sections of the thesis proves that the foregoing feature had significant influence on the development of the urban cultural texture

In the thesis, the city center is our focal point within the frame of the sample, Trabzon. In this regard, we present the information including the cultural and social structure, ethnicity, music life, and music culture of the city center, and the relevant individuals, their studies, and also the pre/post-republican cultural texture of the city center in the light of the historical data

We further present the social and cultural changes in the post-republican period, the art activities as a result of these changes as well as determinant cultural and artistic approaches at the end of the twentieth century together with the places where we were able to observe the reflections of the social and cultural life. In addition to the post-republican process, the fact that daily life, perspective on life, sense of fun, musical skills change in everywhere due to the effects of globalizing world's art perception is also involved in the sample. In this sense, the foregoing changes in the life styles in the city center cause changes in musical and practice features, and in audience in the city center. Therefore, we in this study aim at determining the continuous / discontinuous aspects of the current formation from past to present by means of

the practice methods of the individuals and organizations having played an active role in the period of 1850 to 2000. We also address indicative issues including cinemas, theaters, music associations, their performances, family structures, ethnicity, and entertainment culture in this process.

We present hereby the developments in the city center including cultural texture, historical process, sense of entertainment, traditions by means of visual themes and documents.

Furthermore, we introduce today's practices and developments as well as those who have made contributions by looking over the artistic, cultural, and musical activities conducted in the city since 21st century after identifying all the developments and the effects of the period of the change.

Concerning the thesis title, all the data submitted in respect thereof was obtained from the written sources as well as the interviews we made conducting oral history method. Transcriptions of all the interview records are presented both in the relevant parts of the text and detailed in the appendix. Visual materials representing the historical process are available in the relevant parts of the study. In addition, the other visual works indicating the historical process, cultural structure, and artistic works are detailed in the appendix.

Keywords; historical process, urban culture, musical life

1. GİRİŞ

Tarih boyunca türlü medeniyetlere ev sahipliği yağı Trabzon kenti, aynı zamanda bilindiği üzere bir sahil ve liman kenti olması, Karadeniz'in bölgesinin jeopolitik konum olarak önemli bir kent olması, liman ulaşımı sağlanarak kara yolu üzerinden ticaret yollarının önemli bir geçiş yolu olması, kenti önemli kılan sebeplerden sadece birkaçıdır. Bu kente ticaret yoluyla Trabzon'a gelen dünyanın çeşitli ülkelerinden insanların burada hem ticaret yapmaları, hem aileleri ile birlikte ikamet etmeye başlamaları, kentin yerli halkıyla iyi ilişkiler içinde olmaları sosyal kültürel ilişkilerin ticaret yoluyla gelişmesiyle birlikte nüfus yapısı ve kentin fiziki yapısı da değişmeye başlamıştır. Bu bağlamda Trabzon kentinin tarihi olarak tez konumuzla bağdaşan bölümün yanı sıra, 1850-1920'li yıllara değin diğer bir deyişle, Cumhuriyetin ilanından önceki döneme kadar kısaca bahsedecek olursak;

USTA'NIN dediği gibi;

"Avrupa da sanayi devrimi meydana geldikten sonra sanayi mamullerinin Avrupa kıtasının dışında özellikle Asya kıtasına ulaştırılması amacıyla en güvenli ve en kestirme ticaret yolu deniz üzerinden Akdeniz üzerinden Boğazlardan Karadeniz dolayısı ile Trabzon Limanı üzerinden karayolu ile Erzurum -Doğu Beyazıt-İran içlerine oradan uzak Asya ya giden bir güzergah var bu güzergah altını özellikle çizmek lazım Trabzon'un yakın dönem tarihi ve kültürü açısından söz edeceğiz çünkü; kültür ve bunun içerisinde ki alt başlıklar; musiki olsun spor olsun başka Edebiyat ,sanat basın vb...bir takım alt başlıkları Anadolu'nun diğer illerinde Trabzon'u mukayese ettiğinizde karşılaştığımızda Trabzon da bir farklılık görüyorsunuz,bir önde gidiş ,bir farklılık ve bir başarıma... Bunun nedenini anlayabilmek için ticaret kenti Trabzon'un altını çizmek lazım 19.yy'nin ikinci yarısından hatta 1830'lardan başlayan 1920'lere kadar 1.dünya savaşına kadar geçen zaman içerisinde Avrupa'dan Asya'ya sanayi mamullerinin ulaştırıldığı aynı zamanda tersinden de bir takım mamullerin ulaştırıldığı Avrupa'da sanayi de kullanılacak mamullerin ipek gibi... Trabzon üzerinden nakledildiği bir şehir bu şu anlama geliyor; işte bugün tahmin edebilirsiniz dünyada bugün birçok serbest ticaret şehirleri var, o zamanın mantalitesine göre Trabzon serbest ticaret şehri gibi bir şeydi,bu tabi Trabzon'un böyle coğrafyasının ,jeopolitiğinin kendine verdiği bir özellik güvenliği iç denizden Trabzon'a geliyor buradan karayolu ile naklediliyor,bu büyük ticaret aks'ı Trabzon'da heterojen yapı nüfus da heterojen bir yapı meydan getiriyor;bugün yaygın ticarete bildiğiniz dünyanın değişik ülkelerinden patent hakkını alarak üretilen Türkiye'de üretilen mamullerin eski tabirle söyleyecek olursan acentelik;dağıtım merkezi işte ;Trabzon'da da sözünü ettiğim büyük ticaret sırasında bir çok sanayileşmiş Avrupa ülkesinin o zaman tabi bu kadar gelişmiş değil ülkeler işte bu ülkelerin Trabzon da konsoloslukları var niye konsolosluk var niye konsolosluk var ticari faaliyetlerini burada uluslararası hukuk açısından temsil etmek gibi bir ihtiyaç ortaya doğmuş,rekabet var müthiş bir şekilde dolayısı ile bu konsoloslukların getirdiği bir çok kültürlülük çeşitlilik var ,ticari firmaların burada distribütörleri dağıtım firmaları, acenteleri var,acentelerin dışarıdan getirdiği memurları var,dolayısıyla burada önemli bir yabancı var ve değişik dinden değişik etnik kültürden değişik milletten bir yabancı bu yabancı yapı Trabzon'da bu 19yy. başına kadar gelen Osmanlı'nın geleneksel yapısını da değiştiriyor; mesela

musikide farklılıklar getiriyor, sporu sokuyor başka kültür sanat faaliyetlerini sokuyor, bu ticari yapının burada ki varlığından söz etmeden Trabzon'da ki kültür hayatını anlamak zor aynı zamanda bu ticari potansiyel bir ticari burjuvazisi oluşturuyor. Lokomotif olarak temsil ettiği bir şeydir, hem sanatçının yetişmesi açısından söylüyorum. Sanatçı var olsa ve eser üretse bile bu eseri karşılayabilecek, bu esere bir iklim yaratabilecek bir Sosyokültürel yapı olması gerekir, Trabzon da ki bu ticari yapı ticaret burjuvazisi bu Trabzon da ki kültürün altyapısını oluşturmuştur. (USTA, 2014: kişisel görüşme).

Görülmektedir ki USTA ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesinden elde ettiğimiz verilere göre Trabzon kentinin çok kültürlüğünün en önemli sebeplerinden biri Trabzon limanının o dönemlerde aktif halde olması ve Trabzon'un iç bölgelere ulaşımın sağlandığı Karadeniz'in en önemli ticaret kenti olmasıydı. Burada yapılan ticaret esnasında kente dünyanın çeşitli ülkelerinden insanların gelmesi ve kentte yerleşmeleri Trabzon'un kültürel ve sanatsal yapısı bir anda değiştirmişti. Bu gelişim birinci dünya savaşı yıllarında tüm ülkede sekteye uğradığı gibi etkileri burada da olmuştur.

Trabzon kentinin sanatsal yüzüne bakacak olursak tezimizde anlatmak istediğimiz dönemle bağlantılı aralıkta 1879 tarihinde Giritli Sırrı Paşa Trabzon'a vali olarak atandığında eşi; bestekar Leyla SAZ hanımla birlikte Trabzon da bugünkü Rus konsolosluğunda ikamet etmekteydiler, Leyla Hanım mesleğinin de vermiş olduğu durumla birlikte Trabzonlu hanımlarla birlikte evlerde toplanarak fasıl günleri ve kadınlarla birlikte ut eğitimi gerçekleştirmiştir, bu dönemden itibaren Trabzonlu kadınlarda ut çalma geleneği her kuşakta gelişme göstermiştir. Bu noktadan hareketle müzik eğitiminin ne şekilde yapıldığına bakacak olursak, meşk yöntemi vasıtasıyla öğrenimin gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Bu konu ile ayrıntılı bilgi çalışmanın ilerleyen bölümlerinde daha detaylı biçimde ele alınmıştır.

Trabzon kent merkezinde ki aile ve eğitim durumlarına bakıldığında biraz evvel başlangıç bölümünde bahsetmiş olduğumuz kentteki ticari etkileşim etkisini göstermiştir.

GENÇOSMANOĞLU'NUN dediği gibi;

“Trabzon'a yerleşen gayrimüslim nüfus, kente ticaret sebebi ile geliyorlardı ve burada yerleşik hayata geçiyorlardı. Bu durum kentteki halkın sosyal durumunu aile yaşantısını ve kültürel durumunda bir takım değişiklikler meydana getirmekteydi çünkü; Trabzon 'a yerleşen gayrimüslim kesim ile yerli halk iyi sosyal ilişkiler içinde yaşamaktaydı, birinin sorununa yardımcı olup düğün, cenaze gibi olaylarda da sanki kendi akrabalarından birisine bir şey olmuşçasına üzümlerdi. Kısacası din ,ırk gözetmeksizin birbirleri ile uyumlu ilişkiler içinde yaşıyorlardı. (GENÇOSMANOĞLU,2014:kişisel görüşme).

Trabzon kentinde eğitim kurumlarına değinecek olursak, eğitim kurumlarının varlığının oldukça eskilere dayandığı bilinmektedir. Bunun yan ısıra 1887 yılında; "Trabzon İdadisi" adıyla kurulan Trabzon Lisesi, sonraki yıllarda yetiştirdiği çok sayıda aydın ve sanatçıyla, bölgenin kültürel gelişimine de katkıda bulunmuştur.(BAKIREZER-DEMİRER,2009:290). Sonraki dönemlerde kentte ki nüfusun durumu göz önüne alındığında kentte yabancı eğitim kurumları bulunuyordu.

Eğitim hayatının önemli bir parçası olan öğretmen okulu da Trabzon kentinde hali hazır bulunmaktaydı.

Kültür ve sanat şehri olarak nitelendirilen Trabzon'da kentin gelişim durumunu olumlu yönde etkileyen önemli olaylardan birisi de; Atatürk'ün Cumhuriyet ilan edildikten hemen sonra 1924 yılında kente yapmış olduğu ziyarettir. Bu ziyaretin kentte büyük yankı ve ilgi uyandırdığı bilinmektedir. Lakin Atatürk'ün Trabzon'a ziyaretleri bununla sınırlı kalmamış ve 1930 ve 1937 yıllarında kente yapmış olduğu ziyaretlerde tüm ülkede gerçekleştirdiği devrim ve inkılapların nasıl uygulandığını Trabzon'da bizzat kendisi takip etmiştir.

Tez çalışmamızın asıl konusu olan Trabzon kent merkezi müzikal yapı özellikleri ve gelişimi konusuna gelindiğinde, etkisi bakımından ilk olarak değineceğimiz isim Leyla SAZ'dır.

BAYLAN'IN da dediği gibi;

Osmanlının son dönemlerinde kentte vali olarak görev yapmış olan Giritli Sırrı Paşanın eşi olan Leyla Saz hanım, bir bestekar olmasıyla birlikte aynı zamanda udidir. Kentteki kadınlarla birlikte evlerde yapmış olduğu musiki çalışmaları Trabzon kadınlarının musikiye ne kadar ilgili olduğunun kaçınılmaz bir göstergesidir. Bunun yanında evlerde kadınlar meşek yaparken, erkeklerde kahvelerde, dükkanlarda veya hamamlarda müzik icralarını gerçekleştiriyorlardı. (BAYLAN,2014: kişisel görüşme).

Kente bakıldığında her evde, bir müzik aletinin varlığı,aynı zamanda evlerde mutlak bir kişinin bir müzik aletini çalması bizlere bu kentin kültür seviyesinin ve müziğe olan sevgisinin ne kadar önemli olduğunu gösteren bir kanıttır.Kentte müzik etkinlikleri ve müzik gelişimi Osmanlının son dönemlerinden itibaren boy göstermektedir. Konuyla ilgili, yukarıda bahsettiğimiz Leyla Hanım'ın büyük katkısı bulunmaktadır, ancak kente her daim bir müzikal gelişim ilerleme ciddi boyutta ortaya çıkmaktadır. Yaptığımız araştırmalara göre, Atatürk 'ün 1924'te kentte ziyarete geldiği dönemde, soğuksuda ki köşkte düzenlenen gecede fasıl programı düzenleniyor.

GERÇEK'İN de dediği gibi;

"Atatürk 'ün Trabzon'a ilk ve ikinci gelişinde de hep genç müzisyenler orayı idare etmişlerdir,ancak,işgüzarlık yapıp İstanbul'dan müzisyen getirdiklerini duyan Mustafa Kemal;sanırım limanda duyuyor çok sinirlenip tez geri dönsünler diyor bu şehrin çocukları beni ağırlar diyor ,şimdi o ekipte de çok önemli isimler var;İhsan HIZER var Baterist ,Hikmet BEY var,Rıza HANÇER var ,Osman HANÇER , Süleyman ŞAKAR ve Mustafa KEMAL o gece çok mutlu olmuş çok memnun kalmış,ilk gece köşke çıkan ekip toplama ekiptir,Bütün mal varlığını köşkte imzaladığı belge ile bağışlamıştır Türk Milletine... (GERÇEK, 2014; kişisel görüşme).

Trabzon kent merkezinde musiki ile alakalı olarak çalışmalar ciddi anlamda Cumhuriyetin ilanından sonra kurumsallaşmaya başlamıştır. Bu bağlamda ilk göze çarpan tüm sosyal ve sanatsal etkinlikleri yürüten Halkevi vardır ;aynı bunun yanında daha önce bahsetmiş olduğumuz o dönemde kentin iki önemli spor kulübü olan Necmiati ve İdman ocağı kulüplerinin de temsil kollarının ve müzik gruplarının

olması ve çeşitli konserler yaptıkları gibi zaman zamanda köylere konserlere gitmeleri o dönemde ne kadar aktif şekilde çalıştıklarının göstergesidir.O tarihlere bakıldığında bir spor kulübünün sanatsal ve sosyal etkinliklere önem vermesi kentin kültür seviyesinin üst düzeyde olduğunun açıkça göstergesidir.

Araştırmamızda karşımıza çıkan önemli noktalardan birisi de ; 1900'lü yıllardan itibaren kentte var olan spor kulüplerinin ,spor faaliyetlerinin dışında da sanatsal ve kültürel etkinliklerden çalışmalar yürütmekle beraber spor kulüplerinin temsil kolları bulunuyor olmasıdır. Bu kollar kentte çeşitli sanatsal etkinlikler yapmaktaydı, ayrıca ketin kırsal bölgelerine dahi konserler düzenlemekteydiler. Bu kulüpler;

USTA'NIN ifade ettiği gibi ;

Trabzon da 1920'lerin sonunda bir spor kulübü, Cumhuriyet modernleşmesinin, Cumhuriyet aydınlanmasının birer parçasıdır,bunlar belki sizin çalışmanızın içinde de yer alacak,bunların bir kısmının musiki kolları da vardı,İdman ocağı ve Necmi ati'nin musiki kolları da vardır.İşte bu kollar biraz evvel bahsettiğimiz etkinlikleri sürdürmekteydiler. (USTA,2014; kişisel görüşme).

Kültürel ve sanatsal anlamda tarihsel süreci ve gerçekleştirmiş olduğu etkinliklere bakıldığında Trabzon da bir diğer faktör ise spor alanıdır, kent ile bütünleşmiş olan adıyla kurulan bir Trabzonspor varlığından söz etmek gerekir. Trabzonspor 1967 yılında kurulmuş bir takım olarak gözüke de alt yapı ve amatör anlamda kulüplerin birleşmesiyle meydana gelmiştir.Aslında kentteki varlığı 1920'li yıllara kadar gelmektedir.1967 yılında kurulduktan sonra çok kısa sürede ülkenin köklü kulüplerin olan birçok takımla denk hale gelmiş ve 7 yıl üst üste Türkiye lig şampiyonluğunu ilan etmişlerdir,bunla birlikte çeşitli kupalar almışlar farklı alanlarda ve ülkeyi temsil ederek Avrupa da boy göstermişlerdir, sportif anlamda ülkeye önemli puanlar ve başarılar getirmişlerdir.Yukarıda anlattığımız durumlara bakıldığında yaklaşık 15(on beş) yıl içerisinde kazanılan bu başarılar Trabzon kentinde var olan bir Trabzonspor varlığı kentin kültürel ve tarihsel sürecine önemli katkılar yapmış olan bir kurum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kentte musiki çalışmalarının kurumsallaşmasına gelince ilk olarak Trabzon Musiki Cemiyeti (TMC) adıyla açılan cemiyet olmuştur. Kentteki musiki çalışmalarının o dönemin şartlarına bakıldığında çok farklı gözükmekte ancak beraberlik ve organize olma ön plana çıkmaktadır. Bunun yanı sıra yıllar geçtikçe musiki cemiyetleri artış göstermeye başlamıştır.Kentte musikiyi ve sanatı geliştirmek amacıyla çeşitli dernekler kurulmuş ve halen günümüzde çalışmalarını devam ettirmektedirler.Bu derneklerin isimlerine gelecek olursak; Trabzon liselerinden yetişenler cemiyeti,Trabzon müzik ve halk oyunları derneği,Tevfik Serdar Kültür Merkezi,Trabzon Sanat evi, Kafem Derneği,Trabzon Belediyesi Türk sanat müziği korusu gibi kurum ve kuruluşlar zamanla meydana gelmiş artık günümüzde kültürü ve musiki yaşatmak adına her biri çalışmalarını sürdürmektedir.

Trabzon da musiki denildiğinde tez konumuzla ilgili olarak kentteki musiki hayatına önemli katkıları olan isimlere bakacak olursak; Leyla SAZ ,A.Selim TEYMUR, T.Şükrü DOĞRU, Teoman ÖNALDI, Suat KURTULDU, Ferruh UZUNALI gibi isimler ön plana çıkmaktadır. Bu isimlerle ilgili detaylı bilgi tezimizin ilgili bölümlerinde detaylı olarak aktarılacaktır.

1950'li yıllara gelindiğinde kentteki bir başka müzikal özelliklerden biri de şehirdeki müzisyenlerin kurmuş olduğu rock ve caz orkestralarıdır. Bu gruplar kentteki çeşitli organizasyonlar ve düğünlerde performanslarını sergiledikleri bilinmektedir. Sonrasında ise söz konusu gruplar Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti çatıları altında kurumsal anlamda isimlerini duyurmuşlardır. Bilinen gruplardan biri olan " Trapez us" (Grup Trabzon), kentteki caz müziği ve rock müziğinin temsilcileri oldukları bilinmektedir.

GERÇEK'İN de dediği gibi ;

1959 olması lazım Numune hastanesin de hastamız var ben hastaneye sefer taslarıyla yemek götürüyordum,bir gün hiç unutmam o hastanenin bahçe kolunda ki aşağıdan sesler gelmişti bir baktım ki o zaman kadar pek görmediğim enstrümanlar ,koşarak aşağıya indim, numune hastanesinin en üst katı o zaman hemşire okuluydu,orda eğitim görürdüler ,hemşirelerin diploma töreni vardı ve Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti'nin orkestrasını olduğunu öğrendiğim orkestra bahçede programa başlamak üzere kızlar dans edecekler,Batı Müziği zehrini ilk defa orda yuttuğumu hatırlıyorum ben,o orkestrada ;tenor,bariton,alto panço var,perküsyon var ;tuba ,bongo gibi 10 kişiye yakın bir orkestra,icra ettikleri eserler; laba loma ,mucholar o dönemin eserleri ,ben bateristlik yaptım uzun yıllar. . (GERÇEK,2014; kişisel görüşme).

Trabzon kent kültürüne ait bir diğer aktivite ise sinemadır. Kentte varlığı 1912 olmakla birlikte, çeşitli sinemalar kurulmuş,çeşitli adlar almış,kimisi kapanmış kimisi de ad değişikliği yaparak günümüzde hala varlığını sürdürmektedir. (BAKIREZER-DEMİRER;2009:294).

Tarihsel süreçte çeşitli kültür ve medeniyetlere ev sahipliği yapmış olan Trabzon kenti bu değişik yapıdaki kültürlerin bir arada bulunmasıyla birlikte doğal olarak kente farklı izler bırakmışlardır. sizlere aktaracağız.

Trabzon kentinde müzik faaliyetleri daha çok dernekçilik faaliyetleri ile yürütülmektedir. Kentte bu anlamda en eski kurum, günümüzde de halen etkinliklerini yoğun bir şekilde devam ettiren Trabzon liselerinden yetişenler derneği-vakfi'dir.. Kentteki varlığı yaklaşık olarak 1950'lerden beri süregelen dernek ilk olarak 1936 yılında İstanbul'da talebe cemiyeti olarak kurulmuştur.Bu dernek bu anlamda sadece musiki alanında değil kültür ve sanat anlamında çalışmalarını devam ettirmektedir. Bunun yanı sıra kentte zaman içerisinde kurulan ve halen günümüzde çalışmalarını devam ettirip Türk musikisini yaşatmak için mücadele eden farklı derneklerde bulunmaktadır. Bu derneklerin sayısı yedi civarındadır.Dernekler ile ilgili detaylı bilgiyi tezimizin ilerleyen kısmında aktaracağız.

Trabzon kent merkezinde müzikal yapıya etkisi olan kurumlarla ilgili detaylı bilgi ilerleyen bölümlerde verilecektir.

1.1. Çalışmanın Amacı

Kültürel Bağlamda Trabzon Kent Merkezi Sosyal Yaşamı konulu tezimizin amacı; Trabzon kent tarihi yazılı kaynaklar ve belgeler incelendiğinde birçok kültür ve medeniyeti tarihsel süreç içerisinde bünyesinde barındırmış ,bu süreç içinde kente gelmiş olan birçok gayrimüslim toplulukların yerli halk ile birlikte uyum içerisinde yaşamıştır. Dolayısıyla kent merkezi çok kültürlü yapısıyla karşımıza çıkmaktadır.

Çalışmanın amacı, 1850'li yıllardan itibaren başlayan süreç olarak Osmanlı devletinin son dönemleri ile birlikte gelişen tarihi ve kültürel süreci, bu bağlamda 20.yy'a geldiğinde kentte var olan sosyal ve kültürel yapı dinamikleriyle birlikte özellikle kentteki müzikal kimlik özelliklerini tespit etmektir. Bu noktadan hareketle Trabzon kentinde son yüzyılda gerçekleşen müzikal ve sanatsal çalışmaları bu çalışmalara kimlerin öncülük ettiği, yapılan etkinliklerin amaçları, karşılaşılan zorluklar, tüm bunlarla birlikte kentin tarihi dokusunu ele alarak, müzikal ve sanatsal yapının tüm ayrıntılarını bir araya getirerek, tarihsel süreçle birlikte kentin müzikal dokusu, bilinen özelliklerin ötesinde pek fazla dile getirilmeyen unsurları, özellikle sözlü tarih görüşmeleri vasıtasıyla detaylı bir şekilde çalışma içinde sunulacaktır.

1.2. Çalışmanın Konusu

Tez konusu olarak belirlediğimiz, "Kültürel Bağlamda Trabzon Kent Merkezi Sosyal Yaşamı" adı altında ifade edeceğimiz ayrıntılar Trabzon kent merkezinin belli tarih aralıklarını ele alarak gerçekleşen tüm sanatsal gelişmeleri bir araya getirerek ifade etmeye çalışmaktır.

1.3. Çalışmada Kullanılan Araştırma Yöntem ve Teknikleri

Çalışmada tarihsel metodoloji, sözlü tarih metodu ve görüşme tekniği kullanılmıştır. Konuyla ilgili olarak yapılan görüşmelerin yanı sıra, Trabzon kentiyle alakalı olan kişisel arşivler, konuyla ilgili kitap ve makaleler incelenmiş, ayrıca çalışma söz konusu ettiğimiz kişisel arşivlerden konuyla bağdaşan çeşitli görsel materyaller tespit edilerek, kent merkezinde yapılmış olan çeşitli sanat etkinliklerinin görsel belgelerini bir araya getirerek oluşturulmuştur.

Ayrıca sözlü tarih metodu kullanılarak elde ettiğimiz görüşme kayıtlarının transkripsiyonları ilgili bölümlerin dışında tam metin olarak ekler kısmında sunulmuştur.

1.4. Çalışmanın Evreni

Çalışmanın evreni; "Kültürel Bağlamda Trabzon Kent Merkezi Sosyal Yaşamı" araştırma konusu bağlamında Trabzon kent merkezi odaklıdır.

1.5. Çalışmanın Örnekleme ve Seçilen Alanların Özellikleri

Çalışmanın örnekleme Trabzon kent merkezi evreninden hareketle, kent içerisinde tarihsel süreç bağlamında gerçekleşen sosyal-kültürel etkinlikler ve ilgili mekanları içerip, müzikal anlamda kente katkı yapmış önemli kişi ve kurumları kapsamaktadır. Tarihsel süreç bağlamıyla birlikte kentteki değişimleri sanatsal ve kültürel faaliyetleri, müzikal anlamda yapılan etkinlikleri ve icra şekillerini, bu anlamda kentte müzikal anlamda önemli kişilikleri anlatmak olacaktır. Bu noktada Trabzon kentinin çok kültürlülük özelliğine vurgu yapmak gerekir ki söz konusu ettiğimizi bu özelliklerle ilgili verileri yazılı belgelerden ve kaynaklardan tespit edebilmekteyiz.

Çalışmamızın önemli kısmı kent kültürünün süreç boyunca nasıl değişimlere uğradığını, aynı zamanda tarih boyunca Karadeniz'in önemli geçiş güzergahı olan Trabzon'da halk yaşayış biçimiyle birlikte Anadolu'nun önemli kentlerinden biri olan bu kentte, eski dönemlerden beri önemli devlet adamlarının memleketi olması, tarih boyunca ipek yolu ticaretinin geçtiği güzergahta bulunması, birçok ülkeden gelen insanların kente yerleşmeye başlaması ayrıca önemli bir liman kenti olması çalışmamızın belirleyici özelliklerini oluştururken, söz konusu özellikler bağlamında kentteki sosyal yaşam ve müzikal kimliğin özellikleri irdelenmiştir.

2. TARİHSEL SÜREÇ BAĞLAMINDA TRABZON KENT KÜLTÜRÜ, AİLE, ETNİK DURUM ve EĞİTİM

Denize kıyısı olan kentler ,doğal bir limanın ve hinterlandının varlığıyla liman kentleri olarak nitelendirilir.Liman kentleri bu bağlamda ticaret ve ulaşım işlevlerinin geliştiği merkezlerdir.Nitekim limanlar geçmişten beri çoğunlukla önemli ticaret merkezlerine tekabül etmektedir.Kara ve deniz ulaşımı ve taşımacılığı bu merkezlere toplanmakta ve bu merkezlerce tanzim edilmektedir.

Trabzon kentinin liman kenti olması ve bulunduğu konumun en belirgin özelliklerini yansıtan temelleri farklı bir kaynaktan şu şekilde karşımıza çıkmaktadır;

Geçmiş çok eskiye dayanan Trabzon kenti,sahip olduğu coğrafi mevkii,limanı ve hinterlandı sayesinde tarihi boyunca bulunduğu bölgede çevresine göre merkezi bir hakimiyet sahası teşkil etmiş önemli bir liman kentidir.Trabzon'un daha ilk çağlardan itibaren Doğu Karadeniz kıyılarının hemen hemen tek önemli limanı olması ,buranın öteki iskelelerden farklı olarak Anadolu içlerine hatta Doğu Anadolu üzerinden kuzey Kafkasya ve İran'a ulaşan dolambaçlı ve oldukça güç izlenebilen bir yol vasıtasıyla geniş bir hinterlanda sahip olmamsından ileri gelmiştir. (BAYARTAN:2007:127).

Şekil-2.1. (Kaynak: Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivinden)

Kent merkezinden Trabzon Limanına genel bir bakış-1900'lü yılların başı

Şekil-2.2 (Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi)

Trabzon kent merkezinde bulunan Cephanelik (günümüzde restorasyon edilmiş biçimde Restoran olarak işlev görmektedir.)

2.1. 20. yy. Başlarında Trabzon Kent Kültürü ve Yakın Tarihi

2.1.1. 20. yüzyıl başlarında Trabzon

Trabzon 1914 nüfus tahminlerine göre merkeze bağlı köylerle birlikte 104 bin 858 nüfusa sahipti. Şehir merkezinde yaşayanların sayısı ise 25 ile 35 bin civarındaydı. 1914 Osmanlı nüfus tahminlerinde merkez Trabzon sancağı için verilen rakamın; 64.726 Müslümanlar, 23.806 Rumlar, 14.846 Ermeniler, 8'ini Yahudiler, 1.345 'ini Katolik Ermeniler, 127'sini Protestanlar oluşturuyordu. (ÇAPA-ÇİÇEK:2004;11).

Savaş sonrasında şehir nüfusunda büyük bir azalma dikkat çekmektedir. Milli mücadele yıllarında şehir nüfusu ile ilgili tahminler 20-30 bin arasında değişmektedir. Trabzon şehrinin 19. yüzyılın ilk çeyreğindeki manzarasını göz önüne getirebilmek pek kolay değildir. Şehir hayatında önemli değişikliklerin yaşandığı çeyrek yüzyıllık bu dönem, günümüze ulaşan resimlerde apaçık görülmektedir.

Bu resimlerde sadece fiziksel değişim değil şehrin tarihini, folklorunu, kıyafetlerini adet ve geleneklerini kısaca sosyal ve kültürel hayatı da görmek mümkündür. (ÇAPA-ÇİÇEK:2004;S:13).

Şekil-2.3. (Kaynak: Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi)
1900'lü yılların başında Trabzon kentinin asker kıyafeti)

Trabzon kentinin tarihsel ve kültürel yapısı ele alındığında yapılan araştırmalarda dikkat çekici hususlar ön plana çıkmaktadır. Bunlardan en ilginç olanı ise kentin sosyokültürel yapısının her yönüyle faal durumda olduğu gözleniyor. Konuyla alakalı olarak araştırmacı-yazar Usta ile yaptığımız sözlü tarih görüşmesinde kent kültürel yapısını Cumhuriyet öncesi ve sonrası olarak değerlendirmekte ve bununla ilgili düşünceleri şu şekildedir;

Rekabet var müthiş bir şekilde dolayısı ile bu konsoloslukların getirdiği bir çok kültürlülük çeşitlilik var ,ticari firmaların burada distribütörleri dağıtım firmaları, acenteleri var, acentelerin dışarıdan getirdiği memurları var, dolayısıyla burada önemli bir yabancı var ve değişik dinden değişik etnik kültürden değişik milletten bir yabancı bu yabancı yapı Trabzon da bu 19.yy. başına kadar gelen Osmanlının geleneksel yapısını da değiştiriyor mesela musiki de farklılıklar getiriyor, sporu sokuyor başka kültür sanat faaliyetlerini sokuyor, bu ticari yapının burada ki varlığından söz etmeden Trabzon'da ki kültür hayatını anlamak zor aynı zamanda bu ticari potansiyel bir ticari burjuvazisi oluşturuyor, lokomotif olarak temsil ettiği bir şeydir, hem sanatçının yetişmesi açısından söylüyorum, sanatçı var olsa ve eser üretse bile bu eseri karşılayabilecek, bu esere bir iklim yaratabilecek bir sosyokültürel yapı olması gerekir, Trabzon'da ki bu ticari yapı ticaret burjuvazisi bu Trabzon'da ki kültürün altyapısını oluşturmuştur. (USTA,2014;kişisel görüşme).

Şekil- 2.4. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi)
Trabzon kent merkezinden bir görünüm(1900'lü yılların ilk çeyreği)

USTA'NIN ifade ettiği gibi ;

Cumhuriyetten sonra ki yapıdan bahsedecek olursak bunun hem artıları hem eksileri olduğunu söylemek lazım artıları nedir;artıları bir kere Cumhuriyet batıda ki aklın ön plana çıkarılmasını öngören bir rejimin tezahülüydü, yani Fransız devriminden sonra o skolastik düşüncenin yıkılıp aklın ön plana çıkarıldığı dolayısıyla;bilim,kültür,sanat dünyevi işlerle ilgilenmenin daha yoğunlaştığı bir rejimin adıydı,bir siyasi yapı kuruldu ve bu siyasi yapı doğası gereği yani;Cumhuriyet ideolojisinin gereği kültürü sanatı okumayı yazmayı toplumun tamamına yaymak gibi bir misyonu da beraberinde getirdi,tabi 1923'lü yıllara baktığınızda öyle bugünden bakılabilecek yada kolay anlaşılabilir kadar basit bir şey değil çünkü toplumun o klasik Osmanlı döneminde ki yapısı yüzde 10'lar -12'ler civarı da okuma yazması olan bir toplumda siz modern bir toplum üretmeyi projelendiriyorsunuz ve bunu için yapılandırılıyorsunuz bunun için nereye bakmak lazım bir kere eğitim kurumlarına bakmak lazım.

Trabzon'un belki en önemli şanslarından biri,Trabzon da bir "Trabzon Lisesi" gibi 19.yy.ın ikinci yarısında 1987'lerde açılmış bir eğitim kurumunun olması ve yine bir daha önceki dönemde burada var olan muallim mektebinin var olması aslında Trabzon'un şanslarından biriydi,Cumhuriyet ideolojisinin yeniden reforma etmesini yapılandırmasını az önce ifade etmeye çalıştığım modern millet oluşturma vizyonuyla beraber ortaya çıkması bu tür kültür ve sanat faaliyetlerinin ortaya çıkmasından katkı sağlıyor benim bildiğim kadarıyla Trabzon da 1920'lerin sonunda bir spor kulübü,Cumhuriyet modernleşmesinin ,Cumhuriyet aydınlanmasının birer parçasıdır,bunlar belki sizin çalışmanızın içinde de yer alacak,bunların bir kısmının musiki kolları da vardı,İdman ocağının ve Necmiat'inin musiki kolları da vardır dolayısı ile bu top yekun modernleşme faaliyeti içinde bulunan kulüplerden biri olan necmiati 1928 yada 1929 yılında Trabzon'da bir ulusal resim sergisi açıyor,ressamlardan oluşan

Türkiye'nin değişik kentlerinden ,ressamların eserlerini getirip ilk toplu anlamda toplu bir resim sergisi açılıyor ,yine musiki ile ilgili ve diğer kültür ile ilgili çalışmaları halkevlerinin mesela bu konuda altını özellikle çizmek lazım.

Halkevlerinin aslında kuruluş amacı da Cumhuriyet ideolojisinin toplumun tamamını kuşatacak bir modernleşme hamlesiyle buluşmasını sağlamaya yönelik yaygın eğitim kurumlarıdır,örgün eğitim kurumları okullar da yapıyor ama halkın tamamı kuşatmaya yönelik cumhuriyetten sonra çok ciddi çalışmalarının olduğunu görüyoruz,Bir dezavantajı olduğunu söylemiştim Cumhuriyetle birlikte yada tarihlendirmeye çalışırsak 1920'lerle birlikte Trabzon'un özellikle Trabzon'un altını çiziyorum emin ifade etmeye çalıştığım transit ticaret nedeniyle meydana gelmiş olan ticaret burjuvazisi 1.Dünya savaşı 1914 1.Dünya savaşının ardından 1916'da Trabzon'un Rus işgaline uğraması ondan sonra milli mücadelenin 1919'da başlaması ve milli mücadelenin bitmesinden sonra Lozan antlaşmasıyla birlikte mübadelenin gündeme gelmesi ,burada ki gayrimüslim nüfusun en sayıca fazla olan aynı zamanda da etkinlik olarak hareket kabiliyeti deminde söylediğim gibi batıda ki şirketlerin Trabzon da acentelik faaliyetini yürüten kesimi Rumlardı.

Rumlarda mübadeleyle Trabzon'dan daha doğrusu Anadolu'dan İstanbul dışından kalan Rumların Ortodoks Hıristiyanların mübadeleye tabi tutulması ve Yunanistan'a göçürülmesi aynı zamanda Trabzon'da burjuvazi kültürün de ciddi bir temel nedenlerinden biridir. (USTA,2014;kişisel görüşme).

Şekil- 2.5. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi)
Metropolitan Katedrali Trabzon (1900)

Şekil- 2.6. (Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi)

Trabzon kentinin 1900'lü yılların ilk çeyreğinde deniz üzerinden şehrin panoramik bir görünümü

Kent kültüründen bahsederken Trabzon'un kültür yaşamında iz bırakmış kurumlar arasında birtakım kitapevleri bulunmaktaydı;

Trabzon'un ilk kitapçısı Kitab-ı Hamdi Efendidir, Kitapevi 1885 yılında kurulmuştur. Kitabî Hamdi Efendi yalnızca kitapçı değil aynı zamanda yayıncıydı. Belçika'dan Trabzon'a kağıt getirip kitap yayımlayan bir öncüydü. Çoğu ders kitabı niteliğinde olsa da ,51 kitabı Trabzon kültür yaşamına kazandırmıştır. (BAKİREZER -DEMİRER;2009:293).

Şekil-2.7. (M. Semih BAYLAN Arşivi) Kitabî Hamdi Efendi ve Dükkanı

2.1.2. Kent yaşamı

Trabzon sosyal hayatında bayram düğün ve eğlence toplantıları ayrı bir öneme sahipti. Bayramlarda şehrin muhtelif yerlerinde mahalli kıyafetler içinde horonlar

oyunardı. Meşrutiyet öncesinde Vali; Kadri Bey zamanında bu tür eğlenceler teşvik ediliyordu.

Kadri bey bayramlarda köy delikanlılarını toplar, onlara muhtelif horonlar oynatır, her birini ayrı ayrı taltif (taltif; iltifatta bulunmak) ederdi. Oyuncuların alınlarına altın yapıştırdığı, mintan ve zıpka hediye ettiği çok olmuştur. Bayramlarda yapılan bu eğlencelere şehirde mevcut ecnebi konsolosluklar da davet edilirdi. Bu konuyla ilgili olarak özellikle şunu belirtmek gerekir ki, daha önce anlattığımız şehrin ticari yapısından kaynaklanan ve o yıllarda kentin nüfusuna bakıldığında kentte 50 civarında konsolosluğun bulunduğu Trabzon için önemli bir özellik olarak göze çarpmaktadır.

Şehrin ileri gelen aileleri geceleri selamlıklarda toplanırlardı. Bunların birer selamlıkları vardı. Nemlizadelerin Boztepe'de, Kundupoğlu ve Nimbıykoğlu ailelerinin Pazar kapı'da bulunmaktaydı. Ayrıca bunların dışında daha birçok selamlık bulunuyordu. Selamlıklar kendilerine göre usul ve aneleri olan bir teşkilattı. Selamlıklarda semtin ileri gelenleri sözü sohbeti dinlenir zarif adamlar toplanırlar, memleketin muhtelif ihtiyaçları üzerinde konuşurlar, aileler arasında husule gelen gerginlikleri mahkemelere düşmeden hallederlerdi.

Selamlıklar söz konusu olunca akla ilk gelen helva sohbetleri oluyordu. Bu sohbetler daha ziyade orta seviyedeki halkın toplandığı selamlıklarda düzenlenirdi. Uzun kış gecelerinin vazgeçilmezi bu eğlence şekli Cumhuriyetin ilk dönemlerinde kadar intikal etmiştir.(ÇAPA-ÇİÇEK;2004;S:26).

Kültürel anlamda, yukarıda bahsetmiş olduğumuz gibi kent halkı için önemli bir yeri olan selamlıklar ve helva sohbetlerinin en önemli hususlarından birisi halkın birlik ve beraberlik içerisinde sosyal ve kültürel bağlarının da genişlemesine olumlu katkı sağlıyordu. Ramazan ayı geldiğinde ise, kent içerisinde yerel yönetimin uygulamış olduğu birtakım uygulamalar bulunmaktaydı. Bu konuyla ilgili elde etmiş olduğumuz bilgiler ramazan aylarında yerel yönetimin uygulamış olduğu yöntemlere açıklayıcı bilgiler sunmaktadır;

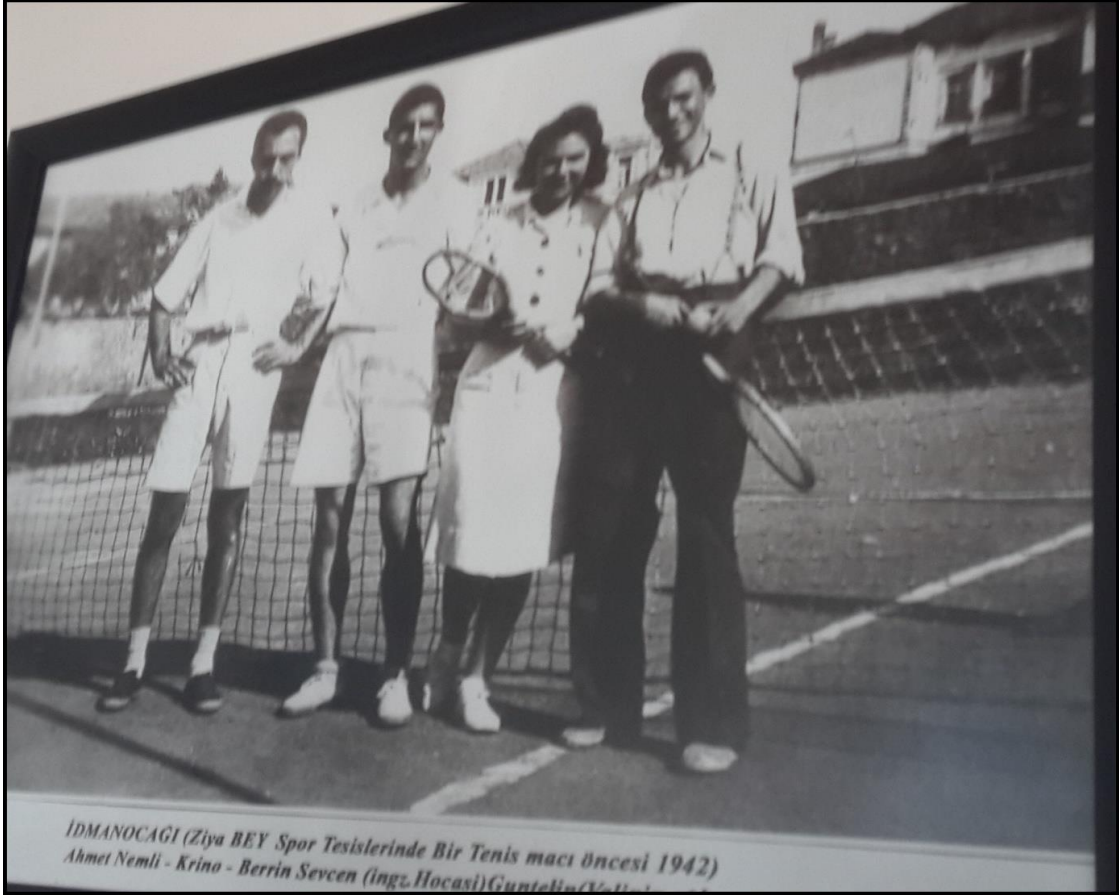
Ramazan aylarında Valilikçe bazı kısıtlamalar getirildiği görülmektedir. 1921 yılında Ramazan yaklaştığı günlerde Trabzon Valiliği ‘‘şehr-i gufran-nişan Ramazanda sıyam edenler haklarında bilamüsahama takibat-ı kanuniye (kovuşturma kanunu) ifa edileceği gibi Cuma ve teravîh esnasında esnafın dükkanlarını kapalı bulundurmaları muktezi ve kahvehanelerde geceli gündüzlü bilcümle oyunun yasak olduğunu bildirdi.

Ramazan geceleri diğer aylara göre farklı geçmekteydi. Eski ramazan gecelerine büyük özlem duyulmakla birlikte 1920’li yıllarda bu aya mahsus tiyatro gösterileri ve konserlerin verildiğini, kahvehanelerin daha fazla rağbet gördüğü bilinmektedir. (ÇAPA-ÇİÇEK; 2004;S:28).

MELEK'İN de dediği gibi;

O zaman Trabzon nüfusu bu kadar yoğun değildi. Nüfusun 25.000 civarında olduğu herkes birbirini tanırdı. O zaman ki şehir sosyal hayatı çok farklıydı. Bugünkü ile mukayese etmeyecek kadar farklıydı. Mesela düşün Türkiye de tenis sporu çok yaygın değildi ama Trabzon'da tenis kortu vardı. 1944'de 2 tane tenis kortu vardı. Bu durum şehirde yaşayan insanların ne kadar sosyal ne kadar eğitilmiş olduğunu gösterirdi. (MELEK,2014; kişisel görüşme).

Şekil 2.8. (Hasan MELEK Arşivi) Kentte yapılan bir tenis maçı öncesi-1942

Ahmet NEMLİ, KRİNO, Berrin SEVCEN

Kent kültürü ve yaşan biçimi bir bölgenin tarzını ve kişiliğini orta koyan en önemli unsurlardan biridir.

Kimi gezginlerin gezi notlarında ve anı kitaplarında Trabzon, "Doğu'nun Masal kenti " ya da "Şair ruhlu insanların yaşadığı kent " olarak betimlemişti. Eyliva Çelebi de Seyahatnamesin de (1640) Trabzon halkından söz ederken, "eğlence ve gezinti ehlidir", "Gamsız, kayıtsız, zarif, sadık, aşık kimselerdir.", "Kadınlarının her biri sanki birer ay parçasıdır," der. Trabzonlunun eğitim ve kültür düzeyini ise şöyle över:

"Trabzonlular temiz giyimli, okumuş, bilgili kimselerdir. Güzel konuşan, şiir yazan, gazel söyleyen, Farsça bilen nice şairleri vardır." (2009:282-283).

Kent halkının mesire ve sayfiye yeri olarak bakıldığında eskiden beri kent merkezinin güneyinde yer alan; Soğuksu, Boztepe ve Kireç hane köyleri önde geliyordu. Öyle ki kentin ileri gelenlerinin ayrıca bu köylerde yazlık evleri bulunuyordu.

Meşrutiyet döneminde yaz aylarında Boztepe de Ahi evren dede dergahı, Ayasofya Caminin avlusu, Kavak meydanında Mevlana denilen yer başta olmak üzere mesire yerlerinde kuzu alemleri yapılırdı. (ÇAPA:ÇİÇEK;2004;S:31).

Görülmektedir ki kent eğlence kültürüne bakıldığında, coğrafi özellikler, inanış yaşayış biçimi örf ve adetler ön plana çıkmaktadır. Bu duruma bağımlı olarak da kent halkının isteklerini gerçekleştirme geleneklerini sürdürme biçimi tarihsel dönemlerin kentteki yöneticilerin elinde olmakla birlikte o dönemlerde görev yapan Trabzon kentinin en yetkili kişisi olan o dönemlerde görev yapmış valilerin eğlence kültürü geleneğinin devam etmesini yada sonlanmasına sebep olmuştur. Bu bağlamda, yerleşim yerindeki bir takım geleneklerin devam etmesi için o yerleşim birimindeki idari amirlerin de mutlak destek vermesi şart gözükmemektedir, verilmediğinde ise kentteki bazı gelenek ve ananeler son bulmaya yüz tutacaktır.

2.2. 20. yy İçinde Aile Yaşantısı ve Etnik Yapı

Aile yapısı kendi başına bir toplumun kültürünün temel yapısını oluşturan en önemli kurumlardan biridir. Aile kimi toplumlarda küçük birimler halindeyken bazı toplumlarda da onlarca insandan oluşmaktadır. Kuşaktan kuşağa aktarılan örf, adet ve gelenekler ailelerin kültürel biçiminin belirlemede önemli rol oynamaktadır. Aile kurumlarının kültürel özellikleri yaşadıkları coğrafyanın özelliklerine göre de değişmektedir.

1.Cihan Harbinden önce Trabzon'daki her mahallede "Eşraf ve Mütehayyizan" denilen ve "En şerefli seçkinler" manasına da ileri gelen insanlar teşkilatı vardı.Mahallenin en zengin en münevver,en asil ve yardımsever insanlarından kurulurdu.Ailelerin gizli dertleri ile ilgilenir problemlerini çözer,gizli yardımlar yapardı.Bu ileri gelen kimselerin hanımlarına"Kadın Efendiler" denirdi....Bir mahallede evlenecek olanlar önce Kadın Efendiye gelirlerdi.Evlenilecek aileler hakkında araştırmalar yaparlar,yaptırırlardı.Eğer birbiriyle evlenecek olan gençlerin birbirinin "Küvufü" ise yani birbirinin dengi ise aileler arasında çeyiz hazırlığına geçilebilirdi.Fiziki,kültürel,ekonomik,sağlık,akıl ve sosyal eşitlik olmadan rastgele gençler birbirleriyle evlenemezlerdi.Çeyizin renginin güzel olmasına bile dikkat ederlerdi.Eğer aileler fakir ise onlara gizli yardım yapılır,mahcp edilmezlerdi.Bu aile işleri mahrem işler olduğundan,muhtarlar bu işi kadın efendilere vermişlerdi.Bunlar o kadar fosforlu kadınlardı ki Trabzon'un meşhur kabadayıları veya eşkıyalarının

kadınları bile kendi kocalarının şerrinden korunmak için bu kadınlara sığınırlandı...Onları halk seçerdi.Mütevelli gibi seçimle gelirdi.18.yy 'dan beri Trabzon toplumunda ve aile yapısında mühim görevler yaptılar.Yüzleri ve elleri islamin belirttiği açıktı.(BAL;2009:508,509)

2.3. Trabzon Kentinde Eğitim ve Eğitim Kurumlarının Gelişimi

Rus işgali sırasında Trabzon'da ki eğitim kurumları büyük bir yıkıma uğramıştı.İşgalden önce öğrenim veren "sekiz bab" medrese işgal sırasında tahrip olmuştu.Trabzon da daha önce hatuniye, İskender paşa, Ortahisar, Müftü cami ve zeytinlik medreseleri meşhurdu.1921'de bunlardan Zeytinlik medresesi dışındakiler kapalıydı. Ancak burası da gerekli intizam ve düzenden yoksundu.

Trabzon'un Rus işgalinden kurtulmasından sonra genel bütçenin yardım faslından ayrılan "yirmi kûsur lira" ile vilayet merkezinde bir Darülmualimin ,üç erkek ve bir kız iptidai,merkeze bağlı yerlerde ise on yedi erkek ve bir kız okulu açılmıştı

2.3.1. İlköğretim

Milli Mücadele yıllarında Trabzon'da Fatimiye İnas,Osman Gazi ve Zeytinlik (cudibey) mekteplerinde ilköğrenim verilmekteydi.Trabzon'daki tali ve iptidai okullar 3 Eylül 1922'de öğretime açıldılar.Şehit çocuklarının barındığı Daruleytam'da müsamereler düzenliyordu.Mayıs 1921'de düzenlenen sünnet şenliğinde seçme bir müzik heyeti tarafından müzik,öğrencilere şiir ve tiyatro gösterileri sunuldu.Uşak,Rast ve Nihavent fasıllarına da yer verilen programın sonunda ,komedyen Sabri Bey bir perdelik oyun sergiledi. (ÇAPA-ÇİÇEK;2004:208).

2.3.2. Darülmualimin (Öğretmenokulu)

Darülmualimin Milli mücadele günlerinde Zağanos mahallesinde şimdi Trabzon devlet tiyatrosuna bırakılan binada öğretim vermekteydi. 2 aralık 1920 tarihinde, Muallimler cemiyeti tarafından açılması kararlaştırılan anaokulunun masrafları için Darülmualimin binasında bir müsamere düzenlendi. Müsamereye askeri bando ve şehrin seçkin musikişinaslarından oluşan ince saz heyeti katılmıştı.

Darülmualimin de müsamereler perşembe günleri yapılıyordu. 15 Aralık 1921 günü yapılan müsamerede; öğretmen Rahmi Bey'in konferansından sonra marşlar, şiirler ve monologlara yer verildi.9 Şubat 1922 Perşembe günkü müsamere programı söyleşi şarkılar,şiirler,flüt ve keman marşlarından oluşmaktaydı.

Okulda öğrencilere milli mücadele ruhu verilmeye çalışılıyordu.Trabzon tüccar ve ileri gelenleri zaman zaman eğitim kurumlarına yardımda bulunuyorlardı. (ÇAPA-ÇİÇEK:2004:212:213).

Şekil-2.9. (Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivinden)

Trabzon'da bulunan muallim mektebinin öğrencilerinden bir kare(1926).

Şekil.2.10. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi

Öğretmen okulunun sahil kısmından görünüşü (1900'lerin ilk çeyreği).

2.3.3. Trabzon İdadisi (Lisesi)

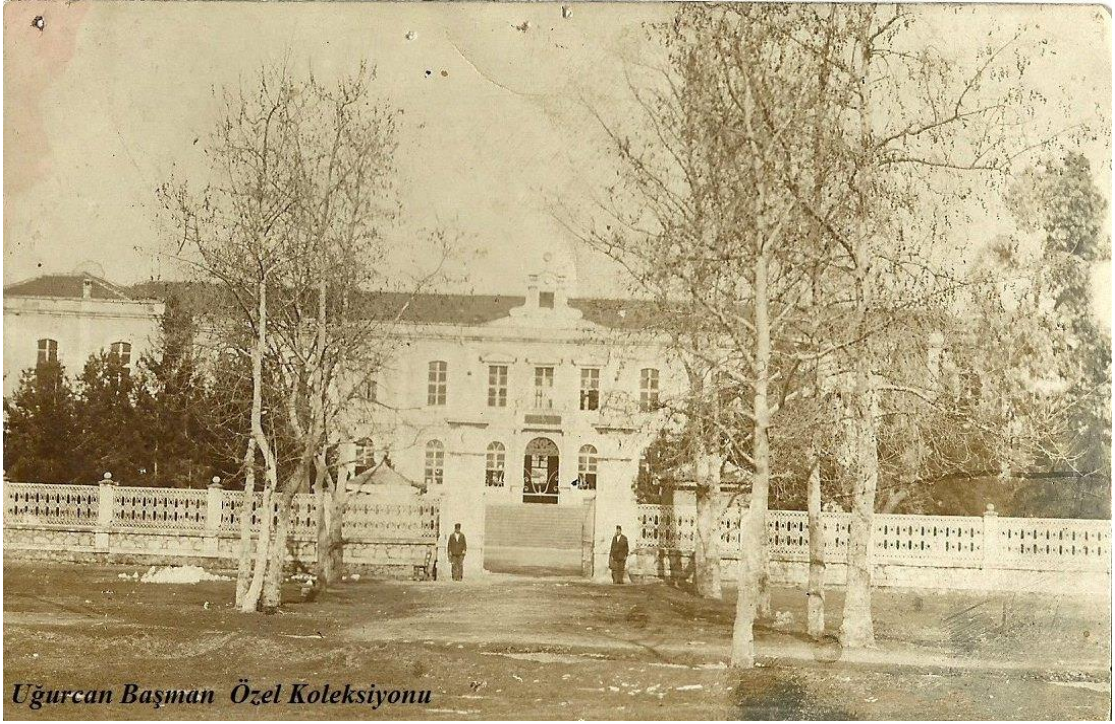
Trabzon Lisesi 19.yy ikinci yarısında 1987 tarihinde kurulmuş olan kentin eğitim hayatında var olmuş köklü kurumlardan birisidir. Trabzon Lisesi aynı zamanda yatılı eğitim yapan bir kurumdur. O tarihlerde ilk ve orta bölümü de bulunmaktadır.Tarihsel süreçten günümüze kadar nice nitelikli kişilikler yetiştirmiş ülkenin önemli görev alanlarında insanlar yetiştiren bir kurumdur.

Birinci Dünya savaşında öğrenime ara verilen Trabzon Lisesi 1918-1919 öğretim döneminde tekrar açıldı.Ancak son sınıfta öğrenci olmadığı için o yıl mezun verilemedi.1919-1920 yılında sadece üç kişi mezun oldu.Doğu cephesi komutanı Kazım Karabekir Paşa;Trabzon teçhizat ambarında ki piyanoyu mayıs 1921 de Trabzon Sultanisine bağışladı. (ÇAPA-ÇİÇEK:2004:212:213).

Trabzon da eskiden beri dernekler ve şahıslar tarafından müzik ,yabancı dil olmak üzere muhtelif kurslar düzenlenmiştir.Millî mücadele döneminde basında muhtelif kurs ilanları yer almaktaydı. Darülmualimin müzik öğretmeni; İskender Bey tarafından kurulan Darültalim-i Musiki 22 Aralık 1921 perşembe günü Tabakhanede İdman ocağının bulunduğu binada öğretime başladı.Başlangıçta,ut keman ve flüt dersleri veriliyordu."Altı ayda mükemmel fasıllar öğretiliceği " vaad edilirken bir süre sonra alafanga müzik dersleri de verilmeye başlanmıştır.

1920-1921 yıllarında yerel basında ,özel yabancı dil kurslarına rastlanmaktadır.Ortahisar'da eski ikbal kütüphanesi üzerindeki özel bir dershanede "Metodu-ı Berlic usulüyle " suhuletle ve gayet kısa bir müddet zarfında Fransızca öğretiliyordu. (ÇAPA-ÇİÇEK;S,220).

Bilindiği üzere bir kentin sosyal yapısını değiştiren ,anlamlandıran en önemli yapı taşlarından birisi de eğitimidir.Eğitim;sadece bir ulusun değil en küçük bir yapı taşının bile vazgeçilmez ögesidir.Bu bağlamda Trabzon kenti örneklemimizde eğitim hayatına ve sürecine baktığımızda o dönemlerde Anadolu'nun sahil kenti olan Trabzon da eğitim hayatı köklü bir lise,bir muallim mektebi,daha önceleri medreselerle süregelen tarihsel süreç dikkate alındığında jeopolitik ve coğrafi özelliği ön plana çıkan ticaretin önemli bir alan olduğu bu kentte Rus işgali sırasında sekteye uğramıştır eğitim hayatı.İşgal sürecini atlattıktan sonra ki dönemde Cumhuriyetin ilanına doğru ve ilanından sonraki dönemlerde eğitim hayatındaki kaybetmiş olduğu ivmeyi tekrar sağlamıştır.

Şekil-2.11. (Kaynak:M:Semih BAYLAN Arşivi)

Trabzon Lisesi (idadiyesi) Uğurcan Başman Özel Koleksiyon 20.yy başları

2.3.4. Kaledibi İlkokulu

Trabzon milli eğitim tarihi kitabı,mahalle çocuklarının ve benim, tahsil hayatımızın ilk kilometre taşını oluşturan kale dibi İlkokulu'nun tarihsel sürecini şöyle anlatıyordu.: "1900 yılında Rumlar tarafından Hızırbey mahallesinde yaptırılan bina için tahminen 1000 altın harcanmış ve Rus işgaline kadar da ilkokul olarak kullanılmıştır.Kurtuluş savaşından sonra bir ara "Ana Mektebi" olmuş bilahare kız okulu olmuşsa da ismi tespit edilememiştir.Ayrıca bina askeri daire olarak da kullanılmıştır.Okul binası taştan yapılmış olup üç katlıdır.

1929-1930 öğretim yılında ilkokul olarak hizmete açılmış ve bulunduğu mahallenin sınırları eski kalelerle çevrili olmasından okula kale dibi İlkokulu denilmiştir.İlkokul binası anıtlar yüksek kurulunca 1955 yılında tarihi eser olarak tescil edilmiştir. (TAÇ,2011:72).

Şekil-2.12. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi)

Muallim mektebi (Öğretmen okulu) 1920'ler-bina günümüzde Kanuni Anadolu Lisesi olarak işlevliğini sürdürmektedir.

3. TARİHSEL SÜREÇ BAĞLAMINDA TRABZON'DA SANATSAL VE MÜZİKAL YAPI

3.1. Cumhuriyetin İlanından Önce Trabzon Kentinde Müzik

Dede Efendinin Tayyipzade Hafız Zühtü Bey ile birlikte 1822-23 yıllarında Trabzon'da musiki icra etmekte olduğu o dönemde Gazimi hal tarafından yazılmış olmasına rağmen hala bir rivayet olarak görülmektedir. Öğrencisi Dellalzade İsmail Efendi'ye Trabzon'un gerçek bir kültür hazinesi olduğunu, yazmış olduğu bir mektubunda söz ettiği kaynak göstermeden ileri sürenler olmuştur.(BAYLAN,1991:46).

BAYLAN'IN ifade ettiği gibi ;

Bestekar Leyla Saz Hanım Trabzon da bulunduğu dönemde ;Leyla hanım her şeyden önce bir İstanbul hanımefendisidir. Akşam toplantıların da evlerde fasıl icra edildiğini biliyoruz, bu neden yapıyor teknoloji bugün ki gibi değil radyo yok ,çocukluğum da hatırlıyorum dedim radyosundan dinleyebilmek için parazit tekrar canımız çıkardı,meşk usulü ile öğretilmişti,hamamlarda çok büyük fasıl akşamlarının yapıldığı,hatta hanımlar rahatsızlık duyup eylem yapmışlardır günümüzde Atapark bölgesinde birbirine yakın 3 farklı hamam mevcuttu,bu eyleme bizzat dönemin valisi; Girtili Sırrı Paşa müdahil olmuştur bu eyleme...bu olay 1878 yıllarında gerçekleşmiştir. (BAYLAN,2014;kişisel görüşme)

KURTULDU ise şu şekilde ifade etmektedir;

Leyla SAZ hanım kadınlarla musiki çalışmaları yaptırıyormuş,kendisi de aynı zamanda çok değerli bir bestekar,ben onun kaç tane eserini koroya geçmiştin. Öyle bir kültürü yerleştirmişler, öyle ki bayanlar arasında , erkekler arasında saz çalanlar çok onların bir kısmının bende zaten şeyleri var onları size göstereceğim.Her evde bir saz varmış,Ut mu? keman mı? piyano çalanlar bile varmış. (KURTULDU,2014;kişisel görüşme).

1923 yılına kadar toplum ;kadın ve erkek olmak üzere ikiye ayrılmıştı.Bu iki grup farklı eğlenceler tertip eder ayrı ayrı yerlerde musiki yaparlardı. Hanımlar kendi aralarında, konaklarda ,evlerde toplanırken erkeklerde kendi aralarında ayrı evlerde toplanırlardı.Bu toplantılar musikisiz düzenlenmezdi. Şehir halkı bilhassa Türk sanat musikisine çok düşküdü.Her ailede mutlaka bir kişi bir musiki aleti kullanmasını bilirdi. Piyano şehirlinin hiçte yabancı olmadığı bir enstrümandı.

Düzenlenen musiki gecelerinde gözleri görmeyen ama çalgıcılar tercih edilir.Eğer böyle çalgıcı bulunamazsa bulunan çalgıcılar perde arkasında çalarlar.O anda ne olup bittiğini göremezlerdi.

1923 yılına kadar olan devre içinde Trabzon Vilayet Salnamelerine göre şehirde 18970/1880'li yıllarda yani 19.yy'ın son 20/30 yılında Trabzon'da 52 adet gazinonun mevcut olduğunu tespit ediyoruz. (BAYLAN:1991;25,26).

Kentteki müzikal hareketlenmeler olarak karşımıza çıkan başka bir nokta ise Osmanlı döneminin son zamanlarında kentte ortaya çıkmaya başlayan batılılaşma hareketleridir.

USTA'NIN ifade ettiği gibi;

Modernleşme hareketleri ile birlikte Trabzon'a gelen musiki kültürü ile ilgili batılı enstrümanların kentte gelmeye başlamasıdır.Örneğin gayrimüslimlerin Trabzon'da 1800'lü yılların sonlarında özellikler,Rumların bir Filarmoni orkestrası kurduklarını bilmekteyiz. Bununla birlikte orkestra,Doğu Karadeniz illerine de konserlere gitmekteydi.Amasya'dan Tokat'a,Samsun'dan Ordu'ya konserlere gidiyorlardı.

19.yy Trabzon burjuvazisinin çocuklarını Avrupa'ya göndermesi orada batı enstrümanlarıyla tanışması ve o kültürü buraya yani Trabzon kentine taşıması olarak nitelendirebiliriz. (USTA,2014; kişisel görüşme).

3.1.1. Cumhuriyetin İlanından Sonra Trabzon'da Müzik

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte tüm ülkede olduğu gibi Trabzon kentinde de önem değişimler meydana geliyordu. Aslında kentteki müzikal yapının ilerleyişi tesadüfi bir durum değildi. Artık kentte müzikal ilerlemeyi daha da sağlamlaştırmak için dernekler kurulmaktaydı. Söz konusu döneme ilişkin yapılmış değerlendirmeler göz gezdirdiğimizde özellikle Gazimihal'in çalışması dikkat çeker. Akat'ın makalesinde yer verdiği Trabzon kenti ile gözlemleri şu şekildedir;

Trabzon musiki ritimleri ile Azerbaycan oyun ritimleri arasındaki hayrete şayan benzeyişler dikkatimizi celbetti. Trabzon'da öteden beri klasik alaturka Musiki vardır.,keza iç Anadolu'daki uzun hava nevinden musikiler ve halk sazları da kullanılıyor.Trabzon'un bugünkü "Necmi Atı" gençlik kulübünün temsil şubesi,iki kısımdır. (Şark musikisi kısmı 40 kişiliktir). 1921'de taassup edip reisi Osman Bey'dir.Musiki şubesinin ilk reisi ;Ziya Bey idi.Avrupa musikisine heveskar amatörler ile ise , "Trabzon Erkek Muallim Mektebi" ve Lisesi musiki hocası;Necmettin Bey uğraşır.İbrahim Cudi Trabzon'un tanınmış alim ve şairlerinden olup , bir Hususi Zeytinlik mektebi" açarak gençliğe çok hizmet etmişti.Programına musiki koyan ilk Karadeniz mektebi işte bu müessesedir.Trabzon alim ve şairlerinden Hafız Zühtü merhumun oğlu,Ragıp E.bu dersin hocası idi. Düm tek ile şarkılar ilahiler geçerdi.Ragıp Efendi makam aşına babasından öğrenmiş, o vaktiyle Trabzon'da ikamete memur olan meşhur,Dede Efendi'den öğrenmişti. (Gazimihal'in1929:26'dan alınmıştır.)

1929 yılında İstanbul Konservatuarı Folklor Heyetinin dördüncü tetkik seyahati münasebetiyle Trabzon'a gelen Gazimihal'in o döneme ait ifadeleri konuyu aydınlatmakla birlikte günümüze bırakılmış önemli bir kaynaktır.

1 Haziran 1932'de Akın dergisinin 5.sayısında düzenlenen gece şu şekilde nakledilmektedir;

Alaturka başlıyor...Sabahaddin (keman), Cafer (kemençe), Kenan (cümbüş), sazlarına Burhaneddin ve Rahmi sesleri ile refakat ediyor.Ferahnak makamının baygın nağmeleri ile titrer yüreğim ve kürdilin kivrak süzülüşleri ile bir zezeme gibi gönüllerde akisler yaptı..Artık kendimizi dinliyoruz.Mustafa Bey'in saz semaisinin zevkini Sabahaddin'in keman ve Cafer'in viyolonselinden yudum yudum tattık.

Bestekar; Fehmi TOKAY (1889-1959) Trabzon transit yolu yapılırken Trabzon'da şantiye şefi olarak bulunmuştur.1937 de Trabzon'da bulunduğu sırada Trabzon'da dizdar ailesinin kızı Nergis Hanım'a aşık olmuş "Benzemez Kimse Sana Tavrına Hayran olayım şarkısını onun için bestelemiştir. (AKAT:2012).

Atatürk'ün Trabzon'a yapmış olduğu ziyaretler ile ilgili önemli gelişmeler meydana gelmiştir..Bu durumla alakalı olarak ;

Şekil- 3.1. (Kaynak:Atilla Bölükbaşı Arşivi) Atatürk'ün 1924 yılında Trabzon'a gelişi

GERÇEK'İN ifade ettiği gibi;

Atatürk'ün Trabzon'a ilk gelişinde de ikinci gelişinde de hep genç müzisyenler programları idare etmişlerdir,ancak; yetkililer o dönemde işgüzarlık yapıp İstanbul'dan müzisyen getirmişler.Bunu duyan Mustafa Kemal ;sanırım limanda duyuyor bu haberi,çok sinirlenip tez geri dönsünler diyor ,bu şehrin çocukları beni ağırlar diyor.Baterist ,Hikmet BEY,Rıza HANÇER ,Osman HANÇER , Süleyman ŞAKAR var o gecede müzisyen olarak ve Mustafa Kemal o gece çok memnun kalmış icra edilen programdan . İlk gece köşke çıkan ekip toplama ekiptir. Mustafa Kemal; bütün mal varlığını köşkte imzalamış olduğu belge ile bağışlamıştır Türk Milletine...

(GERÇEK,2014; kişisel görüşme);

Görülüyor ki Trabzon kentindeki sosyokültürel ortamın değişikliği Cumhuriyetin ilanından önce olduğu gibi 1930'lu yıllardan itibaren daha çok ivme kazanıyor.Tarihsel süreç boyunca birçok medeniyet ve toplulukların ev sahipliğini yapmış bu kentin bu denli köklü bir kültüre sahip olması tesadüfi bir durum değildir.

Kentte var olan iki spor kulübünün müzik kolları 1920'li ve 1930'lu yıllarda müzik ve etkinliklerini sürdürmüştür.bu iki önemli kulüp Necmiati ve İdman ocağıdır.

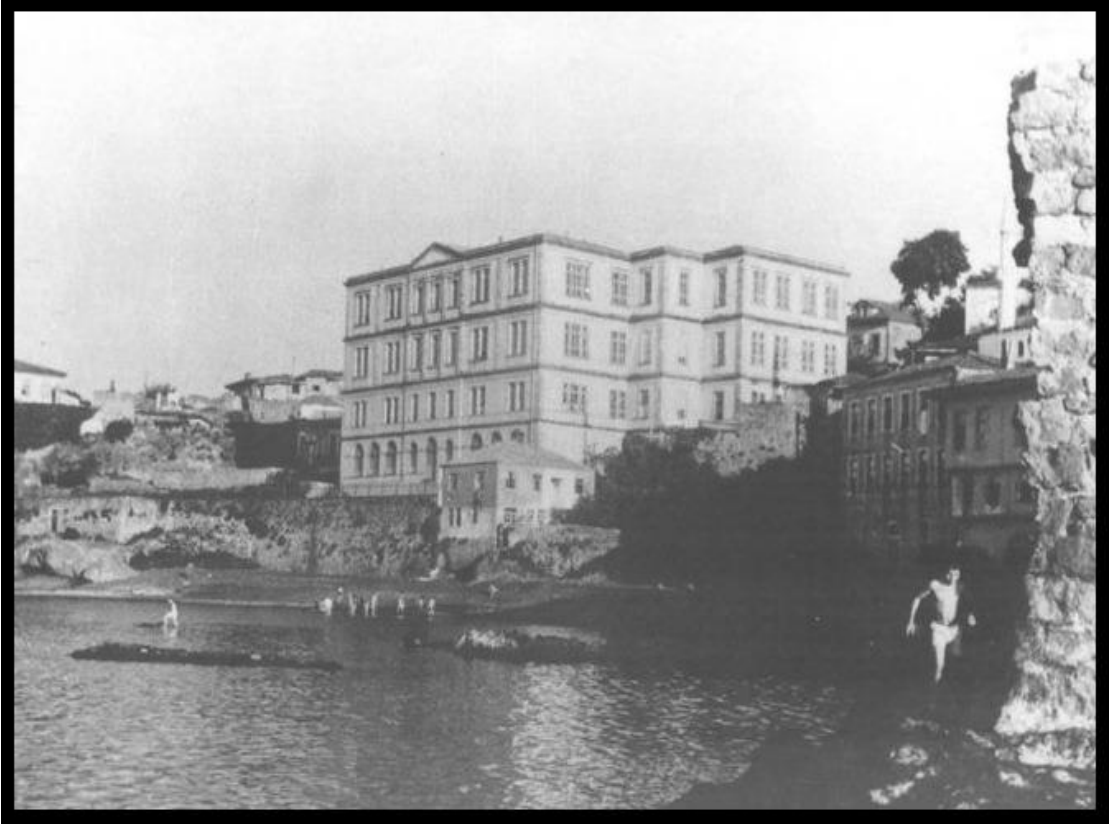
1940'lı yıllara gelindiğinde sosyal,kültürel ve sanatsal yaşamın önemli kuruluşlarından biri olan ;Halkevleri ön plandaydı.

MELEK'İN dediği gibi;

1940'lı yıllarda TRABZON kentinde sosyal yaşantıya katkı sağlamak amacıyla Halkevleri vardı, halkevlerinde birçok kurslar vardı.THM-TSM ondan sonra yabancı dil kursları,keman,ut her türlü kurs vardı.Trabzonlu birçok gençler orada kurs alırlardı. Hatta THM ve TSM de temsil kolları köylere konserlere giderlerdi. (MELEK,2014; kişisel görüşme).

Daha öncede ifade ettiğimiz gibi;kentin nüfus yapısının sadece Trabzon halkından oluşmadığı için burada bir çok kültürlülük mevcuttu.1930-1940 yıllara bakıldığında kent meydanında ki restoranların hemen hepsinde gecenin geç saatlerinde kadar yemek yiyen müşterilere piyano-keman bazen de sadece keman eşliğinde müzik yapılmaktaydı.

Atatürk'ün Trabzon kentine yapmış olduğu ziyaretler;1924-1930 ve 1937 yıllarında gerçekleşmiş,her gelişi coşku ve sevinç içerisinde karşılanırken 15-17 Eylül 1924 yılında Trabzon'u ilk kez onurlandığında 16 Eylül günü Öğretmen okulu ziyaretini bu binaya gerçekleştirmiştir. (bkz. şekil;3.2) hatıra defterine öğretmenlik mesleği ve Cumhuriyet öğretmenlerin ödev ve sorumluluklarına ilişkin mesajlarını burada yazmıştır. (USTA,2011:313).

Şekil.3.2. .(M. Semih BAYLAN Arşivi) Kent merkezinde Öğretmen okulu-1900'lü yılların başı (okul günümüzde Anadolu lisesi olarak kullanılmaktadır

Cumhuriyet rejiminin etkisi Trabzon kentinde gözükmeye başlamıştır.Bu durumun en belirgin örnekleri sosyal ve kültürel alanlarda da etkisini göstermeye başlamasıdır. Cumhuriyet ilan edildiğinde kentte müzikal kültürü icra eden ,müzikal eğitimin verildiği kurum bulunmamaktaydı. Cumhuriyetin ilanı ile ve az önce bahsetmiş olduğumuz Atatürk'ün kente yapmış olduğu ziyaretlerle birlikte görülmeye başlamıştır. Müzik eğitimi olmasa da kentte ki kurum anlamında ilk faaliyetler köy enstitüleri ve halkevleri Trabzon kentindeki müziksel ve sanatsal konunun o dönemki belirleyici kurumlarıydı. Köy enstitülerinde de müzikal anlamda öğrenciler eğitilmekte ve müzik ve musiki kültürü o dönemin gençlerine bu kültür verilmekteydi. (bkz. şekil.3.3).

"Trabzon'da Cumhuriyetin ilk döneminde 52 gazino bulunmaktadır .Kavak meydan gibi meydanlar kültürel açıdan oldukça önemlidir.Buralarda sürekli icralar sergilenir. Fuar alanları ve yazlık sinemalar da zaman zaman bu amaçla kullanılmaktadır. Bu mekanlarda konserler vermek üzere Trabzon'a birçok musikişinas gelerek icralarda bulunmuştur.1930'lu yıllarda Hafız Mehmet saz heyeti ,Sabriye TOKSES, Süheyla BEDİYE, Zeki DUYGULU, Hamiyet DUYGULU ve sonrasında günümü dek onlarca besteci,saz ve ses sanatçısı şehirde icralar yapmıştır. Hatta Hamiyet YÜCESES Trabzonlu Ongan ailesine gelin olarak gelmiş, kısa süren evliliğin ardından şehirden ayrılmıştır." (AKAT,2012).

Şekil.3.3. (Kaynak: Natali AVAZYAN Koleksiyonu)
Trabzon Beşikdüzü Köy Enstitüsü orkestrası bir çalışma anında 1940'lar

Yukarıda bahsetmiş olduğumuz konuyla ilgili farklı görseller ekler bölümünde gösterilecektir. Müzikal değişim kentte Trabzon örneğinde ise o tarihlerde müzik eğitimi veren herhangi bir kurum bulunmamaktadır ancak; Cumhuriyet rejimini destekleyen kentte muallim mektebi ve köy enstitüsünün kurulmuş olmasıdır. Kentte o tarihlerde sanatsal ve sosyal faaliyetleri halkevleri, dernekler ve spor kulüplerinin temsil kolları yürütmekteydi.

1960'lı yıllara gelindiğinde kentte üniversite kurulmuştur. Ancak kurumsal olarak bakıldığında müzik eğitimi veren kurumların sayısı her yıl artarken Trabzon kentinde üniversitenin 1950'li yıllarda açılmasına rağmen fakülte olarak müzik öğretmenliği bölümünün kurulması 80'li yılları bulmuştur. Arada otuz yıl gibi bir süre geçtiği görülmektedir. Sonuç olarak kentte müzik öğretmeni yetiştiren bölümün de oldukça geç olarak açılması eleştiriye açık bir durumdur. Halbuki müzik eğitimi yetiştirme konusunda Gazi Eğitim Enstitüsü bu görevi 1936 yılında almış ve buna bağlı olarak ülkede birçok kurum "Gazi Enstitüsünü" ekol olarak yola çıkmışlardır. Trabzon örneğinde ise müzik bölümünün açılma tarihine 1988 yılını bulmuştur. Dolayısıyla Cumhuriyet rejimi ile birlikte tüm halk sathına yayılması hedeflenen eğitim reformlarından olan müzik eğitiminin, tarihsel süreçte değerlendirildiğinde Anadolu'nun önemli kentlerinden birine bu derece geç bir sürede gelmesi dikkati çekmek istediğimiz hususlardan bir diğeridir.

Günümüzde bakıldığında Trabzon kenti için müzik denildiğinde akla ilk olarak kemençe gelmektedir. Ancak kemençenin Trabzon kent merkezine ait bir çalgı

olmadığı, daha çok kırsal kesime ait bir yöresel çalgı olduğuna dair değerlendirmeler yer almaktadır.

USTA'NIN ifade ettiği gibi;

Horon aslında bu sözüne ettiğim "modernleşme -batılılaşma- süreci içerisinde ciddi rolü olan bir enstrüman değil,Horonu Trabzon Vilayetinin yayınladığı salnamelerde horonu ;iptidai bir köy çalgısı olarak niteler,köylülerin bir eğlence biçimi olarak niteler,horonun ilk kez şehirde ki eğlencelerin içerisinde biz Trabzon Valisinin 1800'lülerin sonunda1900'lerin başında Kadri Paşa(Trabzon Valisi o dönem)'in oğlunun düğününde ilk kez Trabzon da resmi bire törende kullanıldığını kemeçenin ve horonun kullanıldığını öğreniyoruz.

O zaman kemeçe köylülerin basit, sıradan bir enstrümanı ve oyunu olarak nitelendirirken ilk kez şehrin bu iniş aslında şehrin bunu kabullendiğini de taşıyor,horon onunla birlikte kemeçe belki davul için aynı şey söylenebilir mi bilmiyorum ama kemeçe için özellikle söyleyebilirim,daha 80'li yıllardan sonra yeniden Trabzon bunu keşfetti.Kent merkezinden söz edecek olursak kemeçe kültüründen söz etmek mümkün değildir. (USTA,2014;kişisel görüşme)

Dernekçilik faaliyetleri oluşmadan önce kentteki müzik eğitimini spor kulüplerinin müzik kolları ve halkevleri oluşturmaktaydı.1950'li yıllara yaklaşıldığında dernekçilik faaliyetleri sıklaşmaya başlamış,hatta üniversitenin kuruluşundan sonra oradaki müzikal faaliyetlerde organize olmaya başlamıştır.

Kent müziği olarak baktığımızda 1950'li yıllardan sonra farklı müzik toplulukları ve cemiyetler ortaya çıkmaya başlamıştır.Dernekler içerisinde çok amaçlı olarak Türk Halk Müziği,Türk Sanat Müziği ,Sinema ,Tiyatro ve son yıllarda batı kültürünün müzik yapısını da kullanarak çok sesli müzik yapılmaya başlanmıştır.

GERÇEK'İN ifade ettiği gibi;

Şimdi yetimler okulu diye bir okul bu okul ara fil boyunda eyvan mektebi diye bilinir. 1930'larda bando takımı kuruyorlar,ilk çokseslilik diyebileceğimiz hareket olarak nitelendirilebilir. Trabzon'da Klasik müzikte var o dönemde dans ediliyordu vals,tango eşliğinde Rumların o dönemlerde orkestraları var,ardından1932 yılında bu Trabzon'un kültür hayatında ihmal edemeyeceğimiz kadar önemlidir;Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti kuruldu.Mahmut Goloğlu,Sabahattin GUNDUPOĞLU,Mazhar Şener, ilk defa 19 mayıs diye bir cemiyet kurarlar İstanbul'da,2-3 yıl sonra 1935'ler de ismi değişir ; Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti olur bu, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti İstanbul da öğrenci yurdu kurar,o dönemde İstanbul'a tahsil için giden çocuklarımızın sığınacak bir yuvaları vardır,bu yuvada çeşitli müzik etkinlikleri düzenlerler,bir öğrenci yurdunun müzik kolu;A.Selim TEYMUR Bey'in nezaretinde çalışır,1946 yıllarında,Trabzon'un kurtuluş etkinliklerinde yani;24 Şubat 1946 da İstanbul radyosunda bir yut öğrencileri konser verir,konserde A.Selim TEYMUR' UN çalıştırdığı koroya;Bahattin ÇAMURALİ kemeçesiyle eşlik eder. Cemile Cevher Çiçek hanımefendi, bu programda sololar yapar,yine bu çalışmanın bu konserin içerisinde ;Fahri KOPUZ ve ALİCAN Bey'de görev alırlar,

1953 yılı Mahmut GOLOĞLU,Kazım İsmail Gürkan,Bedri Rahmi EYÜBOĞLU,ihsan Emami, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti Trabzon da kuruluşunu gerçekleştirdiler. 18 yıl sonra Trabzon'da şubesini kurarlar,Sabahattin GUNDUPOĞLU, Süleyman Malkoç,M. Salih KARANİS

ilk yöneticilerindendir. Artık Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti Trabzon da müziğin birçok dalında Trabzonlulara feyiz veren bir kurum olmuştur,çok sesli müzik orkestra düzeyinde çalışmalarına başlar. Türk musikisi bir çatı altında sürer. Halk musikisi çalışmalarını bir çatı altında sürer ve folklor ekipleri o dönemlerde ve daha sonra yurt dışına festivallere , yarışmalara giderler.Çok önemli ödüller getirirler ülkeye,hatırladıklarımın arasında Fransa'dan ve Brüksel'den getirdikleri ödüller var. (GERÇEK,2014;kişisel görüşme).

Şekil-3.4 (Kaynak: Taşkın ÖZER Arşivi) Trabzon Kız sanat Okulunun Bir TSM Konseri-1965

Musiki yaşamı geçmişe baktığımızda aynı zamanda bir hayat felsefesi olarak ortaya çıkmıştır.,hayatın vazgeçilmez parçasından biri olmuştur insanlara musiki .Ama klasik ama tasavvufi olarak yada son dönemlerde alaturka olarak insanların gözbebeği olmuştur müzik . Bunu yukarıda anlattığımız gibi her evde bir müzik aleti olmasından yada ,her evde çalgı kullanmasını bilen bir kişi olmasından anlayabiliyoruz. Bu durum yaklaşık 1990'lı yıllara kadar devam etmiştir.

İnsanların yaşam felsefesi olarak ortaya çıkan ve kentte onlarca yıl tüm şehirlinin odak noktası olan müzik , günümüzde daha çok imkan ve olanak olmasına rağmen eskisi kadar da rağbet görmemektedir. Bu durumu müzik piyasanın değişimi sosyolojik yapının her geçen gün teknolojiye ve ortama ayak uydurmaya çalışmasına bağlayabiliriz.Halen günümüzde müzik ruhunu kaybetmemiş gönül vermiş kurum ve kuruluşlar vardır Trabzon kentinde. Bu kurum ve kuruluşlara bakıldığında destek veren insan sayısı katılımcı halk eskiye göre potansiyel kaybetmiştir.

3.2. Trabzon Kentinde Tiyatro'nun Gelişimi

Tiyatronun şehirdeki geçmişi oldukça geçmişe dayanmaktadır. Kent halkının yoğun bir şekilde ilgi duyduğu sanat dallarından birisidir. Trabzon'da birkaç tiyatro salonu olduğunu tespit edebiliyoruz. Bugünkü Gazipaşa Caddesi'nin başlangıcında ki sağ tarafta mevcut iki eczane arasında olan Tiyatro Sokağı çok eski yıllarda Trabzon şehrinde tiyatronun varlığını gösterir.

Bazı belgelere göre Karagöz bahçesi denilen yerde veya gavur meydanı denilen şimdiki belediye yanında ki parkta temsiller verilirmiş.(BAYLAN:1991;25)

Şekil.3.5. (Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi)

Kente 1900'lü yılların ilk çeyreğinde yapılan tiyatro temsilinden bir temsil sonu

Bu konuyla ilgili olarak Trabzon'dur yolumuz adı altında Mehmet Ongan'a ait Soğuksu kitabında tiyatro ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır;

1976 yılına kadar hemen her şimdiki Hamamizade İhsan Bey Kültür merkezi (o zaman ki Sümer sineması) baştan sona haluk Bey'i çabalarıyla kurduğu ve yaşattığı 120 kişilik

Haluk Bey Trabzon'da aralıksız yirmi yıl tiyatroya katkıda bulundu.oyunlar sahneye koymuş ,tercümeler yapmış,dekoru,efekt,ışığı,,rejisi ile tek tek ilgilenmişti. Trabzon'a turneye gelen tüm tiyatro toplulukları mutlaka evimize gelirdi. O zaman şimdiki gibi değildi; turneler genelde büyük kentlerdeki sahneler kapandıktan sonra bahar aylarında yapılırdı. Kartal Tibet, Yıldız Kenter, Yılmaz Guruda, Münir Özkul, EROL GÜNAYDIN, Suna PEKUYSAL, evimize gelen sanatçılardan bazılarıydı. (ONGAN,2011:73-74-75)

Tiyatro geçmişi ile ilgili başka bir kaynakta ise şu ifadeler yer almaktadır;

Her bir yanı, tarihin bir başka çağına ışık tutan bu topraklar, ne medeniyetler yaratmış, onlarca yıl sonrası Avrupa'sının karanlık çağlarına inat.

Kimi bakıp geçmişiz, kimi hayranlıkla seyretmişiz. Ama sahip çıkmamışız. "O ki, bu topraklarda doğmuş, bu topraklarda yaşamış bu medeniyetler, öyleyse bizimidir" dememişiz.

O büyük kültürleri yaratanlar, kurdukları kentlere, o kentte yaşayanların iki-üç misli büyüklükte tiyatrolar yapmışlar, şehri koruyan surlardan sonra. Bugün batı'ya ya da güney kıyılarımızda hangi antik kente giderseniz gidin, kent kapısından sonra muhteşem bir tiyatro karşılar ziyaretçilerini. Sanki o noktada, binlerce yıl önce yaşamış o insanlar, "İşte bizim medeniyetimiz" der gibidir.

Oysa, bugün ülkemizde, il sayısı giderek artmasına rağmen topu topu 52 tiyatro ve 5 opera salonu vardır; bunlar da belli başlı büyük illerde. Daha açık bir deyişle 61 ilimizde tiyatro, 72 ilimizde de opera salonu yoktur. Sanırım bu rakamlardan sonra bir yorum gerekmiyor.

"SARAYIN YANINA TİYATRO YAPILSIN"

Burada, Trabzonlu olarak gurur duymamız gerek. Batı Anadolu'da kurulmuş medeniyetlerden sonra olsa bile Trabzon, günümüzden 1400 yıl önce tanışır tiyatroyla. Yani M.S. 6. yüzyılda Komnen dönemi imparatorlarından Adrien, Trabzon'a geldiğinde, Kentpuar'daki (şimdiki Kindinar) "Kral saraylarının arasına bir tiyatro yapılınsın" diye emreder. Trabzon 1973 İl Yıllığı'nda yer alan bu bilgiler, kentin kültür hayatında, tiyatroya ne derecede değer verildiğinin açık bir delilidir.

Günümüze kadar gelen belgelerden anlaşıldığına göre, İmparator Adrien'in emriyle yapılan tiyatrodan sonra başka tiyatrolar da yapılmıştır. Timur'un geri dönen elçileriyle birlikte Semerkant'a gitmek üzere 1404 Nisan ayında Trabzon'a gelen İspanya Elçisi Clavijo (Ruy Gonzales) anılarında, "Kayalar üzerindeki içkale'de saray, hazine dairesi, evler, arşiv ve hükümet daireleri bulunuyordu. Kalenin çevresi çukurlarla sarılmıştı. Güzel meyve bahçeleri, spor alanları, yarış yerleri, tiyatrolar, toplantı yerleri vardı." demektedir (Mahmut Goloğlu, Anadolu'nun Milli Devleti Pontos, ss. 208-209).

BİN KİŞİLİK TİYATRO SALONU

Trabzon, 1939'da bin kişilik tiyatro salonuna kavuşur. Halkevi yönetimi, daha çok seyircinin yararlanabilmesi amacıyla başlattığı çalışmalar, bu yıl tamamlanır ve 4 bin lira harcanarak gerçekleştirilen bin kişilik yeni salon, 2 Şubat günü, Halkevi Temsil Kolu tarafından sahnelenen, Necip Fazıl Kısakürek'in "Tohum" isimli oyunu ile açılır. 1 Mayıs'ta Halkevi'nin ikinci oyunu olan Mahmut Yasarı'nın "Çürük Merdiven"i perde açar. İdman ocağı Temsil Kolu 20 Mayıs günü "Ana" isimli oyunla seyircinin karşısına çıkar. Bu yıl Halkevi Temsil Kolu için oyunların peş peşe geldiği bir yıl olur. Müçteba Sabahattin Or'un "Bir Damla Yaş" isimli eserinden sonra 3 Ekim'de Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Ateş"i sahnelenir. Bu oyunda Muhittin Kösemen, Abdullah Eltan, Muzaffer Konuralp, Saadet Aysu ve Mesadet Uzel rol alır. 29 Ekim'de "Leblebici Horhor", 16 Aralık'ta da Münir Hamdi Kutsal'ın ismi belirlenemeyen müzikli bir oyunu yılın son oyunu olarak Trabzonlular'a sunulur.

1940 yılında çeşitli temsil kollarınca Trabzonlular'a sunulan oyun sayısı 15'i bulur. Yılın ilk oyunu, Halkevi Temsil Kolunca 22 Ocak'ta, Erzincan depreminde zarar görenlere yardım amacıyla sahnelenen "Çoban" olur. Bu oyunu 25 Şubat günü perde açan Yusuf Sururi Eruluç'un yazdığı "Bir Gönül Masalı" izler. 23 Mart'ta Vedat Örfi Bengü'nün "Kanun Adamı" ve Cemil Cahit Cem'in "Çapanoğlu"su, 30 Ekim'de Saim Kerim Kalkan'ın "Vatan ve Vazife"si, 21 Aralık'ta da Namık Kemal'in "Vatan Yahut Silistre" isimli oyunları seyirciye sunulur. Halkevi Temsil Kolu'nun Reşit Baran'ın uyarlaması "Mahcuplar", Aka Gündüz'ün "Yarım Osman", Münir Hamdi Kutsal'ın "Tırtullar", Müçteba Sabahattin Or'un "Bir Damla Yaş", Mahmut Yasarı'nın "Çürük Merdiven", İbnürrefik Ahmet Nuri'nin "Himmat'ın Oğlu" ve Faruk Nafiz Çamlıbel'in "Ateş" adlı eserlerini de sahnelediği o yılın gazetelerinde yer almasına rağmen oynanış tarihleri belirtilmiyor. Aynı yıl İdman gücü Temsil Kolu, A. Basson'un "O Kadın", Doğan gençlik Temsil Kolu da Nihat Sami Banarlı'nın "Kızıl Çağlayan" isimli eserlerini sunar Trabzonlular'a..

1942'de perdeler 19 Şubat'ta Halkevi Temsil Kolu tarafından sahnelenen Vedat Nedim Tör'ün "Değişen Adam" ve Musahip zade Celal'in "Fermanlı Deli Hazretleri" ile açılır. 28 Şubat günü İdman gücü Temsil Kolu, A. Bisson'un "O Kadın" isimli oyunuyla seyircisi ile

buluşur. Necmiati Temsil Kolu ise 14 Mart'ta Müçteba Sabahattin Or'un iki eseri "Bir Damla Yaş" ile "Yirmi birinci Asırda'yı sunar.

1943 yılı 1 Mayıs'ında Halkevi Temsil Kolu "Cehennem" isimli oyunla açar perdesini. 29 Haziran'da ise "Yaşayan Ölü" ve Yunus Nüşet Unat'ın "Para Delisi" sunulur seyirciye. Yılın son oyunu, 11 Eylül günü sahnelenen Mahmut Yasarı'nın eseri "Erkek Güzeli"dir.

1944'te Trabzon tiyatro seyircisi biri Shakspeare'den diğeri Sofokles'ten iki oyun da seyrederek diğerlerinin yanı sıra. Yılın ilk oyunu Halkevi Temsil Kolunca 3 Şubat günü sahnelenen "TV Radyo Neşriyatı" isimli eser olur. İdman ocağı Temsil Kolu da 20 Mayıs günü Müçteba Sabahattin Or'un "Gömdüğüm O Cihan" ve Mehmet Ali Çamlıca'nın "İnsan Sarrafı" isimli eserleriyle açar perdesini. Halkevi Temsil Kolu 21 Haziran'da Nihat Sami Banarlı'nın "Kızıl Çağlayan"ını sahneler. 15 Temmuz'da ise Talat Gözbak'ın sahneye koyduğu Shakespeare'in "Romeo ve Juliet'i sunulur seyirciye. 20 Ekim gecesi ise yine Talat Gözbak'ın sahnelediği ve Hüsnü Güler, Nermin Karatepe, Muzaffer Konuralp, Sıtkı Gürses, Muhittin Kösemen, Niyazi Tarakçıoğlu, Demir Türközü, Hayri Erok, Burhan Savaşer, Kemal Gündoğdu, Rasim Altmış dört ve Güner Karatepe'nin rol aldığı, Sofokles'in "Kral Oidipus"u ile açılır perde. Yılın son oyunu, Necip Fazıl Kısakürek'in "Bir Adam Yaratmak" isimli eserdir.

1947 yılında Halkevi Temsil Kolu, Azam Akıdıl'ın sahneye koyduğu ve Rahmi Ergüney, Hayri Erok, Murat Ateş, Muzaffer Korlu, Suat Güreli, Murat Nemlioğlu'nun rol aldıkları, Kaşif Başkaya'nın "Bir İlan Tahtası" isimli eseri ile 23 Nisan'da perdesini açar. Bu oyunu 25 Haziran'da "Tarih Utandı" ve Cemil Cahit Cem'in yazdığı "Derse Çalışıyoruz" isimli iki oyun daha izler. (SOMEL,2009).

3.3. Trabzon Kentinde Sinemanın Gelişimi

Kent kültürünün en önemli yaşantı biçimlerinden biri de sinemadır, sinema bir toplumun kültür ve sosyal ihtiyaçlarını gideren aslında halkın görmek istediği sevinci, üzüntüyü, acıyı veya paylaşımı bir araya toplayan en önemli iletişim araçlarından biridir.

Trabzon'da ilk açılan sinema ,1912 yılında Belediye arsası üzerinde yabancı bir şirketin kurduğu Turan sinemasıdır. Bu sinema 1924'te Belediye'ye devredilmiştir. Arslan PULATHANELİ'NİN notlarından öğrendiğimize göre 1925 yılında turan sinemasın da sessiz film gösteriminden önce ,uvertür olarak Mösyö ve Madam Robert piyano ve keman eşliğinde müzik dinletisi sunarlarmış izleyicilere. Dinleti film aralarında sürermiş, daha sonraki yıllarda terzi Akilef'in kızları Tilda ve Şerika piyano çalarlarmış. (AŞUT,2011:32).

Trabzon'da sinema tiyatrodan çok sonraki bir döneme aittir. Süleyman Beyoğlu, "19. asrın sonlarında sinemanın icat edildiğinden kısa bir süre sonra ülkemize geldiğini ve Anadolu'daki bir çok şehirde gösterilmeye başlandığını , Karadeniz halkının da sinemanın gücünü çabuk fark ederek özellikle Trabzonluların sinemaya büyük ilgi duymuş olduğunu belirtir. O, 1909 yılında Pilosyan adlı bir gayrimüslim vatandaşın "Sinematograf" adlı bir şirket kurduğunu, Trabzon da eğitici ahlaki ve tarihi filmler oynattığını, ancak bazı engeller ile karşılaştığını ve kazancının az olmasından yakındığını; sinemadan gelen paranın büyük bir kısmının elektrik masrafına , salon kirasına ve diğer masraflara harcandığını , Pilosyan'un

belediyeye 3000 ilanların pullarından dolayı Duyun-ı umum iye'ye 3000,"temettü adıyla maliyeye 500 olmak üzere senelik 6500 krş. vergi ödediğini belirtir... (UZUN,2006:13).

Trabzon da sinema tiyatrodan çok sonra başlamış olmasının yanında sinemanın icadından 18,Osmanlı sarayında ilk kez sinema gösteriminden ise 13 yıl sonra Trabzon da sinemanın hayata geçirilmiş olması oldukça dikkate değer bir husus olarak not edilmelidir.Zira bunu husus Trabzon halkının ne kadar sanat ruhlu olduğunu göstermektedir.Hele söz konusu dönemlerdeki bağnaz düşünce ve tutumlar karşısında bu medeni atılımın önemi daha da artmaktadır.

İlk dönemler sinemalar sessiz ve 8-16 milimetrelik filmler ile çalışırdı. Daha sonra 35 milimetrelik film ve kömürlü makineler gelmişse de filmlerin sesli şekle dönüşmesi çok sonraki dönemlere aittir....Sinema sanatının tiyatro ile pek çok benzer yanları ve bağımsız tiyatro ve sinema salonlarının inşa edilmemiş olması tiyatro ve sinema sanatlarının aynı mekanlarda icrasına neden olmuştur. Kaldı ki ilk Türk filmlerinde tiyatro oyuncularının rol alması,ilk yıllarda sahne ve seslendirmenin tiyatrodada daha ileri düzeyde oluşu bir süre sinema ve tiyatro sanatını ortak mekanlarda buluşturmuştur.Bir süre sonra sinema sanatı için bağımsız mekanlar oluşturulsa da Trabzon da mevcut bazı tiyatro salonlarının Cumhuriyetten sonra yıkılmaları ile bu sanat dalının yaşatılması için ciddi mekan sorunu yaşanması ,tiyatroyu büyük ölçüde desteklemiş olan bazı spor kulüplerinin sinemanın gelişi ile birlikte tiyatrodan elde ettikleri gelirin azalması nedeniyle tiyatro yavaş yavaş yerini sinemaya bırakmak zorunda kalmıştır.Bunun sonucunda Trabzon da yazlık ve kışlık şeklinde 23 sinema salonu oluşturulurken tiyatro ise sadece 7 Ekim 1987 tarihinde "Trabzon Devlet Tiyatrosu" adıyla kalıcı bir mekana sahip olabilmıştır.

Trabzon kent kültürü için önemli bir varlık olan sinema alanında yukarıda bahsettiğimiz gelişmelerin yanı sıra sinema kültürünün kent halkı için ne kadar önemsendiğini göstermektedir .

Sinema salonlarının aynı zamanda tiyatro içinde kullanılmış olması zamanın yegane eğlence yeri olarak sinemanın önemini biraz daha arttırmıştır. Trabzon da birkaç sinema salonu işletmiş olan Muzaffer Lüleci oğlu kendisine ait üç sinemada bir akşamda bazen 7-8 bin bilet sattığı zamanların olduğunu söylemiştir ki, bu rakama diğer sinema salonlarında satılan biletler dahil edildiğinde on bini aşan hatırı sayılır bir rakam ortaya çıkmaktadır. Bu durum da Trabzon halkı için sinemanın ne denli önemli görüldüğünün bir başka örneğidir. (Uzun,2006:13-14-15).

Tarihsel süreç içerisinde, her dönemde farklı bir yaşam biçimi olarak karşımıza çıkan Trabzon kentindeki kültürel ve sanatsal faaliyetlerin yoğunluk biçimi yukarıda ifade ettiğimiz üzere süreç boyunca gelişim göstermiştir. Bu bağlamda gerek sinema kültürü ,gerek tiyatro kültürü Trabzon'un sosyal yapısına önemli oranda katkı sağlamış, yaşanan döneme göre düzenlenen etkinlikler gelişme ve farklılıklar göstermiştir. Ancak; sadece bu kültürel ve

sanatsal anlamda değişiklik , kent halkının günlük yaşam ,giyim ve kuşam biçimine de bir takım farklılıklar yaratmıştır. Bu konuyla ilgili yapmış olduğumuz sözlü tarih görüşmesinde elde ettiğimizi veriler , bahsettiğimiz konuyla ilgili aydınlatıcı bilgiler içermektedir;

GEZGİN'İN ifade ettiği gibi ;

" Birde bunun yanında şıklık var öyle işten çıkma kıyafetle sinemaya gidemezsin film başlamadan yarım saat evvel orda buluşulur ve sohbet edilirdi,film bittikten sonrada hemen eve gidilmez yine sohbet edilirdi, bu sohbet gösterimde olan film üzerinde veya başka bir konu üzerinde de olabiliyordu. (GEZGİN'İN,2014;kişisel görüşme)"

3.3.1. Kentteki sinemalar

Kente 20.yy başında inşa edildiği bilinen opera binası ve Sümer sineması adıyla bilinen bu tarihi bina ile ilgili olarak elde edilen kaynak ve bilgiler şu şekilde karşımıza çıkmakta;

Turan sineması İstanbul'da 1910 yıllarında henüz operadan söz edilmezken Trabzon'da eski opera binasında opera temsillerinin verildiği bilinmektedir.Refik Ahmet Sevengil'in belirttiğine göre 1912 yılında belediyeye ait arsa üzerinde bir Fransız şirketince bir sinema yaptırıldıktan sonra belediyeye terk edilen ve içerisinde temsil verebilen bir sinemanın varlığından söz edilir. II.dünya savaşında bu sinema Azerbaycanlılardan Kafkas başbuğu Michael ve Halil paşa ortaklığı ile çalıştırılmıştır..Sinemanın açıldığı yıllar jeneratör ile çalıştırılan bu sinemada tek film makinesi ile hizmet verilir,filmler bölümler halinde oynatılırdı. (UZUN:2006;27).

Konuyla ilgili olarak başka bir kaynakta tarihi Sinema binası ile ilgili şu ifadeler yer almaktadır;

"Bilindiği gibi Trabzon'un kalbi olarak bilinen meydanda kentin mimarisine yepyeni anlamlar katan bir Sümer sineması vardı. 1912'de tiyatro ve opera gereksinimi için yapıldığı ileri sürülen bu bina, 46 yıllık süreçte yüzlerce oyunu ve binlerce filmi izleyicilerine sunduktan sonra 1958 yılının nisan ayında yerle bir edilip tarihin çöplüğüne atıldı.İstanbul'dan gelen Darülbedayi'in oyunları,Halkevlerinin meraklı gençlerinin sahnelediği eserler bu binanın salonlarını dolduran binlerce insanın duyarlılığına yelken açıyordu.Bu binanın yıkılmasıyla sonsuz bir kesinti yaşandı.."(BİRYOL,2012:201).

USTANIN' da dediği gibi;

1. Burası bir opera binası değildir,yani yaygın olarak bir opera binası değildir,burası bir sinema binası olarak yapılmıştır ,daha doğrusu tiyatro binası olarak yapılmıştır,bu binanın yapım tarihi 1912 değil 1895 tir .

1895'te az önce sözünü ettiğim o ticaret burjuvazisinden ve zenginleşen özellikle okullara kadar batıdaki milliyetçiliğinde batıda eğitim görmüş gayrimüslim öğretmenlerinde

teşvikiyle özellikle gayrimüslim okullarında okul piyesleri yapılır. 1850'lerden itibaren ve bu piyesler ciddi şekilde toplumda karşılık bulmuş, hatta bir çok kumpanyalar İstanbul'dan gelmiş temsilci veriri giderlermiş böyle bir sürecin sonunda tiyatro binası yapılma ihtiyacı söz konusu olmuş Trabzon 'un zengin burjuvazi kesiminden olan bir Rumun 1895'te yaptığı bir binadır, tabi mübadeleden sonra el değiştirmiş belediyenin eline geçmiş ve belediye burayı daha sonra kiraya vererek bir takım işletmeciler aracılığı ile sinema binası olarak işletmiş ama bu o dönemin imkanlarına göre çok amaçlı bir salon olarak yapılmış içerisinde hem tiyatro oynanabilecek dizaynı donanımı vardır. Hem de sinema salonu olarak çok amaçlı salon gibidir.1924 ve 1925'te "Darülbeydi" 2 kere buraya gelmiş ve birer aylık turnelerle birçok oyun sergilemiştir,ama dediğim gibi bunun bir opera binası olarak adlandırılması yanlış ha opera oynanmamış mıdır? içinde opera temsilleri de özellikle 1930'ların başından itibaren belki inşa edildikten sonra 1897 de bitmiştir ,ilk yapıldığı zaman da bazı operetlerin sahnelendiğini söyleyebiliriz ama bina bir tiyatro binası olarak yapılmıştır bunun altını çizelim,tabi bunun kaybedilmesi Trabzon Kültürü Sanatı açısından ciddi bir eksiklik. En azından mimarisi son derece gösterişli,görkemli bir mimarı olarak dışarıdan gözüküyor ama binanın 1930'lara gelindiğinde hatta 1920'lerde bina hakkında ki yazılan yazılara baktığımızda ,1930'lardaki şartlara göre binanın iç şartlarının son derece yetersiz olduğuna ilişkin yazılar var Ben bunun kaynaklarını orijinal olarak bazı yunan kaynaklardan çevirerek hatta içerisinde yapıldıktan sonra hangi oyunların oynandığını afişlerinden tutun da hangi kumpanyaların epeyce veri elde ettim bilinen söyleyeceğim Bu Opera Binası söylemi belki Anadolu da böylesine çok az şehrine nasip olmuş önemli bir binanın yıkılmış olmasından kaynaklanan bir simgesel söylem olarak ortaya çıkmış olabilir diye düşünüyorum.(bkz.şekil.3.6) (USTA,2014;kişisel görüşme).

Gümrükçü oğlu; Çömlekçi Kentsel Dönüşüm projesi ile Akyazı Spor Kompleksi için boşaltılacak olan 19 Mayıs Spor Salonu'nun doğusunda bulunan alanda yapılması düşünülen kültür, sanat ve kongre merkezinin projesi kapsamında tarihi opera binasının yeniden değerlendirilmesi noktasında böyle bir çalışmanın başlatılabileceğini belirtti. Trabzon Devlet Tiyatrosu eski müdürü ve oyuncusu Kadri Özcan'ın da aralarında bulunduğu grubu kabul eden Trabzon Belediye Başkanı Orhan Fevzi Gümrükçü oğlu, "Bu oluşumu sonuna kadar destekliyorum. Hatta desteklemekle kalmıyor, direk içerisinde yer alıyorum" dedi.

Bu konuda çalışma yaptıklarını belirten Gümrükçü oğlu, "Bakınız iki alternatif yerimiz var. Birisi Çömlekçi Geri Dönüşüm Projesi kapsamında orada ortaya çıkan alan, diğeri de Akyazı Projesi kapsamında yıkılacak Yavuz Selim Stadyumu ya da 19 Mayıs Spor Salonu. Bu alanlara Trabzon Kültür Sarayı şeklinde bir yapı koyabiliriz. Opera, bale ve tiyatronun olacağı yeri yıkılan binanın mimarisine uygun şekilde ayrı bir birim olarak yapabiliriz. Kültür Sarayı ayrı olur, yanına da opera binasını koyarız" diye konuştu.

Zağnos Vadisi Geri Dönüşüm Projesi kapsamında, SGK binaları ve Devlet Tiyatrosu'nun yıkılacağını, Kültür Sarayı'nın Çömlekçi ya da Kavak Meydanı'na, opera binasının buraya kurulabileceği önerisine Gümrükçü oğlu, "Evet opera binasını diğerlerinden bu şekilde ayırarak oraya da yapabiliriz" şeklinde konuştu.

Maddi anlamda sıkıntılarının olmadığını, projenin finansmanının tamamen TOKİ tarafından karşılanacağını kaydeden GÜMRÜKÇÜOĞLU, "Bununla ilgili yarışma da yapalım. Aynen o yıkılan binanın mimarisine uygun düşecek şekilde projeler hazırlansın" ifadelerini kullandı.

Öte yandan 1912 yılında Rumlar tarafından Trabzon'da yapılan Tarihi Opera binası 1925 yılında sinemaya çevrilirken, yapı, o tarihten yıkılışına dek Sümer Sineması adıyla anıldı. Mimari değeri yüksek yapıtı, 1958 yılında alınan bir kararla 14 günde yıkıldı. Bugünkü Meydan Parkı'nı Tanjant'a bağlayan yol üzerinde bulunan yapı 20. yüzyıl Türkiye'si'nin ilk opera binası olma özelliği taşıyordu.(haber61.net.,2011)

Şekil-3.6(Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi)

Söz konusu sinema Meydan (Atatürk) parkının güney istikametinde bulunmaktaydı.sinema salonu daha önce opera ve tiyatro salonu olarak da kullanılmaktaydı

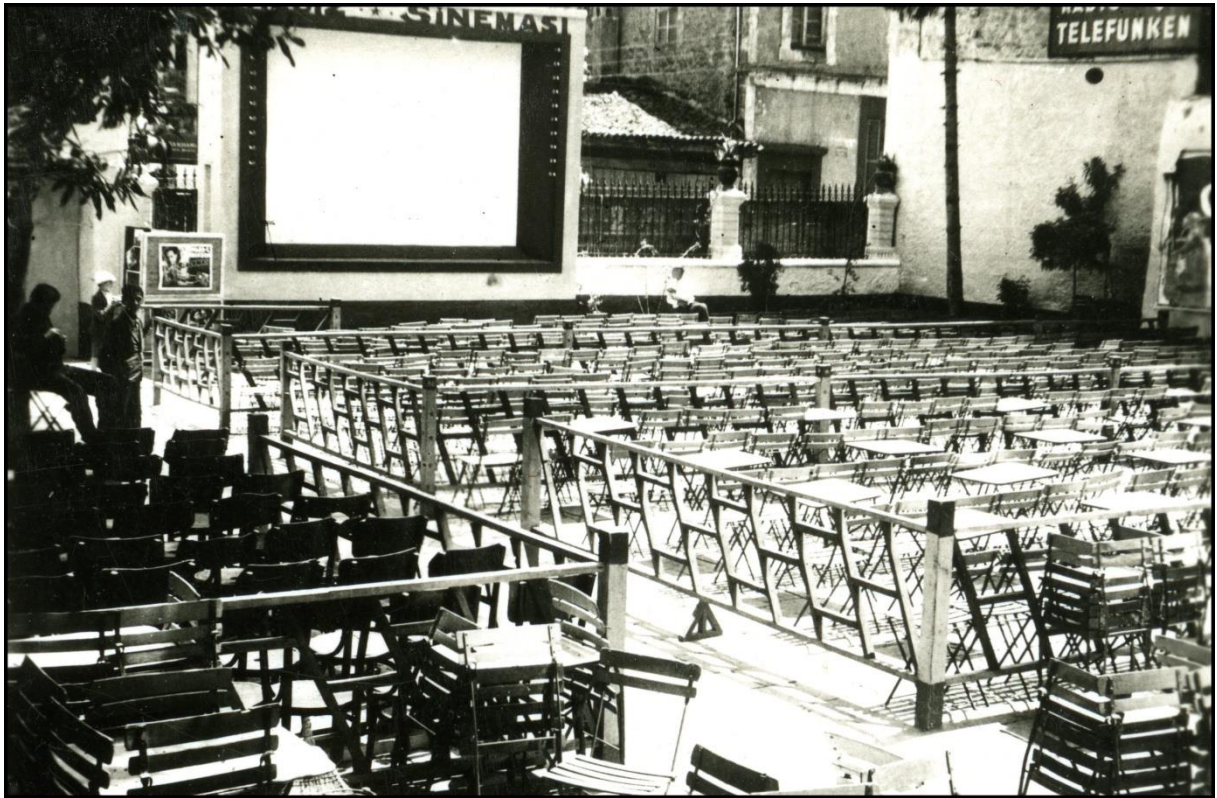
Görülmektedir ki kimi kaynaklarda Turan Sineması ,kimi kaynaklarda ise, opera binası ismi olarak bilinen bu binanın isim ve yapılış amacı olarak değişik tespitler yapılmış olması şu an itibari ile bu konuyla ilgili net bir açıklık olmamsı durumu söz konusu olarak karşımıza çıkmaktadır ancak;her ne amaçla yapılmış olursa olsun kentin kültür ve sanat hayatına hizmet etmiş ,onlarca gösteri ve sahne oyunu sergilenmiş ,görsel içerik olarak kentin tarihi dokusu ve mimarisini koruyucu içeriği sahip olan bu binanın yıkılması kentin sanat ve kültür dokusuna zarar vermiş bir durum olarak gözükmektedir.Günümüzde bu binayı Trabzon kentinin yerel yönetimi tekrar inşa etmek üzerine bir çalışması bulunmaktadır.Ancak şehrin fiziki yapısından dolayı imar çalışmalarında sorunlar yaşanmaktadır.

Yıldız sineması ise Kunduracılar caddesinde bugünkü Trabzon (Ada) düğün salonunun olduğu taş binada Hacı Harun zedeler tarafından 1923 yılının ilk günlerinde açıldı.Sinemanın açılış ilanında şöyle denmekteydi;

"Asri vesaiti fenniye ile mebzulen mücehhez Yıldız sineması yakında muhterem memleket halkına milli ,hissi filmlere küşat edecektir.İlk gece memleket hastanesine yardım emeliyle bir müsamere tertip edeceği gibi askerler ve mektep efendileri için de cuma günleri nısıf (yarım anlamındadır) ücret mukabilinde askeri ve milli filmler temaşa ettirilecektir.(UZUN;2006:30).

Güzel Hisar sineması olarak baktığımızda ; Şu anda ki kale park ordu evinin olduğu yerde haziran 1931-1936 yılları arasında faaliyette bulunmuş olduğu bilinmektedir.Bu sinemada aynı zamanda tiyatro gösterimleri yapılmış ve konserler verilmiştir.

Yıldız sineması ise 1932 yılının mayıs ayında Hacı Harun zadelere tarafından Uzun sokağın Maraş caddesine çıkan onbaşı iş hanının arka tarafında yazlık bir sinema olarak bu sinemanın 1970'li yıllara kadar "Yıldız sineması "adı ile Trabzonlu sinemaseverlere hizmet verdiğini görüyoruz.Sinema 1996 yılında kiralama yolu ile Muzaffer Lülecioğlu'na devredilir. 1000 kişilik sinemanın sahnesi yola karşıydı...Ayrıca sinemada İstanbul Operetinin 10 ayrı temsil verdiği bilinmektedir.Söz konusu sinema kadınlı erkekli karma şekilde idi.İlkokullar için burada özle film matinelere düzenlendiği gibi müzik konserleri de verilirdi...

Şekil- 3.7. (Kaynak:Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Yıldız Sinemasının içeriden görünüşü .

Şekil- 3.8. (Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Yıldız sinemasının sokak üzerinden giriş kısmı.

Trabzon kentinde bu sinemaların haricinde sinemalara kısaca bakacak olursak; Şark,Asri,Halkevi,İpek, Saray Sinemaları gibi sinemalar bulunmaktaydı.

Bu durumdan yola çıkıldığında görülmektedir ki ;kentte sinema kültürün ön planda olduğu halkın sinema kültürüne önem verdiğini ve sinema salonlarının çeşitliliğine ve salon kapasitelerine bakıldığında önemli oranda şehirlinin sinemayı da sevdiğini görüyoruz. Bu bağlamda Trabzon halkının kültür seviyesinin ve insanlığın günümüzde önemli eğlence ve sosyal etkinlik bazında önemli bir faaliyetin olduğu sinema kültürün bu kentteki geçmişini yakın tarihte olmadığını ve onlarca yıl önce de bu kültürün varlığından söz edebiliriz.

GEZGİN'İN ifade ettiği gibi;

Sinema kent insanı için büyük önem taşıdığı bunun yanında insanların gelişigüzel sinemaya gitmediğini ,şehirlinin sinemaya gitmeden önce işinden çıkıp evine geldikten sonra giyim ve kuşamına özen gösterip ,erkekler takım elbiselerini giyip ,bayanlar süslenip sinemaya öyle gittiklerini ifade ediyor. (GEZGİN,2014;kişisel görüşme).

3.4. Trabzon Kent Merkezli Müziğin Oluşumunda ve Gelişimine Yön Veren İsimler

Trabzon kentinde müzikal gelişimin yapılanmasında katkı sağlamış önemli kişilikler bulunmaktadır. Çalışmamızda 19.yy sonlarından 20.yy'ın sonlarına değin müzikal anlamda yapılan çalışmaları ,kentteki musiki hayatına katkı sağlamış kişilikleri detaylı olarak anlatacağımızı daha önce bahsetmiştik.Bu bölümde sizlere bu kişiliklerin yaşamlarını,yapmış olduğu çalışmaları kentteki musiki hayatına ne denli katkı sağladıklarının geniş bir biçimde aktaracağız.

Musiki tarihimizde ve edebiyatımızda daha çok Leyla Hanım olarak tanınan Leyla SAZ 1850 yılında İstanbul'da doğdu.1853-1860 tarihleri arasında aralıksız olarak Dolmabahçe sarayında yaşadı.Babası İsmail Hakkı Paşa Sultan Abdülmecit'in ölümünden sonra şartların değişmesi üzerine Girit valiliğine atandı.Bundan dolayı Leyla Hanım yedi yıl süreyle Girit'te yaşadı...

1879 yılında Trabzon Valiliğine atanan Leyla Hanımın eşi Giritli Sırrı Paşa ünlü bilginlerden Şeyh Hacı Ali Efendi'nin oğlu Şeyhülislam Minkarizade Ali Avni'nin kayınbabasıydı.Leyla Hanım anıları ve bazı besteleri ile tanınmış ve devrin ünlü şairleri arasına girmişti.Hem Türk musikisi hem de Batı Musikisi ile ilgilenirdi.Çok iyi derecede piyano çalardı.Geniş bir kültürü vardı.Şiirleri uzun yıllar Trabzonluların dillerinde dolaşmıştır.Özellikle Trabzon kadınları onun şiirlerinin ezbere söylerlerdi.Çünkü Leyla Hanım daha çok kadınlarla kadın sorunları ile ilgilenir ve yazılar yayınlardı...

Eşi Giritli Sırrı Paşa 1880 yılında ikinci defa Trabzon Valiliğine atanınca şehrin bakımına çok çaba harcadı.Şimdiki lise binasının yerinde bulunan eski lise binasının temelini attı. (BAYLAN:1991;59,60)

Yukarıda ifade edildiği üzere Leyla Hanım,eşi Giritli Sırrı Paşa'nın 1879 yılın Trabzon kentine vali olarak atanması münasebetiyle şehirde bir süre bulunmuşlardır.Leyla Hanım besteciliğinin yanında udi olması da onun musikişinaslık anlamında önemli özelliklerinden biridir.Kentte ikamet ettikleri süre içerisinde Bugünkü Rus konsolosluğu olan binada oturmaktaydılar.Hanımlarla yaptıkları toplantıların yanı sıra musiki çalışmaları da yürütmektedirler.

Şekil- 3.9 (Kaynak: <http://www.istanbulkadinmuzesi.org/> Arşivi)
Leyla Saz Hanım'ın bir fotoğrafı

KURTULDU'NUN' da ifade ettiği gibi;

Leyla SAZ hanım kadınlarla musiki çalışmaları yaptırıyormuş,kendisi de aynı zamanda çok değerli bir bestekar,ben onun kaç tane eserini koroya geçmişim. Öyle bir kültürü yerleştirmişler,öyle ki bayanlar arasında ,erkekler arasında saz çalanlar çok onların bir kısmının bende zaten şeyleri var onları size göstereceğim.Her evde bir saz varmış,Utmu, keman mı piyano çalanlar bile varmış.
(Kurtuldu,2014;kişisel görüşme).

Leyla Hanımın yapmış olduğu beslerden bazıları şunlardır;
Bestenigar makamı; "Nevşem emelimi sen iken"
Hicaz makamı; Haberin yok mu senin ey dil-i zar
Kürdilihicazkar makamı; Nazarın fikrime nur efsandır
Neveser makamı; Sen bir bebeksin
Hicazkar makamı; Mani oluyor halimi takrire hicabım
Rast makamı;mey-i aşka gönül peymane olsun(ATAKAN:2010;87).

3 Mart 1926 salı günü ailenin tek çocuğu olarak dünyaya gelen Temel Şükrü Doğru,Trabzon musiki tarihine hizmet vermiş değerli bir sanatkar ve keman virtüözüdür...Babası Ahmet Sarım Bey Arapça ve Farsçayı çok iyi bilen bir edebiyat adamı idi.Geni bir kültüre sahipti.Hatta 300 beyitlik bir mesneviyi ezbere bilirdi.Babasının bu yönünden dolayı Temel Şükrü Doğru'nun da şairliği vardı.

Temel Şükrü Bey; müziğe Ankara da başladı.Ankara'ya gitmesine Udi Hamit Yalçiner 'in rahmetli olan kardeşi Salih Yalçiner 'in teşviki neden oldu. 1951 de

Ankara'ya gitti ve 1955 te Trabzon'a geri dönünce Trabzon Musiki Cemiyetini Kurdu. (BAYLAN,1991,s:65-66).

Şekil- 3.10. (Kaynak:Zişan ÖNAL Arşivi) Temel Şükrü Doğru ve saz arkadaşları

DOĞRU'NUN ifade ettiği gibi;

Kendisinin müzisyen keman sanatçısı ve müzik eğitmeni olduğunu, bunun yanı sıra bestecilik çalışmalarında bulunduğunu hatta son dönemlerindeki yapmış olduğu "Alsam bir iki bade o dil darın elinden " adlı eserini TRT repertuarına girdiğini öğrenmeden vefat ettiğini dile getirdi. Keriman hanım;Temel Bey'in; Trabzon liselerinden yetişenler adı altında,Trabzon Liselerinden Yetişenler cemiyetini ;Sabahattin KUNDUPOĞLU'NUN kurduğunu orda keman çaldığını, daha sonra koro şefliği yaptığını,bunun yanı sıra bölgede ses yarışmaları düzenlediğini bu yarışmaları sadece Trabzon kentinde değil Karadeniz'in çeşitli illerinde de düzenlediğini ifade ederek bu yarışmaya ;Zekai TUNCA'NIN da katılarak o dönem meslek lisesinde öğretmen olan Tunca Ordu ilinde düzenlenen bu yarışmadan derece ile ayrıldığını ifade etti.

Keriman hanım;ayrıca kent merkezinde bir fasıl geleneğinin olduğunu her evde bir müzik aletinin varlığını ,her evde müzik aleti çalan bir kişinin olduğunu,hanımların evlerde şarkılar söyleyerek fasıl akşamları yaptıklarını ifade etti.Kentte müzik aleti çalmak isteyen bir kişi eğitim almak için o dönemde halkevinin varlığından bahsederek burada ücretsiz olarak çalgı eğitiminin verildiğinden bahsederek bunun yanı sıra müzik haricinde tiyatro ve vb. sanat dallarının da eğitiminin verildiğini ifade etti. (DOĞRU,2014:kişisel görüşme);

KURTULDU'NUN da ifade ettiği gibi;

Temel Bey zamanında Trabzon da ki sazaneler transpoze dediğimiz 4 ses 5 ses 1 ses gibi transpoze kavramını icra etmeyi bilmiyorlardı,ama ben size bir Şey söyleyeyim mi transpoze zaten eskiden de yoktu.

Temel abi 2 Şey getirdi,ben hiĉ aĉık aĉık söylerim bunları ;Ankara -İstanbul radyosunda da transpoze yoktu,Hamiyet Yüceses' de biz ĉaldık o yerinden okurdu,kadın gelirken ,dedik ki Şimdi yaşlandı transpoze ĉalarız diye,biz de dedik ki hanımefendi nasıl okuyacaksınız ;yerinden Şeklinde diyince biz de rahatladık ,ondan sonra gŐmbŐr gŐmbŐr ĉaldık.

Rahmetli Temel Bey virtŐz karakterinde bir kemandı.O zaman biz arkadaşlarla oturduk mu ,Nihavent longayı fırtına gibi ĉaldık,ve herkes bizi dinlerdi alkıştan yıkılırdı ortaklık...

Rahmetli Temel Bey'in getirdiği yenilikleri Şu Şekilde ifade edebiliriz;

1.Transpoze ĉalma Özelliği

2.SŐratlı ĉalma ,fırtına gibi ĉalma Özelliği

Temel Ağabey Trabzon'da bir geleneğin yerleşmesine ve Ankara'da -İstanbul'dan gelen sanatĉılara eşlik etmemizde bende dahil bŐyŐk kolaylık sağladı,bu yeniliği Temel Ağabey getirdi,A.Selim TEYMUR' UN Klasik ruhu yŐrŐtme konusunda Őeyisi vardır ama sazları ve sesleri yetiştirme konusunda Temel Abi liderdi...

Bende aynı Şeyleri aynı Şekilde devam ettirdim,57-58 yıllarından itibaren ĉalıŐmaya başladım ben temel ağabey ile... (KURTULDU,2014;kişisel gŐrŐŐme).

Şekil-3.11. (Zişan ÖNAL Arşivi)

Temel ŐŐkrŐ Doğru Bir Konserdeyken Solist:GŐnŐl Yazar (yıl:1953)

1984 yılında Kemani Doğru'nun rahatsızlanmasının ardından cemiyet içindeki görevini devraldı. Dernekteki koro şefliği sorumluluğunu yürüttü. Olumsuz giden çalışma koşullarından dolayı istifa etti ve arsından yeni bir yapılanmaya gitmek suretiyle genç musikişinaslardan oluşan "Trabzon Türk Sanat Müziği Korusu Derneğini kurdu... Son yıllarda beste çalışmalarıyla uğraşan KURTULDU'NUN eserlerinden bazıları; Acemaşiran, Buselik peşrev makamında şarkılardır. (ATAKAN:2010;75-76).

Trabzon kent müziğinde müzikal içeriğe önemli katkılar sağlamış olan bir diğer isim Ahmet Selim TEYMUR' DUR.

A.Selim TEYMUR 20 Nisan 1923'te Trabzon'da doğmuştur.Trabzon lisesinden mezun olarak yüksek öğrenimini İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesinde bitirmiştir. Klasik Türk müziği çalışmalarına İstanbul'da üniversiteliler derneğinde başlamıştır.1952'de yargıç olarak ilk görev yeri Bitlis /Ahlat 'ta başlamıştır.1958'de Trabzon'a tayin olan TEYMUR, ölümüne kadar neredeyse Trabzon'dan hiç ayrılmamıştır. Müzikal çalışmalarını ifade etmeden önce 1962 yılında kentte cilt kursu düzenledi.

1957 yılında kurulan Trabzon amatör foto kulübünün üyeleri arasında yer alan TEYMUR, ülkemizin ikinci önemli fotoğraf kulübü olan TAFK, fotoğraf kursları ve sergi gibi etkinliklerin yanı sıra Sinema çocuk kulübünde çocuk üyelerine film gösterisi yaparak bu konuda öncü ve tek örnek olmuştur. 1965-66 'da Fatih Eğitim Enstitüsü öğrenci korosunda eğitimlik yaptı. 1977 yılından başlayarak Trabzon liselerinden Yetişenler derneğinde Klasik müzik dersi verdi ve koro çalışmalarını yönetti.1977 yılında emekli olarak müzikal çalışmalarına devam eden TEYMUR, 1980'de Karadeniz Teknik Üniversitesi Güzel Sanatlar Bölümü'nde öğretim görevlisi olarak müzik teorisi dersi verdi.

<p>min çözümler plağa skamışlar. Destelerinin söveleri hem- non hemem kendisine aittir. Türk Musikisinin ösel - liklerine bağlı kalmakla birlikte, eserlerindeki âhenk ve âşık baki musikiyi kullandığına sâhib oluyorkileri de tatmin edilecek niteliktedir. İlk bakışta kolay sa- nılan eserleri gizli güçlükler taşır. Başka besteciler- in taklitçisi olmaması ve kendisi de taklit edilme - miştir. Klasik, romantik ve fantezi karakterinde 253 kadar eseri vardır.</p> <p>SUZİNAK CURCUNA ŞARKI Ayrı düştüm sevgilimden dünyaya bana dar oldu Gurbet elde kimsesizim bana sebep yâr oldu O yâr ile hoşga geçen demler bana kâr oldu Gurbet elde kimsesizim bana sebep yâr oldu Yesari Asım Arsoy</p> <p>HÜZZAM DÜYEK ŞARKI Zamanla belki geçer bu aşk da hicran da Seven gönüde muhabbet söner mi bir anda O bâtra yaygorken bu kalb-i viranda Seven gönüde muhabbet söner mi bir anda N. H. Özcan</p> <p>NİHAVENT SOFYAN ŞARKI Şahide o hoş bîseleri aldığım akşam Kalbim o dudaktan tutuşup yandığım akşam Üç tel sağına hasta kırık sazıma taktim Mızrap tutuşur aşkı bir çaldığım akşam Yesari Asım Arsoy</p> <p>KÜRDİLİHCAZKÂR AĞIRDÜYEK ŞARKI Ömrümce o saf aşkıim kalbimde yaşatsam Kırılmam ömü kendim hicrâna da atsam Beyimde geçen bir geceyi bin yıl uzatsam Doymam o güzel sinede ömrümce de yaşsam Yesari Asım Arsoy</p> <p>KÜRDİLİHCAZKÂR SOFYAN ŞARKI Aşkım Yeniköy sâhibi derysamı sarı. Sinemde perişan uzanan bir perç vardı. Dokuzdağı peşrevine hep iyâk katardı. Göğsünde o âhâ acıyıp soldu sarardı. Yesari Asım Arsoy</p>	<p>NİKRİZ CURCUNA ŞARKI Yalova'nın gen kızını kandırılm salım Eli gözü diler yâri sevdlara salım Nâc ederse o ceplığı yatısından çalırım Edanı hoş, iğvesi hoş, kendisi hoş, kocladım oldum sarhoş Yalova'ya gün doğuyor sevgilimle gelince Gözüm güler gönüm güler zengin gönüm gülmüce Kapanmış bahım açıldı cemalini görünce Gözleri sen, söveleri sen, kendisi sen, meclis olur gülsün Yesari Asım Arsoy</p> <p>TLYD TRABZON LİSELERİNDEN YETİŞENLER DERNEĞİ</p> <p>TÜRK MUSİKİSİ KONSERİ 1 DEDE EFENDİ HACI ÂRİF BEY YESARİ ASIM ARSOY</p> <p>Gün : _____ Saat : _____ Yer : İskenderpaşa M. Sinema S. II - A</p>
---	---

Şekil.3.12. (Kaynak:Mutlu TORUN Arşivi)

TLYD 'de A.Selim TEYMUR' UN Türk Musikisi Konseri programı.

<p style="text-align: center;">YÖNETEN</p> <p style="text-align: center;">Ahmet Selim TEYMUR</p> <p>KEMANLAR: Faruk ZAIM Safa OLGUN Tijen GENÇOSMANOĞLU Arif Osman BAYRAM</p> <p>UDLAR : Taşkın DEMİRSOY Mustafa PEHLİVANOĞLU</p> <p>KANUN : Saffet ZAIM</p> <p>RİTM : Erkan ÖKSÜZ</p> <p style="text-align: center;">K O R U</p> <table border="0"> <tr> <td>Ah İhsan TUNÇ</td> <td>Koray FEYİZ</td> </tr> <tr> <td>Ah MACİT</td> <td>Kökseki YAVUZ</td> </tr> <tr> <td>Ah ÖZLEYEN</td> <td>Kökseki YAVUZ</td> </tr> <tr> <td>Ayla CEBİ</td> <td>Mehmet İŞ</td> </tr> <tr> <td>Ayazur BAHADIR</td> <td>Mehmet KARABAK</td> </tr> <tr> <td>Begret GÜNAL</td> <td>Mehmet KARABAĞENEL</td> </tr> <tr> <td>Canlı BAYRAM</td> <td>Muhammet ALBAYRAK</td> </tr> <tr> <td>Cengiz CEBİ</td> <td>Mustafa SAMANCI</td> </tr> <tr> <td>Cüneyt KÜSE</td> <td>Neriman SAHİ</td> </tr> <tr> <td>Çetin ÇOBERT</td> <td>Nihan KARALI</td> </tr> <tr> <td>Emine AYDOĞAN</td> <td>Niğün ALEMDAĞ</td> </tr> <tr> <td>Fatma YAVUZ</td> <td>Niğün SARAÇ</td> </tr> <tr> <td>Gülay KARA</td> <td>Nuray ALYAZICIOĞLU</td> </tr> <tr> <td>Gülnoz TEYMUR</td> <td>Osman ŞAHİLER</td> </tr> <tr> <td>Gülseren OKURER</td> <td>Omer Faruk KABADAŞI</td> </tr> <tr> <td>Gürol MARZIOĞLU</td> <td>Özlen DOĞANÇAY</td> </tr> <tr> <td>Hakkı T. ÇELİKOĞLU</td> <td>Perihan KARABULUT</td> </tr> <tr> <td>Hayriye TOZAR</td> <td>Salih KAZANCI</td> </tr> <tr> <td>İnci HACIHAZAOĞLU</td> <td>Sertaç KIRTIKAN</td> </tr> <tr> <td>İsa ALEMDAĞ</td> <td>Seyhan GENÇOSMANOĞLU</td> </tr> <tr> <td>Kenan ATALAY</td> <td>Sergin KEŞİNDİR</td> </tr> <tr> <td>Kenan KAHRAMAN</td> <td>Tulu MALİKOÇ</td> </tr> </table> <p style="text-align: center;">- 2 -</p>	Ah İhsan TUNÇ	Koray FEYİZ	Ah MACİT	Kökseki YAVUZ	Ah ÖZLEYEN	Kökseki YAVUZ	Ayla CEBİ	Mehmet İŞ	Ayazur BAHADIR	Mehmet KARABAK	Begret GÜNAL	Mehmet KARABAĞENEL	Canlı BAYRAM	Muhammet ALBAYRAK	Cengiz CEBİ	Mustafa SAMANCI	Cüneyt KÜSE	Neriman SAHİ	Çetin ÇOBERT	Nihan KARALI	Emine AYDOĞAN	Niğün ALEMDAĞ	Fatma YAVUZ	Niğün SARAÇ	Gülay KARA	Nuray ALYAZICIOĞLU	Gülnoz TEYMUR	Osman ŞAHİLER	Gülseren OKURER	Omer Faruk KABADAŞI	Gürol MARZIOĞLU	Özlen DOĞANÇAY	Hakkı T. ÇELİKOĞLU	Perihan KARABULUT	Hayriye TOZAR	Salih KAZANCI	İnci HACIHAZAOĞLU	Sertaç KIRTIKAN	İsa ALEMDAĞ	Seyhan GENÇOSMANOĞLU	Kenan ATALAY	Sergin KEŞİNDİR	Kenan KAHRAMAN	Tulu MALİKOÇ	<p>PROGRAM</p> <p>I. BÖLÜM DEDE EFENDİ</p> <p>Sultanıyegh - Zincir - Beste Sultanıyegh - Yürük Semai Beşenigh - Cürcana - Şarki Mahur - Hafif - Beste Mahur - Yürük Semai Rast - Düyek - Şarki</p> <p>Solist Hakkı Tuncaç ÇELİKOĞLU</p> <p>Hüzzam - Türk Aksağı - Şarki - Hacı Arif Bey Hüzzam - Düyek - Şarki - Yesari Asım Arsoy</p> <p>— ARA —</p> <p>II. BÖLÜM HACI ARIF BEY</p> <p>Rast - Cürcana - Şarki Rast - Türk Aksağı - Şarki Suznak - Yürük Semai Kürdilhincakâr - Aksak - Şarki Kürdilhincakâr - Aksak - Şarki Karcıgar - Sengin Semai Segih - Cürcana - Şarki Nihavent - Cürcana - Şarki Nihavent - Cürcana - Şarki</p> <p>Solist Ah MACİT</p> <p>Hüzzam - Türk Aksağı - Şarki - Hacı Arif Bey Hüzzam - Türk Aksağı - Şarki - Yesari Asım Arsoy</p> <p>— ARA —</p> <p>III. BÖLÜM YESARI ASIM ARSOY</p> <p>Suznak - Cürcana - Şarki Hüzzam - Düyek - Şarki Nihavent - Sofyan - Şarki Kürdilhincakâr - Ağır Düyek - Şarki Kürdilhincakâr - Sofyan - Şarki Nikriz - Cürcana - Şarki</p> <p style="text-align: center;">- 3 -</p>	 <p>DEDE EFENDİ (1778 - 1846)</p> <p>Ses güzelliği ve musiki yeteneğiyle ilkokul yıllarında dikkati çekti. 21 yaşında gıtesini tamamlayıp 'Dede' unvanını kazandı. III. Selim'den iltifat gördü. Delalızade İsmail Efendi, Hâşim Bey, Zekâi Dede, Hacı Arif Bey, Nikaçoş, Eyyubi Mehmet Bey yetiştirdiği ünlü besteciler arasındadır. Bey çalardı, çok iyi bir 'Hânende' idi. Musikimizin rakibi olmayan</p> <p style="text-align: center;">- 4 -</p>
Ah İhsan TUNÇ	Koray FEYİZ																																													
Ah MACİT	Kökseki YAVUZ																																													
Ah ÖZLEYEN	Kökseki YAVUZ																																													
Ayla CEBİ	Mehmet İŞ																																													
Ayazur BAHADIR	Mehmet KARABAK																																													
Begret GÜNAL	Mehmet KARABAĞENEL																																													
Canlı BAYRAM	Muhammet ALBAYRAK																																													
Cengiz CEBİ	Mustafa SAMANCI																																													
Cüneyt KÜSE	Neriman SAHİ																																													
Çetin ÇOBERT	Nihan KARALI																																													
Emine AYDOĞAN	Niğün ALEMDAĞ																																													
Fatma YAVUZ	Niğün SARAÇ																																													
Gülay KARA	Nuray ALYAZICIOĞLU																																													
Gülnoz TEYMUR	Osman ŞAHİLER																																													
Gülseren OKURER	Omer Faruk KABADAŞI																																													
Gürol MARZIOĞLU	Özlen DOĞANÇAY																																													
Hakkı T. ÇELİKOĞLU	Perihan KARABULUT																																													
Hayriye TOZAR	Salih KAZANCI																																													
İnci HACIHAZAOĞLU	Sertaç KIRTIKAN																																													
İsa ALEMDAĞ	Seyhan GENÇOSMANOĞLU																																													
Kenan ATALAY	Sergin KEŞİNDİR																																													
Kenan KAHRAMAN	Tulu MALİKOÇ																																													

Şekil.3.13. (Kaynak:Mutlu TORUN Arşivi)

TYLD 'de A.Selim TEYMUR' UN Türk Musiki Konser programı

Gezgin'in de ifade ettiği gibi ;

Her fırsattan yararlanarak çevresindeki insanlara özellikle gençlere Klasik Türk Müziğini tanıyıp sevmeleri için bilgilerini aktarmaya çalıştı.İşte bu nedenle yaşamı boyunca hazırladığı ders notlarını 1979 yılından başlayarak kitap haline getirdi.

Türk Musikisi-1 Genel bilgiler -Basit Makamlar -Küçük Usuller (1979)

Türk Musikisi-2 Göçürülmüş Şed Makamlar (1980)

Türk Musikisi-3 Birleşmiş makamlar büyük usuller (Gezgin,2014;kişisel görüşme).

Şekil- 3.14 (Kaynak: Gülnaz TEYMUR GEZGİN Arşivi) Ahmet Selim TEYMUR cilt sergisi.

BAYLAN'IN da dediği gibi;

"Asıl mesleği hakimlik olan ,tambur çalabilen,Klasik üslubu seven Türk Musikisi nazariyatı adıyla 3 ciltlik hazırlamış olduğu nazariyat kitabı ona göre Türk musikisini en kısa yoldan herkesin anlayabileceği dilden anlatmıştır." (Baylan,2014;kişisel görüşme).

A.Selim TEYMUR Türk Musikisi ile ilgili olarak Trabzon'da çıkan "Kıyı" dergisine ait 1979 yılında Şubat ayının yedinci sayısı şu şekildedir;

KARADENİZ
(Trabzon Günü)

27 Şubat 1979 Sayı: 7

AHMET
SELİM
TEYMUR

DEDE EFENDİ'lerin MUTLU TORUN'ları

Geçen hafta içinde TV. da Yeni Besteler programında, Besteci Mutlu Torun'un Buselik makamındaki bestesini izlediniz mi, bilmem. Kendisine neyle Akş Gündüz Kutbay eşlik ediyordu.

Torun ud'u mızrap kullanmadan, dört parmağıyla çalıyor. Böylece çok sesli icra yapabiliyor. Eser, Türk Musikisi sistemine uygun biçimde yapılmış, çok sesli bir örnekti. Hüseyin Sadettin Arel ve Ergüder Yoldaş'tan sonra Mutlu Torun'un bu deneyimi, makam ve çok seslilik yönünden Türk Musikisine uygun, çok başarılı bir örnekti. (Dede Efendi) lerin (Mutlu Torun) ıları yetiştiriyor artık. Türk Musikisine karşı olanlar, devrini doldurmuştur diyenler, yanıldıklarını görmüşlerdir; görecektirler. Bu deneyimleri dikkatle izlemeliyiz. Musikimizin ilmini bilerek yetişenler çoğalıyor. Geçen yıl da radyodan Ergüder Yoldaş'ın, Saba, Huzzam, Buselik ve Segâh makamlarından oluşan Analitik Etüd'ünü; viyola, keman, ney, yaylı tanbur, viyolonsel ve kemençe olmak üzere 19 kişilik bir Oda Orkestrası'ndan dinlemiştik.

Yabancı müzikologlar: Orijinal, ince, güzel bir musikiniz var, eğer bunun kıymetini bilmezseniz çok yazık olur; Musikî dilinin en çekici lehçelerinden biri Türk musikisidir; Musikinizi geliştirirken olabildiğince Batı Musikisinin etkisinde kalmamaya çalışınız, diyorlar.

Bir Alman okuyucu da, geçen yıl Musikî Mecmuası'na gönderdiği mektupta şöyle diyordu: "Bu yılki Eurovision yarışması: daha çok Türk melodisini merak ederek izledim. Ne yalan söyleyeyim, şarkıcının adı Türk olmasa ve bunu bilmeseydim, şarkının hiç Türk eseri olduğunu anlayamayacaktım. Çünkü bestede hiç Türk damgası yoktu. Niçin karakteristik melodileriniz, usulleriniz işlenmiyor. Bu özellikleriniz dışta o kadar ilgi uyandırır ki....."

Şekil.3.15. (Kaynak :Mutlu TORUN Arşivi)

TEYMUR'UN Kıyı Dergisinde yazmış olduğu Mutlu Torun ile ilgili dergi yazısı.

Bir dostum, eski Halkevlerinde Türk Musikisi çalışmalarının engellendiğini dile getirerek bu nedenle o günden bu yana CHP'ne oy vermez olduğunu anlatmıştı. Doğrudur. Bize (Sen bezmimize geldiğin akşam neler olmaz) gibi nefis bir suzûnk çarık armağan eden, o dönemin Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, Doğu Müziği dinlemek isteyenler Arap radyolarını açsınlar. diyebilmişti.

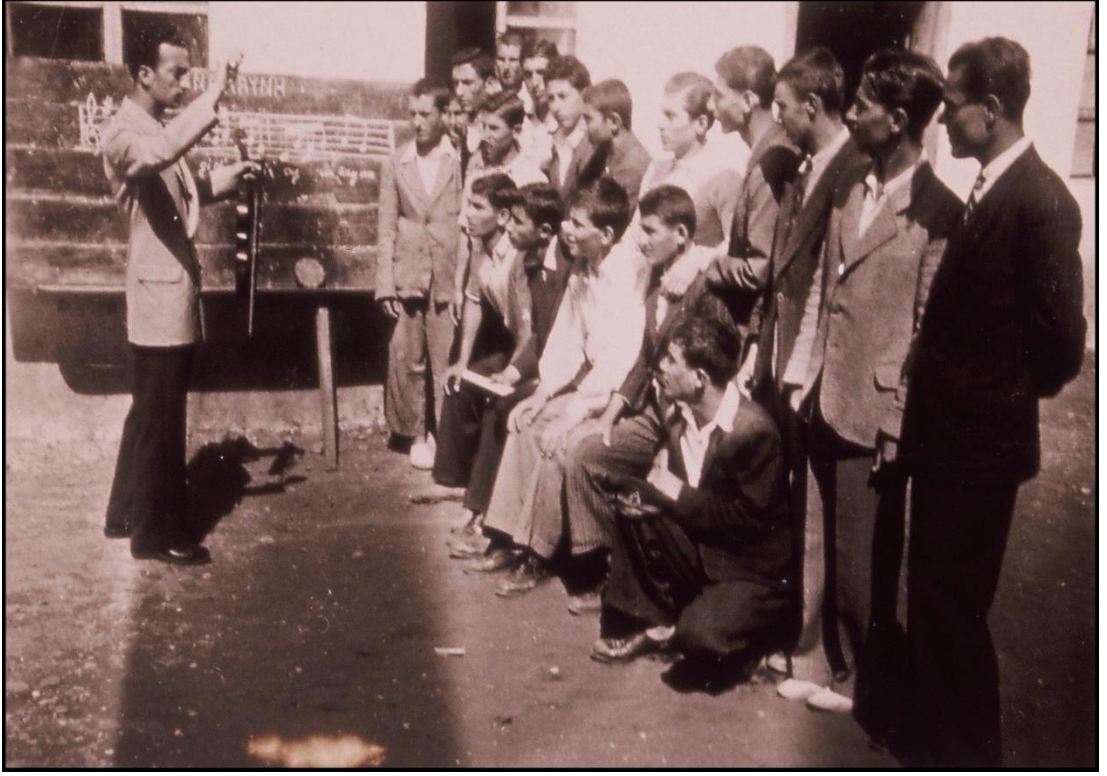
MC. dönemlerinde de TV. ve radyolarımızdan musiki yayınlarını dinledik. Politik milliyetçilik yanında, özellikle musiki alanında ne ölçüde milliyetçilik bulabildik, sormak isteriz. Dostumun bu gerekçesine göre MC.ye de oy vermemek gerekmiyor mu.

Şekil.3.16. (Kaynak:Mutlu TORUN Arşivi)

TEYMUR'UN Kıyı Dergisinde yazmış olduğu Mutlu Torun ile ilgili dergi yazısı

GEZGİN'in dediği gibi;

TEYMUR ile ilgili farklı bir karakter yapmış olduğumuz araştırma ve röportajlarda şu şekilde karşımıza çıkıyor; TEYMUR yukarıda anlattığımız gibi üniversite okuduğu yıllarda yaz tatillerinde Trabzon'a gelerek tatilini geçiriyordu ancak, musiki sevgisini sadece kendisi için değil gençlerin de öğrenmesi musikiyi ve müziği sevmesi için uğraşıyordu. Trabzon lisesinin yaz kampını yaptığı sırada oraya katılmış ve öğrencilerin görevlerinin dışında kalan zamanlarda kamptaki öğrencilere musikiyi ve notayı öğretiyordu. Bunun yanı sıra öğrettiği gibi TEYMUR'UN mesleğine ve işine verdiği ciddiyetin en önemli kanıtı olsa gerek bir yaz kampında bahçede işlenen müzik dersi, öğrenciler ayakta ve takım elbiseli, hocaları ,A.Selim TEYMUR' DA takım elbiseyle ders anlatıyordu. (GEZGİN,2014;kişisel görüşme).

3.17. (Kaynak:Gülnaz TEYMUR GEZGİN Arşivi)

Trabzon lisesi yaz kampı -A.Selim TEYMUR Trabzon Lisesi yaz kampında öğrencilere bahçede müzik eğitimi verirken-1960'lar .

A.Selim TEYMUR aynı zamanda hakimliğinin musikişinaslığının yanında başka sanat yönleriyle de uğraşıyordu. Bunlardan birisi de ciltleme işiydi.Kendi hazırladığı kitap dergi veya notaları kendisi yazar ve ciltlerdi. Başka kitap ve dergilerin kapak tasarımlarını da kendisi hazırlardı. Ciltleme ile ilgili karşımıza şu belge çıkmaktadır;

Şekil.3.18. (Kaynak:Nevzat YILMAZ Arşivi)

TEYMUR'UN Ciltlik alanında yapmış olduğu çalışma kapağı (yıl:1979).

Tamburi Fransız Ali ;Trabzon şehrinin Klasik Türk Musikisine kazandırdığı en önemli tambur sanatçısı. Hayatı hakkında pek fazla bilgimiz yoktur.Gençlik yıllarında müziğe olan eğiliminden dolayı çevresinde mazbut ve iyi huylu biri olarak tanındı. Trabzon'un çömlekçi mahallesinde yaşadı. Onu yakından tanıyan Temel

Şükrü DOĞRU, sazına hakim bir sanatkar olduğunu ve özellikle çok iyi taksim yaptığını belirtiyor. Bir makamdan bir makam geçişteki ustalığı takdire şayan bir olaymış, Tamburu Cemil Bey'in sitilinde tambur çalarmış. (BAYLAN,1991:s,93-94).

Recep Suat KURTULDU; Trabzon'un şu anda en yaşlı ve en faal müzisyeni aynı zamanda tambur sanatçısıdır...Musiki alanında Trabzon'da en güçlü çalışmaları Temel Şükrü DOĞRU Ağabey ile yaptım.Çok iyi bir keman ve bestekar olan Temel ağabey daha başka gençlere de ekibinde yer vererek onların yetişmelerinde rol oynadı. İyi bir nazariyat bilgisine sahip olan Ahmet Selim TEYMUR ile koro çalışmaları ve konserler yaptık...(BAYLAN,1991;s;101-102).

Kurtuldu ile farklı bir kaynaktan ise şu şekilde bahsedilmektedir; Trabzon da Ali'den sonra yetişen ikinci tambur sanatçısıdır. Haydarpaşa lisesinde henüz öğrenci olduğu yıllarda tamburi bestekar Akın Özkan ve Yücel Aşan ile birlikte Türk müziği konseri vermek üzere aynı sahnede bir araya geldi.Yine öğrencilik yıllarında bestekar Nasip'in Mehmet Yürü'nün musiki derslerine devam etti.Trabzon'a döndüğünde bir süre sonra Trabzon musiki derneğine Kemani Temel Şükrü Doğru ve saz arkadaşları arasın katıldı.Üstat A.Selim TEYMUR'LA birlikte klasik Türk müziği mevzuatındaki çalışmalarda da birlikte oldu.

Şekil.3.19. (Kaynak:Taşkın ÖZER Arşivi) Suat KURTULDU'NUN koro şefliği yaptığı yıllar-1985

UZUNALİ'NİN ifade ettiği gibi;

27 temmuz 1954 yılında Düzce'de doğmuştur. İlk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra lise eğitimini Öğretmen lisesinde tamamlamıştır. Ortaokul ve lise sıralarında müzikle tanışması mandolinle olmuştur.

Bu müzik sevgisi ona; İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarının kapısını açmıştır. Bu öğrenim sırasında Feriköy Lisesinde öğretmenlik yapmıştır.

Konservatuarda birçok büyük isimden ders almış olup (Arif Sağ,AlaattinYAVAŞÇA, Nida TÜFEKÇİ, Neriman Altındağ TÜFEKÇİ, Bekir Sıtkı SEZGİN...). burada alınan müzik eğitimi ile musikiye olan sevgisi daha da pekişmiştir. 1980 yılında İTÜ Türk Müziği Devlet Konservatuarı'ndan mezun olmuştur. Mezuniyeti sonrası milli eğitime bağlı olarak birçok okulda müzik öğretmenliği yapmıştır. yılında Karadeniz Teknik Üniversitesinde öğretim görevlisi olarak üniversite bünyesinde göreve başlamıştır.

Bu süre zarfında üniversite bünyesinde ve TLYD cemiyeti adı altında sayısız konserlere katılmış, koro şefliği görevi üstlenmiş olup sayısız konserlerde görev almıştır. Üniversite yanında Türk müziğini musiki severlere ulaştırabilmek adına Ahmet Selim TEYMUR ve Faruk Zaim'in vefatından sonra TLYD cemiyetinde yıllarca koro şefliği yapmıştır.

TLYD cemiyeti Türk Sanat Müziği korusu ile sayısız konserler vermiş vermiştir. Şefliğini yürütmüş olduğu koronun İstanbul Atatürk kültür merkezinde ve TRT amatör korolar programında verdiği konserler büyük beğeni kazanmıştır. Bunun yanında Ankara'da düzenlenen " her yönüyle Trabzon etkinlikleri kapsamında beğeniyle izlenen konserler vermişlerdir.

Şekil-3.20. (Kaynak:Umut UZUNALİ Arşivi)

TLYD'NİN İstanbul 'da vermiş olduğu konser sonrası Bakırköy musiki cemiyetini ziyareti (TLYD Yönetimi,Şef Ferruh UZUNALİ ve ekibi).

UZUNALİ; üniversitede öğretim görevliliğinin yanı sıra yapmış olduğu musiki faaliyetlerinde yaklaşık olarak yirmi yıl koro şefliği görevini TLYD vakfında sürdürmüştür,Bu çalışmaların gerçekleştirildiği dönemlerde klasik üslubu benimseyerek repertuarını ve çalışmalarını sürdürmüş bununla birlikte çalışmalara katılan koro üyelerine alanları müzik olmasa bile nota eğitimi vererek eserleri icra etmeden önce solfej yaptırırdı,ayrıca usule önem verirdi. (UZUNALİ,2014;kişisel görüşme).

Şekil-3.21.(Kaynak :Umut UZUNALİ Arşivi) TLYD- Vakfı Şef Ferruh UZUNALİ eşliğinde TRT ANKARA Arı Stüdyoları radyo çekimi

Kentte müzikal çalışmalara öncülük eden ve günümüzde de halen önemli çalışmalarda bulunan bir diğer isim;Teoman ÖNALDI 'dır

ÖNALDI; 1936 yılında Trabzon'un erdoğdu mahallesinde büyümüş birisi olarak kentin yerli musikişinas kişiliklerinden birisidir.Küçük yaşlardan itibaren musikiye olan sevgisi ve musiki seven bir aile içerisinde büyümüştür,küçük yaşlarda ut çalmayı öğrenmiştir.

Kent kültürü ve musiki yaşantısıyla ilişkin olarak bakıldığında ;

ÖNALDI'NIN dediği gibi;

1956 yıllı civarlarında kentte Doğan spor'un fasıl heyetinin olduğu burada musiki çalışmalarını yürütmeye başladım,ilk defa orada mahur faslı geçtim. Kent kültürü açısından Trabzon ileri seviyede bir kentti.Düşününki Halil Bedii Yönetkenin, Diskotek kılavuz kitabını kentte bulabiliyordunuz.Bunun yanında Halkevlerinin sanatsal ve kültürel anlamda kentte önemli katkılar gerçekleştirmekteydi."Yapılması gerekenlere bakıldığında ise;öncelikler kentte Devlet korosunun kurulması

gerekiyordu.Kentteki musikiyle uğraşan,gönül veren tüm kurumlar toplu biçimde hareket ederseler bir çok şey daha iyi olacak.(ÖNALDI,2014; kişisel görüşme).

Süheyla ALTMİŞDÖRT

BAYLAN'IN dediği gibi ;

Türk müziği eğitimcisi ve koro şefi. 1927 yılında Trabzon'da doğdu. Trabzon Lisesi'ni bitirdikten sonra, müzik tahsiline devam etmek için 1948'de İstanbul'a geldi ve aynı yıl girdiği İstanbul Belediye Konservatuar'ı Türk Müziği bölümünü 1954 yılında bitirdi. Hocaları arasında Fulya Akaydın, Şefik GÜRMERİÇ, Münir Nurettin SELÇUK ve Mesud CEMİL anılabilir. Konservatuarı bitirdikten sonra aynı yerde eğitimci olarak görev aldı. Hem Türk Halk Müziği hem de Klasik Türk Müziği alanlarında hocalık ve koro yöneticiliği yaptı.

1963 yılından itibaren İstanbul Üniversitesi Klasik Türk Müziği Korusu yani kısa adıyla Üniversite Korusu'nu çalıştırdı ve yönetti. Bu koro ile çok sayıda konser verdi. İstanbul Radyosu'nda uzun yıllar boyunca aylık radyo konserleri verdi. Çok sayıda televizyon konserlerini de idare etti. Yüksek öğrenim gören binlerce Türk gencinin sağlam bir Klasik Türk Müsikîsi bilgi, kültür ve zevkine sahip olmasını sağladı. Özellikle Kültür Bakanlığı İstanbul Klasik Türk Musikisi Korusu'nda çok sayıda öğrencisi yetişmiş sanatçı olarak görev aldı. Yetiştirdiği öğrenciler, Türkiye'nin her yanında konservatuar kuruluşlarına önyak oldu ve devlet korolarında solist, şef ve idareci olarak önemli görevler üstlendi. Piyasayı tercih eden öğrencileri arasında, Bülent Ersoy, Onur Akay, Coşkun Sabah gibi ünlü isimler yer almaktadır. Süheyla ALTMİŞDÖRT, 2005 yılında Üniversite Korusu'nda 42 yıldır sürdürdüğü görevinden ayrılarak görevi Elif AHIS'a devretmiştir. (BAYLAN,2014; kişisel görüşme).

3.22. (Kaynak :M. Semih BAYLAN Arşivi) Süheyla ALTMİŞDÖRT

Kent merkezli müzikten bahsederken Trabzon da icrası yapılan sadece Türk musikisi değildi.Kentte dönem dönem farklı etnik grupların bir araya gelerek icra ettikleri müzik tarzı pop,rock ve özgün müzik tarzına yönelikti.Kentte 60'lı yıllarda bu müzik tarzına etki eden bir takım müzik grupları yer almaktaydı.

GERÇEK'İN ifade ettiği gibi;

Trabzonlu çocuklarda yurt dışına ihtisas amacıyla gönderilenler vardır;Miktat KARAKELLE,İsmet KURT daha sonra İstanbul'a Ankara'ya gidip müzik piyasasında kendilerini kabul ettirmiş sonrasında Devlet tarafından doktora gönderilmiş isimlerdir.Şimdi Trabzon Liselerinden yetişenler Cemiyetinin Kale park ta barınma süreci vardır,1950'li yılların başındadır,kale parktaki mahfil binası denilen yerde askeri gazinonun askeri binanın kullanıcısı kiracısı olmuştur ,o dönemlerde olanakları daha zengindir kale park'ı her zaman kullanırlar,konserler düzenlerler,mesela ben çok gençtim hatırlıyorum bir akşam kale park ta bahçe de ;Teoman ÖNALDI yönetiminde Karcıgar faslı konseri verilmişti ,daha sonra bu kez yukarıda ki bandodan da yardım alarak Kale park Askeri Gazinosu sürekli orkestra bulundururdu,orkestranın içerisinde...

TYLC'NİN elemanlarının bazıları iki orkestra birden görev yapıyorlardı;Akordeoncu ;Ertan GENÇSOY, İsmail Ocak, Seyfi ÇEKİÇ, Baterist;Rasim GÜNGÖR kale park'a askerliğini yapmaya gelen müzisyenler ile birlikte birçok etkinlik yapılmıştır orda,daha sonra elektronik müzik diyeceğimiz ilk elektro gitar döneminin başladığı daha çok liseliler ağırlıklı gruplar kurulmaya başlar,çok gayretlidirler ,disiplinlidirler İstanbul da çıkan notanın aynısını edip hemen repertuara alırlar,daha sonraki yıllarda Trabzon da başka salonlar açıldı,mesela karayolları orkestra kurmaya çalışır,ardından Taç Kulübü adıyla Türk-alman dostluk cemiyeti açılır,bu cemiyette haftada iki akşam,orda çalmaya soyunan heyettir.

Trabzon'a ilk defa org getirirler ,1968 olması lazım,o grupta üniversiteden takviye aldığımız arkadaşlarımız vardı,,iyi müzisyenler vardı,çok iyi repertuarla taç kulübü müdavimleri,bunun dışında o dönemde sadece üniversitede 3 adet orkestra vardı ,üniversitenin mevcudu 338 kişiydi,338 kişilik KTÜ'den 3 adet orkestra çıkar,grubun adı;TRAPEZUS bu grupta bir tane harita mühendisliği öğrencisi vardı diğerleri mimarlık bölümü öğrencisiydi,bide grup T diye biraz daha karmaşık yapısı olan bir grup vardı,üniversitenin amfisinde 15 günde bir ayda bir hafta da bir zaman zaman musiki cemiyetin marifetiyle konserler düzenlerler daha sonra üniversiteden sinema salonlarını şehrin çeşitli yerlerinde sahne alırlar meraklılarına konserlerini vermeye devam ettiler,çok ciddi çalışarak ciddi işler yapmaya çalışırlardı birbirlerine repertuarı saklarılardı konserde sürpriz yaparlardı ama çok güzel bir yarıştı o,ve ağır ağır Trabzon da çok sesliliği küçük bir topluluk düzeyinde de olsa benimsenmişti,bugün ara ara kalıntıları varsa o dönemlerin etkisi,biz bizden evvelkilere borçluyuz. (Gerçek,2014; kişisel görüşme).

Yukarıda anlatılanlara bakıldığında kentte yalnız musiki kültürünün olmadığı popüler kültür ile birlikte rock,caz ve pop müzik kültürlerinin kent içinde de belirli gruplar tarafından icra edildiği ve repertuar'a bakıldığında dönemin en sevilen eserleri olarak karşımıza çıkmaktadır.(bkz.şekil.3.21).

3.23. (Kaynak :Bekir GERÇEK Arşivi)

Kentte bulunan caz müziği topluluğunun icra ettiği eserlerden biri(1958)

Şekil- 3.24. (Kaynak :Bekir GERÇEK Arşivi) KTÜ Caz Topluluğu (1969)

ÖZER'in dediği gibi;

Mesela ben hatırlıyorum bizim küçüklüğümüzde sünnet düğünlerine orkestralar gelirdi.Cambaz Kemal o zaman vardı,düğünlerde akordeon,trompet,keman gibi enstrümanlar bir araya gelerek orkestra kurulurdu,birde annemiz ud çalardı.

Trabzon'da opera binası vardı,bu Türkiye'de ikinci olarak Trabzon kentine yapıldı,bun durum azınlıklar olarak Rumlar ve Ermenilerin kültür olarak kaynaşmasından ortaya çıkan bir durum olarak görüyorum. (ÖZER,2014;kişisel görüşme).

Şekil.3.25. (Kaynak :Bekir GERÇEK Arşivi) KTÜ Caz Orkestrası.

3.5. Trabzon Şehir Halk Musikisi

Tarih boyunca coğrafi konumu ve geçirdiği medeniyetler, Trabzon'un kültür hayatını da doğrudan etkilemiştir. Öncelikle Trabzon deniz yolu ticareti ve taşımacılığı açısından önemli bir limandır. Bu yönü ile doğuyu batıyı ,kuzeyi, güneyi birbirine bağlayan bir köprü görevi görmektedir.

Bu özellik Anadolu'nun iç bölgelerinden Trabzon'un komşu vilayet ,sancak ve livalarından ve ayrıca bazı komşu ülkelerden şehre önemli bir göç nedeni olmuştur. Bu nedenle şehrin her dönemde kozmopolit bir kimlik taşıdığını düşünmek pek yanıltıcı olmaz.

Trabzon şehir halk musikisinin bir kaç farklı karakterinden haberdar olabiliyoruz. Bunlar;

- 1.ev,konak,mesire yerleri gibi ortamlarda kadın ve erkeklerin ayrı ayrı veya karışık olarak yaptıkları musiki toplantılarında icra edilen tipik halk musikisi
2. Köy muhitinden şehir muhitine taşınmış tipik bölgesel halk musikisi
- 3.Aşık Musikisi

Yurdumuzun çeşitli bölgelerinde meşk, fasıl,alem,oturak,cümbüş, gibi adlar verilen erkek toplantılarına Trabzon'da da rastlıyoruz.Bu toplantılara Trabzon'da zevk alemi

deniliyor.Bugün unutulmuş olan bu toplantılar özellikle gençlerin en önemli eğlence ortamlarını oluşturuyordu.(ŞENEL,1994:133)

Zevk alemi adı verilen bu toplantılar daha çok eğlenmek amacıyla geçer arasında gözden uzak mekanlarda(köyde bir mağarada veya boş evlerde) ve orta malı tabir edilen birkaç kadının katılımı ile yapılırdı:Her kadının bir sahibi vardı.Gençler kadınları gizli yerlerde saklarlar ve zevklerde saki yada çengi olarak kendilerine hizmet ettirerek eğlenirlerdi.Zevke katılanlar mumların aydınlattığı mekanlarda halka ile oturur, kadının sunduğu içki ve müstehcen bir raks ile kendilerinden geçer kemeçe yada zurnadan çıkan kıvrak nağmelerle horon teperlerdi.

Bu meclislerde musiki ve raks en önemli elemanlardı.Yörenin en usta çalgıcıları okuyucuları çengi veya köçekleri meclislere iştirak ettirilirdi. Bir başka yönü ile usta-çırak ilişkisine dayalı eğitimin yapıldığı musiki okulları gibiydi...Bu tür alemlerin gizli yapılmasının sebebi;içki içilmesi,mecliste kadın bulundurulması ve saz çalınıp raks edilmesi idi. .(Şenel,1994:134)

Trabzon da zevk meclislerinin kalıntılarından biri olduğunu tahmin ettiğimiz kolbastı oyun havasının bir kaç çeşidinin,farklı tarihlerde farklı kişilerden plaklara alındığını görüyoruz.Bu örneklerden ilkinin İstanbul Konservatuarı derleme heyeti 1929 yılında, eski Türk ocağı binasında ismi meçhul bir"cura "ustasından derlemiş ve 11 numaralı plağa kaydetmiş .Ne yazık ki bu plak bugün kayıptır.

Ankara Devlet konservatuvarınının 1937 yılında Trabzon da gerçekleştirdiği saha araştırmalarında da Kol bastı havası örneklerinden üç tane derlendiğini görüyoruz. Bunlardan biri Remzi Çelik adında, 35 yaşında Trabzonlu bir işçiden,diğeri ,Şevki BİLGİN adında 22 yaşındaki Trabzonlu bir geçten derlenmiş...

Trabzon da asrın başlarında ,erkeklerin eğlence ortamlarından biri de bugün unutulmuş olan meşhur helva sohbetleri idi.Nesip Yağmur dereli,TFA da yer alan bir yazısında helva sohbetlerinin yüksek tabakanın gecelerini geçirdikleri yerler olan "Selamlıklarda yapıldığını ve selamlıkların kendine göre usul ve ananeleri olduğunu yazıyor.Helva sohbetleri uzun kış gecelerinin en önemli eğlencelerindendi.

Murat TEKİN; Helva sohbetlerinde kapalı mekan(oda) çalgıları olan zilli maça ve bağlama ile çeşitli mahalli havalar çalınarak köçekçelere köçek oyunu oynatıldığını da bildiriyor.(Şenel;94:135,136)

Müziksel yapılanmayı genel kültür yapısından özel kültüre indirgediğimizde o kentte veya yöredeki yaşayış biçimi örf,adet ve gelenekli hayat tarzlarına yansıdığı gibi dinlediği ve üretebildikleri müziksel yapıya da etki etmektedir. Bu durum farklı bulgular çerçevesiyle birlikte Trabzon kentinde karşımıza çıkmaktadır.Konuyla ilgili aydınlatıcı içerik olarak Şenel'in Trabzon Bölgesi Halk musikisine giriş kitabında şu ifadeler yer almaktadır;

Trabzon şehir halk musikisinde saz/bağlama kültürünün de önemli bir yeri vardır.Eski Trabzon'da bağlama,cura ve saz'ın varlığı yapılan saha araştırmalarında kesin belgelerle ortaya çıkmıştır.İstanbul konservatuvarının

1929 derlemelerinde kol havası dışında bağlama ile "oyun havaları" ve Ankara koşması gibi havaların derlenmiş olduğunu öğreniyoruz.Bu tür örnekler Ankara Devlet Konservatuarı'nın 1937 derlemelerinde de ele geçmiştir.Gide gele ben bu yola usandım,saz havası,metelik oyun havası v.s gibi...

Trabzon'da bağlama saz ve cura'ya şehir merkezinde rastlanması ve bu çalgının kendine has bir repertuarının olması, Trabzon şehir halk musikisinin zenginliğini gösterir başka bir yöndür...Ne yazık ki Trabzon'da eski musikili meclisler de zaman içinde kalmamış onun yerini daha çok kemençe ve davul-zurna eşliğinde ,horon ağırlıklı bugün ki musikili meclisler almıştır

Şehir halk musikisinin en karakteristik özelliklerinden biri de ,Klasik Türk Musikisine yakınlık göstermesidir.Adeta türkülerde şehir kültürünün dikkat çekici tavır ve üslubu hakimdir(ŞENEL,1994:138)

3.5.1. Aşık Musikisi

"...Müteallim ibtida meşhur Çukacıoğlu Ali Paşa peşrevini üstadının gösterdiği veçhile terennüme başladılar.Karcıgar ile başlayan bu pişrev ,meyane de hicaz nağmelerine uğrar ve ahengin bu tehalüfü pişreve başka bir letafet verirdi.Aşık Fevzi Efendi bundan çeyrek asır evvel Trabzon'da ,Orta Hisarda iki çöğür,bir keman birde santurla bu pişrevi çalarken dinleyenlerin fevkalade müteheyyiç olarak hüngür hüngür ağladıklarını rivayet ediyor...(ŞENEL,1994:144)

Trabzon'da aşık fasıllarının Çuhacıoğlu peşrevi ile başlaması yukarıdaki dipnotta bahsi geçen İstanbul aşık fasılları ile Anadolu'nun Konya,Kastamonu gibi şehir merkezlerinde icra edilen aşık fasılları arasında büyük bir benzerlik olduğunu gösteriyor...

M.Ragıp Gazimihal'de 1929 Darul Elhan derlemelerinde tespit ettiği bilgilere dayanarak ;Sazlı Aşıklar ,seyyar oldukları için bütün Anadolu'nun usülsüz aşık ağızları birbirinin aynı gibidir;nitekim Trabzon'da ne dinlediyssek Erzurum ve Hasan kalede onu bulduk diyor.Bu sonuçta Trabzon'un coğrafi ve kültürel kimliği açısından şaşırtıcı olmamaktadır (ŞENEL,1994:144).

Şekil- 3.26. (Kaynak :Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi)
(Davul -zurna eşliğinde kalabalık bir halk kitlesinin katıldığı horon oyunu).

Silah kullanmaya doğuştan kabiliyetli gençler oyunda , "gümüşlü kama" pala ve karakulak denilen bir çeşit eğri bıçak kullanırlardı.Oyuncular ,büyük ustalıkla birbirine bıçak çeker ,bıçağı karşısındakinin başından ve bütün vücudundan o kadar hızlı dolaştırır ve öyle hamleler yaparlardı ki ilk gören mutlaka birisinin yaralanacağına hükmederek endişelenirdi.Bıçak oyunu oynayalar arasında öyle yetenekliler vardı ki bunlardan bazıları bıçağı üç-dört metre havaya atar ve aşağı düşerken tekrar sağından yakalardı.yeteneği daha fazla olanlar ise bıçağı ağızıyla yakalardı.

Konuyla alakalı olarak Sarısözen'in kent musikisi ile ilgili tespiti kısaca şu şekildedir;

Müzik folkloru bakımından Trabzon ticaretine vasıta olduğu bütün bölgelerin rengini taşıyan bir tablo gösterir(M.SARISÖZEN)

Ömrünü bütün Anadolu'yu dolaşarak ve binlerce türkü derleyerek geçirmiş olan SARISÖZEN'İN tespiti son derece önemlidir.(ŞENEL;1994:150).

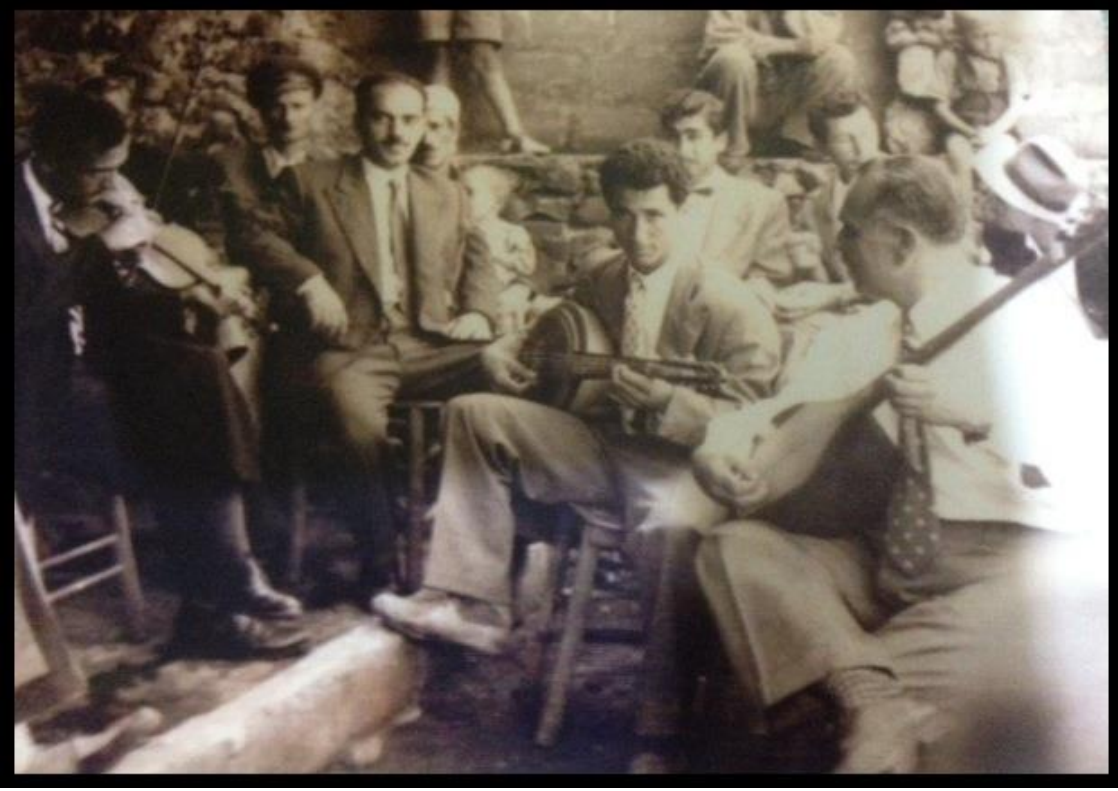

Şekil-3.27 (Kaynak :Atilla BÖLÜKBAŞI Arşivi) Kemeñçe eşliğinde bıçak horonu .

Trabzon kentinde müzikal kültür olarak bakıldığında Yönetken,konuyla ilgili olarak aydınlatıcı bilgiler vermektedir;

Trabzon da müzik ve oyun folkloru bakımından çok zengin bir ilimizdir,1937 de biz bu il merkezinde ve doğu dolaylarında çalıştık ve 90 parça halk ezgisini plağa kaydettik.Trabzon da kemeñçe kültürü gibi saz,bağlama kültürü de kuvvetli bir durumdadır.Saz olunca aşık ağzı da beraber olacaktır ki ,gerçekten biz o derlemede Trabzon da aşık ağzı ezgilerde Emrah Sümmani'den Kerem, Aşık Ömer'den parçalar,Latif Şah havaları kaydettik.Trabzon'un anonim türküleri vakalar üzerine yazılmış havaları çoktur....Bu havalar bağlama ezgileridir,sözsüzdürler kolbastı oyun havasında adeta bir kol havası tasvir edilir,kol yaklaşınca ezgiler hafifler,piyano,hatta pianissimo bir halde çalınır ,kol uzaklaşınca tekrar kuvvetlenir,forteyi girer.Bu hal ,halk müziğimizde dinamik unsurun varlığını,kullanıldığını belirtir.Biz Trabzon'da o yıl kolbastı havalarını ve bütün bağlama ezgilerini en önce liman şirketi müdürlüğü müstahdemlerinden "Şevki BİLGİN'den" almıştık.Bu usta sazıcının bağlamasının boyu,97 cm sapı;64 ,perde adedi;18,ikişerden 3 takım telliydi. (YÖNETKEN;1966:75)

Trabzon kentindeki aşık kültürüne bakıldığında yukarıdaki anlattığımız bilgiler doğrultusunda devamlılığını yakın geçmişe değin süregelmektedir.Bu gelenek yine Ortahisar'da ki esnafların 1960-70'li yıllarda da halen devam ettikleri görülmektedir. (Bkz.Şekil.3.23).

Şekil.3.28. (Kaynak :Dila AKYAZ Arşivi)

Kent merkezinde insanlar işyerindeyken bir araya toplanıp müzik yaparken Trabzon Sotka civarı-yıl:1950'ler.

3.6. Trabzon'da Musiki Dernekleri

Kentteki musiki alanında çalışmalar 1920'li yıllara baktığımızda çalışmalarını spor kulüpleri sürdürmekte olduğunu daha önceki ifadelerimizde anlatmıştık. Ancak; Cumhuriyet ideolojisiyle birlikte sosyal alanların gelişiminde 1930'lu yıllara doğru halkevleri ve dernekler ön plana çıkmaya başlamıştır. Halkevlerinde sadece musiki çalışmaları değil, sanatın diğer alanlarının da eğitiminin ve etkinliklerinin yapıldığı karşımıza çıkmaktadır

Bu bölümde Trabzon kentinde sanatsal ve sosyal anlamda müzik kültürü ve yapısına hizmet etmiş ve katkılarda bulunmuş sivil toplum örgütleri olan musiki derneklerinden bahsedeceğiz.

Bunlardan en eskisi ve köklü yapıya sahip olan TLYD Trabzon Liselerinden Yetişenler Kültür ve dayanışma Derneği -Vakfıdır. TLYD'İN tarihsel süreci şu şekilde karşımıza çıkmaktadır;

"Sivil toplum örgütlerinin oluşturulmaya başlandığı 1936 yılında İstanbul'da yüksek öğrenim yapmakta olan öğrencilerden oluşan bir grup öğrenci "19 Mayıs Cemiyeti"ni kurar.

Mahmut GOLOĞLU, Mahzar ŞENER, İhsan ORHUN, ve Yusuf Kâmil Beylerden oluşan Cemiyet kurucuları, Atatürk tarafından Dolmabahçe Sarayı'nda kabul ve taltif edilmişlerdir. Derneğimizin çekirdeğini bu cemiyet oluşturmaktadır.

19 Mayıs Cemiyeti, 1946 yılında "Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti"ne (TLYC) dönüşmüştür.

Bu adı aldıktan sonra cemiyetin ilk önemli faaliyetlerinden biri olarak Trabzon'un kurtuluşu gününü gündeme getirilmiş ve kutlamalar ilk kez Eminönü Halkevi'nde gerçekleşmiştir. Bu törene konuşmacı olarak, Sabahattin KUNDUPOĞLU, Mahmut GOLOĞLU, Bedri Rahmi EYÜBOĞLU, Kâzım İsmail GÜRKAN ve Şair İhsan HAMAMÍ katılmışlardır.

Sabahattin KUNDUPOĞLU'NUN Trabzon'a dönüşünü takip ederek 1953 yılında Cemiyetin Trabzon Şubesi kurulmuştur.

Çalışmalarını bu kez şube yoğunluklu olarak devam ettiren Cemiyet, çok güzel bir yurt binasının hizmete sunulmasını sağlamıştır. İstanbul Fındıkzade'de Trabzon Talebe Yurdu adıyla hizmete giren öğrenci yurdu, halen de hizmet vermeye devam etmektedir.

İstanbul'da bulunan dernek merkezi bir dönem ilgisiz bırakılmış, olağan genel kurul toplantılarını zamanında yapamamış, derneğin feshi ihtimali gündeme gelmiştir. Merkez'in feshine karar verilmesi halinde şubenin de feshedilecek olmasından kaygılanan Trabzon şubesi üyeleri, bu gündemle olağanüstü genel kurul toplantısı yaparak konuyu tartışmış, merkez yönetimini canlandırmak, merkezi canlı tutmak günün koşulların içerisinde olanaksız görüldüğünden aynı adı içinde barındıran yeni bir derneğin kurulmasını oy birliği ile kabul ederek Trabzon Liselerinden Yetişenler Kültür ve Dayanışma Derneği kurulmuştur.

Halen çalışmalarını sürdüren derneğimiz, üyelerinden ve halkımızdan gördüğü büyük destekten aldığı güvenle 1992 yılında aynı adı taşıyan vakfı kurmuştur'. (www.tlyd.org.).

Trabzon liselerinden yetişenler derneği ile ilgili olarak başka bir kaynakta şu ifadeler yer almaktadır;

Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti (TLYC) , 1950'li ve 60'lı yıllarda Trabzon'un en etkin ve en saygın derneklerinden biriydi. Uzun yıllar bu kuruluşun başkanlığını yapan Sebahattin KUNDUPOĞLU, dernekle adeta özleşmiş biriydi. TLYC onun döneminde tıpkı halkevleri gibi cıvıl cıvıl bir kültür ortamıydı. Bir başka deyişle müzikten, tiyatroya, resimden ,edebiyata, spordan yayına hemen hemen tüm sanat etkinliklerinin merkeziydi. Yöre mizahına ait hamsi ve horon dergileri de bu dernek çıkarıyordu. Şunu da eklemek gerekiyor; TLYC'nin horon ekibi katıldığı uluslararası yarışmalarda Türkiye'ye birçok ödül kazandırmıştır. (BAKIREZER-DEMİRER;2009;291,292).

Şekil.3.29. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYC -A.Selim TEYMUR ve ekibi çalışma esnasında(1970'ler)

3.7.Trabzon da Musiki İcrasının Gelişimi

Kent müziği çok eskilere dayanan Trabzon kentinde önemli kişilikler doğup,büyümüş ve önemli kişiliklerin yolu bu kentten geçmiştir.Baylan ile yapmış olduğumuz görüşme bize konuyla ilgili aydınlatıcı bilgiler vermektedir;

BAYLAN'IN dediği gibi;

Akşam toplantıların da evlerde fasıl icra edildiğini biliyoruz,bu neden yapıyor teknoloji bugün ki gibi değil radyo yok ,çocukluğum da hatırlıyorum dedim radyosundan dinleyebilmek için parazit tekrar canımız çıkardı,meşk usulü ile öğretildiği,hamamlarda çok büyük fasıl akşamlarının yapıldığı,hatta hanımlar rahatsızlık duyup eylem yapmışlardır günümüzde ata park bölgesinde birbirine yakın 3 farklı hamam mevcuttu,bu eyleme bizzat dönemin valisi;Giritli Sırrı Paşa müdahil olmuştur bu eyleme.Bu olay 1878 yıllarında gerçekleşmiştir

Trabzon da musiki icrası gelişimi 19.yy'ın sonlarına kadar ulaşmaktadır.Kente 1879'lu yıllardan itibaren yaşayan Leyla Saz hanım ;Trabzonlu kadınlara birlikte evlerde musiki çalışmaları gerçekleştirmiş,kadınlara şarkı söylemeyi ve ut çalmayı öğretmiştir.Daha sonraki yıllarda göze çarpan bir durum olarak kadınların ut çalma kültürüne devam ettikleri hanımların evlerde toplanarak fasıl akşamları oluşturdukları ve bunu kuşaktan kuşağa geçirerek tarihsel süreçte devam ettirdikleri görülmektedir.Bu kültür yaklaşık olarak 1980'lı yıllara kadar net bir şekilde görülmüştür .Yapılan araştırmalarda halen evlerin çatılarında veya kiler kısımlarında kullanılmayan utlar görülmektedir. (BAYLAN,2014; kişisel görüşme).

Bu konuyla ilgili başka bir durum ise 20.yy'ın ortalarına gelene kadar ut çalmayı bilmeyen kadınlarla erkekler evlenmek istememektedirler. Bu bağlamda evlenen kızların

çeyizlerine artı olarak "ut" çalgısı da konulmaktaydı.Bu bilgilerden yaptığımız çıkarım;Türk Müziğinin önemli bir çalgısı olan ;ut kültürü " 'nü kent kadınının sevmesinin ,benimsemesinin en önemli etkeni yukarıda da bahsettiğimiz gibi 19.yy sonlarında Trabzon kentinde yaşamış olan bestekar "Leyla Saz"hanımın bu durum da önemli bir katkısı olduğu tesadüfi bir durum değildir.(Leyla Saz hanım; Giritli Sırrı Paşa'nın eşi olduğundan eşi o dönemde Trabzon valisi olarak atandığı için kentte ikamet etmiştir)

Trabzon kentinde musiki icrasının gelişimi üzerine Baylan şu ifadeleri dile getirmektedir; Temel Şükrü DOĞRU ve A.Seli TEYMUR kent musiki anlamında 1950'li yıllardan itibaren önemli hizmetlerde buldukları sayısız öğrenci yetiştirip kentte gençlere Türk musikisini sevdirmeye çalıştıkları ancak,tarz olarak birbirlerinden farklı yapılara sahip olduklarını ifade eden Baylan ,DOĞRU'NUN daha serbest olduğu ancak TEYMUR' UN ise kuralcı bir yapıda olduğu ve çalışmalarında da kesinlikle taviz vermediğini ancak her iki sanatçının da alanlarında usta olduklarını ifade etti.

Musikinin gelişimi üzerine bir başka röportajımız da R.Suat KURTULDU kent müziğinin gelişimi ile ilgili düşünceleri şu şekilde karşımıza çıkıttı;

Rahmetli Temel Bey'in getirdiği yeniliklerden;

- 1.Transpoze çalma özelliği
- 2.Süratli çalma ,fırtına gibi çalma özelliği

Temel Abi Trabzon'da bir geleneğin yerleşmesine ve Ankara'da -İstanbul'dan gelen sanatçılara eşlik etmemizde bende dahil büyük kolaylık sağladı,bu yeniliği temel ağabey getirdi,

A.Selim TEYMUR' UN Klasik ruhu yürütme konusunda önemli etkisi vardır,disiplinli olmasıyla birlikte; ama sazları ve sesleri yetiştirme konusunda Temel Abi liderdi...

Görünmektedir ki A.Selim TEYMUR ve T.Şükrü DOĞRU 1950-1980 yılları arasındaki süreçte kentin musiki kültürüne elde edilen veriler değerlendirildiğinde önemli oranda katkı sağladığı görülmektedir.Her iki musikişinasında müzikal anlamda olumlu ve etkili olması,ikisinin musiki icra biçimi birbirinden farklı olmasına karşın kentin müzikal gelişimine katkı sağlamasına olumsuz bir etki yapmadığı görünmektedir.

4. 21. YY'DAN İTİBAREN GÜNÜMÜZE KADAR OLAN SÜREÇTE TRABZON KENTİNDE KÜLTÜR- SANAT ve MUSİKİ'YE GENEL BİR BAKIŞ

Daha önceki bölümlerde Trabzon kentinde tarih, kültür, sanat ve müzikal gelişmelerin sürecini bu dört farklı kolun bir bütün halinde ilerlediğini görebilmekteyiz. Ancak değişen yüzyılla birlikte kentte bir takım geleneklerin aynı kalamadığını görebilmekteyiz. Bu bağlamda örneğin teknolojinin ilerlemesi ile birlikte birtakım geleneklerin artık eskisi gibi olmadığını şehirleşme ve kentleşme yaşantısı ile birlikte dostluk ve komşuluk ilişkilerinin fazlasıyla zayıfladığı günümüzde kültürel yapının eski görüntüsünden çok uzak olduğu görülmektedir.

Yukarıda ifade ettiğimiz üzere önceleri insanlar bir araya gelip fasıllar gerçekleştirirken mahallede tüm evlerin pencerelerinden musiki sesleri dinlenirken günümüzde ise bu görüntüden eser kalmamıştır. Bu durumda kültürel yozlaşmayı beraberinde getirmektedir; çünkü bir kenti tanıtan değerlendiren konumunu artıran en önemli hususlardan biriside; kültürel yapının kuvvetli olmasıdır..

Kent kültürünün yok olması ile ilgili olarak yaptığımız görüşmede HAFIZOĞLU'NUN düşünceleri şu şekildedir;

HAFIZOĞLU'NUN dediği gibi;

İhtiyaçtan ne verirsiniz onu alırsınız, her şey bir ihtiyaçtan doğar teknolojik gelişme teknolojik çağ biliyorsunuz ki ,enformatik çağda ,kanallarda açtığımızda her yerde pop müziği görmek mümkün, TSM dışında hatta TSM programları yapan kanallar bile formatını değiştirdiler, durum böyle olunca insanlar, eve gidince uğraşacakları bir çok şeyler var, elli tane yüz tane kanal var yani udunu alıp da onunla uğraşmak istemiyor galiba zaten ev oturmaları bile bitti biliyorsunuz, bu tür şeyler genelde ev oturmaları ile olur . (HAFIZOĞLU, 2014, kişisel görüşme).

21..yy 'da kentte sanat ve kültür yaşamına bakacak olursak ;kentteki sosyal yaşamda üniversite önemli bir rol üstlenmektedir. Bunun yanında sanatsal faaliyet . anlamında Devlet tiyatrosu önemli çalışmalar düzenlemekte ve kentte her yıl tiyatro uluslararası festivali gerçekleştirilmektedir.

Kentte kültürel anlamda önemli bir işlevi bulunan başka bir kurumda Trabzon Sanat evidir.

Müzikal değişimlere değinecek olursak kentte müzik eğitimi olarak üniversite ön planda olmakla birlikte , müzik öğretmenliği, konservatuar gibi önemli fakülteler bulunmaktadır. Müzikal çalışmalara bakıldığında derneklerde önemli çalışmalarda bulunmaktadır. Kentte müzikal çalışmaları amatör anlamda devam ettiren birtakım dernekler bulunmaktadır. Bu dernekler gerek TSM, THM ve diğer alanlarda da faaliyetlerini sürdürmekte hatta bu derneklerden bazıları il dışına da etkinliklerde bulunmaktadır.Örneğin birazdan da isimlerini aktaracağımız şekilde TLYD vakfı, Trabzon müzik ve halk oyunları derneği,Trabzon Sanat evi , Ankara'da her yıl gerçekleşen Trabzon günlerine katılmakta fuarda gerek stant kurup ayrıca çeşitli sosyal etkinliklerini tamamlayıp konserlerini de vermektedirler.

Bu derneklerin ve musiki korolarından bahsedecek olursak;Trabzon Liselerinden Yetişenler derneği,TSM ve THM korusu,Trabzon Müzik ve Halk Oyunları Derneği TSM korusu,Trabzon Ka-Fem derneği TSM ve THM korusu,Trabzon Belediyesi TSM korusu koroları bulunmaktadır.

Kentte musiki kültürüne katkı anlamında bakıldığında musikiye bu dönemde önemli katkıları bulunan Karadeniz Teknik Üniversitesi öğretim görevlisi;Özdemir HAFIZOĞLU'NUN yapmış olduğu çalışmaları görülmektedir. HAFIZOĞLU, Artvinli doğumlu ,1986 yılında kente müzik öğretmeni olarak gelmiş,bu tarihten itibaren kentte bulunan çeşitli dernek çalışmalarında görev almış ve daha sonra üniversiteye öğretim görevlisi olarak meslek hayatına devam etmiştir. Kanun icra eden HAFIZOĞLU, son yıllarda kanun için yapmış olduğu etüt kitabı ve saz eserleri kitabı mevcuttur. TLYD ve Akçaabat TSM orkestralarında kanun icrası ile özdeşleşmiştir.2009 yılından beri Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti TSM korosunun şefliğini sürdürmektedir. 1989-1990 öğretim yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi Müzik Bölümünde Öğretim Görevlisi olarak göreve başladı ve lisansını aynı bölümde tamamladı.

Bölümünde “kanun” derslerinin yanında Türk Müziği derslerini de yürüten Özdemir HAFIZOĞLU, TRT Trabzon Radyosu Türk Sanat Müziği Gençlik Korusu kuruluş ve çalışmasında sazende, şef ve eğitici hoca olarak görev yaptı. 1996 tarihinde üç arkadaşıyla birlikte Akçaabat Belediyesi Türk Sanat Müziği Korosunu kurdu. 2009'dan itibaren Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneği-Vakfı Türk Sanat Müziği Koro şefliği görevini üstlendi. Bu arada KTÜ Türk müziği orkestrasını da kuran Özdemir HAFIZOĞLU bu orkestra ile birçok ilde konserler verdi.

T.R.T Müzik Dairesi
T. S. M REP NO: 20107

HİCAZ ŞARKI
MECBURUM

USÖLÜ : YÜRÜK SEMAİ
♩ = 152

MÜZİK : Özdemir HAFIZOĞLU
SÖZ : İsmail Hakkı ALTINTAŞ

MÜZİK : Özdemir HAFIZOĞLU
SÖZ : İsmail Hakkı ALTINTAŞ

MEYANA AŞK (SAZ ---)

NE ZA MAN (SAZ ---) KAL BE Gİ RER Bİ LİN MEZ

(SAZ ---) Bİ LİN MEZ (SAZ ---) YER ET Tİ Mİ

İS TE SEN DE Sİ LİN MEZ (SAZ ---) AŞK TAN DA HA BE TER A CI

BU LUN MAZ (AH) BEN AŞ KI MI BEN SEV Gİ Mİ SÖY LE ME YE
BEN BU AŞ KI BU SEV Gİ Yİ YA ŞA YAN BİR

MEC BU RUM MEC BU RUM YA RA LI YIM YA NA YA NA GE ZE RİM
MEC NU NUM

(SAZ ---) SEV Dİ Ğİ Mİ A RAR DU RUR GÖZ LE RİM

Şekil.4.1. (Kaynak:Özdemir HAFIZOĞLU Arşivi) Özdemir HAFIZOĞLU'NUN bestelemiş olduğu ve TRT yarışmasında üçüncülük ödülü alan Aşk kalbe ne zaman girer bilinmez adlı eserin notası.

Kentin en köklü dernek ve aynı zamanda vakıf olan daha öncede bahsetmiş olduğumuz TLYD-vakfı yine THM ve TSM alanında çalışmalarını yürütmektedir.Trabzon Liselerinden Yetişenler kültür ve dayanışma derneği-vakfı her dönem iki alanda da çalışmalarını yürütmekte ve konserlerini gerçekleştirmektedir.Türk musikisi alanında klasik üslubu benimseyen TLYD yaklaşık otuz yıldır Türk halk müziği alanında çalışmalarını ara vermiş bu dernek tekrar 2012 yılından beri tekrar Türk Halk müziği alanında çalışmalarına devam etmektedir. Kentteki konserlerinin yanı sıra vakıf il dışına da konserlere gidip etkinliklerini gerçekleştirmektedir.(bkz.Şekil.A.9)

BAYANLAR
SOLMAZ ALIYAZICIOĞLU
SERPİL ŞAKAR
SONGÜL SATIR
NEVIN ÖÇER
MUKADDER KORKMAZ
OYA OFLUOĞLU
MERVE SEZEN
YÜKSEL CALAP
HANDAN KOLAYLI
YILDIZ HASPULAT
NAZİFE ŞENTÜRK
GİZEM SAĞLAM BÜLBÜL
ESMANUR MAKUL
YILDIZ CZERWINSKI
SEVGİ SAĞLAM
ŞEYDA TÜRKAN BOZALI
NİLÜFER KOÇ
TUĞÇE TAÇ
HANDAN KAYA
FUNDA BAHADIR
İREM KANDEMİR

SAZLAR
KEMANLAR
YEŞİM ALTUNEL ÇOBAN
NECMI GÜNGÖR
FUAT KARAYAVUZ
ONUR ÖZTÜRKOĞLU
RESULHAN B. HAFIZOĞLU
M. AKİF ÇİTA
AYŞEN ÖZTÜRK

KANUNLAR
ALİHAN KOLAYLI

VIOLONSEL
ÇAĞLA ARAZ

BAYLAR
KENAN ATALAY
AHMET KAHRAMAN
AHMET ONUR
SALİH ALADAĞ
ÖZKAN ÖZTÜRK
KÖKSAL YAVUZ
MUSTAFA SAMANCI
BEDUH ATAKAN
SALİH KAZANCIOĞLU
ÖMER FARUK KABADAYI
EROL ASLAN
ÖMER KÖSE
ÖZGÜR GÜRÇİNAR
ŞENER ARSLAN
ÇAĞRI SEN
CENGİZ SAĞLAM

UDLAR
ADİL KOLAYLI
EKREM ÇAPKINOĞLU
GÖKHAN MACİT

YAN FLÜT
NİSA CİNEMRE
AYÇA KALAY

RİTİM
AHMET ABRUR

KONUK SANATÇI
ADNAN ÇOBAN

TARİH: 27 MAYIS 2012
SAAT : 20.00
YER : KTÜ OSMAN TURAN KONGRE MERKEZİ
www.tlyd.org.tr

Şekil.4.2 (Kaynak:TLYD-Vakfı Arşivi)

TLYD Vakfının gerçekleştirmiş olduğu bir Türk Müziği konserinin broşürü

TLYD vakfının 2012 yılında beri ara vermiş olduğu THM çalışmalarına tekrar hız kazandırıp kentin müzikal gelişimine katkı sağlamıştır.Bunun en önemli örneği çalışmalarına uzun bir aradan sonra başlayıp çok kısa bir süreç içerisinde ilk konserini gerçekleştirmiştir. TLYD-Vakfı THM korusu şefliğini KTÜ Devlet Konservatuvarı öğretim üyesi Doç .Dr .Özlem DOĞUŞ VARLI ve orkestra şefliğini; KTÜ Devlet Konservatuvarı öğretim Ersen VARLI sürdürmektedir.Her iki şefte kurum değişikliğinden başka bir üniversiteye geçiş yapmışlardır ancak oluşturulan koro ve orkestrayı bozmadan düzenli olarak kentte gelmekte ve çalışmaları

yürütmektedir.şeflerin olmadığı dönemde yardımcı şef olarak koroyu;Çağla ARAZ çalışmaları devam ettirmektedir. (bkz. Şekil.A.10).

YÜCEL PAŞMAKÇI
1935 yılında İstanbul'da doğan Yücel Paşmakçı, Türk Halk Müziği'nin gelecek kuşaklara aktarılması adına başlatılmış olan derleme çalışmalarında ve derlenen bir çok ezginin notaya alınarak repertuara kazandırılmasında en önemli yaşayan ustadır.1954 yılında İstanbul Radyosu Yurttan Sesler Topluluğunda Stajyer Saz Sanatçısı olarak göreve başladı. Bu tarihte İstanbul Radyosunda oluşturulan "Yurttan Sesler Topluluğu" nun kadrosunda Orhan Dağı, Muzaffer Sarısözen gibi isimlerle birlikte yer almaktaydı. İstanbul Radyosundaki çalışmalarının yanı sıra, İstanbul Belediyesi Konservatuarı Türk Halk Müziği İcra Heyetinde Halk Müziği Saz Sanatçısı, 1972 yılında TRT İstanbul Radyosu Türk Halk Müziği ve Oyunları Müdürlüğüne,Yurttan Sesler Topluluğu şefliği,Türk Folklor Kurumu Derneği'nin Genel Başkanlığı, İstanbul Türk Musikisi Devlet Konservatuvarının Kuruluşu ve öğrenime başlaması safhasında Yönetim Kurulu Üyeliği ve Başkan Yardımcılığı görevlerini yanı sıra TRT Kurumunu Avrupa Yayın Birliği (EBU)'nun İsviçre'nin Cenevre kentinde yaptığı toplantılarda temsil etti. Başta *Hisarlı Ahmet* türküleri olmak üzere Türkiye'nin hemen her yöresinden yaklaşık 300 kadar türkü ve oyun havasını derleyerek arşivlere aktardı. 1993 yılında Bursa Belediye Konservatuarı Türk Halk Müziği ve Oyunları bölümünün kurulmasını yaptı. Sanat hayatının 50. yılında 2004'de Aydın Doğan Vakfı Türk Halk Müziği onur ödülüne layık görüldü. 2009 yılında öğrencilerinden Yusuf Benli ve Ersen Varlı' nın kayıtlarını ve yayını yaptıkları "Miras" isimli ilk ve tek kişisel albümlerini hazırladı. Halen Halk Üniversitesi Konservatuarı'ndaki görevini sürdürmektedir.

CİHAN YURTCU
1970 yılında Aşkara'da doğan Cihan YURTCU, ortaokul devresinde Çalgı Eğitimi Bölümü'nü kazanmış olduğu İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı'nda yüksek lisans ve Sanatta Yeterlilik aşamalarını tamamlamıştır.Kaval çalgısının orkestra içinde yer alışı, öğrenim tecrübeleri konusunda olduğu kadar söz konusu çalgının sınırlarının aşılmasına yol açan önemli bir icracı ve akademisyendir. Kaval sanatçısı olarak Adnan ATAMAN'ın şefliğinde İstanbul Üniversitesi İcra Heyeti Türk Halk Müziği Topluluğu ve TRT İstanbul Radyosu'nda görev yapan Yurtcu, aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığı'nın düzenlediği halk müziği yarışmalarının solo çalgı dallarında 1991 ve 1993 yıllarında iki kez Türkiye birincisi seçilerek, "Solo Çalgı Özel Ödülü"ne layık görüldü. Özellikle halk oyunları müziklerinin düzenlenmesi ve icrası konusunda önemli yeri olan sanatçı, çalışmalarını yurtiçi ve yurt dışında kattığı çok sayıda konser ve festivallerle devam ettirdi. Avrupa'nın birçok ülkesinde başarılı konserler verdi. Bulunduğu tüm yurt dışı konserlerinde kaval çalgısının yabancı müzisyenler ve dinleyiciler tarafından tanınmasına katkıda bulundu. Bir çok CD-kaset gibi yapımlara ve yurt içinde üretilen çok sayıda yerli yapımına gerek eşlik, gerek solo icrası ile katkıda bulunana sanatçı eğitim gördüğü konservatuarda öğretim üyesi olarak görevine devam etmektedir.

BAYANLAR
AYSUHAN DURNA
EMİNE EYÜBOĞLU
FATMA KELEŞ
GAMZE SEZGİN
GÜZİN ŞAHİNLER
HALE ÇIRAY
MELTEM ŞENTÜRK
MERYEM ERDOĞDU
MUKADDER KORKMAZ
NADİDE ALTIN
NEBAHAT KAPLAN
SANİYE SULTAN ALBAYRAK
SUSEL ELİTEZ
ŞEBNEM TAHMAZ
HÜLYA KARAGÜZEL
HARIKA ÇELİK
NESLİHAN İSKENDER

BAYLAR
A.HİKMET CÖMERT
ADIL BAL
AHMET AKGÜN
İSMET SADI ÜLKER
KAHRAMAN ÖZTÜRK
MUAMMER SAYNAZ
SİNAN AYDEMİR
TEYFİK ŞENTÜRK
TUFAN BİÇİCİ
YAKUPHAN BİÇİCİ
M.ONUR ÇAKMAK
SİNAN YILDIZ

SAZLAR
BAĞLAMA
ERSEN VARLI (ORKESTRA ŞEFİ)
GONCA HANEDAN USLU
KADRİYE YILDIZ
İLKER YOLSAL
ARİF TURAN
SERKAN EYÜBOĞLU
KEYVAN KHOSHANDAM

KABAK KEMANE
ÖMER KÖSE
EMİRHAN SOYTÜRK

KARADENİZ KEMENÇE
COŞKUN ÜÇÜNCÜ

MEY
SEDAT DURAK

CURA
SENCER KÖSE

RİTİM
ONUR ŞAHİN
ÖMER SELİM KÖSE

TRABZON LİSELERİNDEN
YETİŞENLER KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ - VAKFI

TÜRK HALK MÜZİĞİ KONSERİ

ŞEF
YRD.DOÇ.DR.ÖZLEM DOĞUŞ VARLI
YARDIMCI ŞEF
YRD.DOÇ.ERSEN VARLI

KONUK SANATÇI
DOÇ.CİHAN YURTCU

ONUR KONUSU
YÜCEL PAŞMAKÇI

SUNUCU
AYŞEGÜL KARBUZ AKYÜZ

TARİH: 5 OCAK 2013 CUMARTESİ
SAAT : 19.00
YER : KTÜ OSMAN TURAN KONGRE MERKEZİ
www.tlyd.org.tr

Şekil.4.3. (Kaynak:TLYD Arşivi)

TLYD Türk Halk Müziği ekibinin hazırlamış olduğu konuk sanatçılı konser broşürü

TLYD ,aynı zamanda günümüzde aktif olarak THM ve TSM çalışmalarını devam ettirmekte düzenli konserlerini de vermektedir,bunun yanında korolar her yıl Her yönüyle Trabzon etkinlikleri bazında Ankara'da düzenlenen fuara gitmekte ve konserlerini vermektedir.(bkz .Şekil.b.12).

TLYD Türk sanat ve Türk Halk müziği anlamında konserlerine neredeyse her konserinde farklı bir saz sanatçısı veya ses sanatçısı getirmekte ve bu sanatçılarla birlikte ekip aynı birlikte konserler vermektedir.

TRABZON LİSELERİNDEN
YETİŞENLER KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ - VAKFI

TÜRK HALK MÜZİĞİ KONSERİ

ŞEF

YRD.DOÇ.DR.ÖZLEM DOĞUŞ VARLI

YARDIMCI ŞEF

YRD.DOÇ.ERSEN VARLI

KONUK SANATÇI
DOÇ.CİHAN YURTÇU

ONUR KONUĞU
YÜCEL PAŞMAKÇI

TARİH: 5 OCAK 2013 CUMARTESİ

SAAT : 19.00

YER : KTÜ OSMAN TURAN KONGRE MERKEZİ

www.tlyd.org.tr

Şekil.4.4. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Türk Halk Müziği korosunun konserinin afişi-2013

Müzikal kültür 'e bir başka katkı olarak Trabzon Ka-fem derneği çalışmalarını yürütmektedir. Ka-fem derneği THM ve TSM alanında koro çalışmaları yürütmekte

günümüzde THM koro şefliğini müzik öğretmeni ;Yavuz NAS ve TSM koro şefliğini günümüzde Recep Ragıp Demeli tarafından devam ettirilmektedir.

Kısa adı KA-FEM olan; Karadeniz Folklor ve müzik eğitimi gençlik kulübü ve spor derneği 18 Ekim 1988 tarihinde Baki TÜRKMEN başkanlığında, Ali Haydar VURAL, Fikri TÜRKMEN, Ömer AKÇAYIR, Cevdet BOZALIOĞLU, Hayrullah MUMCU ve Mustafa ŞAHİNBAŞ tarafından kurulmuştur.

Kurucu Başkanı olan Baki TÜRKMEN aynı zamanda Fransa'nın Dijon Şehrinde 1975 Yılında Dünya Birincisi olan Akçaabat Folklor Derneği Halk Oyunları ekibinde yer almıştır. Baki Türkmen, folklorla duyduğu büyük ilgi nedeniyle kendi işyerini bir müddet bu alanda kullanmış olup, daha sonra KA-FEM Derneğinin kuruluşuna arkadaşlarıyla birlikte karar vermişlerdir.

Kurulduğu yıllarda sadece folklor alanında faaliyetlerini sürdüren Derneğimiz, 1994 yılından itibaren Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği korolarını kurarak faaliyetlerini koro konserleriyle devam ettirmiştir. 1995 yılında dernekler bazında ilk kez Türk Halk Müziği Çocuk Korosu'nu kurmuştur. Dernek çatısı içinde yapılan müzik çalışmalarında müzik öğretmenlerinden yardım alınmak suretiyle doğru bir yol izlendiği düşünülmektedir.. Halen derneğimizin çatısı altında bir çok müzik öğretmeni çalışmalarını sürdürmektedir.

İlimizin kültür potansiyeline katkı yapmak amacıyla çalışmalarını sürdüren Derneğimiz;1997 ve 2001 Yıllarında olmak üzere 2 kez Musa EROĞLU, 2005 Yılında TRT Ankara Radyosu THM Ses Sanatçısı ve Koro Şefi Ali Haydar GÜL, 2006 Yılında TRT Ankara Radyosu THM Ses Sanatçısı Mehmet SESKE, 2007 Yılında yine TRT Ankara Radyosu THM Ses Sanatçısı Emel TAŞÇIOĞLU, yine TRT kökenli THM Ses Sanatçısı Onur ŞAN gibi sanatçıları İlimize getirerek bu sanatçılarımızla birlikte konserler düzenlenmiştir.

Çalışmalarını halen, Halkoyunları, Türk Halk Müziği Çocuk Korosu, Türk Halk Müziği Gençlik Korosu, Türk Halk Müziği Yetişkinler Korosu, Türk Sanat Müziği Yetişkinler Korosu başta olmak üzere bir çok enstrüman kursları ile Güzel Sanatlar Lisesi ile Üniversitelerin Müzik Bölümlerine hazırlık kursları ile sürdürmektedir.

Saygıdeğer Müzik Severler;

Derneğimizin kuruluş amacı, çocuklarımızı, gençlerimizi ve yetişkin insanlarımızı zararlı alışkanlıklardan uzak tutarak topluma yararlı bireyler olarak yetiştirmelerine yardımcı olmak, milli folklorumuza ilişkin araştırma, derleme, inceleme yapmak ve elde edilen değerleri arşivlemek, bu konuda çalışma kolları oluşturmak, Folklorumuzu, Türk Halk Müziğini ve Türk Sanat Müziğini yurt içinde ve yurt dışında tanıtmak,sevdirmek ve yetişen genç kuşaklara aktarmak, sivil toplum faaliyetlerinin etkinleştirilmesi ve

geliştirilmesini sağlamak ve bu konuda çalışmalar yapan kişi ve kuruluşlara destek vermek, bu amaçlar doğrultusunda; halkoyunları, tiyatro, müzik, resim, heykel, fotoğrafçılık, edebiyat, el becerileri, modern dans, bale, her türlü güzel sanatlar alanında kurs, seminer, konferans ve panel gibi eğitim çalışmalarını düzenlemek, Türk Halk Müziği ve Türk Sanat Müziği branşlarında çocuk, gençlik ve yetişkinler koroları kurmak, çocukların, gençlerin ve yetişkin insanların spor yapmalarına fırsat tanımak, ilgili spor branşlarına göre eğitmek, Türk Sporuna alt yapı hazırlamak, gerek görüldüğünde amatör spor branşlarının tamamında faaliyet göstermek, yurt içinde ve yurt dışında yapılan yarışmalara katılmak gibi bir çok alanda faaliyet yapmayı amaç edinmiştir.

Bütün bu alanlarda yapılan ve yapılacak olan çalışmalarda hiçbir kâr amacı gütmeyen derneğimiz, tamamen gönüllü insanlardan oluşan ekiplerle çalışmalarını sürdürmektedir.(KAFEM:1988)

Şekil.4.5(Kaynak:Recep Ragıp DEMELİ Arşivi) .Ka-fem derneği Türk Sanat Müziği konseri

Tevfik Serdar Kültür merkezi ise sanatsal anlamda bir kurum olup bir çok alanda eğitim verip öğrenciler yetiştirmekte aynı zamanda TSM koro çalışmaları yürütmektedir.Günümüzde TSM koro şefliğini aynı kurumun müdürlüğünü yürüten ; Hasan Tahsin ÖĞRETMEN yapmaktadır.

Trabzon müzik ve halk oyunları derneği de,kentteki kültür ve sanat kurumlarından bir diğeridir. Türk halk müziği, Türk sanat müziği,halkoyunları alanlarında etkinlikler gerçekleştirmektedir. Türk Sanat Müziği koro şefliğini; Mehmet AĞZİKÜÇÜK yürütmektedir. Türk Halk Müziği koro şefliğini ise;Yaşar Kemal NAS devam ettirmektedir.

Şimdiye kadar derneklerden ve bu derneklerin yapmış olduğu çalışmaları yazılı veya görsel olarak anlatmaya çalıştık. Şimdi ise kent son yıllarda ön plana çıkan icracı yetiştirme , müziğe gönül vermiş öğrenci,öğretmen birlikteliği ile sağlanan icracılık alanında faaliyet gösteren ve klasik müzik icrası yapan kurumlardan bahsetmeye çalışacağız. Bunlardan ilk olarak Trabzon Valiliği Oda Orkestrası'nın tanıtım yazısında şu ifadeler yer almaktadır;

AKYÜREK'İN dediği gibi;

TRABZON VALİLİĞİ ODA ORKESTRASI

Trabzon Valiliği himayesinde Şubat 2010'da kurulan Oda Orkestrası başta Trabzon ili olmak üzere çevreden evrene sanat ilkesini amaç edinmiş yeni bir yapılanmadır. Orkestra; Öğretim Elemanları, Müzik Öğretmenleri ve Öğrencilerden oluşmaktadır. Yaylı ve üflemeli çalgıların sayısal dengeleri gözetilerek oluşturulan orkestra başta Trabzon ili ve çevresi olmak üzere bölgesel ve ulusal bağlamda sanat etkinlikleri yoluyla topluma hizmet etmeyi kendisine görev edinmektedir. Orkestra; 30 yaylı ve üflemeli çalgı sanatçısından oluşmaktadır. Orkestranın şefliğini ve Genel Sanat Yönetmenliğini K.T.Ü. Devlet Konservatuvarı Öğretim Üyesi Yrd.Doç.Dr. Rıza AKYÜREK üstlenmektedir. Orkestranın öncü hedeflerinden biri 2011 yılında Trabzon'da düzenlenecek olan Avrupa Gençlik Olimpiyatlarında Trabzon Valiliğini ve Şehrini sporun yanı sıra kültür ve sanat alanında da en iyi şekilde temsil etmek, Türk Misafirperverliğini yansıtmak ve sanatsal birikimlerini konuklara sergilemektir. Trabzon ilinde İlk Resmi Orkestra olma özelliğini bizlere sunan ve kuruluş, gelişme ve etkinlik süreçlerinde daima yanımızda olan Trabzon Valisi Sayın Dr. Recep KIZILCIK' a şükranlarımızı sunarız.

Yukarıda ifade ettiğimiz gibi klasik batı müziğini kurumsal ve topluluk anlamında yansıtan ilk çalışmalardan biri olmuştur ancak; orkestra 2012 yılında orkestrada görev yapan çalgı sanatçılarının yeterli sayıda olmaması nedeniyle çalışmalarına son vermiştir. (AKYÜREK,2014; kişisel görüşme).

Şekil.4.6. (Kaynak:Rıza AKYÜREK Arşivi) Eyof 2011 Trabzon Kapsamında Hamamizade İhsan Bey Kültür Merkezi Trabzon Valiliği Oda Orkestrası Konseri Mayıs 2011

Trabzon kentinde icracılık olarak bakıldığında kentin sanat ve kültür düzeyini artırmakta önemli katkı sağlayan daha çok icracılık çalgı üzerine eğitim veren bir kurum olan Trabzon Filarmoni Orkestrası ise;

ÖKSÜZ'ÜN dediği gibi,

2009 Yılında kurulmuş olan orkestramız Trabzon'da kurulan ilk özel orkestradır.

Profesyonel ve yarı profesyonel üyelerden oluşmuş 25 kişilik asil, toplamda 50 kişilik kadromuza konser niteliğine göre Ordu,İstanbul,İzmir ve Ankara'dan çeşitli enstrüman sanatçıları da katılmaktadır.

Amacımız; öncelikle sanatsal ve kültürel alanda Trabzon'un gelişimine katkı sağlamaktır. Bununla birlikte Trabzon'un ve Karadeniz Bölgesinin sanatını, kültürünü, müziğini, folklorunu ve yaşam biçimini ülkemizde ve uluslararası platformlarda tanıtmaktır.

2010 ve 2011 yıllarında vermiş olduğumuz konserlerle bu amaç için önemli adımlar atmış ve kitle altyapısını oluşturmuş bulunmaktayız.

Orkestralar çoksesli müziği seslendiren yapılardır ve çoksesli müzik; bölgemizdeki müziğin önemli bir parçası olmakla beraber, ülkemizde gelişimini halen daha sürdürmektedir. Bu nedenle ilk iki yılda en önemli hedefimiz çoksesli müziğin anlaşılabilmesini ve bir kitle oluşturabilmesini sağlamaktır. Bu nedenle konser repertuarlarımızı belirlerken batı müziği bestecileri (Mozart, Haydn, Vivaldi v.b.) nin eserlerine yer verirken, tango, vals eserleri de seslendirerek dans müziğinin (bale ve dansın) gelişimine de katkı sağlamaya çalıştık. Bunlarla birlikte yörelerimize ait folklorik eserler ve çoksesli müzik eşliğindeki folklor gösterileri ile ülkemiz ve bölgemizin kültürel öğelerini çoksesli batı müziği ile pekiştirmiş ve önemli bir beğeni kazanmış olduk. Konserlerimizde ilginin ve gelen izleyicinin salonu % 90 oranında doldurmuş olması da hedeflerimize ulaştığımızın önemli bir göstergesi olmuştur.

2012 yılı Ekim ayı için “29 EKİM CUMHURİYET BAYRAMI” konser etkinliğimiz ile, milli birlik ve beraberlik duygularımızın pekişmesi ve orkestramızın kültürel anlamda Trabzon’un önemli temel taşlarından biri olduğunu göstermek istiyoruz. Ayrıca 2013 yılı yaz dönemi Karadeniz bölgesi turne projemiz ile orkestramızın amacı için ikinci önemli adımı atmış olacağız.

Bu anlamda 2012 ve 2013 yılları için planlamış olduğumuz bu faaliyetleri gerçekleştirmek , maddi kaygılardan kurtulmak ve orkestramızı uluslararası platformlara taşıyabilmek adına sponsor aramaktayız.

Orkestramızın tamamen profesyonel anlamda devamlılığının sağlanabilmesi için; yıl içinde çalışmalarını yürütmek(çalışma salonu kirası), ihtiyaç ve eksiklerini (nota sehpası, enstrümanların tel v.b. eksikleri) giderebilmek, konser hazırlıkları , tanıtımları ve konserleri yapabilmek(konser salonunun kirası,afiş, reklam panoları,bilet basım ve satışı), turne kapsamında gidilecek yerler ile ilgili organizasyonları geliştirmek (kalacak yerlerin ve masraflarının temini,gidiş geliş için araç temini) ve uluslararası bağlantılar kurabilmek için önemli ölçüde maddi kaynaklara ihtiyacı bulunmaktadır. (ÖKSÜZ,2014;kişisel görüşme).

Şekil;4.7. (Kaynak:Osman ÖKSÜZ Arşivi) Trabzon Filarmoni Orkestrası konseri -2013

Görülmekteki günümüzde kentin sanat ve kültürel yapısına önemli katkı sağlayan Trabzon Filarmoni orkestrası,her geçen gün müzikalitesini arttırmakta ,verdiği konserler ile beğeni kazanmakta,kentteki müzisyen,,akademisyen ve müzik bölümü okuyan öğrencilerini bir araya getirerek birliktelik sağlamakta ancak; yukarıda da belirtilen bir takım sebeplerden ötürü tam olarak hedeflerini gerçekleştirememektedir.

Zaman zaman karşılaşılan bu olumsuz durumlar karşısında görülüyor ki orkestra günümüzde çalışmalarına düzenli olarak devam etmektedirler.

Şekil.4.8.(Kaynak:Osman ÖKSÜZ) Osman ÖKSÜZ yönetimindeki Trabzon Filarmoni orkestrası (yıl:2013)

Öksüz filarmoni orkestrasının yanında kentin sanatsal yapısına farklı bir yaklaşım ile çocuk orkestrası oluşturmaya başlamıştır.Çeşitli branşlarda eğitim alan öğrencileri bir araya getirerek çocukların çokseslilik ve birlikteliği sağlamak adına müzikal anlamda olumlu çalışmalar gerçekleştirmektedir.(bkz.şekil.4.9)

Şekil.4.9. Osman ÖKSÜZ çocuk orkestrasıyla birlikte çalışma esnasında (yıl:2014)
(Kaynak:Osman ÖKSÜZ arşivi)

Kentte son yıllarda kültürel ve sanatsal faaliyetlerin kurumsallaştırıldığı bir kuruluş olan Trabzon Sanat evi karşımıza çıkmaktadır.Sanat evi başkanlığını Adnan Taç yapmaktadır.

2007 Yılında Karikatürcüler Derneği Trabzon temsilciliği, Trabzon fotoğraf Sanatı Derneği, Trabzon Şehir Tiyatrosu Derneği, Çağdaş Yazarlar ve Sanatçılar Derneği, Trabzon Müzik ve Halkoyunları Gençlik Spor Kulübü Derneği, Karadeniz Yazarlar Birliği Derneği, Trabzon Liselerinden Yetişenler Kültür ve Dayanışma Derneği ve Türkiye Yazarlar Birliği Trabzon Şubesi'nin bir araya gelmesiyle kurulmuştur.

Trabzon Sanat evi sanat günleri adı altında bu yıl 6.'sı düzenlenerek geleneksel hale getirilmiştir. Bu etkinliklerde söyleşi,yazar konser, vb. çeşitli etkinlikler düzenlenmekte, bunun yanında etkinliklere çeşitli yazar ve sanatçılar davet edilmektedir. (Kaynak;2014: (bkz.4.8)

2 Haber
24 Eylül 2014 Çarşamba
www.kuzeyekspres.com.tr

Ünlü isimlerle Sanat Günleri

Trabzon Sanat evi, 6. Sanat Günlerini 13-19 Ekim 2014 tarihleri arasında sahne sanatları, görsel sanatlar ve yazın sanatı hayatından birçok ünlü sanatçının katılımıyla yapacak.

Trabzon'un sanat alanında en etkin ve önemli sanat kurumları olan Trabzon Sanat evi, geleneksel hale getirildiği üzere özellikle, çok katlı, görsel ortalamaya 500 katmanlı olduğu sanat günlerini 4. sene bu yıl 13-19 Ekim 2014 tarihleri arasında gerçekleştirecek. Bu yıl sanat günlerinde ana sponsorları olan ANAŞ Grup A.Ş. ve Bizim Nöbetçi Unvanları Derneği tarafından, Sanat günlerine; birçok kurum kuruluşu destek verirken, çok sayıda firma da sponsor oldu.

7 GÜN SÜRECEK
6. Sanat Günleri 7 gün olarak

plandadır. Karikatür, resim, fotoğraf, şiir, görsel sergileri, uzun ve kısa film, sergi ve gösterileri, izleni gösteri, söyleşi, atölye çalışmalarları, panel, konferans ve diyaloglarla sinema, müzik, edebiyat alanında etkin isimler Trabzon'un ve Trabzon Sanat evi'nin kozağı olacak. Sanat Günlerine katılacak ünlü isimler arasında Türk Halk Müziği sanatçısı Sabahat Akkımız, Şair Atıl Bekmezgeç, Sinema Örneği: Yazar Feran Kesal, "Buzun Hoca" filmi'nin yönetmeni Serkan Acar ve oyuncuları, Şair Şeref Büşel, Yazar Şair Atilla Ağıralı, Yazar Semra'nin Neahhan Önderoğlu, Yazar Nermin

Beyzen, Yazar Tekin Sönmez, Yazar Servin Çökem, Karikatür Sanatçısı Hasan Seçkin gibi önemli isimler yer alıyor.

10 SANAT DERNEĞİ
Resim, Karikatür, Fotoğraf, Tiyatro, Müzik, Edebiyat alanında faaliyet gösteren 10 sanat derneğinin katılımıyla 800'den fazla kişiyle destek verdiği, yılda ortalama 150 sanat etkinliğiyle yapıldığı bu sanat kurumu olan Trabzon Sanat evi, 6. Sanat Günlerini 2009 yılında 8 gün, 2. Sanat Günlerini 2010 yılında 12 gün, 3. Sanat Günlerini 2011 yılında 10 gün, 4. Sanat Günlerini 2012 yılında 10 gün, 5. Sanat Günlerini 2013 yılında 9 gün olarak gerçekleştirmeyi başarmış. (EİL YAVUZ)

Şekil.4.10. (Kaynak:Adnan TAÇ) Sanat evinin düzenlemiş olduğu 6.Sanat günleriyle alakalı Trabzon Kuzey ekspres gazetesindeki haber bülteni

6. SANAT GÜNLERİ İÇİN GERİ SAYIM BAŞLADI

TRABZON'A YILDIZ YAĞMURU

SEBAHAT AKKIRAZ

NEŞELİHAN ÖNDERÖZÜ

LEYLA TUGAN

BERKAYTIN BOZALAN

NEŞELİN İZOLAN

TARHAN ŞİMEZ

CEZARİ BAĞCI

ATAK BEHRAMOĞLU

MÜSEYİN TERZİ

MÜSEYİN TERZİ

MÜSEYİN TERZİ

MÜSEYİN TERZİ

Trabzon Sanatevi, 6. Sanat Günlerini 13-19 Ekim 2014 tarihleri arasında sahne sanatları, görsel sanatlar ve yazın sanatı hayatından birçok ünlü sanatçının katılımıyla yapacak...

Trabzon'un sanat alanında en etkin ve önemli sanat kuruluşu olan Trabzon Sanatevi, geleneksel hale getirdiği uzun soluklu, çok katılımlı, günde ortalama 500 kişinin izlediği sanat günlerinin 6.sını bu yıl 13-19 Ekim 2014 tarihleri arasında gerçekleştirecek. Bu yıl sanat günlerinin ana sponsorluğunu ASAŞ GRUP A.Ş. ve Birim Neslin Uşakları Derneği'nin üstlendiği, Trabzon Valiliği, Trabzon Büyükşehir Belediyesi, Ortahı-

sar Belediyesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon Ticaret ve Sanayi Odası, Doğu Karadeniz Kalkınma Ajansı'nın desteklediği, Hekimoğlu Doküman A.Ş., Yusuf Rüseli Reklamcılık, Oğuz Klima, Güneşimizi Tour, Or-Na İnşaat ve Şehir Işıkları da 6. Sanat Günlerinin sponsoru oldular.

ÜNÜLÜ İSİMLER GELİYOR

Bu yıl 6. Sanat Günlerine katılacak ünlü isimler arasın-

da Türk halk müziği sanatçısı Sabahat Akkiraz, Şair Atıf Behramoğlu, Sinema Oyuncusu-Yazar Erhan Kesat, "Bıram Hoca" filmi'nin yönetmeni Serkan Acar ve oyuncuları, Şair Şeref Bilsel, Yazar-Şair Atilla Asut, Yazar-Senarist Neslihan Önderoğlu, Yazar Nermin Bezmek, Yazar Tekin Sönmek, Yazar Sevinç Çöküm, Karikatür Sanatçısı Hasan Seçkin gibi önemli isimler yer alıyor.

Müseyin TERZİ

Şekil.4.11..(Kaynak:Adnan TAÇ)

Sanat evi etkinlikleri kapsamında düzenlenen 6.sanat evi günlerinin yerel gazete olan Son nokta gazetesinin etkinlikler ile ilgili tanıtım haberi.

5. SONUÇ ve ÖNERİLER

Tarihsel süreç ile birlikte Trabzon kentinin belirtilen tarihsel aralıklar doğrultusunda kent müziğinin ve kültürel yapılanmanın ele alındığı bu çalışma konusu, bir alan çalışması olarak şekillenmiştir. Kent merkezindeki müziksel gelişmelerle birlikte diğer sanatsal ve kültürel faaliyetlerin oluşumu ayrıca bu oluşumlara meydan veren yapıyı inceleyerek anlatmaya çalıştık. Bununla birlikte kentteki aile, sosyal ve etnik yapıyı da gözden geçirerek tanıttık. Burada anlatmak istediğimiz bir kültürün yada kentin müzikal yapısını ve geçmişini sadece müziğini dinleyerek belirlemek oldukça zor görülmektedir. Örneğin günümüzde kemençenin Trabzon kentinin yöresel bir çalgısı olduğu herkes tarafından bilinmektedir. Ancak ; Doğu Karadeniz'in en karakteristik çalgısı olan "Kemençe"asında Trabzon kent merkezli bir çalgı olarak ön plana çıkmadığı , Trabzon kentine anlatmaya çalıştığımız dönemle ilgili olarak kırsal çalgı niteliğinde olduğu halde kent merkezli müzik yapısında ön planda görünmemektedir.

USTA'NIN dediği gibi;

Horonu Trabzon Vilayetinin yayınladığı salnamelerde horonu ;iptidai bir köy çalgısı olarak niteler, köylülerin bir eğlence biçimi olarak niteler, horonun ilk kez şehirde ki eğlencelerin içerisinde biz Trabzon Valisinin 1800'lülerin sonunda 1900'lerin başında Kadri Paşa (Trabzon Valisi o dönem) 'nın oğlunun düğününde ilk kez Trabzon da resmi bir törende kullanıldığını kemençenin ve horonun kullanıldığını öğreniyoruz ,o zaman kemençe köylülerin basit, sıradan bir enstrümanı ve oyunu olarak nitelendirirken ilk kez şehrin bu iniş aslında şehrin bunu kabullendiğini de taşıyor. ,horon onunla birlikte kemençe belki davul için aynı şey söylenebilir mi bilmiyorum ama kemençe için özellikle söyleyebilirim, daha 80'li yıllardan sonra yeniden Trabzon bunu keşfetti, yani 1920'lerden 1950'lere 1960'lılara kadar şehirde çok yaygın bir kemençe kültüründen söz etmek "kent merkezinden söz ediyorum" kemençe kültüründen söz etmek mümkün değil yine kırsalın bir enstrümanıyken yine 80'lerden sonra tv lerin yaygınlaşması köyden kente göçün taban bulması artık köyden gelmiş insanlar kendi eğlencelerinde Türk müziğinin enstrümanlarını değil de köyden geldiklerinde beraberinde getirdikleri kültürün enstrümanı olan kemençeyi kullanma ihtiyacı 80'lerden sonra alenen ve meşru alanlara çıkmıştır. (USTA, 2014, kişisel görüşme).

Tarihsel sürece bakıldığında kentte ki müzikal yapılanmanın çok farklı olduğu gözükmemektedir. Sadece müzikal yapının değil , sanatsal anlamda diğer alanlarının da kent merkezinde ışığı ön plana çıkmaktadır. 1890'lı yıllardan başlayan kentte Türk musikisi dinleme ve icra etme geleneği , fasıl yapma sevgisi, kentte tez çalışmamız dahilinde olan yaklaşık yüz yıllık bir geçmişi kapsadığından , konumuzu kent merkezi ile sınırlamıştık. Kent merkezi ile sınırlamamızın sebebi; Trabzon kent tarihi köklü bir

geçmiş yapısına sahip olduğundan dolayı müzikal kültürü de çok geniş yer bulmaktadır. Bu genişlik kentin diğer bölgelerinde ve kırsalında farklı kökenler ile birlikte tarihsel süreç içerisinde değişimlere uğrayarak günümüze kadar gelmiştir.

Diğer bir tespitimiz ise, Cumhuriyetin ilanında sonra tüm Türkiye de sanatsal ve müzik eğitimi alanında gerçekleşen değişimlere bakıldığında belediye konservatuarlarının ve eğitim enstitülerinin kurulması, konservatuarların açılması gibi müzikal eğitim anlamında önemli kurumlar oluşturulmuş, Trabzon kentinde yine o dönemlerde önem kazanan köy enstitüleriyle ve öğretmen okullarıyla kentte hayat bulmuştur. Burada anlatmaya çalıştığımız günümüzde ülkemizin önemli illerinden olan İstanbul, Ankara, İzmir gibi illerde müzikal anlamda eğitime daha çok önem verilip bahsetmiş olduğumuz kentlerde müzikal değişimlerin daha farklı yol aldığı bu duruma bağlantılı olarak çalışmamızın ana teması olan Trabzon kent merkezi kültürüne bağlı eğitim, kurum ve kuruluşlarının oluşumunda geç kalınmış olmasıdır.

Cumhuriyet rejimi ile müzikal eğitim anlamında ülkede gelişmeler yaşanmış ancak; bu durum Trabzon kentinde oldukça gecikmiştir. O halde izlenen eğitim politikası ülkenin geneline bakıldığında eşit düzeyde gitmediği tespit edilmiştir. Trabzon'da müzikal eğitim veren kurum ve kuruluşların varlığı 1980'li yıllardan beri süregelmektedir. Halbuki çalışmamızın içerisinde, kentte musiki ve müzik kültürü çeşitli kaynaklardaki ve yaptığımız görüşmelerdeki elde ettiğimiz veriler incelendiğinde, ayrıca ek-b bölümünde detaylı biçimde gösterdiğimiz görsellere bakıldığında kentin musiki kültürü net bir şekilde bizlere yansımaktadır. Geçen yüzyıl boyunca, kentte bu döneme kadar çalışmalar musikişinas kişilerin ve daha önce bahsettiğimiz spor kulüplerinin ve temsil kollarının gösterdikleri amatör çalışmalarla bu kültür devam etmiştir.

Çalışmamız içerisinde ifade ettiklerimize bakacak olursak, kültür dokusu oldukça gelişmiş olan Trabzon kentinde bir takım müzikal alanda eğitim veren kurumların açılmasında geç kalındığını daha evvelde bahsetmiştik. Bu anlamda kültürü yaşatmak adına bir takım faaliyetler yapılması gerekmektedir. Örneğin belediye konservatuar binasının, başka bir deyişle geniş kapsamlı bir sanat merkezinin kente kazandırılması gerekmektedir. Özellikle musiki kültürünü yaşatmak adına musiki vakıflarının kurulması, bunun yanında kent merkezindeki musiki derneklerinin bir çatı altında birleştirilmesi, kentteki dans, gösteri ve konser salonlarının sayılarının artırılması gibi çalışmaların desteklenmesi gerekmektedir.

Başka bir tespitimiz ise teknoloji ile birlikte günümüzde gençlerin kendi musiki kültürümüzü yaşatmakta sorun yaşamaları, günümüzde gençlerin musikiye ilgili olmadıkları ve neredeyse musikiyi dinlemedikleridir. Trabzon kentinde ise, evlerde gerçekleşen fasıllar artık sadece hatıralarda kalmıştır. Oysa ki Trabzon da evlerde gerçekleşen musiki kültürü, her evden bir enstrüman sesinin gelmesi, sinema ve tiyatro faaliyetlerin ön planda olması, Trabzon kentinin müzikal ve sanatsal yapısının ne denli ön planda olduğunu göstermektedir. 1960'lara geldiğinde o dönemin klasiği olan pop ve rock kültürün Trabzon gençleri tarafından benimsenip şehirdeki halkın

beğenisine sunulduğu tespit edilmiştir. Ancak bu müzikal yapı o dönemki müzikal yapıdan oldukça uzaklaşmıştır.

ÖNAL'IN dediği gibi;

Eski dönemlerdeki eserler ile günümüzdeki eserleri karşılaştırdığımızda asıl musikinin kalitesinin olmadığını görüyorum.Şimdiki musiki eserleri de çok güzel ama bana göre biraz arabesk kokuyor.Eski musiki ruhunu Trabzon kenti için söyleyecek olursak,TLYD yaşatmaya devam ediyor .(ÖNAL,2014,kişisel görüşme).

Genel olarak baktığımızda daha önce de ifade ettiğimiz gibi, Trabzon kent merkezi kültüründe ,musiki anlayışı önemlidir.Ancak günümüzde insanların musiki anlayışı daha çok eğlenmeye ve farklı müzik kültürlerine yönelik olmaya başlamıştır. Konuyla ilgili karşılaştığımız olumlu yansımalarından biriside;kentte musiki anlayışını derneklerin yaptığı çalışmalar doğrultusunda kentteki musiki severler yaşatmaktadır.Ancak ;Trabzon örneğinde de gençlerin musiki anlayışı ve sevgisi çalışmamızda ifade ettiğimiz kültür yapısından oldukça farklıdır.

Diğer bir sonuç, Trabzon'un tarihi geçmişi yoğun bir kent olduğundan günümüzde hala kent merkezinin birçok noktasında bahçeli ve müstakil evlere rastlanmaktadır. O dönemin şartları da düşünüldüğünde, komşuluk ilişkilerinin iyi olması, mahalle kültürünün yoğun olması insanların birbirleriyle daha çok vakit geçirmesi gibi çeşitli nedenler söylememiz mümkündür.

Tüm kentlerde olduğu gibi Trabzon'da kendine özgü tarihi yapısını kaybetmekte, şehrin birçok noktasında yüksek katlı binalar olduğu göze çarpmaktadır. Bu durum insanların birbirleriyle daha az vakit geçirip,eski gelenek ve kültürlerinden uzaklaşarak, farklı eğlence türlerine yönelmeye başlamalarına ve şehirdeki musiki kültürünün yok olma durumunun ortaya çıkmasına sebep olduğu görülmektedir. İşte bu saydığımız nedenler kentte alışlagelmiş bir kültürün yeni yüzyılda neredeyse yok olacak duruma gelmesinin sebeplerinden sadece birkaçı olarak sayabiliriz.

Elde edilen veriler, kent merkezi üzerine çalışmış olduğumuz bu kültürel ve müzikal dokunun artık günümüzde daha farklı olduğunu göstermektedir. Yapılacak çalışmalar ile bu kültürün yok olmaması mümkündür. Kentteki sanatsal faaliyetleri arttırılması, kente müzikal anlamda ülke ve dünya çapında sanatçıların getirilmesi ve kentin çeşitli noktalarına konser salonlarının inşa edilmesi gerektiğini bir temenni olarak belirtmek gerekmektedir.

6. KAYNAKLAR

Akat.A.(2012).The journal of International Social Research;The Historical Development of Classical Turkish Music In Trabzon And Surroundings(s,28-32)

Atakan,I.(2010) *Geçmişten Günümüze Trabzon'da Musiki*.(1.Baskı).İstanbul:Ofset Hazırlık

Aşut.A.(2011) *Günlerin Kıyısından Trabzon Yazıları*.(birinci baskı)Trabzon:Kıyı dergisi Yayınları.

Bakırezer G. ve Demirer Y.(2009) *Trabzon'u anlamak* (1.Baskı) İstanbul :İletişim yayınları

Bal.Mehmet.A (2011) *Trabzon'a Işık Tutan Anılar* (1900-1950) Birinci Baskı. İstanbul :Bayrak

Bayartan.M.(2007) Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi "*Kentsel işlevler ve Trabzon Örneğinde Özel İşlevlerin Kentsel Gelişime Etkileri*" Serander yayınları:Trabzon.

Baylan.Semih.M.(1991) *Trabzonlu Müzisyenler ve Musikimizde iz Birakanlar* Trabzon:Erol ofset matbaacılık

Biryol.U(2012) "Karardı Karadeniz" (birinci baskı) İstanbul:İletişim yayınları).

Çapa M. ve Çiçek R.(2004) Yirminci Yüzyıl Başlarında TRABZON'DA YAŞAM. (birinci baskı) Trabzon:Serander Yayınları.

Karaçavuş.A.(2011) Karadeniz İncelemeleri Dergisi-Toplumsal Mekanın Değişimi Üzerine Bir Deneme:XIX. Yüzyılın ikinci Yarısında Trabzon'da Geleneksel Yaşamın Hükümsüzleşmesi.Trabzon:Serander Yayınları.

Ongan.M.(2011) Trabzon'dur yolumuz-1 bella Vista-soğuksu (birinci basım)İstanbul:Heyamola Yayınları.

Şenel.S. (1994) *Trabzon Bölgesi Halk Musikisine Giriş* İstanbul:Anadolu Sanat Yayınları.

Taç.A.(2011) Trabzon'dur yolumuz-1 Bir kalekapım vardı.(birinci basım).İstanbul:Heyamola yayınları.

Yönetken.Halil.Bedi.(1966) *Derleme Notları-1* İstanbul:Orkestra Yayınları.

Uluslararası Karadeniz İncelemeleri Dergisi(2007).Trabzon:Serander Yayınları.

Usta V.(2011) *Atatürk ve Trabzon Fotoğraf-Belgeler-Demeçler* (1.Baskı) Trabzon:Serander yayınları

Uzun.E. (2006) *Trabzon'da Sinema Kültürü*.Birinci Baskı. Trabzon: Eser ofset Matbaacılık.

GÖRÜŞMELER

Akyürek.R.(2014) *Trabzon Valiliği Oda Orkestrası* konulu görüşme.Trabzon.

Baylan,Müfit.S.-Tiyatrodan emekli sahne amiri-(17 Mayıs 2014) "Trabzon kent kültürü ve musiki" konulu görüşme .Trabzon.

Doğru,K. -Ev Hanımı (26 Şubat 2014) "*T.Şükrü Doğru* " konulu görüşme.Trabzon.

Gençosmanoğlu.S.(27 Mart 2014) "Trabzon kent kültürü ve musikişinaslık" konulu görüşme.Trabzon.

Gerçek.B.- Mimar. (14 Haziran 2014) "Trabzon kenti musiki kültürü " konulu görüşme.Trabzon.

Gezgin,Gülnaz.T-Mimar-(10 Eylül 2014) "*A.Selim TEYMUR*" konulu görüşme.Gelibolu.

Hafızoğlu,Ö .Öğretim görevlisi.(27 Ocak 2014) "Trabzon kent musiki yaşantısı" konulu görüşme.Trabzon.

Kurtuldu.S.-Gazeteci- (12 Mart 2014). "*Trabzon Kent Musiki Geçmişi*" konulu görüşme.Trabzon.

Melek.H.-TEV Başkanı(28 Şubat Cuma) "Trabzon kent kültürü ve yaşantı biçimi " konulu görüşme.Trabzon.

Öksüz.O.(2014) "Trabzon Kenti Filarmoni Orkestrası" konulu görüşme.Trabzon.

Önal.Z.(2014) "Trabzon da musiki konulu ve T.Şükrü DOĞRU" ile ilgili görüşme (26 Şubat 2014.Trabzon)

Önalı.T.(2014) Trabzon'da kültür ve musiki konulu görüşme.İzmir.

Özer.T.(2014)" Trabzon kent kültür ve musiki yapısı konulu görüşme".(10 Eylül 2014).Trabzon.

Usta,V. Akademisyen-Yazar (04 Haziran 2014) "*Trabzon kent tarihi* " konulu görüşme.Trabzon.

İNTERNET KAYNAKLARI

HABER61.NET.(2011) Erişim tarihi:5 Aralık 2014, www.haber61.net.Kültür Sanat.

Trabzon Sanat evi.erişim tarihi;1 aralık 2014. <http://www.trabzonsanatevi.org>/Hakkında

TLYD /www.tlyd.org.tr/tarihçe

T.C Başbakanlık Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu/[http://www.tdk.gov.tr/](http://www.tdk.gov.tr)

Somel.T.İ(2009)Trabzon Vakfi.org. erişim tarihi;12 Kasım2014./
<http://trabzonvakfi.org.tr>/Trabzon'da Tiyatro-Tarihçe

Kafem akademi Erişim tarihi:05 aralık 2014 / <http://www.kafemakademi.com/>

Somel.i.2009.Trabzon Vakfi/Trabzon'da Tiyatro tarihçe/Trabzon Vakfi veritabanı

İstanbul kadın müzesi/Leyla Saz Hanım fotoğrafı /Erişim tarihi:8Aralık 2014/
[http ://www.istanbulkadinmuzesi.org/leyla-saz](http://www.istanbulkadinmuzesi.org/leyla-saz)

7. EKLER

EK-A

Tez Konusu Kapsamında Yapılmış Olan Röportajların Dökümü

A.1

ÖZDEMİR HAFIZOĞLU ile Görüşme Kaydı Transkripsiyonu

GÖRÜŞME TARİHİ: 27 OCAK 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: ÖZDEMİR HAFIZOĞLU

MESLEĞİ:KTÜ ÖĞRETİM GÖREVLİSİ,BESTEKAR

Soru-1:Kendinizi tanıtır mısınız?

Cevap:Ben Özdemir HAFIZOĞLU,Karadeniz Teknik Üniversitesi-Fatih eğitim fakültesi müzik öğretmenliği bölümünde kanun ,Türk Müziği hocası olarak görev yapmaktayım.

Soru-2:Trabzon'a kaç yılında geldiniz?

Cevap: Trabzon'a1986 yılında Akçaabat ortaokuluna tayinim çıktı.1989 yılında ise üniversiteye geçiş yaptı.

Soru-3: Trabzon 'a ilk geldiğiniz dönemde musiki adına izlemleriniz nelerdir?

Cevap:Tabi ilk geldiğimde THM ile ilgilenirdik fakat;TSM ve Kanun her zaman hayalimdeydi ve onun araştırmasını yaptım,kimler ilgileniyor burada diye,çünkü derneklerin olduğunu biliyordum öğrenmiştim.Ferruh UZUNALİ vardı rahmetli arkadaşımız oda üniversitede ut hocalığı yapıyordu.Onunla tanıştık 1986-87 yıllarında,o zaman halk oyunları ve müzik derneği vardı,oranın şefi;Salih KAZANCIOĞLU vardı onunla tanıştık,derken önce tlyd derneğine başladım Ferruh Bey'le birlikte sonra müzik ve halk oyunları derneğinde;Salih KAZANCIOĞLU ile birlikte başladık ve o süreç devam ediyordu,yani müzik dernekler bazında devam ediyordu,çünkü Türk Müziğinin devlet politikası olmadığını biliyordum,sadece TRT'nin bu işi yaptığını biliyorum.Bunun dışında bununla ilgili herhangi bir merci yoktu.Artı olarak Müzik bölümlerinde Türk Müziği yasaktı onu da söyleyeyim.70-ve 80'li yıllarda da öyleydi derneklere bırakılmıştı Türk müziğini yaşatmak ve bende derneklerin içerisine katıldım 1986'da...

Soru-4:O dönemlerde yapılan dernek çalışmaları ne şartlarda yapılıyordu?

Cevap: Valla dedim ya sadece dernek bazında,arkadaşlar bir daire tutuyorlardı,geniş salonu olan bir daire,o dairenin kirasını vermekte epeyce zorlanıyorlardı,fakat üyelerini bir araya toplayıp az da olsa bir katkı oluyordu,Şartlar çok kötü değildi öyle çok da iyide değildi,yani herhangi bir destek yoktu,hiçbir yerde destek yoktu hatta verdiğimiz konserlerde bilet falan satmazdık davetiye usulü olurdu,baya zorlandığımız zamanları bilirim.

Soru-5: Çalıştığınız şeflerin çalışma sistemlerin nasıl olduğu hakkında bilgi verir misiniz?

Cevap:Tabi o biraz Bazı arkadaşlarımız müziğin bilimini bir tarafa bırakıp sadece kulaktan eğitim yaptığını,zaten geçmişten beri Türk müziği meşk sistemi ile günümüze geldiğinden ancak artık batı notası yerleşmiştir artık istediğimiz her nağmeyi notayla seslendirebiliyoruz,notaya alabiliyoruz,karşıya duyurabiliyoruz hatta unutmamamızı sağlıyor nota,bazı arkadaşlarımızın yine kulaktan öğrettiğini kulaktan şeflik yaptığını görüyorum,bu üzücü tabi,yani gelen insanlara nota, usul ,solfej değil de sadece kulaktan,o kendi hocasından ne duymuşsa hala o devam ediyor ama zaman içerisinde olay çok oneli görünürse,yani insanlara sunumu çok güzel yaparsanız burada görevli olan şeflerin herhalde birazcık olaya daha akıcı bakması sağlanabilir,daha bilimsel bakması sağlanabilir,yani ne verirsiniz onu alırsınız

Soru-6:Trabzon'da yapılan konser faaliyetlerinde il dışından destek var mıydı?

Cevap:Şimdi il dışında söyle mesela;Trabzon Liselerinden Yetişenler Derneğinin merkezi zannedersen önce İstanbul'da açıldı.Tabi İstanbul'da bu derneği vakfi kuranlar,orda yaşıyorlar onların destekleriyle zaman zaman Ankara'ya gidip bu kültürü oraya da duyurma imkanı oluyor.

Soru-7: O yıllarda enstrümanistler enstrümanlarını ne şekilde öğreniyorlardı?

Cevap:Şimdi o dönemde yine kulaktan hiç nota bilmeyen arkadaşlarımız sadece kulaktan duyduklarını çalışıyorlardı.tabi bu zamanla değişti o dönemi diyorsanız,genelde Türkiye'nin genel durumu buydu zaten,yani terziyi,doktoru,hamalı,öğretmen , topluyorlar,nota bilmeyen ,her meslekten insanların bulunduğu,illa nota bilmeleri şart değil tabi,diyorum ya Türk müziği meşk usulü günümüze gelmiştir.,Bunda kulak ve inanç çok önemlidir,kanunu kendim öğrendim,her dizime koyduğum da da büyük hazla ilerlediğimi gördüm

Soru-8: 70-80'li yıllardan günümüze Trabzon'da musikin gelişimini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Cevap:Trabzon'da Müzik bölümünün olması ile birlikte daha hareketli bir musiki potansiyeli olmuştu Trabzon'da ,bizim çocuklarımız okudular çıktılar piyasa da musiki yaptılar,insanlarla duygularını paylaştılar ve bilimsel anlamda müziğe daha da önem verildiğini de ,mesela bizim zamanımızda bir bayanın elinde bağlama göremezdiniz utanırdı şimdi çıkın bakın uzun sokakta herkesin elinde bir gitar,bağlama bunu zevkle taşıdıklarını görüyorsunuz demek ki müzik konusunda bayağı bir aşama bazı değerlerin yerini farklı değerlerin aldığını görüyoruz

İhtiyaçtan ne verirsiniz onu alırsınız, her şey bir ihtiyaçtan doğar teknolojik gelişme teknolojik çağ biliyorsunuz, enformatik çağda, kanallarda açtığınızda her yerde pop müziği

görmek mümkün, TSM dışında hatta TSM programları yapan kanallar bile formatını değiştirerek,böyle olunca insanlar,eve gidince uğraşacakları bir çok şeyler var, elli tane yüz tane kanal var yani udunu alıp da onunla uğraşmak istemiyor galiba zaten ev oturmaları bile bitti biliyorsunuz,bu tür şeyler genelde ev oturmaları ile olur ,mesela ben hatırlıyorum 1985'lerde arkadaşlar bir eve toplanırdık bir sefer

A.2

TEMEL ŞÜKRÜ DOĞRU KIZI

ZİŞAN ÖNAL İLE GÖRÜŞME TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 26 ŞUBAT 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: ZİŞAN ÖNAL

MESLEĞİ: EV HANIMI

Şimdi ben anladığım kadarıyla şöyle olmuş;Rahmetli dışarıdan radyo sanatçısı davet etmişler konser için,onlarda tabi notalarını yolluyorlar yerinden,1 ses,4 ses, 5,ses arkadaşları da tabi bilmiyormuş o dönemde Trabzon da ki saz gurubu tabi babamda kısa süreli de olsa bir çalışmaya tabi tutmuş ,ondan sonra sanatçılar geldiğinde problem yaşamamışlar

Ömer Akın; ve ondan sonraki konser,dernek çalışmalarında ki çıkan korist veya solistlere transpoze yapılarak yerleşmiş oldu.Bu o zaman şunun kanıtı olabiliyor;Rahmetli Temel Bey;Trabzon da transpoze çalma olayını Trabzon da ki musiki kültürüne yerleştirmiş,demek ki daha önce transpoze yapılmadan eserler icra ediliyormuş peki tarih olarak bir zaman söyleyebilir misiniz?

Zişan ÖNAL; valla tarih olarak şöyle şimdi ilk defa Trabzon'a davet ettiği sanatçı şöyle şimdi;Mustafa SAĞYAŞAR,Gönül AKIN,Kevser TANRIKURT, Sevim DERAN Trabzon'un kurtuluşu etkinlikleri sebebiyle gelmişlerdir herhalde 1965-67 li yıllar....

Ömer AKIN;Sizin çocukluk döneminizde ki musiki ile günümüzde ki Trabzon da ki musikiyi karşılaştırdığımız da nasıl bir fark görüyorsunuz?

Zişan ÖNAL;Yani şu anda biraz piyasa tarzı gibi oldu geliyor bana,biraz arabesk karıştı o zaman,şu zamanda ki besteler de güzel ama o zamandakiler çok daha kaliteliydi.şimdikiler de çok güzel ama bana göre öyle biraz arabesk kokuyor ,eski musiki ruhunu yine dernekler yaşıyor onu da TLYD yaşatmaya devam ediyor

A.3

HASAN MELEK İLE GÖRÜŞME KAYDININ TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ : 28 ŞUBAT 2014 CUMA

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: HASAN MELEK

DOĞUM TARİHİ:13 HAZİRAN 1926

MESLEĞİ:TİCARET,ESKİ TRABZON BELEDİYE BAŞKANI

Soru-1:Çocukluğunuz ve gençliğinizde ki Trabzon kentinde ki kültürden bahseder misiniz?

Cevap: O zaman Trabzon nüfusu bu kadar yoğun değildi.nüfusun 25.000 civarında olduğu herkes birbirini tanırdı.O zaman ki şehir sosyal hayatı çok farklıydı.Bugünkü ile mukayese etmeyecek kadar farklıydı.mesela düşün Türkiye de tenis sporu çok yaygın değildi ama Trabzon'da tenis kortu vardı.1944'de 2 tane tenis kortu vardı.Bu durum şehirde yaşayan insanların ne kadar sosyal ne kadar eğitilmiş olduğunu gösterirdi.Tabi zaman geçti Trabzon'un nüfusu arttı fakat;nüfus arttıktan sonra Trabzon kültüründen çok şey kaybetmeye başladı.Bir defa ekonomik sorunlar Trabzon'u göçe zorladı şimdi Trabzon'un geldiği yere bakıyorum mesela Trabzon'da yazın Kale park da meydan parkında sahne kurulurdu İstanbul'dan gelen heyetler saat 17.00'de fasılla başlardı,ilerleyen saatlerde assolistler gelirdi.Türk Sanat Musikisi revaçtaydı

Soru-2:Trabzon Halkı kendi bünyesinde Musiki faaliyetleri yapar mıydı?

Cevap: Hasan MELEK; 1940'lı yıllarda TRABZON kentinde sosyal yaşantıya katkı sağlamak amacıyla Halkevleri vardı,halkevlerinde birçok kurslar vardı.THM-TSM ondan sonra yabancı dil kursları,keman,ut her türlü kurs vardı.Trabzonlu birçok gençler orada kurs alırlardı.Hatta THM ve TSM de temsil kolları köylere konserlere giderlerdi

Soru-3:Sizin Musiki ile ilgili bir faaliyetiniz oldu mu?

Cevap: Gençliğinde Akordeon eğitimin aldığını ama sonradan araya askerlik eğitimi girince bıraktığını söyledi.

HASAN MELEK; 1940-60'lı yıllarda her evde mutlaka bir enstrüman çalanın varlığından söz ederken kimisi ut kimisinin de keman çaldığını söyledi

Soru-4:Daha çok o dönemlerde hangi enstrümanlar çalınırdı?

Cevap ;Keman ,UD bazı evlerde de Piyanonun var olduğu nu

Soru-5:İstanbul ve Ankara radyolarından Trabzon'a musikiye destek amacıyla gelenler olur muydu?

Cevap: Halkevleri devlet tarafından desteklendiği,eğitim vermek amacıyla hocalar geldiğini,

O yıllara tekrar dönebilmeyi çok istediğini fakat mümkün olmadığını ifade etti.

Soru-6 :Trabzon'da musiki denildiğinde sizde iz bırakan bir isim var mı?

Cevap: çok sevdiğim rahmetli Temel Şükrü Bey ve Kemal KUTSAL

Soru-7:Temel Bey Trabzon'da ne gibi çalışmalar yapıyordu?

Cevap:Halkevinde çalışmalar yaptıktan sonra kendi ekibini kurup çeşitli faaliyetlerde bulunduğunu,Temel Bey'in toplumda Müstesna bir yerinin olduğunu,örnek olarak Aysel GÜREL'İN halkevi sahneden yetiştiğini bu zamanın 1944-45'li yıllara tekabül ettiğini ifade etti.Hasan MELEK; o yıllarda Devlet Tiyatrosundan sanatçıların Trabzon'a geldiğini ve burada çalışmalar yapıp klasik eserlerin sahnelendiğini ,Trabzon'un çok yönlü sanatsal faaliyetlerinin olduğunu dedi

Soru-8:Kent içinde mahalle aralarında fasıl yapılır mıydı?

Cevap: Fasıl olarak değil de sana şunu söylemek isterim,Pazar günleri bütün mahalle halkı birleşir pikniğe gidilir yer olarak ;soğuksu,Boztepe,bugünkü çamlık bölgelerine gidilirdi,ayrıca o dönemler Karadeniz Teknik Üniversitesi kampusu yani bugünkü kalkınma mevki olmadığından piknik alanlarından biri de burası olduğunu o günlerde birlik beraberliğin olduğunu bugünlerde ise bundan eser kalmadığını ifade etti

Soru-9:1940 'lı yıllarda Trabzon Kenti içerisinde başka etnik kökenler yaşıyor muydu?

Cevap: Tabi ki vardı.bu toplulukların daha çok Rum ve ermeni kökenli olduğundan söz etti

Soru10: Bu gayrimüslim halkın Trabzon Halkı ile uyumu nasıldı?

Cevap: Herhangi bir sorun yoktu o dönemlerde ,tüm sosyal ve kültürel faaliyetlerin uyum içerisinde hep birlikte yapıldığını söyledi.

A.4

TAMBURİ SUAT KURTULDUİLE GÖRÜŞME KAYDI TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 12 MART 2014 ÇARŞAMBA

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:SUAT KURTULDU

MESLEĞİ: GAZATECİLİK

DOĞUM TARİHİ: 24 EKİM 1933

ÖMER AKIN; Hangi yıllarda musikinin içerisindeydiniz?

Suat KURTULDU; Şimdi aslında ben musikinin içerisindeydim,rahmetli babam Rize'de ağır ceza reisiydi o zamanlar ne saz var ne söz o kadar enteresandır ki; Ömer'di dimi adın?...Rize de benim yaptığım şey şu kadar bir tahta parçası aldım,bir kaç yerine çivi ,o zaman misina yok kırnap gererek saz yapıp kendi kendime tın tın tın çalardım yani icat ettiğim sonra ne oldu biliyor musunuz? Kayhan Hoca yıllar sonra bir gün ortaokulda baktım ki içerden ses geliyor,,dın dın şeklinde tahtadan kesmiş misina germiş orda gitar yapmış,baya baktığınız zaman gitar ama tahta parçalarından eklenerek yapılmış daha sonra ritim aletleri yapıp ritim çalmaya uğraştı, bende dedim ki buna hiç dokunmaya gerek yok bu müzisyen olacak...

Ben Trabzon'a 1953'ler de geldim.ben bir yere giderken tamburum elimde resim kutum elimde bavulumu bir taşıyıcıya verirdim vapurla Trabzon'a gelirdim .3 günde Trabzon'a gelirdik.şimdi ki imkanlarla o zamanki imkanlar birbirinden çok farklıydı ,özellikle de ulaşım yönünden.Trabzon'a geldiğimde bir musiki kültürünün şehirde var olduğunu hissettim başladım araştırmaya etmeye seneler sonra bir şey çıktı,rahmetli teyzemin anlattıkları bir takım şeyleri yaşamışlar vaktiyle dedi ki ;Suat bizim çocukluk yıllarımızda onlar muhacirliği de görmüşler,o zamanlar dedi burada ,o aşağıda ;pazar kapı da bir Mevlevihane varmış ,o Mevlevihane ye gidermişler,onların dönüşünü seyredemişler,ben gözlerimle gördüm dedi,Mevleviler dönerken ayakları yerden kesilip de havadan dolaştıkları,Allah Allah bu Mevleviler nasıl geldi buraya derken birden şarkıdan çıkıverdi ortaya;meğersen daha önceki dönemlerde dede efendi Trabzon'da yaşamış,sürgün olarak gönderilmiş,burada gelmiş bir dergah açmış,"Tayyip zade Zühtü Efendi" diye bir zad onu şeyh olarak yetiştirmiş daha sonra da gitmiş,ama bilinmiyor bir de benim çok üzüldüğüm bir şey vardır,Bu ülkenin insanına kendi kültürünün öğretmek yerine yabancı kültürü vermek gibi bir politika takip edildi.Hal bu ki vaktiyle bizim çocukluk yıllarımızda Hasan Ali YÜCEL onun döneminde eğitim kalitesi gayet iyiydi.Bir vali hanımı ;Leyla SAZ hanım kadınlarla musiki çalışmaları yaptırıyormuş,kendisi de aynı zamanda çok değerli bir bestekar,ben onun kaç tane eserini koroya geçmiştim.

Öyle bir kültürü yerleştirmişler,öyle ki bayanlar arasında ,erkekler arasında saz çalanlar çok onların bir kısmının bende zaten şeyleri var onları size göstereceğim.Her evde bir saz varmış,Ut mu keman mı piyano çalanlar bile varmış....

Ömer AKIN: O zaman bu durum Trabzon'a özgü bir musikin var olduğunun göstergesi

Suat KURTULDU:bu söylediklerimizin bir kısmı zaten Cumhuriyet öncesine ait....
Teoman ÖNALDIYI tanırırsınız demi?

o benim Trabzon Lisesinden sınıf arkadaşımıdır mesela,ben Gündoğdu dr.(arkadaşı),Teoman ve ben Trabzon Lisesinin salonunda konserler düzenledik.O zamanlar da o kültürü devam ettirdik bizde burada...

Ömer AKIN: Trabzon'da musiki kültüründe önderlik yapan isimler kimlerdi?

Suat KURTULDU:İşte bu saydıklarım;T.ŞÜKRÜ DOĞRU,A:Selim TEYMUR ben bu arkadaşlar bide şey vardır ;Hamit YLÇINER maalesef şu an hayatta değil(udi),o ergin ÖNER var ya ut hocasıdır ondan öğrenmiştir,
Ergin ÖREN 'de mesela; Hem Kanun hem ut hem de Keman çalardı;KEMAN ÇALMAYA RAHMETLİ;Temel Şükrü bey beni şefliğe itince ben ona keman çalmasını talep ettim ;ama şimdi elindeki rahatsızlıktan dolayı çalamıyor

Ömer AKIN: Siz tambur çalmaya ne zaman başladınız?

Suat KURTULDU: 1952,AKIN ÖZKAN'DAN dört ders aldım ondan sonra kendim devam ettim

Ömer AKIN: Cumhuriyet döneminden sonra biraz bahsederseniz o dönem ki musiki kültürü ile artık 21 .yy da ki musiki anlayışı arasında bir fark var mı?

Suat KURTULDU: Tabi şöyle söyleyeyim ,bir defa ben geldiğimde;Dede Efendi ve Leyla SAZ hanım'ın varlığı ve onların getirdikleri,bunu yaşatmak lazım diye düşündüm ve o zaman koroya dedim ki arkadaşlar bütün bildiklerimi size öğreteceğim ve yapılması gereken her şeyi yapacağım.

Bide şunu görmüştüm ben ,bazı gelenekler ihmal edilmiş ,unutulmuş,canlandırılması lazım,Türk Müziğinde var olan her şeyin hepsini ben elimden geldiğince yaptım ve koromla yönettiğim korolarla,eserleri kulaktan öğretiyordum,çünkü benim zamanımda notayı bilenlerin sayısı çok azdı,gurubun içerisinde hem müzisyenler ,hem farklı meslek grupları, hem de halktan insanlar vardı,mesela gazeteci olarak ben ;gönüllü olan kişiler bir araya gelirdi.

Ben o zamanlar Rahmetli Temel Bey zamanında ;Mustafa SAĞYAŞAR geldi Zekai TUNCA geldi zamanında buraya benim arkadaşlarımdır onlar,benim rahmetli olan abim;Trabzon'da bir fetih derneği kurmuştu,60'lı yıllarda kurmuştur o dernekler ve belediye ile birlikte "Fetih Şenlikleri yapılırdı ve gündüzden fetih şenlikleri yapılır geceleri de konserler yapılırdı,konserler meydan ve kale park civarında verilirdi,bugün ki doktorlar işhanının olduğu bina yazlık sinema idi ,orda da konserlerimiz var,onun tam karşı tarafında uzun sokağın üzerinde,o helvacı var ya helvacının yan tarafında arkası;Sümer sineması bahçesiydi,yazlık sinema idi,şunu da unutmadan söyleyeyim ;

Saz semaisi ,Peşrev ,solo,konser vb. hepsini yaptım biz Temel abinin zamanında getirdik onları...

Temel Bey zamanında Trabzon da ki sazendeler transpoze dediğimiz 4 ses 5 ses 1 ses gibi transpoze kavramını icra etmeyi bilmiyorlardı,ama ben size bir şey söyleyeyim mi transpoze zaten eskiden de yoktu.

Temel ağabey 2 şey getirdi,ben hiç açık açık söylerim bunları ;Ankara -İstanbul radyosunda da transpoze yoktu,Hamiyet YÜCESES' de biz çaldık o yerinden okurdu,kadın gelirken ,dedik

ki şimdi yaşlandı transpoze çalarız diye,biz de dedik ki hanımefendi nasıl okuyacaksınız ;yerinden şeklinde diyince biz de rahatladık ,ondan sonra gümbür gümbür çaldık,

Rahmetli Temel Bey virtioz karakterinde bir kemandı.O zaman biz arkadaşlarla oturduk mu ,Nihavent longayı fırtına gibi çalardık,ve herkes bizi dinlerdi alkıştan yıkılırdı ortalık...

Rahmetli Temel BEY 'in getirdiği yeniliklerden;

1.Transpoze çalma özelliği

2.Süratli çalma ,fırtına gibi çalma özelliği

Temel AĞABEY Trabzon'da bir geleneğin yerleşmesine ve Ankara'da -İstanbul'dan gelen sanatçılara eşlik etmemizde bende dahil büyük kolaylık sağladı,bu yeniliği temel abi getirdi,A.Selim TEYMUR' un Klasik ruhu yürütme konusunda şeysi vardır ama sazları ve sesleri yetiştirme konusunda Temel Abi liderdi...

Bende aynı şeyleri aynı şekilde devam ettirdim,57-58 yıllarından itibaren çalışmaya başladım ben temel ağabey ile

Zekai TUNCA'YI kaç defa getirttik buraya konserler verdik birlikte

Ömer AKIN: Siz eski üstatlardan biri olarak günümüzdeki musiki çalışmalarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

Suat KURTULDU: Mustafa SAĞYAŞAR Trabzon'a ilk geldiği zamanlarda bize söylediği ben konserlerimi nasıl yapıyorum ;Klasikten çadıra doğru dedi,çünkü halk bunu istiyor dedi,halk bunu istiyor dediği zaman ortaya bir şey çıkıyor,mesela Leyla SAZ hanım burada olduğu zamanlarda eserler klasiktir hep o zamanlarda,kendi kızına nat-ı şerif-i ilk defa okuttum,müzik adına ne terennüm edilmişse hepsini vermeye çalıştım,Çeşitli anma konserleri,Mevlana konserleri,Dede Efendi konserleri,Trabzon'a kazandırmak için elimizden geleni yapmaya çalıştık,eski valilik binası hem resim galerisi oldu,yer bulma sıkıntısı,ben ne kadar uğraştımsa şu meydandaki sulu han gibi bir her şey içinde olan bütün sanat dallarının orada olacağı ,konser salonlarının olacağı bir alan bak bakalım o zaman Trabzon ne hale gelir,HZ Musa'nın mesleği neydi biliyor musunuz? ;Dülger(inşaat ustası),Hz Davut için kuran diyor ki ;iki vadi arasında nağmelerle ilahiler okuduğu zaman insanlar da buna katılırdı ne demek bu; ses sanatçısı biz ona demiri yumuşattık korunsun diye zırh yapma sanatını öğrettik o zaman aynı zamanda heykeltıraş,bizim diyanette bundan katiyen bahsetmezler,şiiirimiz ,tiyatromuz,resmimiz ,müziğimiz ,mimarlığımız hepsi bize batıdan geldi sevdirdiler,sanatçı yetiştirdik kırk türlü tuhaf isimler takıldı onlara peki Hz Muhammed'in mesleği neydi?.... Ticaret peki ticaret'in önümde kimse durabiliyor mu günümüzde peki biz bunları niçin doğru dürüst öğretmiyoruz insanlara.....

Evrensel boyutlarda çeşitli müzik Türleri girdi,bir sohbetinde Türk müziğini iki ses arasında sizde 4,5-5 ses var siz bunu hala tartışsınız bize 9 ses var siz bunun 7 sini dışarı attınız ama çok güzel eserler yaptınız,mesela ben Choppin 'e bayılırım,öteki sesleri kullanamadığını için kaldınız biz hala üretebiliyoruz,ama bize zamanın içine uyararak bizde dar bir kalıba girmeye başladık,bu bir realite,Ben iddia ediyorum hüzzam makamında bile orkestra yaparım benim bestekarlık tarafım zayıf,hatta ben diyorum ki Türk müziği sazları ile hüzzam makamında orkestra yapılır,nedir eksliğimiz adamını yetiştirmedik,adamını yetişmediğimiz için tereddüt ediyoruz korkuyoruz,onlar bu işin yapılabilirliği konusunda bizden daha tecrübeli.....ama dediğim gibi adamını yetiştirdik mi bana göre mesele yoktur.

A.5

SEYHAN GENÇOSMANOĞLU İLE GÖRÜŞME TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 27 MART 2014 PERŞEMBE

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: SEYHAN GENÇOSMANOĞLU

MESLEĞİ: EV HANIMI

DOĞUM TARİHİNİZ: 13/03/1944

ÖMER AKIN: Trabzonlu musunuz?

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: Hayır ,ben Nevşehirliyim,1961 yılında Trabzon'a geldim,evlilik nedeniyle doğum yerim;Nevşehir ,liseden terk olduğum için evlilik nedeniyle Trabzon'a geldim ,eşim İngilizce öğretmeniydi,daha sonra bende ki bu okuma arzusunu görünce dışarıdan okulu bitirebileceğimi söyledi.daha sonra Trabzon öğretmen okulunu dışarıdan bitirerek öğretmen olarak atandım.1964/65 yılında Yomra'da göreve başladım.Yomra da bir yıl çalıştıktan sonra Tevfik Bey okuluna atandım orda da beş yıl hizmetten sonra daha sonra Cudi bey de çalışarak oradan da emekli oldum

Ömer AKIN : Sosyal anlamda ne gibi faaliyetlerde bulundunuz?

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: Sosyal anlamda çocuklar biraz büyüdükten sonra faaliyetlere katılabildim,kızım hobi olarak keman'ı seçti.Kenan EVREN döneminde öğretmenler haftası kutlamaları başlandı, bu kutlamanın yapılması için de her okuldan bir öğretmen seçiliyordu .Müziğe hevesim var küçük yaştan beri annem de ut çalardı ama pratikten nota bilgisi yoktu,annemin sesi çok güzeldi benim sesim o kadar iyi değil,artı annem heyecanına hakim olabilen bir kişiydi ,topluluk karşısında gayet rahat bir şekilde solo okurdu udunu çalarak ama ben biraz heyecanlıyım her ne kadar eğitimciysem

Ömer AKIN: Bir enstrüman çalıyor muydunuz?

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: O yıllarda çalmıyordum öyle mandolini öyle çalıyordum sonra beni bu öğretmenler haftasında seçilen koroya yönlendirince,biz bütün okullardan gelen öğretmenlerle bir koro oluşturduk bu koronun batı stilinde okuyacağı eserleri müzik öğretmenleri tarafından yönlendirilip,çalıştırılıp götürüyorduk ancak;Atatürk'ün sevdiği şarkılar ,Türk Müziği stilinde ki şarkıları da bize ;A.Selim TEYMUR hocanın çalıştırmasından yararlanmaya yönelttiler ve ben böylece A.Selim Teymur Hocayla ve onun çalıştırdığı koroyla tanıştım onunla tanıştığım gün böyle dünyada değil de bulutların üstünde uçuyormuş gibi hissettim.Trabzon da böyle bir şey var da benim haberim yok....

Tanıştığımız yıllar 1970'li yıllar,ben ne yapsam derken kızımın müzik öğretmeni atandı buradan gitti

A.Selim TEYMUR insanlık açısından ne kadar zarif,fedakar bilgilerini hep karşıya aktarmaya çaba gösteren bir insan olduğu ciltlerce kitap olur o kadar özel bir insandı,hemen kızımın kalbini kazandı onu kendine bağladı,sevgiyi aşıladı ona müziği sevmeyi yalnız dedi ki kızım sen;batı stilinde çalışmışsın ,biz seni Türk Müziği stilinde çalmaya alıştıracacağız,ilk dönemde biraz ağır geldi ona ama onu da o sevgiyle aşıtlar hatta şaka yapardı zaman zaman hoca hanım gel kızlar değişelim Gülnaz'ı sana verim Tijen'i bana ver....Azimle çalışıyordu onun o gencecik yaşında sazları da ayrı çalıştırıyordu zaten A.selim bey bana dedi ki hoca hanım siz zaten öğretmenler korosunda iken de çalışmalara geliyordunuz,sizi de koro ya oturtalım olabilir mi derken kendimi orda buldum,ama maalesef bir kaç yıl sonra onu kaybettim hala ona alışmış değiliz sonra Ferruh beyle devam ettik hala daha A.Selim Bey'in olmayışına alışmış değiliz,bende daha sonra yaşlandığımı hissederek artık oturmak daha iyi olacağımı düşünerek;A.Selim bey'in korosunda kemençeci;Faik ZAİM Bey vardı,onunla çalıştım bir dönem,kemençenin sesi beni çok etkilerdi ,o döneme kadar da Klasik kemençenin sesini duymamıştım,televizyon da konserler yeni yeni verilmeye başlıyordu,Bir klasik kemençe edindik ama ne bir metodu ,ne de bir kitabı var ,o sıralarda ban yardım edebilecek bir kişi var ;Faruk Zaim bey o da o sıralarda atandı İstanbul'a gitti,bir gün Erzurum radyosun' da çalışan ; Metin UĞUR Özdemir HAFIZOĞLU ile birlikte konservatuar'dan arkadaşlar,Metin Bey 'de Klasik Kemençe ve Rebab çalıyor yaylı sazlardan..Metin Beyle bir on on beş dakika vakit geçirdik orda ban istekli ve arzulu olduğumu eğer yardım olabileceğim birileri olsaydı sazımı daha çok geliştirebileceğimi telefonunu da vererek istediğim an onu arayabileceğimi ifade etti.Her aradığım da ilgili sıcak yaklaşımlarla ,ilgili yanıtlarla ban yardımda bulundu,derken ben yavaş yavaş kendi başıma evde,nota da ben ilkokulu öğretmeniyim ilkokul öğretmeni de fazla nota bilgisi verilmez,en çok öğretirsiniz bir do majör gamı o zaman da şarkıları notayla öğretmiyorduk,şimdiki gibi değil o zaman kulaktan öğretim yolu ile öğretiyorduk....

Ömer AKIN: Seyhan HANIM Trabzon'a geldikten sonra gerek kültürel gerek musiki adına ne gördünüz Trabzon'da?

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: Trabzon'a geldiğim zaman ilk olarak doğasını korkunç düzey denir ya, o kadar doğal güzelliği vardı,çok güzel taş evleri vardı,bide 2 evden birinde ut olduğu,özellikle ramazan geceleri kadınların toplanıp kendi aralarında müzik sohbetleri yaptığı çalışmalar yaptığı bilgisini aldım,bide kültürünü çok gelişmiş buldum,Trabzon'a geldiğim zaman köyden kent'e gelmiş gibi hissettim,o yillarda Trabzon o derece gelişmişti,aynı zamanda giyim kuşamda çok lükstü,çok seviyeliydi,hanımların saç bakımları giyimleri kuşamları sanki Avrupa' i bir moda dergisinden çıkmış gibiydi,ne kadar gelişmiş modern bir yer olduğu izlenimine vardım.dışarıdan gelen sayısı o dönemle çok fazla olmadığından fazla etkileşim sağlanmamış,yemek kültürü farklı biraz şive de farklı olduğundan zaman zaman anlamakta zorlandığım durumlar oluyordu ...

Tekke mahallesine 1961 'de girdim hala buradayım

Ömer AKIN; bu bölgede gayrimüslim insanlar yaşıyor muydu?

Kent içersindeki gayrimüslim insanların yaşadığı mahallede ki komşularımdan ve öğretmen arkadaşlarımdan duydum,bir öğretmen arkadaşım yıllarca bir ermeni komşuları

varmış ,o kadar kaynaşmışlar birbirleri ile o kadar güzel etkileşimleri var ki ,çocukluğun da başlayan bu etkileşim 60 yıl sürmüş,hala daha o aileden kalanlarla birbirleriyle uzakta da olsa yürekleri hala yakın birbirleriyle eskileri yad ediyorlar sevgilerini birbirlerine veriyorlar,onların ailesinden bir kişi kaybolduğu zaman kendi ailesinden biri kaybolmuş gibi depresyona girdiklerini gördüm,düşünüldüğü gibi değil.....

Ömer AKIN: Ben yaptığım araştırmalara göre meydan tarafına kale park'a sanatçılar gelirmiş konserler verirlermiş buna hiç şahit oldunuz mu?

Seyhan GENÇOSMANOĞLU:

Ben olmadım,benden önceki dönemlerde veya ben yeni geldiğim dönemde çocuklarımın küçük olduğu dönemlerdedir sanıyorum,ben gözümle canlı şahit olmadım ama o zamanlarda Trabzon-İstanbul arasında haftada 2-3 vapur ,uçak o kadar değil ama vapur yolculuğu ile gelen giden,çok sanatçı geldiğini konser verdiğini ve Trabzon halkının da müziğe özellikle de sanat müziğine, Karadeniz müziği ile farklı bir yapısı vardır Karadeniz müziğinin bu bölge halkının bu bizim müziğimiz deyip Türk müziğini dışlamaması,dernekler aracılığı ,müzik adamları aracılığı ile,sanatsal açıdan Trabzon'un yüksek bir seviyede olduğunu gördüm,görmediğim kısmı benden önceki kısmı da duydum o da inandırıcı çünkü ortada olanı görünce her şey ortaya çıkıyor.....

A.6

SEYHAN GENÇOSMANOĞLUGÖRÜŞME-2 TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 02NİSAN 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: SEYHAN GENÇOSMANOĞLU

MESLEĞİ: EMEKLİ ÖĞRETMEN

Ömer AKIN :Trabzon'da musiki denilince aklınıza ilk gelen isim?

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: A.Selim TEYMUR

Sizin için Ahmet Bey ne ifade ediyor?

Seyhan Hanım;Başta insan ,sonra eğitimci,kucaklayıcı ,önder gerçekten,o zamanlar tabi ben onu tanıdığımda o şu anki tarihten 25 sene kadar önceydi kendime ondan bakarak aldığım,kucaklayarak severek ,bir takım şeyler kazandıysam onunda payı vardır

Ömer Akın;yani musiki anlamında sizi ilgiyi alakayı kazandıran Ahmet Selim bey diyebilir miyiz?

Seyhan Hanım ;evet diyebiliriz,artı benim babamın taş plakları vardı,Nevşehir daha il olmamıştı küçük bir ilçeydi,o tarihte babacığım onları nerde buldu,nasıl elde etti,beni cezp etmeyebilirdi çocukluk yaşlarımda ama,beynime işlemiş bilinç altında yer yapmış,ne zaman A.Selim TEYMUR'U tanıdım onun müzik anlayışı benim o flash belleğimde olan babamdan edindiğim anılarımı da ortaya çıkardı,o zaman daha bir bağlandım çünkü o yıllarda babam kaybetmiştim,özel müziklerle , bir grubun içerisinde,benim kemençe ile tanışmamı A.selim TEYMUR'UN korosunda olan ;Faruk ZAİM BEY enstrüman olarak kemençe kullanıyordu onun sayesinde ,ayrıca radyolarda dinlediğim;Nevzat ATLIĞ'IN korosundan dinlediğim ,Teoman ÖNALDININ korosundan dinlediğim çoğu enstrümanı orda dinleme fırsatı buldum,benim için çok büyük zenginlik kaynağı idi,çok şey kattı,o günleri saygıyla sevgiyle yad ediyorum

Ömer AKIN: Peki musiki anlamında başka bir isim geliyor mu aklınıza,isim yapmış insanlara sevgisini kazandırmış başka bir isim geliyor mu aklınıza

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: Var ,ondan sonra Ferruh BEY ekolüne adapte olduk, ayrıca keman sanatçısı yine dernekte daha sonra vefat etti Nurettin ÖZMEN;Özdemir BEY bide benimle birlikte beni hep yanına alıp ablacığım yanımda otur diyen gel şuraya yanıma benim kemençede biraz daha tatlı baskı yaparak cesaretlendirmeye ,yüreklendirmeye çalışan;Adil KOLAYLI,,ben önceleri çok korkuyordum ben bunu yardım alamadan yapamam,tutamam şuraya gel bir satırda ,çalsan ,2 notada çalsan diyerek beni çok yüreklendirirdi,ondan da böyle cesaret kazandım....

Ahmet Bey bizim çalışma saatimizden en az bir saat önce çalışma yerimize gelip tahtaya çok düzgün bir şekilde tahtaya eserin parçanın notası yazılırdı,tahtadaki notada bir gözümüz elimizde ki fotokopide,ikisiyle bir anda hocaya bakardık çünkü;ne zaman kime şurayı sen oku diyeceği belli olmazdı,o kadar dikkatli takip ederdik ki parmak bize ne zaman uzanacak

Konserler senede 4-5 kere oluyordu,izleyici kitlesi elit istekle de gelip dinliyorlardı hiç izleyici sıkılmıyordu,konserlere çok ilgi oluyordu

Ömer AKIN: Az önce bahsettim Seyhan hanım o dönemlerde konser salonları tıklım tıklım doluyordu,Türk musikisi izleyicisi elit bir durumdaydı ama şimdi baktığımızda konser salonları eskisi gibi dolmuyor özellikle Türk Müziği konserleri bunun sebebi nedir size göre?

Seyhan Hanım: Trabzon da klasik ağırlıklı olan klasiğe daha uygun alan parçaların yer aldığı konserlerde biraz izleyici bulmak sıkıntı oluyor

Bunun sebebi nedir?

Bunun sebebi güncel müziklerin Tv'ler de fazlaca yer bulması,bizim sevdiğimiz türde klasik ağırlıklı, o nedenle insan duymadığını sevme şansı yok,size az önce de bahsettim babam taş plakları çaldığı zaman çok ilgi duymadığımı zannedirdim ama benim beynime yerleşmiş sonradan ortaya çıktı,hatta hiç unutmam ;kızımınla birlikte giderdik kızım keman olarak katılırdı ben korist olarak görev alırdım o dönemde bir gün bana A.Selim TEYMUR dedi ki; bak bu kız zamanla Klasik müziği bırakacağından kuşku duymuyorum ne demek istiyor diye şöyle bakınca dedi ki; bunun içine de bir güve soktuk....

Ömer AKIN: Sizin çocukluk döneminizde musiki nasıl sevdinliyordu?

Evlerde varsa taş plaklar vardı,diğer plaklar genç kızlık dönemimde ve de evimizin 300m kadar ilerisinde sinema vardı;sinemada sabahtan akşama kadar hoparlör de ;M. Nurettin SELÇUK,Hamiyet YÜCESES ,Sevim TNYÜREK akşama kadar çalınırdı,nasıl şimdi camiden ezan hoparlörle duyuruluyor o zaman da akşama kadar musiki dinletilirdi,gerçi sinema o kendi reklamını yapıyor bende burada sinemayım film var gelin gibisinden yapıyordu ama film izlenmediği saatlerde de müzik yayını yapardı,Bahçeye çıktığımız zaman Hamiyet YÜCESES'İN sesini dinlerdik saatlerce daha 4-5 yaşlarında iken,onu dinletirdiler ,onun sesini kulağım ayırt ederdi,Babamda taş plakları çalıyor,bahçede çalışırken yorulduğu zaman oturur dinlenir başlardı,tut-i mucize-i gu sözünü anlamaz pek cazip bulmazdık ama o yerleşmiş demek istediğim şu ki evlerde bu tür müzik gündemdeydi.Eğer bir evinde olmayan da sinemada ,yazlık bahçelerde ,parklarda bunlar çalınırdı,Sonradan geçilirdi diğer plaklara gene bu tarz müzikler vardı,ama şimdi;onların yerini güncel pop müzikler alt yapıda şu çitir-çitir tarzında ritim o devamlı beyni yıkayan,insanın beynine tokmak gibi vuran,bu tarz müzik beni çok rahatsız ediyor bi yerde de dinlemek zorunda kalırsam kulaklarımı tıkamak istiyorum

Ömer AKIN: Bana da musikiyi sevdiren FERRUH HOCA dır,bana musikiyi aşıl原因 ,ben daha öncesini bilmediğim için biraz önce de bahsettiniz rahmetli ;Nurettin ÖZMEN onun keman çalma tarzı tavrı ben bildiklerim gözümle gördüklerim

Seyhan GENÇOSMANOĞLU: Bende etkisi gene bahsedeceğim ;Nurettin Bey de insanlara çok yakın,insancıl,onun keman çalması bizi cezp ettiği gibi ,insanlık yönü de bizi etkiliyordu.Benden küçüktü ama ben ondan da bir takım şeyler öğreniyordum,Bu bizim gruplarımızda sadece müzik değil dost hane ilişkilerde çok önem taşıyordu.Bide demini ki sorunuza döneceğim konser salonlarının dolmamasına!!!

Bizim A.Selim TEYMUR beyle yaptığımız konserler genellikle küçük salonlardaydı,onun için yer bulma zorluğu bile olurdu

Mahalle kültürü olarak müziği sevmemin nedenlerinden biri de ;evlerde ut ağırlıklı evler var idi ,akşamları kadınlar kendi aralarında beyler kahvelere çıktığında kendi aralarında kadınlar toplanıp fasıl gibi veya normal fasıl olmadan da kulaktan dolma genellikle kendi kendine öğrenmişler öyle müzik dersi alıp nota bilgisi kendi kendilerine kuşaktan kuşağa ...bu mahallede (tekke mahallesi) derki;ben 4 yaşındaydım evlerde utlar vardı annemler komşuları ile toplar bir çalar diğerleri okur,fasıl olsun veya kulaktan öğrenilme şarkı olsun meşk yapardılar biz de kenarda oturur dinlerdik

Şimdi ben tekrar başa dönüm müzik konusunda sizi etkileyenler konusunda ,şimdi TLYD'NİN Ferruh Bey'in korosuna katıldığım devam ettiğim dönemlerde yavaş yavaş kemençeyle de bir ses çıkarmaya başladığım sırada bir gün dedim ki Taşkın Özer Bey'in(Trabzon Belediyesi TSM Şefi) haftada iki çalışması oluyor,birinde sadece koro,ikincisinde sazlarla çalışmasını yapıyor,dedim ki ki hocam ben kendi kendime bir şeyler yapıyorum evde sazlarla birlikte grup içerisinde neyim ne değilim,bunu pek anlayamıyorum gelsem kabul eder misiniz?

Bunu memnuniyetle karşılayan Taşkın hoca sadece saza değil koro çalışmama da geleceksin,o da Ferruh Bey'in çalışma günü ile çakışmıyordu,öyle olunca peki tamam dedim çünkü;Sazla birlikte çalışırken bir şey kazanıyorsan,koro ile birlikte çalışırken kazandığından biraz ödemen lazım,,diye bir espride bulundu.Taşkın Hoca; Sen çalmasan da orada otur en azından halk kemençeyi tanısin.Taşkın hocanın da insanlık vasfının güzelliğini,müzik bilgisinin derinliğini,repertuar zenginliğini ondan da çok kazancım oldu böylece;A.selim Hoca-Ferruh Hoca-Taşkın Hoca bana çok şey kattılar müzik konusunda,Taşkın Bey klasik tavrıla çalıştığı ve repertuar seçerken titiz davrandığı en sonunda eğitim fakültesi müzik hocalarından eylem hanım var onunla da Prof.dr. Kadriye Hanım var Seyhan hanım bir doktorlar korosu kurduk sizi de istiyoruz aramıza geleceksin bir süre il dışına çıkınca uzak kaldım artık çok özlüyorum çalışmalarını ilerde tekrar buraya dönme durumu olursa gene katılırım.

A.7

M.SEMİH BAYLAN İLE GÖRÜŞME TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 17 MAYIS 2014 CUMARTESİ

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: M.SEMİH BAYLAN

MESLEĞİ: TİYATRODAN EMEKLİ SAHNE AMİRİ

DOĞUM TARİHİ: 1957

ÖMER AKIN: Araştırmalarınıza göre 1900'lü yıllardan itibaren Trabzon'da kent kültürü nasıldı?

Semih BAYLAN: Trabzon'da kent kültürü direkt olarak etkilendiği şeylerden bir tanesi; azınlıklar diye tabir ettiğimiz Osmanlı'dan Türkiye Cumhuriyetine devredilen gayrimüslim nüfusun Trabzon'un kentli yaşamına son derece katkısı olduğunu tarihsel belgeleri incelediğimiz zaman açık olarak görebiliyoruz, ve hatta bazı kaynaklar da benim dinlediğim anılarına başvurduğum yaşlı kişilerden ibarettir ki bunlarda bir tanesi rahmetli ;Şevket ÇULHA 'dır.onun verdiği bilgilere göre; mesela şöyle derdi;Allah razı olsun ATATÜRK'ten bu becayişi gerçekleştirdi ki biz sanat öğrendik derdi çünkü;Trabzon'da 199 'den itibaren konuşuyoruz 1900'den itibaren gayrimüslim nüfus;dokumacılıkla,kunduracılıkla kumai işleriyle marangozculukla bu tür zanaat işleri ile uğraşırken,Müslüman ahali ise daha ziyade tarıma dayalı işle uğraşırdı ,zaten İskender paşa camisinin olduğu yerde bir hayvan pazarı vardı20.yy başları,hatta pazara giden yolda ot taşıyan kamyonların geçişini sağlamak amacıyla var olan ;opera binasının yıkıldığı rivayeti de söylenmektedir,30 nisan 1958 tarihinde bu bina yıkılmıştır ancak ben bu bilgiye çok itibar etmiyorum

Kent içinde ne gibi sosyal ve kültürel faaliyetler vardı ?

Semih BAYLAN:Yaptığımız araştırmalardan anılardan,o dönemi yaşamış kişilerden ki bu konuda rahmetli ;İhsan HIZER çok değerli bilgiler aktarmıştır benim kitabımda da vardır o dönemle ilgili söyleyeceğimiz şeylerin başından gelen şeyler şunlardır ;

Trabzon'da ki kent kültürünün geriye gitmesinde ki bugün ki yaşadığımız yozlaşma dediğimiz sürecin en belirgin iki etkisi ;

1.1940'ların başında azınlıkların becayiş yoluyla Trabzon'dan gönderilmesi

2.1950'ler de kurulan NATO üssünün ki onların hakikaten Trabzon'un kent kültürüne katkısı olmuştur,gerek askerlerin gerek çalışan personelin ,1970'lerin başında üssün sökülerek Trabzon'u terk etmesinden sonra Trabzon Kent kültürünü kaybetmeye başlamıştır,bunun başka bir izahı yok,eğer Amerikalılar;1950'lerin başında Trabzon'a gelmemiş olsaydı,bu kent kültürünün Trabzon'dan yavaş yavaş yok olması 70'ler de başlamayacaktı da 50'ler de başlayacaktı bunu çok rahat söyleyebiliriz,yani bunu o dönemi yaşayan büyüklerimizden de dinledik çünkü bugün olağanüstü olarak karşıladığımız şeyler zaten Trabzon'da vardı,yani

bugün diyoruz ki 1900'lü yıllarda Trabzon'da senfoni orkestrası var ;evet var ama bu Müslüman toplumun kurduğu bir orkestra değil ki bu gayrimüslim toplumun Rumların yada o dönemde Trabzon'da yaşayan Ermenilerin oluşturduğu topluluklar bunlar;Trabzon fotoğrafları diye baktığımızda eski binaların çoğu gayrimüslimlere aittir bunlar...

yani bugün Trabzon'da Trabzon şehrinde1920'ler de 1920'lerin başında ilk sinemaskop filmi yıkılan opera binasında gösterime girdiğine dahil elimizde bilgiler vardır,bunlar sonuçta o döneme göre gelişen teknolojinin etkileşimiyle olmuştur bu etkileşim Müslüman olmayan kesim Müslüman olana göre daha hızlı sanatsal yapı dediğimiz müzik, tiyatro,sinema gibi insanı üretime iten sanat alanında bir aile geleneği halindedir gayrimüslim toplumlarda mesela rahmetli İhsan amcadan dinlemiştim bana anılarını anlatırken dinlemişti; Necmaati Spor kulübü ar kolunda 1934-35 yılları müzik yaptıkları sırada udunu saklayarak çalışmaya gelirmiş ,bu durum ayıplanmış,çalgı çalmak genelde çengilere eşlik olarak düşünüldüğü için çengilerde kim ; oturak alemlerinin başrolü olan kadınlar....ama bir gayrimüslim toplum için bu söz konusu değil...mesela meydan parkında terzi Akilef'in kızları ;Tilda ve Şerika piyano çalarlarmış restoran da 1930'lu yıllarda .....

Bunların örneklerini artırabiliriz ;Trabzon'un çok meşhur bir kabadayısı var ;Klarnetçi SÜLEYMAN çok doyurucu ve yumuşak bir üslubu varmış si bemol klarnet,ama Trabzon sosyal yapısına göre İstanbul'dan çok daha faal bir kent,nüfus yoğunluğuna göre hesaplarsak 50 tane konsolosluğun bulunduğu bir kentte.....

Mesela Trabzon'un o dönemiyle ilgili 1930-35 Sabahattin VOLKAN anılarından anlatır ,hatta Trabzon'un sosyal kültürel yapısının özetini söyle anlatır;ben Trabzon'a giderken bir araştırma yaptım;o dönemlerde ki Trabzon gençlerini Türkiye'nin başka bir yerinde bulamazdınız ben istifamla (önemsemeyerek) ben bilgimi pekiştirmek için bazı kitapları yeniden okumak zorunda kaldım,Uzun sokakta ki ;panorama sineması daha sonra1950'lerde Sümer sineması olmuş Tamburi Fransız Ali,daha sonra sinemanın adı Kader sineması olarak değiştirilmiş Fransız Ali sinema başlamadan önce orada Tambur resitali verirmiş ama inanılmaz bir tadı var tamburun ama bu adam akşama kadar limanda çalışıyor,Fransız Alinin ölüm tarihi 1945 sadece Rahmetli İhsan HIZER;Temel Şükrü beyden aldığımız anılardan kısa bir bilgi edindim,yani dediğimi gibi akşam tamburunu eline aldığı zaman dinleyeni kendine hayran bırakan bende 3-4 kayıt var elimde ulaşabildiğim daha sonra damadı Fransız Alinin naşını alarak İstanbul da ki Edirnekapı şehitliği mezarlığına defnedildiği kızı tarafından bize ulaşan bir mesajdı....

Notacı Halile gelene kadar notaya bakıp çalmak ayıp sayılırdı ,bu durum hafızlık geleneğinden geldiği için .....

Akşam toplantıların da evlerde fasıl icra edildiğini biliyoruz,bu neden yapıyor teknoloji bugün ki gibi değil radyo yok ,çocukluğum da hatırlıyorum dedim radyosundan dinleyebilmek için parazit tekrar canımız çıkardı,meşk usulü ile öğretildiği,hamamlarda çok büyük fasıl akşamlarının yapıldığı,hatta hanımlar rahatsızlık duyup eylem yapmışlardır günümüzde ata park bölgesinde birbirine yakın 3 farklı hamam mevcuttu,bu eyleme bizzat dönemin valisi;Giritli Sırrı Paşa müdahil olmuştur bu eyleme...bu olay 1878 yıllarında gerçekleşmiştir...

valla Leyla Hanım bir İstanbul hanım efendisidir her şeyden önce,bugün ki Rus konsolosluğunu oturduğu yerde ikamet ettikleri

Trabzon da musiki adına hizmet eden çok kişi var tabi "Laika Karabey "var mesela dizdar ailesinin Trabzon da n evlenip ayrılmıştır,tek sesli geleneksel kent müziğimizin yapı taşlarını oluşturacak önemli çalışmalara imza atmıştır

Dede Efendinin Trabzon'a sürgün olarak geldiği konusunda bilgi var Tayip zade Hafız Zühtü Efendiyle çalışmalar da bulunup ,meşk yaptığı bilgisi vardır...Bu bilginin başka bir Hamamizade efendi olduğu bildiğimiz Dede Efendi olmadığı konusunda bir şey okumuştum.dede efendi 1822-23 yıllarında Mehmet Nazmi ÖZALP'in bildiğimiz ünlü Dede Efendi olmadığı kitabında dipnot olarak belirtmiştir.

50 yıllarından sonrasında yapılan çalışmalarda piyasa tarzı seven daha çok piyasada çalışan T.ŞÜKRÜ DOĞRU vardır bir de Klasik üslubu seven kuralcı son derece disiplinli A.SELİM TEYMUR vardır bir tanesi bankacıdır ,diğeri ise ağır ceza hakimidir.Temel Bey ;çocuk yaştan itibaren keman öğrenmiştir;A.Selim Bey ise hobi olarak Tambur öğrenmiştir,tamburun yanı sıra yaptığı önemli işlerde vardı ;hattatlık gibi ,ciltçilik gibi....çıkartmış olduğu teori kitabı bana göre Türk Müziğinin esas kitabıdır.Ahmet Bey Türk Müziğini kısa yoldan en kestirmeden herkesin anlayabileceği şekilde anlatmıştır.pan yayıncılık tarafından tek cilt halinde basılmıştır..

TLYD:.....

tabi ben şunu da açıkça söyleyeyim ben TLYD'Yİ bir kültür derneği olarak yaptığı çalışmalardan incelerken bir Sabahattin KUNDUPOĞLU ve sonrası olarak değerlendiririm.Bence TLYD'Yİ ayakta tutan onun Trabzon Kentindeki misyonun oluşmasında büyük katkısı vardır.disiplinli bir adamdı,onun döneminde herkes oraya gidip fahri üye bile olmazdı.A.Selim TEYMUR çalışmalarını TLYD 'de sürdürürdü,kendisini 3 nisan 1985 'de kaybettik rahatsızlığı nedeniyle gelemiyordu çalışmalara,daha sonra Faruk ZAİM çalışmalara devam etmiştir,Faruk BEY ;A.Bey'e abı sen çalışmalara gelme hastasın tarzında söylemesi :A Selim Bey'i çok üzümüştür.

A.8

VEYSEL USTA İLE GÖRÜŞME KAYDI TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 04 HAZİRAN 2014 ÇARŞAMBA

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: VEYSEL USTA

MESLEĞİ: TARİH HOCASI

Ömer AKIN: Hocam biraz kendinizi tanıtır mısınız?

Veysel USTA: 1960 Trabzon Doğumluyum ,Ankara Üniversitesi Dil ve tarih Coğrafya Fakültesini bitirdikten sonra 1984 den 2014 e kadar halen Trabzon da çalışıyorum,uzun yıllar Kültür bakanlığında görev yaptım,Trabzon Kültür ve turizm il müdürlüğünde önce uzman sonra 10 yıl kadar müdür muavinliği yaptım,yaklaşık 10 yıldır üniversitede Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi bölümünde öğretim elemanıyım ama; ömrüm yaklaşık 30 yıldır Trabzon Kültürü ve Tarihi ile ilgili araştırmalar ve çalışmalarla geçti,yayınlanmış kitaplarım makalelerim var

Ömer AKIN: Hocam Cumhuriyet öncesi Trabzon Kent Kültürü ile alakalı biraz bahseder misiniz bize?

Veysel USTA: Şimdi Trabzon bana göre 30 yılım Trabzon'u araştırmakla geçtiği için Trabzon bana üzerinde epeyce durulması gereken bir kaç cümle ile anlatılacak bir şehir gibi gelmiyor ancak;belki Trabzon tarihinin tamamını değil ama sizinde söylediğiniz gibi Cumhuriyetten önce ki yada 19.yy 'ın 2 .yarısı 1850 den 1920'lere kadar olan bir kesitine değinecek olursak şöyle bir tablo çizmemiz mümkün olabilir;

Avrupa da sanayi devrimi meydana geldikten sonra sanayi mamullerinin Avrupa kıtasının dışında özellikle Asya kıtasına ulaştırılması amacıyla en güvenli ve en kestirme ticaret yolu deniz üzerinden Akdeniz üzerinden Boğazlardan Karadeniz dolayısı ile Trabzon Limanı üzerinden karayolu ile Erzurum -Doğu Beyazıt-İran içlerine oradan uzak Asya ya giden bir güzergah var bu güzergah altını özellikle çizmek lazım Trabzon'un yakın dönem tarihi ve kültürü açısından söz edeceksek çünkü; Kültür ve bunun içerisinde ki alt başlıklar;musiki olsun spor olsun başka Edebiyat ,sanat basın vb...bir takım alt başlıkları Anadolu'nun diğer illerinde Trabzon'u mukayese ettiğinizde karşılaştığımızda Trabzon da bir farklılık görüyorsunuz,bir önde gidiş ,bir farklılık ve bir başarıma....Bunun nedenini anlayabilmek için Ticaret kenti Trabzon'un altını çizmek lazım .19.yy'ın 2.yarisından hatta 1830'lardan başlayan 1920'lere kadar 1.dünya savaşına kadar geçen zaman içerisinde Avrupa'dan Asya'ya sanayi mamullerinin ulaştırıldığı aynı zamanda tersinden de bir takım mamullerin ulaştırıldığı Avrupa'da sanayi de kullanılacak mamullerin ipek gb.Trabzon üzerinden nakledildiği bir şehir bu şu anlama geliyor; işte bugün tahmin edebilirsiniz dünyada bugün birçok serbest ticaret şehirleri var,o zamanın mantalitesine göre Trabzon serbest ticaret

şehri gibi bir şeydi,bu tabi Trabzon'un böyle coğrafyasının ,jeopolitiğinin kendine verdiği bir özellik güvenliği iç denizden Trabzon'a geliyor buradan karayolu ile naklediliyor,bu büyük ticaret aks'ı Trabzon'da ir heterojen yapı nüfus da heterojen bir yapı meydan getiriyor;bugün yaygın ticarete bildiğiniz dünyanın değişik ülkelerinden patent hakkını alarak üretilen Türkiye'de üretilen mamullerin eski tabirle söyleyecek olursan acentelik;dağıtım merkezi işte ;Trabzon da da sözünü ettiğim büyük ticaret sırasında bir çok sanayileştirmiş Avrupa ülkesinin o zaman tabi bu kadar gelişmiş değil ülkeler işte bu ülkelerin Trabzon da konsoloslukları var niye konsolosluk var niye konsolosluk var ticari faaliyetlerini burada uluslararası hukuk açısından temsil etmek gibi bir ihtiyaç ortaya doğmuş,rekabet var müthiş bir şekilde dolayısı ile bu konsoloslukların getirdiği bir çok kültürlülük çeşitlilik var ,ticari firmaların burada distribütörleri dağıtım firmaları, acenteleri var,acentelerin dışarıdan getirdiği memurları var,dolayısıyla burada önemli bir yabancı var ve değişik dinden değişik etnik kültürden değişik milletten bir yabancı bu yabancı yapı *Trabzon da bu 19yy. başına kadar gelen Osmanlının geleneksel yapısını da* değiştiriyor mesela musiki de farklılıklar getiriyor,sporu sokuyor başka kültür sanat faaliyetlerini sokuyor,bu ticari yapının burada ki varlığından söz etmeden Trabzon'da ki kültür hayatını anlamak zor aynı zamanda bu ticari potansiyel bir ticari burjuvazisi oluşturuyor,lokomotif olarak temsil ettiği bir şeydir,hem sanatçının yetişmesi açısından söylüyorum,sanatçı var olsa ve eser üretse bile bu eseri karşılayabilecek,bu esere bir iklim yaratabilecek bir sosyokültürel yapı olması gerekir,Trabzon'da ki bu ticari yapı ticaret burjuvazisi bu Trabzon'da ki kültürün altyapısını oluşturmuştur,

Ömer AKIN: Biraz da Cumhuriyet ilan edildikten sonra ki yapıdan biraz bahseder misiniz?

Veysel USTA;Şimdi Cumhuriyetten sonra ki yapıdan bahsedecek olursak bunun hem artıları hem eksileri olduğunu söylemek lazım artıları nedir;artıları bir kere Cumhuriyet batıda ki aklın ön plana çıkarılmasını öngören bir rejimin tezehülüyü,yani Fransız devriminden sonra o skolastik düşüncenin yıkılıp aklın ön plana çıkarıldığı dolayısıyla;bilim,kültür,sanat dünyevi işlerle ilgilenmenin daha yoğunlaştığı bir rejimin adıydı,bir siyasi yapı kuruldu ve bu siyasi yapı doğası gereği yani;Cumhuriyet ideolojisinin gereği kültürü sanatı okumayı yazmayı toplumun tamamına yaymak gibi bir misyonu da beraberinde getirdi,tabi 1923'lü yıllara baktığınızda öyle bugünden bakılabilecek yada kolay anlaşılabilir kadar basit bir şey değil çünkü toplumun o klasik Osmanlı döneminde ki yapısı yüzde 10lar -12 ler civarında okuma yazması olan bir toplumda siz modern bir toplum üretmeyi projelendiriyorsunuz ve bunu için yapılandırılıyorsunuz bunun için nereye bakmak lazım bir kere eğitim kurumlarına bakmak lazım,Trabzon'un belki en önemli şanslarından biri,Trabzon da bir "Trabzon Lisesi" gibi 19.yy.ın ikinci yarısında 1987'ler de açılmış bir eğitim kurumunun olması ve yine bir daha önceki dönemde burada var olan muallim mektebinin var olması aslında Trabzon'un şanslarından biriydi,Cumhuriyet ideolojisinin yeniden reforma etmesini yapılandırmasını az önce ifade etmeye çalıştığım modern millet oluşturma vizyonuyla beraber ortaya çıkması bu tür kültür ve sanat faaliyetlerinin ortaya çıkmasından katkı sağlıyor benim bildiğim kadarıyla Trabzon da 1920'lerin sonunda bir spor kulübü,Cumhuriyet modernleşmesinin ,Cumhuriyet aydınlanmasının birer parçasıdır,bunlar belki sizin çalışmanızın içinde de yer alacak,bunların

bir kısmının musiki kolları da vardı,İdman ocağının ve Necmiat'inin musiki kolları da vardır dolayısı ile bu topyekun modernleşme faaliyeti içinde bulunan kulüplerden biri olan necmiati 1928 yada 1929 yılında Trabzon'da bir ulusal resim sergisi açıyor,ressamlardan oluşan Türkiye'nin değişik kentlerinden ,ressamların eserlerini getirip ilk toplu anlamda toplu bir resim sergisi açılıyor ,yine musiki ile ilgili ve diğer kültür ile ilgili çalışmaları halkevlerinin mesela bu konuda altını özellikle çizmek lazım,Halkevlerinin aslında kuruluş amacı da Cumhuriyet ideolojisinin toplumun tamamını kuşatacak bir modernleşme hamlesiyle buluşmasını sağlamaya yönelik yaygın eğitim kurumlarıdır,örgün eğitim kurumları okullar da yapıyor ama halkın tamamı kuşatmaya yönelik cumhuriyetten sonra çok ciddi çalışmalarının olduğunu görüyoruz,Bir dezavantajı olduğunu söylemiştim Cumhuriyetle birlikte yada tarihlendirmeye çalışırsak 1920'lerle birlikte Trabzon'un özellikle Trabzon'un altını çiziyorum emin ifade etmeye çalıştığım transit ticaret nedeniyle meydana gelmiş olan ticaret burjuvazisi 1.Dünya savaşı 1914 1.Dünya savaşının ardından 1916'da Trabzon'un Rus işgaline uğraması ondan sonra milli mücadelenin 1919'da başlaması ve milli mücadelenin bitmesinden sonra Lozan antlaşmasıyla birlikte mübadelenin gündeme gelmesi burada ki gayrimüslim nüfusun en sayıca fazla olan aynı zamanda da etkinlik olarak hareket kabiliyeti deminde söylediğim gibi batıda ki şirketlerin Trabzon da acentelik faaliyetini yürüten kesimi Rumlardı.

Rumlarda mübadeleyle Trabzon'dan daha doğrusu Anadolu'dan İstanbul dışından kalan Rumların Ortodoks Hıristiyanların mübadeleye tabi tutulması ve Yunanistan'a göçürülmesi aynı zamanda Trabzon'da burjuvazi kültürün de ciddi bir temel nedenlerinden biridir,

Ömer AKIN: 1914-1915'li yıllarda Trabzon Kent nüfusu hakkında bilgi verebilir misiniz?

Veysel USTA:1911 -1912 Osmanlı nüfus verilerine göre gayrimüslim nüfusun Trabzon vilayetinde ki oranı %15'leri geçmiyor,gayrimüslim derken bunların içerisinde ;hem Rumlar Ortodoks Hıristiyanlar ,hem Ermeniler hem de az sayıda batıdan gelmiş olan Levantenler İtalyanlar Katolikler ,Protestanlar vb...

Ömer AKIN: Bu gayrimüslim halk ile Trabzon Kent halkının etkileşimi hakkında bahseder misiniz?

Veysel USTA: Burada şöyle ifade etmek lazım bir kentten söz ediyorsanız ki Trabzon bir Kenttir niye bir Kenttir kaç bin yıllık bir tarihi vardır bu tarihle çeşitli medeniyetler üst üste gelmiş birbirlerinden etkilenmiş yani bir yapı ortaya çıkarmışlardır,yani kendine benzetici bir yapısı vardır,yine sözünü ettiğim transit ticaretle birlikte Trabzon 'un önemli oranda göç aldığını görüyoruz,ticaretin artmasıyla civar illerden Trabzon'un çok ciddi bir gör aldığını ,gayrimüslim nüfus göçü aldığını görüyoruz

Gayrimüslimlerin bir defa Trabzon da Avrupa ülkeleriyle ticaret yapanlarla aynı dine mensuplar bir kere Hıristiyanlar ,Avrupa'da ki devrimlerden ve ulus devletlerin kurulmasından modern eğitim kurumlarının kurulmasından sonra ki süreçte bölgede daha çok Rumlar da gayrimüslimlerin çocuklarının zenginlerinin özellikle Avrupa'ya tahsile

gönderdiklerini Avrupa da iyi eğitim aldıktan sonra Trabzon'a döndüklerini görüyoruz buda bir eklemleme sebebidir

Dolayısıyla dışarıdan Trabzon'a gelen nüfus Trabzon'da ki mevcut yerleşik Müslüman nüfusla ilişkisinde tarihsel belgeler yansımış ciddi bir problem yoktur,çünkü şehir bir zenginleşme yaşıyor o zenginleşmeden Müslüman kesimde kuşkusuz kendine düşen payı alıyor her ne kadar deminde söylemeye çalıştığım gibi; aslı zenginleşen kesim Hıristiyanlar olsa da ,ticaretin yarattığı ekonomiden etkiyle şehirde ki Müslümanların yararlan ailelerinden biri ; Nemli zade Ailesidir, Nemli zade Ailesi de bu ticaret burjuvazisi içerisinde Trabzon'da ortaya çıkmış sivrilmiş 19.yy ortalarından itibaren ciddi bir parasal kaynağa sahip olduğu bilinen ,Nemli zade Konağı gibi o dönem kendine özgü özellikleri olan konak yaptırabilecek yani cemaatler arasında ciddi bir kavganın yaşandığına dair herhangi bir veri yok ,bir ilişki bir kaynaşma var

Ömer AKIN: 1950-1960'lar da Trabzon da gayrimüslim nüfus yok olmakta bunun sebebini neye bağlıyorsunuz?

Veysel USTA: Cumhuriyetten sonra Trabzon'un en büyük handikabı mübadeleydi belki daha da ilginç bir handikabı Cumhuriyetle çok ilgili değil ama 1850 lerin sonlarından itibaren ciddi bir dar boğaz ortaya çıkıyor bu dar boğazın iki temel nedeni var

1 Süveyş kanalı açılıyor ,İngilizler açtırıyor uzak doğuya gidebilmek için İngiliz ticareti artık oraya kayıyor

2.1877-1878 Osmanlı-Rus savaşı da Batum Trabzon vilayetine bağlıdır,Batum Osmanlının elinden çıkıyor Rusya'nın eline geçiyor ,Batum da önemli bir limandır ve Rusya da Batum'u ele geçirdikten sonra İran ve Azerbaycan coğrafyası arasında demiryolu kuruyor dolayısıyla Trabzon ticareti güvenli olmaktan çıkıyor yani 1880'lerde itibaren giderek geriye doğru bir düşüş var ama esas sözüne ettiğim kırılma noktası;1.Dünya savaşı çünkü sadece Trabzon da değil bütün Dünya da dengeler değişiyor,2.İşgal aynı zamanda Müslümanlar için bölgeyi terk etme muhacirlik demek muhacirlik demek fakirleşme demek ardından milli mücadele ardından bütün kaynakların yok olması ardından mübadele ama onun ardından da ortaya çıkan çok önemli bir gelişme ikinci Dünya savaşı... 2. dünya savaşı ile birlikte Türkiye'nin artık Batı bloğunun içinde yer alması hemen sınır komşusu olan ve tarihsel olarak iç içe geçmiş olan Rusya -Sovyetler birliği coğrafyasının Trabzon coğrafyasına doğru Karadeniz coğrafyasına tamamen kapanmış ,çünkü transit ticaretin yapıldığı alanlardan biride Azerbaycan-Gürcistan dolayısıyla siz2.dünya savaşında ayrı blokların içinde yer almışsınız doğru bloğu batı blok'u demişsiniz buda Trabzon da ki ekonominin gerilemesinin nedenlerinden biridir bir başka neden de Trabzon da ülkede olduğu gibi kentleşme ,oranı Trabzon yani 1950'ler de n sonra köyden çok fazla göç almaya başlamıştır kent kültürünü kaybetmeye başlayıp köyleşmeye başlamıştır,dolayısıyla mübadelen sonra Trabzon da kalan kent soylu bir tür eşraf dediğimiz burjuvazi özelliklere sahip Trabzon yerli halkı bu durumdan rahatsız olacak ve kendi alıştıkları ortamın uygun olduğu yere İstanbul'a göç etmişler.Trabzon o 2000 yıllık dışarıdan gelen kültürleri kendine benzetme yeteneğini kaybetmiştir.

1950'ler den sonra Türkiye siyasetinin genel bir politikasıdır kentleşme ,sadece Trabzon'a ait bir durum değildir

Ömer AKIN: 1900'lerin başından 1950'li yıllara kadar halkın eğlence anlayışı nasıldı?

Veysel USTA: Bu konuyla ilgili elimizde kısıtlı veriler var ama ,bunları böyle bıçakla ayıracak şekilde tarif etmek mümkün değil ama ,hem Trabzon'un eski ailelerinden yaptığım sözlü tarih görüşmelerinden veya sözlü kaynaklardan anladığımız kadarıyla Trabzon da ciddi bir özellikle bu apartmanlaşma döneminden önce şehirde bir sürü gezgin Trabzon a gelmiş anlatıyor,büyüklerimiz anlatıyor bahçeli yüksek bahçe duvarlarının içinde mütevazi evler var ve akşam saatlerinden itibaren o bahçelerin içerisinden ;Ut seslerin geldiğini diğer musiki enstrümanlarının seslerinin geldiğini batılı seyyahlarda söylüyor bizimkilerde söylüyor.yani bizim bu şehirde doğmuş büyümüş ağabeylerimiz büyüklerimizde anlattılar dolayısı ile böyle bir kültür var,bu kültür deminde söylediğim gibi hem ticaret burjuvazisinden kökünü alan hem modern eğitim kurumlarından kökünü alan,Trabzon Lisesi gibi köklü bir kurumdan kökünü alan(bugünün üniversitesi),bide geleneksel yaşamdan kökünü alan bir musiki alışkanlığı yada varlığı olduğunu biliyoruz,

Horon yada Kemeñçe bunun neresindedir diye sorarsanız belki sormayacaksanız ben söylemiş olum,horon aslında bu sözüne ettiğim "modernleşme -batılılaşma- süreci içerisinde ciddi rolü olan bir enstrüman değil,Horonu Trabzon Vilayetinin yayınladığı salnamelerde horonu ;iptidai bir köy çalgısı olarak niteler, köylülerin bir eğlence biçimi olarak niteler,horonun ilk kez şehirde ki eğlencelerin içerisinde biz Trabzon Valisinin 1800'lülerin sonunda 1900'lerin başında Kadri Paşa(Trabzon Valisi o dönem)'nın oğlunun düğününde ilk kez Trabzon da resmi bire törende kullanıldığını kemeñcenin ve horonun kullanıldığını öğreniyoruz ,o zaman kemeñçe köylülerin basit,sıradan bir enstrümanı ve oyunu olarak nitelendirirken ilk kez şehrin bu iniş aslında şehrin bunu kabullendiğini de taşıyor,horon onunla birlikte kemeñçe belki davul için aynı şey söylenebilir mi bilmiyorum ama kemeñçe için özellikle söyleyebilirim,daha 80'li yıllardan sonra yeniden Trabzon bunu keşfetti,yani 1920'lerden ,1950'lere 1960'lılara kadar şehirde çok yaygın bir kemeñçe kültüründen söz etmek "kent merkezinden söz ediyorum" kemeñçe kültüründen söz etmek mümkün değil yine kırsalın bir enstrümanıyken yine 80'lerden sonra TV'lerin yaygınlaşması köyden kente göçün taban bulması artık köyden gelmiş insanlar kendi eğlencelerinde Türk müziğinin enstrümanlarını değil de köyden geldiklerinde beraberinde getirdikleri kültürün enstrümanı olan kemeñçeyi kullanma ihtiyacı 80'lerden sonra alenen ve meşru alanlara çıkmıştır

Ömer AKIN; Hocam bende söylediklerinizden bende şunu çıkartıyorum Kemeñçe çalgısı Trabzon Kentinin kırsal bir çalgısı iken ve pek fazla bilinmezken 1900 lü yılların başından ve başından itibaren ticari sirkülasyondan dolayı batılı halkın Trabzon'a göç etmesi ve bununla beraber musiki kültürünün de Trabzon'a yerleşmiş ve yerli halkada empoze edilmiş olması 1960'lardan sonra bu batılı halkın artık Trabzon Kentinden gayrimüslim halkın yok olmaya başlaması ile beraber Trabzon tekrar öz musiki kültürünü kaybetmiş tekrar öz yerli çalgısına kırsal çalgısına şehir çalgısı olarak göstermek gibi bir şey düşünülebilir mi?

Veysel USTA;Yani kabaca belki öyle değerlendirilebilir ama biraz daha detaya girmek gerekirse,modernleşmesiyle Trabzon'a gelen musiki kültürü batı enstrümanlarının gelmesidir,mesela gayri Müslimlerin Trabzon da 1800'lerin sonların da özellikle Rumların bir Filarmoni orkestrası kurduklarını biliyoruz hatta Doğu Karadeniz bölgesi illerine konserlere gidiyorlar,Amasya'dan Tokat'a Samsun'a Orduya konserlere gidiyorlardı.deminde söylediğim gibi 19.yy.da Trabzon burjuvazisinin çocuklarını Avrupa ya göndermesi orda batı enstrümanlarıyla tanışması ve onları buraya taşınması olarak nitelendirebiliriz ama Trabzon Müslümanları arasında deminde ifade etmeye çalıştığım gibi yüksek duvarların arkasında ki avlularda özellikle hanımların akşamları bir araya gelip ut ve diğer Türk Musikisi enstrümanlarını çalması çok da batılılaşmanın bir ürünü olarak değerlendirmek doğru olmaz,o geleneksel bir kültürün bir ürünüydü,batılılaşmayla birlikte batı enstrümanları geldi daha bir heterojen daha çok sesli musiki oldu diyebiliriz belki ...

Kemençenin rolü;tamamen köyden kente göçüş ile ilgili bir durum,yani nüfusun yer değiştirmesiyle ilgili bir şeydir

Ömer AKIN: Hocam;1910'lu yıllarda Trabzon için önemli bir mimari olan ;Opera binasının varlığından söz edeceğiz bunun hakkında ne diyorsunuz?

Veysel USTA;Valla bir kere bu Trabzon için çok simgesel bir yapıdır, çok da son zamanlarda sekile edildi ,konuşuldu,bunun yıkılmış olması Trabzon Kültürü için kabul edilecek bir durum değil .1958 yılında yıkıldı

Ömer AKIN: Yıkılma sebebi nedir?

Veysel Usta:Yıkılma sebebi meydan da mimari düzenleme ve yol genişlemesi çalışmasıdır,resmi sebebi budur,yani belediye meclisi kararında ki bilinen sebebi budur,ancak bir kere şu yanlış düzeltmek lazım;

1.Burası bir opera binası değildir,yani yaygın olarak bir opera binası değildir,burası nir sinema binası olarak yapılmıştır,daha doğrusu tiyatro binası olarak yapılmıştır,bu binanın yapım tarihi 1912 değil 1895 tir .

1895'te az önce sözünü ettiğim o ticaret burjuvazisinden ve zenginleşen özellikle okullara kadar batıdaki milliyetçiliğinde batıda eğitim görmüş gayrimüslim öğretmenlerinde teşvikiyle özellikle gayrimüslim okullarında okul piyesleri yapılır ,1850'lerden itibaren ve bu piyesler ciddi şekilde toplumda karşılık bulmuş,hatta bir çok kumpanyalar İstanbul'dan gelirmiş temsiller veriri giderlermiş böyle bir sürecin sonunda tiyatro binası yapılma ihtiyacı söz konusu olmuş Trabzon 'un zengin burjuvazi kesiminden olan bir Rumun 1895'te yaptığı bir binadır, tabi mübadeleden sonra el değiştirmiş belediyenin eline geçmiş ve belediye burayı daha sonra kiraya vererek bir takım işletmeciler aracılığı ile sinema binası olarak işletmiş ama bu o dönemin imkanlarına göre çok amaçlı bir salon olarak yapılmış içerisinde hem tiyatro oynanabilecek dizaynı donanımı vardır,hem de sinema salonu olarak çok amaçlı salon gibidir.1924 ve 1925 te "Darul Bedayi" iki kere buraya gelmiş ve birer aylık turnelerle birçok oyun sergilemiştir,ama dediğim gibi bunun bir opera binası olarak adlandırılması yanlış ha opera oynanmamıştır. içinde opera temsilleri de özellikle 1930'ların başından itibaren belki

inşa edildikten sonra 1897 de bitmiştir ,ilk yapıldığı zaman da bazı operetlerin sahnelendiğini söyleyebiliriz ama bina bir tiyatro binası olarak yapılmıştır bunun altını çizelim,tabi bunun kaybedilmesi Trabzon Kültürü Sanatı açısından ciddi bir eksiklik, en azından mimarisi son derece gösterişli,görkemli bir mimarı olarak dışarıdan gözüküyor ama binanın 1930'lara gelindiğinde hatta 1920'lerde bina hakkında ki yazılan yazılara baktığımızda ,1930'lardaki şartlara göre binanın iç şartlarının son derece yetersiz olduğuna ilişkin yazılar var

Ömer AKIN: Hocam verdiğiniz bilgi önemli bir bilgi ben şimdiye kadar burayı hep bir opera binası olarak duydum.

Veysel USTA: Ben bunun kaynaklarını orijinal olarak bazı yunan kaynaklardan çevirerek hatta içerisinde yapıldıktan sonra hangi oyunların oynandığını afişlerinden tutun da hangi kumpanyaların epeyce veri elde ettim bilinen söyleyeceğim

Bu Opera Binası söylemi belki Anadolu da böylesine çok az şehrine nasip olmuş önemli bir binanın yıkılmış olmasından kaynaklanan bir simgesel söylem olarak ortaya çıkmış olabilir diye düşünüyorum....

A.9

MİMAR BEKİR GERÇEK İLE GÖRÜŞME TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 14 HAZİRAN 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:BEKİR GERÇEK

MESLEĞİ: MİMAR

Bugün 14 haziran Bekir hocamız ile görüşmekteyiz,

Beşikdüzü köy enstitüsünü çok bilemeyeceğim ama ;ben Mustafa EKMEKÇİ'NİN Cumhuriyet gazetesindeki yazısından okumuştum,epey çalışmışlar enstitüde öğrenciler,Hocaları ;M. Ali KAMACI Bey ir konser yapalım düşüncesi oluşmuş,aramışlar taramışlar bir piyano bulmuşlar,daha sonra konser başlamış 9.senfoniye çalmışlar,konser başlıyor bir müddet sonra sıkılmaya başlayanlar oluyor ilgi olmayınca hocalar ve çalanlar biraz mutsuz salon terk edildi diye ama kimse kimseye belli etmiyor bu durumu,aradan epey bir zaman geçmiş 2-3 ay sonra o zaman ki Beşikdüzü köy enstitüsünün müdürü;çarşıda dolaşırken ya hoca ne kadar güzel bir şeydi ondan bir dene daha yapsak demeye başlamış, ve daha sonra konserler devam edip ses getirmeye başlamış enstitü 1939'lar da kurulduğuna göre konser etkinlikleri 1940 civarlarında gerçekleşmiştir.

Ömer AKIN :Trabzon Kent merkezinde ki çengi kültüründen ve öneminden biraz bahseder misiniz?

Bekir GERÇEK:Trabzon da bayağı yaygındı,düğün dernek meraklısıdır bizim kadınlarımız,ben bir tanesini hatırlıyorum bu sotka civarında oturuyordu ;Saliha Hanım;ama görüştüğüm daha yaşlı dostlarımla edindiğim isimler;Emine,Hamiyet vb... bunların enstrüman yoke ve bir tencerenin altı çalpara derler ona veya bir güğümün dibi çok geniş repertuarı vardı bir düğünü ağırlarlardı.romanından tutun da tangosuna kadar çalıp söyleyip çıkarlardı. Çengi geleneği odur Trabzon'da

Ömer AKIN ;Leyla SAZ Hanımla başlayan ut çalma kültürü,kazların evlilik çağına geldiğinde çeyizlerine ut konduğu biliniyor,az önce bahsettiniz günümüzde hala evlerin çatılarında yıpranmış utlar bulunuyor bunlar hala mevcut mu yada hala çalanlar var mı?

Bekir GERÇEK; Hala çatı aralarından zaman zaman çıkıyor,şimdi Leyla SAZ Hanımefendi biliyorsunuz o dönem Trabzon Valisi Giritli Sırrı Paşa'nın eşi ulusal mimari akımının iki büyük ismi vardır Türkiye'de;Vedat TEK,Vedat Bey Giritli Sırrı Paşanın oğludur,oda ayrı bir değerdir Türk mimarisi için

Sırrı Paşanın Trabzon'a en büyük katkısı ;Trabzon Lisesidir,Leyla Hanım Trabzon'da iki dönem bulunmuştur sanırım 1879 dönemi ikinci dönemidir.1887'de Trabzon da olduğuna göre bu dönem ikinci dönemi olabilir,1887 Trabzon Lisesinin yapıldığı dönem.Trabzon

lisesinin kurulmasını çok engellemeye çalıştılar,tutucularla ,gericiler ve o zaman ki azınlıklar istemezler Müslüman ağırlıklı bir lise olsun,ancak Sırrı paşa temel atma töreninde

Ömer AKIN: Cumhuriyet ilan edildikten sonra Trabzon da ne sosyal kültürel faaliyetler meydan geliyordu?

Bekir GERÇEK:Şimdi yetimler okulu diye bir okul bu okul ara fil boyunda eyvan mektebi diye bilinir 1930'larda bando takımı kuruyorlar,ilk çokseslilik diyebileceğimiz hareket olarak nitelendirilebilir,Trabzon'da Klasik müzikte var o dönemde dans ediliyordu vals,tango eşliğinde Rumların o dönemlerde orkestraları var,ardından 1932 yılında bu Trabzon'un kültür hayatında ihmal edemeyeceğimiz kadar önemlidir;Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti kuruldu.Mahmut GOLOĞLU,Sabahattin GUNDUPOĞLU,Mazhar ŞENER ilk defa 19 Mayıs diye bir cemiyet kurarlar İstanbul da,2-3 yıl sonra 1935'ler de ismi değişir ; Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti olur bu, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti İstanbul da öğrenci yurdu kurar,o dönemde İstanbul'a tahsil için giden çocuklarımızın sığınacak bir yuvaları vardır,bu yuvada çeşitli müzik etkinlikleri düzenlerler,bir öğrenci yurdunun müzik kolu;A.Selim TEYMUR Bey'in nezaretinde çalışır,1946 yıllarında,Trabzon'un kurtuluş etkinliklerinde yani;24 Şubat 1946 da İstanbul radyosunda bir yut öğrencileri konser verir,konserde A.Selim TEYMUR' UN çalıştırdığı koroya;Bahattin ÇAMURALI kemençesiyle eşlik eder birde Cemile CEVHER ÇİÇEK hanımefendi, bu programda sololar yapar,yine bu çalışmanın bu konserin içerisinde ;Fahri KOPUZ ve ALİCAN Bey'de görev alırlar,

1953 yılı Mahmut GOLOĞLU,Kazım İsmail GÜRKAN,Bedri Rahmi EYÜBOĞLU,ihsan Mami, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti Trabzon da kuruluşunu gerçekleştirirler,18 yıl sonra Trabzon'da şubesini kurarlar,Sabahattin GUNDUPOĞLU,Süleyman MALKOÇ,M. Salih KARANİS ilk yöneticilerindendir,artık Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti Trabzon da müziğin birçok dalında Trabzonlulara feyiz veren bir kurum olmuştur,çok sesli müzik orkestra düzeyinde çalışmalara başlar,Türk Musikisi çalışmaları bir çatı altında sürer,Halk Musikisi çalışmaları bir çatı altında sürer ve folklor ekipleri o dönemlerde ve daha sonra yurt dışı festivallere yarışmalara giderler çok önemli ödüller getirirler ülkeye,hatırladıklarımın arasında ;Fransa'da getirdikleri var,Brüksel'den getirdikleri var.

Bu anımı paylaşım sizinle ;1959 olması lazım Numune hastanesin de hastamız var ben hastaneye sefer taslarıyla yemek götürüyordum,bi gün hiç unutmam o hastanenin bahçe kolunda ki aşağıdan sesler gelmişti bir baktım ki o zaman kadar pek görmediğim enstrümanlar ,koşarak aşağıya indim, numune hastanesinin en üst katı o zaman hemşire okuluydu,orda eğitim görürdüler ,hemşirelerin diploma töreni vardı ve Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti 'nin orkestrasını olduğunu öğrendiğim orkestra bahçede programa başlamak üzere kızlar dans edecekler,Batı Müziği zehrini ilk defa orda yuttuğumu hatırlıyorum ben,o orkestrada ;tenor,bariton,alto panço var,perküsyon var ;tuba ,bongo gibi 10 kişiye yakın bir orkestra,icra ettikleri eserler;laba Lome ,mucho lar o dönemin,ben bateristlik yaptı uzun yıllar.

Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti'nin orkestrası sadece Trabzon'da değil kasabalara Erzurumlara ,Gümüşhanelere her yere hizmet götüren bir orkestra idi.

Müzisyenlerden belki hatırlayabilir miyim;

TROMPET ; İsmail OCAK

SAKSAFON ve AKORDEON ;Hüseyin ÇEKİÇ

KEMAN ;Ahmet DEMİRCİ

Alto SAKSAFON;Turan Faik ÖNEL

Bateri ve vurmahlılarda ;Erkan BEY,Zeki TARAKÇIOĞLU

1958 yıllarında gibi isimler hatırlıyorum.

uğraşıyorlar il dışında notalar temin ediyorlar,rahmetli; İsmail OCAĞIN notaları birer fotokopi olarak bendedir,çok güzel eserler var içerisinde daha sonra biz onlardan faydalandık, Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti'nin Türk Musikisi kolu var tabi o yıllarda çalışanlardan çok değerli müzisyenler çıktı;Teoman ÖNALDI, Temel Şükrü DOĞRU,A.Selim TEYMUR o işin nazariyatını götürdü sürekli ve Spor kulüplerinin müzik kolları vardı;İdman ocağı,necmaati kulübü, idman gücü nün var,Doğan spor'un var Türk Sanat müziği cemiyeti ,musiki sevenler cemiyeti,faroz da musiki sevenler cemiyeti var epeyce sürdürdü orda faaliyetlerini otelci ;Yunus amca vardı keman çalardı,şu anki öğretmen evinin bitişinde üst katta;Türk Musikisi cemiyetiydi;orda Teoman ÖNALDI'NIN gencecik bir müzisyen olarak koro çalıştırdığını ben hatırlıyorum,Halk musikisinde kendi yöresel müziğini yapan çok önemli isimler var; Bahattin ÇAMURALI ,Vakıfkebirli birçoğu Osman Efendi var,Ferhat ÖZYAKUBOĞLU var,TRT'nin tek kemençecisiydi o dönemlerde öldü TRT yerini doldurmak için bizim müzik hocamız Lütfü Bey getirildi,Lütfü Bey Kemanyıdı ama iyide kemençe icracısı idi.

Mesela sordunuz Trabzon Musiki cemiyeti 1960 yılında kapanmış,bu feyiz ocakları Trabzon da musikiyi öğretmeye çalışırken Trabzonlunun da bu faaliyete katkısı çok fazla,bu saydığım cemiyetlerin hepsinde müzisyen var hepsinde çalışanlar var daha eskisinde sırasını atladık ama ;Atatürk 'ün Trabzon'0a ilk gelişinde de ikinci gelişinde de hep genç müzisyenler orayı idare etmişlerdir,ancak;işgüzarlık yapıp İstanbul'dan müzisyen getirmişler bunu duyan Mustafa Kemal;sanırım limanda duyuyor çok sinirlenip tez geri dönsünler diyor bu şehrin çocukları beni ağırlar diyor ,şimdi o ekipte de çok önemli isimler var;İhsan HIZER var Baterist ,Hikmet BEY var,Rıza HANÇER var ,Osman HANÇER var Süleyman ŞAKAR var ve Mustafa KEMAL o gece çok mutlu olmuş çok memnun kalmış,ilk gece köşke çıkan ekip toplama ekiptir,Bütün mal varlığını köşkte imzaladığı belge ile bağışlamıştır Türk Milletine.

Ömer AKIN: Hocam bu kültürün bu seviyede olması ,Trabzon da bu faaliyetlerin sürdürülmesi halkın da buna destek vermesini neye bağlıyorsunuz?

Bekir GERÇEK:Şimdi bakın Trabzon kökü olan geçmişi olan kent tanımına tıpatıp uyan bir yerleşim yeridir,Trabzon kenttir,arazisi dar olabilir başka şeyi dar olabilir ama Trabzon Kenttir,kent olarak kurulmuştur,ADRİAN döneminde bahçecik civarına tiyatrolar tiyatro değil tiyatrolar,bahçecik civarında hipodrom der tiyatro der ,anfi teatre der ,kökeni

olan geçmişi olan coğrafi konu mu iyi olan bir kenttir o nedenle çok görmeyelim Trabzon'a,birde ticaret nedeniyle Trabzon'un İstanbul'a uzak olmasına rağmen bir ayağı İstanbul'da İstanbul da ki her türlü yenilik en önce Trabzon da piyasaya çıkar.

Ömer AKIN : 80'li yıllardan sonra bu anlattıklarınız tam tersine dönmekte artık eski kültü kalmamakta yapılan etkinliklerin desteği azalmakta peki bunun sebepleri sizce nelerdir?

Bekir GERÇEK: şu gelişmeyi bir tamamlayalım Müslim gayrimüslimin bir arada olduğu yıllar var Trabzon'da,çok sesli musikiye Trabzon da Müslim toplumda ilgi gösteriyor ardından evlere piyano geliyor operalar kentte temsiller vermeye başlıyor ve Trabzon'a opera binası yaptırılıyor biliyorsunuz iki tane yapılmış Osmanlı da biri Selanik'te biri ;Trabzon'da 57 yılında yıkılıncaya kadar çok önemli bir varlık Trabzon için Mustafa Kemal Trabzon'a 3 kere geliyor da 2 gelişinde bir tanesinde Erzurum depreminden dolayı erken ayrılmak zorunda kalıyor,her iki geldiğinde de Trabzon da sahne oyunu tiyatro vardı ve iki gelişinde de tiyatroya teşrif etmiştir,bir yazıda yanında refikaları olduğu halde Dar-ul Bedayi'yi ziyaret ettiler,birinde mumya oyununu seyrediyor diğerinde ise Trabzon'da sahnede oyun var sürekli bugün yok!,Trabzon'da Ayşe opereti Selanik'te aynı anda çalınıyor, sanırım şükrü ELEKDAĞ'IN bir makalesinde söylüyor bunu,Atatürk 1924-1937 yılları arasında Trabzon ziyaretlerinde her geldiğinde sahne de oyun bulabiliyordu ama bugün nedense olmamakta....

Trabzonlu çocuklarda yurt dışına ihtisas amacıyla gönderilenler vardır;Miktat KARAKELLE,İsmet KURT daha sonra İstanbul'a Ankara ya gidip müzik piyasasında kendilerini kabul ettirmiş sonrasında Devlet tarafından doktora gönderilmiş isimlerdir.Şimdi Trabzon Liselerinden yetişenler Cemiyetinin Kale park ta barınma süreci vardır,1950'li yılların başındadır,kale parktaki mahfil binası denilen yerde askeri gazinonun askeri binanın kullanıcısı kiracısı olmuştur ,o dönemlerde olanakları daha zengindir kale park'ı her zaman kullanırlar,konserler düzenlerler,mesela ben çok gençtim hatırlıyorum bir akşam kale park ta bahçe de ;Teoman ÖNALDI yönetiminde Karcıgar faslı konseri verilmişti ,daha sonra bu kez yukarıda ki bandodan da yardım alarak Kale park Askeri Gazinosu sürekli orkestra bulundururdu,orkestranın içerisinde TLYC'nin elemanlarının bazıları iki orkestra birden görev yapıyorlardı;Akordeoncu ;Ertan GENÇSOY,İsmail Ocak,Seyfi ÇEKİÇ,Baterist;Rasim GÜNGÖR kale park'a askerliğini yapmaya gelen müzisyenler ile birlikte birçok etkinlik yapılmıştır orda,daha sonra elektronik müzik diyeceğimiz ilk elektro gitar döneminin başladığı daha çok liseliler ağırlıklı gruplar kurulmaya başlar,çok gayretlidirler ,disiplinlidirler .

İstanbul da çıkan notanın aynısını edip hemen repertuara alırlar,daha sonraki yıllarda Trabzon da başka salonlar açıldı,mesela karayolları orkestra kurmaya çalışır,ardından Taç Kulübü adıyla Türk-alman dostluk cemiyeti açılır,bu cemiyette haftada iki akşam,orda çalmaya soyunan heyet ,bizler Trabzon'a ilk defa org getirirleri ,1968 olması lazım,o grupta üniversiteden takviye aldığımız arkadaşlarımız vardı,,iyi müzisyenler vardı,çok iyi repertuarla taç kulübü müdavimleri,bunun dışında o dönemde sadece üniversitede 3 8adet)orkestra vardı ,üniversitenin mevcudu 338 kişiydi,338 kişilik KTÜ'den 3 adet orkestra çıkar,grubun adı;TRAPEZUS bu grupta bir tane harita mühendisliği öğrencisi vardı diğerleri mimarlık bölümü öğrencisiydi,bide grup T diye biraz daha karmaşık yapısı olan bir grup

vardı,üniversitenin amfisinde 15 günde bir ayda bir hafta da bir zaman zaman musiki cemiyetin marifetiyle konserler düzenlerler daha sonra üniversiteden sinema salonlarını şehrin çeşitli yerlerinde sahne alırlar meraklılarına konserlerini vermeye devam ettiler,çok ciddi çalışarak ciddi işler yapmaya çalışırlardı birbirlerine repertuarı saklarlardı konserde sürpriz yaparlardı ama çok güzel bir yarıştı o,ve ağır ağır Trabzon da çok sesliliği küçük bir topluluk düzeyinde de olsa benimsenmişti,bugün ara ara kalıntıları varsa o dönemlerin etkisi,biz bizden evvelkilere borçluyuz

Trabzon da bu kentten yetişen çok önemli Türk Musikisi insanları var ;

Laika KARABEY

Süheyla ALTIŞDÖRT (halen daha öğrencilerine İstanbul da dersler veriyor)

O dönemden nazariyatçı olarak bizlere hocalık yapan A.Selim TEYMUR çok önemli bir isim,TEYMUR' UN Türk musikisi adlı 3 cildi bir araya getiren bir kitabı vardır hakikaten Türk Musikisi üzerine yazılmış en güzel kitaplardan biridir,hiç bilmeyen bile onu eline aldığı zaman okudukça musikiye aşına olur,musikiyi benimser ve çok basit öğrendiğini fark eder,zordur Türk Musikisi ,Teoman ÖNALDI hepimiz biliyoruz hak ettiği yerlere kadar ulaşmış daha yükseğini de hak etmiş bir Trabzon hemşerisi büyüğümüz uzun yıllar ;İzmir Türk Musikisi koro şefliğini yaptı .Teoman abi çok sesli musikiyi de hizmet etmiştir ve Türk Musikisinin çok sesli icra edilebilmesi için uygun makamlarda besteler üretmiştir,Hüseyin Sadettin AREL'in denemeleri vardır,Suat Kurtuldu bir dönem hem tambur sanatçısı olarak yine T.Şükrü DOĞRU'NUN o muhteşem heyetinden,Temel abinin bu konuda ki hizmetleri unutulamaz,o ekipten yine Taşkın ÖZER ,Taşkın hala Trabzon Belediyesi Türk Müziği korosunu çalıştırmakta,çok ciddi şeyler yapmaya çalışıyor,

Trabzon da çok önemli ses yarışmaları oldu çok ciddi yarışmalardı bunlar,Yılmaz ALTAN ses kralı hakikaten çok iyi bir okuyucu idi,Burhan BAKIŞKAN ,Zekai TUNCA'nın ilk çıkışı Trabzon ikinciliğidir,Ordu da öğretmen geldi buradaki yarışmaya katıldı ikinci oldu.Temel Bey'in düzenlediği yarışma ile ikinci oldu

Trabzon da azınlıklarla birlikte dostça sıcak ilişkilerin yaşandığı dönemlerde onların katkıları var,onların çoksesliliği bizden daha evvel idrak etmeleri nedeniyle çokseslilikte çok fazla yararları olmuş Trabzon da yaşadıkları dönemde ,bu olaylar daha eskilere 1920'lere kadar inebiliyor,Trabzonluluğu ben büyüklerimden dinlemişimdir,bilir misiniz Valencia diye bir şarkı vardır,Avrupa da bu şarkı ilk çıktığında Trabzonlunun dilindeymiş

Atatürk'ün 1924 yılında Trabzon'a ziyaretinde köşke gelen musiki heyeti;Hafız Osman ,Rıza HANÇER ATATÜRK ;Rıza Hançer'e

Demiş ki bak demiş bu şarkıyı biliyor musun demiş,kendisi bir dizesini okumuş

Şarkı;

Anladım sevmeyeceksin beni sen nazlı çiçek bilmiyormuş şarkıyı daha sonra programlarını yapmışlar bitirmişler,daha sonra 1930 yılında 6 yıl sonra tekrar geldiğinde,Rıza HANÇER'İ tanıyor hemen çağırıyor yanına Rıza HANÇER R artık 27 yaşında olmuştur,yine titredim diyor koştum diyor ama hazırlanmıştım diyor ,Garip Hicaz'ı öğrendin mi demiş öğrendim ATATÜRK'ÜM diyerekten beraber söylemişler,Rıza HANÇER derdi ki ben Atatürk ile kafa kafaya verdim şarkı söyledim derdi....

A. 10

NİHAL ERMİŞ İLE GÖRÜŞME TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 12 TEMMUZ 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ: NİHAL ERMİŞ

MESLEĞİ: MEMUR, AMATÖR FUTBOLCU, DERNEK FALİYETLERİ

Ömer AKIN: Hangi takımda futbol oynadınız?

Nihal ERMİŞ: Necmiati gençlik kulübünde, 1954 yılından 1956 yılına kadar Necmiati gençlik kulübünde oynadım, 56 yılında askere gittim, 1960 yılında Giresun şafak kulübüne geçtim. Bu arada Türk Sanat Müziği derneğimiz vardı mahallemizde, arkadaşlarla bir olup güzel bir dernek kurduk, kurucusu bendim benim yanımda mahallemin ileri gelen büyükleri vardı. Bu kişiler;

Yayha DENİZERİ, Cahit ERTEM, bağlama çalan Erol SAYGI, darbuka çalan arkadaşımız Sait Bey vardı. Yapılan Türk Müziği çalışmalarını Farez bölgesindeki sahilde olan günümüzde Yalı spor lokalinde gerçekleştiriyorlardı.

Bizim bağlama ekibimiz vardı yaklaşık 13-14 kişiydik, ihtiyaçlı ve gariplere ücret almadan düğünlerini gerçekleştirirdik. Biraz daha orta halli olanlardan cüzi miktarlar alıp derneğimize katkı sağlıyorduk

Ömer ; Sanat müziği konserlerinizi bağlama ile icra ederek yapıyordunuz?

Nihal ERMİŞ: O dönemde çok destek göremiyorduk ancak; Biz yine de Türk Sanat Müziğini en güzel şekilde bağlama ile icra ediyorduk

Ömer AKIN : Konserlerinizi nerede veriyordunuz?

Nihal ERMİŞ: Kale parkta , kemani Ziya Abi onunla birlikte çok konser yaptım , yazlık Sümer sinemasında, yine bağlama ekibimizle birlikte konserler verdik

Ömer AKIN: Farez Trabzon kentinin en eski semtlerinden birisi, burada halkın eğlence kültürü nasıldı?

Nihal ERMİŞ: O dönemde kulübün ön tarafı denizde , burası kumluk ve çakıllıktı, biz aklımıza geldiği zaman arkadaşlar arasında sazlar toplanır sahile yemeğe inerdik ve sabahın ilk ışıklarına kadar eğlenirdik, arkamızda da mahallemizin aileleri çocuklarıyla birlikte arkamızda bizi dinlerlerdi. Bu olay hemen hemen 1956 yıllarında gerçekleşiyordu.

Derneğimizde yine bateri ve caz grupları bulunuyordu, burada bir sahnemiz vardı. Daha sonra dışarıdan yapılan baskılarla birlikte dernek çalışmaları 1956'larda başlayıp yaklaşık 1961 yıllarına kadar devam edip dernek kapatılmıştır ve semtte o dönemde başka bir

A.11

TAŞKIN ÖZER İLE GÖRÜŞME

TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 10 EYLÜL 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:TAŞKIN ÖZER

MESLEĞİ: MİMAR

Bugün 11 Ağustos 2011 Pazartesi Trabzon Büyükşehir Belediyesi Türk Musikisi koro şefi,Taşkın ÖZER ile görüşmekteyiz

Ömer AKIN: Doğum tarihiniz?

Taşkın ÖZER: 28 Mayıs 1943 yılında Trabzon'da doğdum.O tarihten itibaren sürekli olarak Trabzon'da yaşadım

Ömer AKIN; Mesleğiniz?

Taşkın Özer; Mimarlık,KTÜ'den mezunum

Ömer AKIN ; Çocukluk yıllarınızda ki Trabzon kent kültüründen biraz bahseder misiniz?

Taşkın ÖZER; Çocukluğumuzdan beri musiki yönünden etkinlikler vardı mesela amcam hatırladığım kadarıyla bağlama çalardı,bağlamayı yayla çalmaya başladı,iyi derecede çalıyordu,işyerinde arkadaşları ile birlikte meşk ederlerdi.

Ömer AKIN; Bir enstrüman icra ediyor musunuz?

Taşkın ÖZER; Duvardaki kanunu indirdim ,bağırsak tel o zaman imkan yoktu,1961 yılında kanunla tanıştım,1963'te Temel Şükrü DOĞRU ile tanıştım ve ekibine katıldım,1985 yılına kadar birlikteydik.

1991 Trabzon Belediyesinin Türk Sanat Müziği korosunu çalıştırmaya başladım,o dönem belediye başkanı Atay AKTUĞ böyle bir çalışma yaptık günümüze kadar getirdik ve devam ediyoruz

Kale park,Yazlık Sümer sinemasında konserler etkinlikler yapılırdık Temel Bey ile başladık A.selim Beyle devam ettik,bu iki musikişinas insanlar bizlerin musiki hayatında yer ettiler.

Mesela ben hatırlıyorum bizim küçüklüğümüzde sünnet düğünlerine orkestralar gelirdi.Cambaz Kemal o zaman vardı,düğünlerde akordeon,trompet,keman gibi enstrümanlar bir araya gelerek orkestra kurulurdu,birde annemiz ut çalardı.

Trabzon'da opera binası vardı,bu Türkiye'de ikinci olarak Trabzon kentine yapıldı,bun durum azınlıklar olarak Rumlar ve Ermenilerin kültür olarak kaynaşmasından ortaya çıkan bir durum

Karşımıza çıkan zorluklar olarak Trabzon'da o yıllarda kanun'u öğretecek kimse yoktu,bir Osman AKSU vardı o da her zaman kentte olmuyordu.Kentte olduğu zamanlar kendisinden faydalanıyorduk. biz daha çok klasik tarzda konserler verdiğimiz için konserlerimizde seyirci kitlesi az olmakta,daha önceleri Temel Abi zamanında ,eleman sıkıntısı yaşıyordu,rahmetli Temel Abi çalışmalarını iştirak etmeleri için bayanları evinden alıp çalışmaya getiriyordu.

Mesela klasik çalışıyoruz,Klasik fasıl örnek bu sene Eviç makamını icra edeceğiz,Klasik fasılda ne var? ağır semai,yürük semai gibi her konserimizde bunu muhakkak yapıyoruz,diğer ikinci bölümü de arkadaşlara ayırıyoruz solo eserlere...

Daha önceki yıllarda anma konserleri de yaptık mesela Lemi ATLI programını yaptık Süheyla ALTMİŞDÖRT' çağırdık o yönetti.

Başka örnek olarak musikimizin mozaik taşları şeklinde bir çalışmamız oldu.bir tanesinde azınlık olan bestekarların eserleri şeklinde diğerinde sultan bestekarlar ama tarz olarak tamamen klasik musiki üzerinde...

A.12

GÜLNAZ TEYMUR GEZGİN İLE GÖRÜŞME

TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 10 EYLÜL 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:GÜLNAZ TEYMUR GEZGİN

MESLEĞİ: MİMAR

Bugün 10 Eylül 2014 Ahmet Selim TEYMUR Bey'in kızı Gülnaz Hanım'la görüşmekteyiz.

Doğum tarihiniz? :1958

Gül naz Hanım;Babanızın Doğum Tarihi;1923

Ömer AKIN : Babanızın kısa bir özgeçmişinden bahseder misiniz?

Gülnaz Hanım; Babam Trabzon'da 20 Nisan 1923'de doğmuş Trabzon Lisesinden sonra hukuk fakültesi için İstanbul'a gitmiş,1951 gibi mezuniyetinden sonrada ilk görev yeri Bitlis/Ahlat daha sonra Giresun'a geçmişler sonra Trabzon'a gelmişler bende Trabzon'da doğdum.

Hep Trabzon için organizasyonların içindeydi, babam her zaman o ekibin içindeydi çünkü;çok çalışkandı.

Ömer ;Musiki sevdası ne zaman başladı?

Gülnaz Hanım :O üniversitede başlamış zaten TLYD derneği İstanbul'da kurulmuş Trabzon'da ki şubesiymiş,öğrenciyken yaz tatillerinde Trabzon'a geldiğinde bile İstanbul'da musiki çalışmalarında öğrendiği bilgileri Trabzon'da köy çocuklarına aktarmış,Trabzon Lisesinin yaz kampında çalışmalar yapmış...

Ömer ;hangi enstrümanı icra ediyordu?

Gülnaz Hanım;Ut,tambur keman

Ömer ;Konser repertuarında hangi tür eserleri tercih ediyordu?

Gülnaz Hanım; Klasik eskilerden,öğrencilerine de gerçek kaliteyi öğrendikten sonra ,tanıdıktan sonra seviliyor zaten bir şey

Teorik eğitime çok önem veriyordu,devamsızlık yapan öğrencilerini çalışmaya kabul etmezdi,2-3 çalışmaya gelmeyen öğrencisini çalışmaya kabul etmezdi.

Ömer; Bu bahsettiğiniz çalışmaları hangi kurumda yapıyordu;

Gülnaz Hanım; Benim bildiğim önce,Fatih Eğitim Enstitüsü korusu vardı,henüz üniversite kurulmamıştı ve hatırlıyorum konser kıyafetlerinin tasarımını annem yapmıştı,şimdi Anadolu lisesi oldu galiba ben küçüktüm konser orada yapılmıştı

Sonrada Trabzon Liselerinden Yetişenler Cemiyeti TLYD içerisinde bulunmuştu.Bir arada tasavvuf musikisinden çalışmıştık iki hoca cami hocası ilahiler çalıştığımızı duymuşlar gelmişler onlar gözlerini kapatıp

Dernekte herkes notayı öğrendi sazlar da notasız alaylı yetişmişti birçok insan Ahmet Hoca sayesinde nota okumayı öğrenmişti,Ayrıca her hafta çalışılacak bir biçimde kendi el yazısı ile hazırlar ve çalıştırırdı.

Özel öğrencisi olmadı dedim ama dernekte hevesli olan ciddi çalışan özel öğrencileri vardı,

Ömer ;çalışmalara gelen musiki gönülleri her meslekten ve her çeşit insanlar vardı

Ömer;Ahmet hocanın Türk musikine ait 3 ciltlik bir kitabı bulunuyor,bu alanda kitap yazma sebebi neydi?

Gülnaz Hanım;Çünkü İstanbul'da kendisi öğrenciyken kendisi notlarını oluşturmaya başlamış,ders notlarını da ciltleyerek tek baskılık kitap yapmış meraklıydı,ciltte yapardı ,sonra öğrencilerine ders anlatırken ders notlarını geliştirmiş ,sonra bunlar kitabın bir ön çalışması oldular,sıralayarak bir düzene koyarak,basit,birleşik,bileşik makamlar olarak 3 bölümde ders notları geliştirildi örneklenerek öyle bir talep geldi ,bu kitap bizim ders notlarımız oldu sonrada diğer öğrenciler için zaten ithafında Türk Musikisini sevmesini istediğim oğlum" ıtri" çin ....

Bu kitap ortaya çıktığında sadece Trabzon da mı yayınlandı?

Aslında birinci kitap önce basıldı,o zaman kuzey haber gazetesinde köşe yazıları yazıyordu.Dağıtımını da kendisi yaptı,sonra ikinci cilt ertesini yıl üçüncü cilt,daha sonra birleştirilerek tek kitap halini aldı,

Başka çalışma olarak tek kopya olarak derleme halinde el yazması kendisi seçmiş 8 besteci seçmiş,birde 101 eser adlı bir kitabı var.Cilt kursları da açmıştı,kitaplarını kendisi ciltlerdi.Bir kentin insanının yaşaması gereken kültürel,sanatsal her ne varsa şimdi düşünüyorum da küçük kentte yaşayan gerçek kentli yaşayan insanlardı ,önce kendileri için bunları yaptılar ,büyük şehre gitmeyi tercih etmediler .

Ömer ;Kent kültüründen bize bahseder misiniz?

Gülnaz Hanım; Trabzon bu değişim yalnızca Trabzon'a özgü değil,tüm şehirler hiç birinde yaşam eskisi kadar güzel değil çocukluğumda Konak sineması Vali konağı sinemasında ki haftada iki gün film değişirdi ve aboneleri vardı hep aynı yerde oturarak eğer çocukların görebileceği içerikte bir film ise ailelerle birlikte gidilebilirdi.

Bir kulüp vardı taç kulüp her hafta canlı müzik olurdu,büyük kent yaşamı gibiydi,Sinema haricinde tiyatro vardı ,Timur Selçuk konserleri,Ankara sanat tiyatrosu yani her yıl bütün etkinlikler Trabzon'a uğradı,Klasik Batı müziğinde Cumhurbaşkanlığı senfoni orkestrası konserler verirdi

Ömer;Bu kültürel varlığın çeşitliliğini siz neye bağlıyorsunuz?

Gülnaz Hanım; Kentin köklü bir geçmişi var,o köklü birikimi bir dönem insanlar sahiplenip üstüne de bir şey koyup geliştirmek,ama sonrasında neden aktarılmadı dersiniz keşke aktarabilsem,onun yanıtı daha büyük sadece Trabzon'a özgü değil ülke genelinde var olan bir durum bu.

Bu eski değerler değişti,bazı şeyler eskisi gibi değil,Ben babanı özlediğimde Nihan Kara ali hemen babamın mezarına gider, Birde bunun yanında şıklık var öyle işten çıkma kıyafetle sinemaya gidemezsin film başlamadan yarım saat evvel orda buluşulur ve sohbet edilirdi,film bittikten sonrada hemen eve gidilmez yine sohbet edilirdi,bu sohbet gösterimde olan film üzerinde veya başka bir konu üzerinde de olabiliyordu.

Babam bilindik bir şarkının orijinalliğinin bozularak okunmasından hiç hoşlanmadığından bahsetti.Hemen her yıl Timur Selçuk Trabzon'a gelip şarkılarını dinletti.Ben gittiğim hiç bir etkinlikte boş koltuk hatırlamıyorum.

Ömer Akın; Geçmişteki bu Trabzon 'da musiki kültürü nerden geldiğine inanıyorsunuz?

Gülnaz Hanım; Müzik her kentin yaşamında var,eğer müziğe gönül verip çalışan insan varsa daha da sevdirilip yaşam buluyor;

Ömer;A.Selim TEYMUR' UN kızı olarak değil de dışarıdan biri olarak nasıl anlatırsınız?

Gülnaz Hanım; Herkesin sevip saydığı, çalışkanlığından pay çıkarıp ben çok mu tembelim diyebilen mesleği gerek çok ciddi bir insan olduğu ama ,şık giymeyi bilen, çocukların hayran olacağı, Trabzon'u çok seven bir olarak görürdü

A. 13

DR. TEOMAN ÖNALDI İLE GÖRÜŞME

TRANSKRİPSİYONU

GÖRÜŞME TARİHİ: 07 11. 2014

GÖRÜŞÜLEN KİŞİ:DR.TEOMAN ÖNALDI

MESLEĞİ: DOKTOR,DEVLET SANATÇISI

Bugün 7 Kasım 2014 cuma günü Dr. Teoman ÖNALDI ile görüşmekteyiz,

Doğum tarihiniz ve mesleğiniz?

Önalı; 1936 doğumluyum,tıp doktoruyum,dermatologum ,ayrıca Devlet sanatçısıyım

Akın; Devlet sanatçılığına ne zaman başladınız?

Önalı; Devlet sanatçılık unvanı 1991 yılında verildi bana

Akın;Biraz daha geriye döndüğümüzde musiki yaşantınıza başlamanıza sebep olan neler oldu?

Önalı;Aslında musiki sever bir ailede yetiştim ben babam ut çalardı.Rahmetli teyzem ut çalardı ve mızrabı çok güzeldi bayılırdım.Annemin sesi çok güzeldi,hemen hemen her akşam bizim evde fasıllar olurdu komşular gelir,hatta üç katlıydı Erdoğan mahallesindeki ev üst kata çıkardık açardık balkonun kapılarını bütün mahalle bizi dinlerdi,yan isterdiler

Akın; Sadece ut'mu çalınıyordu?

Önalı; Ut ,keman....

Akın; Ut çalmayı kimden öğrendiniz?

Önalı; Ut çalmayı şimdi babam çalıyor ut ama pratik mızrabı sertti hoşuma gitmezdi, teyzemin mızrabını severdim.

Akın; Az önce ifade etiniz evlerde fasıl gerçekleştiriyordunuz bu durum sadece sizim mahallede olan bir durum muydu yoksa şehirde başka yerlerde de var mıydı?

Önalı; Yaygın tabi şimdi çok eskilere gidersek bizden de önce Leyla saz gibi çok önemli bir besteci oturmuş Trabzon'da müzik yapmış besteler yapmış,o zamandan beri muhakkak her evde bir ut çalgısı çalınırmış ve ut çalmayan hanımlarda kocaya zor giderlermiş.pek beğenilmezlermiş yani,

Akın; Sizin Trabzon'da yaşadığınız dönemlerde kent kültürü nasıldı?

Önalı; Fevkaladeydi,Halkevleri vardı her şeyden evvel ne kadar insanların kültürüne hizmet ediyorlardı,TLYD döneminde ayrıca orada bulundum bir dönem koroyu yönettim,mesela Doğan spor kulübü vardır Trabzon'da bu kulüpte fasıl heyeti vardı.İlk orda başladık ilk mahur faslı orda başladık Tamburi cemil Bey'in Mahur peşrevin aradaki saz semailerle birlikte yıl olarak 57-58 yılları civarında...

rahmetli Sabahattin Kundupoğlu, Refik Karaağaçlı onlarla çalıştım, o çalışmalarımızın sonunda Rize'de çay fabrikasına davet ettiler bizi orada konser vermiştik, düşün ki Trabzon gibi yerde Halil Bedii YÖNETKEN'İN Diskotek kılavuzu kitabını bulmuştum ,bugün sen Trabzon'un o gün ki durumunu Tasarruf et....

Bizim mahallede kiracılar hep subaydı, erdoğan mahallesinde hep subay aileleri otururdu, bizim oralarda okumamış kız uygun değildi,

kentte gayrimüslim insanlar var mıydı yerli halkla ilişkiler nasıldı?

Öncelikle; şahsen ben hatırlıyorum bizim çocukluğumuzda Madam Antula teyze vardı, semerciler başında otururdu, annesi ile antula abla hasır bilezik yapardılar, Erdoğan yolu dedimin zamanında ruslar yapmışlar, arazinin büyük bölümü dedeme aitti.

Çocukluk döneminizde musikiye katkısı olan kimler vardı?

Öncelikle; Temel abi, Süheyla Altmış dört; Hamit abi, Sabahattin Ağabey, Suat Kurtuldu, Oktay Özkazanç....

Sanatçılar konser vermeye Trabzon'a geliyordular, Ahmet ÜSTÜN gibi...

Kentteki musiki çalışmalarını takip ettiniz mi?

Temel ağabey hayattayken daha sık gidip geliyorduk Trabzon'a, M. Semih ile de benim iyi tanıdığım birisidir, hatta Temel Ağabey vefat ettikten sonra anma konseri yapılmıştı, udumla geldim solo yaptım hatta Zekai TUNCA 'da vardı, birde kentteki müşterek koroları birleştirip benim yönetimime vermiştiler...

Şimdi bir defa Trabzon'da bir devlet korosu kurulmalıydı, demin de anlattım ya Diskotek kılavuzu buluyorduk orda, birkaç musiki cemiyeti var orada sanırım ama ayrı telden çalışıyorlar anladığım kadarıyla birlik çok fazla yok, ama birleşip bir kuvvet meydana getirirler çok daha iyi olur, şu şeflik konusu ayrı konuşulması gereken bir konu...

Beni Devlet sanatçısının yapılarının nedenlerinden biride Türk müziğinde ki şeflik alanına yeni bir anlayış getirmeye çalışmamdan, eserleri hamur gibi yoğurabildiğim için, hele bizim Türk müziğinde nüans işaretleri genelde kullanılmıyor, kime kalıyor icra kar'a kalıyor, sen eseri hazmetmeden koroyu yönetmeye kalkıyorsun, benim yanında Cevdet Çağla, Yorga BACANOZ gibi işinin virtüözünü olan insanlar vardı.

Mevlana'nın Ulu ses'i metnini besteleme görevini bana verdiler birde yaklaşık 2.2,5 saatlik bir eser oratoryo tarzında metni besteledim ve çok sesli Türk müziği sistemine göre dörtlü korolar kullanmak suretiyle ve bir yıl uğraştım bu görevle ve konser verildi herkes ayakta ağlayarak alkışladı ve İstanbul festivale davet ettiler bizi ve her aralık ayında İzmir'de verdik konseri

"Mevlana'nın Uluses" eserinde Türk müziğinde öğrenmek istediğiniz her şey var bütün usuller, bir çok makamları bir arada kullanarak eseri oluşturdum

EK-B

Şekil.B.1. (Kaynak :M Semih BAYLAN Arşivi)

Trabzon'daki azınlıkların kurduğu Trabzon Filarmoni Orkestrasıdır. Offenbach'ın Trabzon Prensesi adlı senfonik eserini Trabzon'da seslendiren orkestradır. Fotoğraf 20.yy başları.

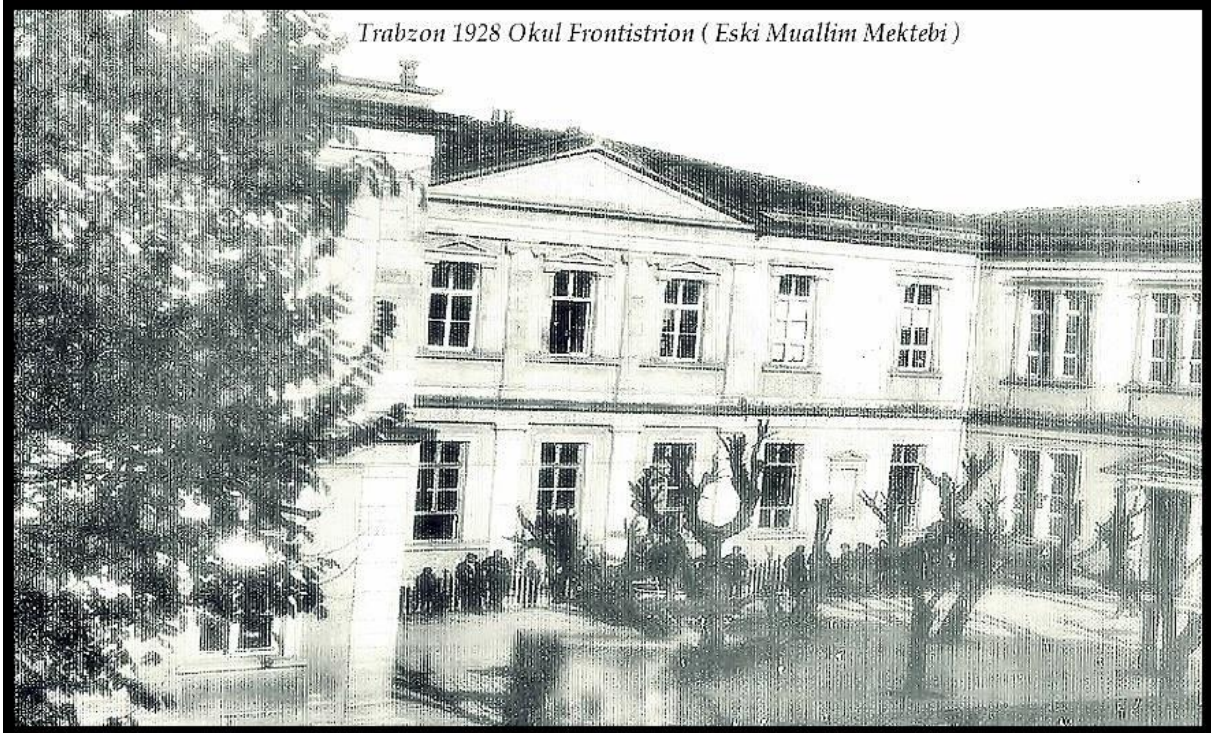
Şekil.B.2. (Kaynak:M Semih BAYLAN Arşivi)

Osmanlı dönemindeki Trabzon Belediyesine ait mehteran bölüğü-1900'lü yılların başı

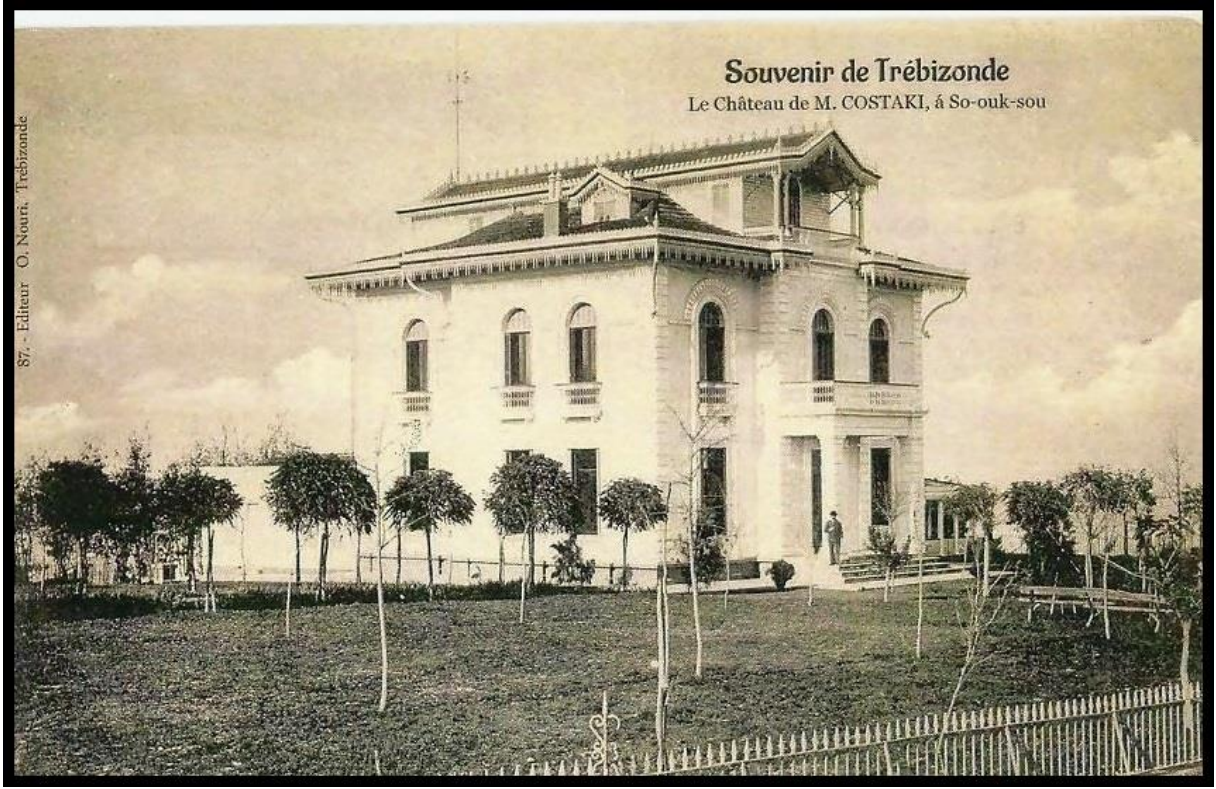
Şekil.B.3. (Kaynak:M Semih BAYLAN Arşivi)

Trabzon Kemer kaya mahallesinde bulunan " Saint Gregiore Katedrali" 1-20..yy başları.Katedral kente günümüzde .

Şekil.B.4.(Kaynak: M. Semih BAYLAN Arşivi) .Eski Muallim (öğretmen) mektebi - yıl:1928

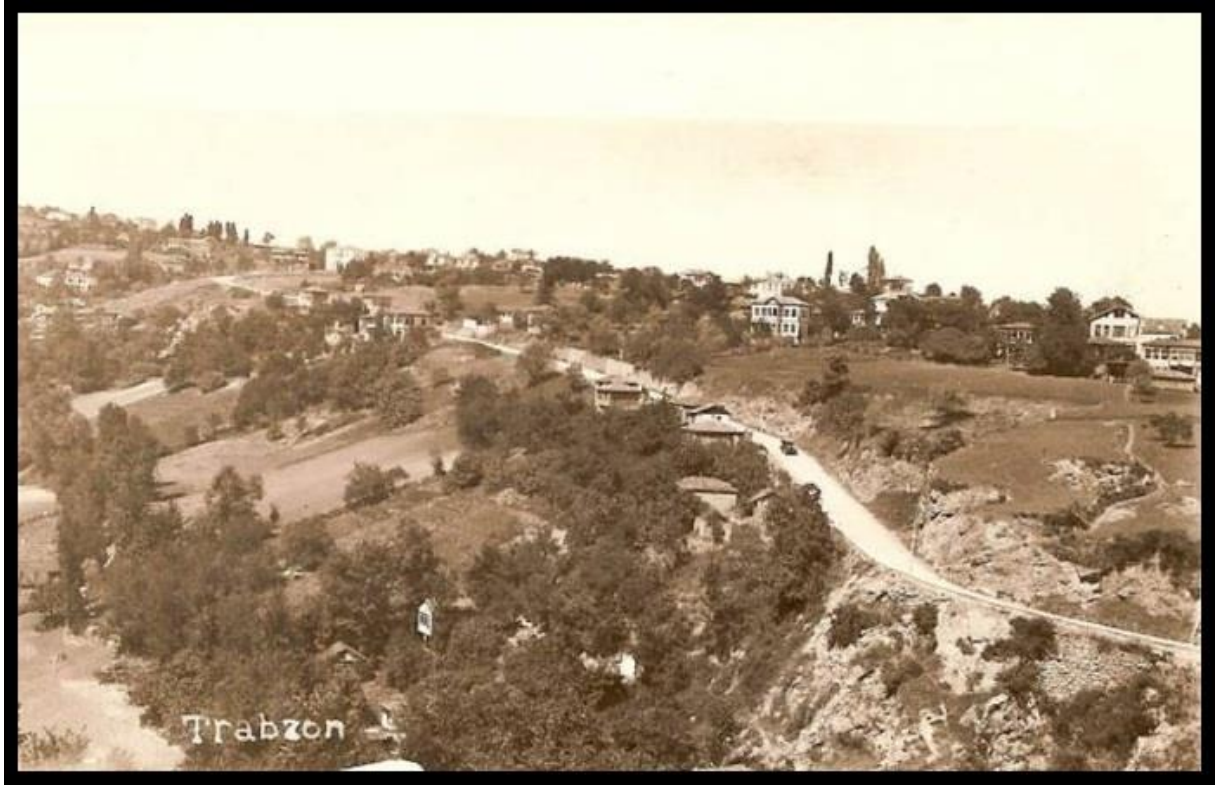
Şekil.B.5. . (Kaynak:M Semih BAYLAN Arşivi)
Kostaki Köşkü Soğuksu mevki (Tarihi tam olarak bilinmiyor)

Şekil.B.6.(Kaynak:Atilla Alp BÖLÜKBAŞI Arşivi) Kentte gösterim yapılan tiyatro temsilli yıl:1930'lar

Şekil.B.7. (Kaynak:Atilla Alp BÖLKBAŞI Arşivi)Bir tiyatro temsili (Tarihi tam olarak bilinmiyor)

Şekil -B.8. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi) .Erdoğdu Soğuksu yolu yıl:1932

Şekil.B.9. (Kaynak:Atilla Alp Bölükbaşı)
Atatürk'ün Trabzon kentinde gelişi (1930 yada 1937 yılı)

Şekil-B.10. (Kaynak M .Semih BAYLAN Arşivi) Meydan Parkı önü dolmuş-taksiler-1950

Şekil.B.11. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi) Trabzon ili Belediye bandosu-1958

Şekil.B. 12.(Kaynak:Gölnaz Teymur Arşivi)

.A.Selim TEYMURUN Türk Müziği topluluğu ile birlikte İdman Ocağında musiki çalışması(1952)

Şekil.B.13. (Kaynak:Suat KURTULDU Arşivi)
Süleyman ŞAKAR ses yarışması ikincisi yıl:1957

Şekil.B.14. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi) Trompetçi İsmail Ocak ve ekibi konser anında yıl:1960'lar

Şekil.B.15. (Kaynak:Suat KURTULDU Arşivi)
Bölgeler arası yarışma gecesi Zekai TUNCA koroyu yönetirken yıl:1969

Şekil.B.16. (Kaynak:Suat KURTULDU Arşivi)
Ziya GERÇEK ile Suat KURTULDU mahalli TV yayınıdayken-1970'li yıllar

Şekil.B.17. (Kaynak:Taşkın ÖZER Arşivi)
Zekai TUNCA Konseri (Tarihi tam olarak bilinmiyor)

Şekil.B.18. (Kaynak: Natali Avazyan Koleksiyonu)
Trabzon - Beşikdüzü Köy Enstitüsü Orkestrası Müzik Öğretmeni Mustafa Kamacıoğlu ile
1940'lı yıllar

Şekil.B.19. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi)

Bölgeler arası düzenlenen ses yarışması T.Şükrü DOĞRU ve Arkadaşları,bu yarışmada Burhan BAKIŞKAN birinci,Zekai TUNCA ikinci olmuştur. yıl:1971

Şekil.B.20. (Kaynak:M. Semih BAYLAN Arşivi)
Mustafa SAĞYAŞAR'A fahri hemşirelik beratı Av.Mustafa KURTULDU tarafından verilirken
yer:Kışlık Saray Sineması yıl:1982

Şekil.B.21.(Kaynak: Atilla Alp BÖLÜKBAŞI)

Avni ANIL ve Suat KURTULDU' NUN Temel Şükrü DOĞRU'YU soğuksudaki evinde ziyaret ederken .

Şekil.B.22. (Kaynak:Umut UZUNALİ Arşivi)
TLYD -Vakfı İstanbul AKM Klasik Türk Musikisi Konseri
Şef;Ferruh UZUNALİ

Şekil.B.23. (Kaynak:UMUT UZUNALİ Arşivi)
TLYD Vakfının Bakırköy Musiki derneği işbirliği ile düzenlenmiş İstanbul-AKM Türk müziği konserinden bir kare .

Şekil.B.24..Ka-fem Tasavvuf Müziği Bayan Topluluğu-2013 (Kaynak:Kafem Akademi Arşivi)

5. SANAT GÜNLERİ
TRABZON SANATEVİ
SANAT GÜNLERİ

KATILIMCILAR

Adnan Taç-Ali Kabveci-Ali Öz-Ali Sezgin-Bekir Gerçek-Cem Tarım-Cevat Çapan-Cihan Sağlam
Cihan Yurtcu-Cağdas Yazıcılar ve Sanatçılar Derneği-Doğu Yücel-Doğan Hızlan-Dummuş Ali Özlük
Gurup Beyaz Saçlılar-Hasan Kantarcı-Haydar Ergülen-Hikmet Aksoy-Hüseyin Albayrak
Hüseyin Sabri Kurtuldu-Karadeniz Plastik Sanatçılar Derneği-Karadeniz Yazıcılar
Birliği Derneği-Kenan Saraloğlu-Kıyık Kültür Sanat Derneği-Latif Tekin-Mehmet Özdemir
Mizah Sanatı Derneği-Mehmet Ünal-Muhammet Çakıral-Murat Aşar-Murat Başman
Mustafa Resat Sümerkan-Müfit Semih Baylan-Nilüfer Açıkaltın-Osman Kemal Kayra
Salih Hayal-Sayım Çınar-Sevinç Erbulak-Sezgin Yaman-Serapetin Yetimoğlu-Şükri Erbaş
Trabzon Fotoğraf Sanatı Derneği-Trabzon Görmeye Engelliler Sanat ve Spor Kulübü
Trabzon Liselerinden Yetişenler Kültür ve Dayanışma Derneği-Trabzon Müzik ve Halkoyunları
Gençlik Spor Kulübü Derneği-Trabzon Şehir Tiyatrosu Derneği-Türkiye Yazıcılar Birliği
Trabzon Şubesi-Uğurcan Başman-Yaşar Bedri Özdemir-Zeki Demirkubuz

1-9 2013 HAZİRAN

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın maddi katkılarıyla.

Tüm Etkinlikler Sanatevi'nde ve Ücretsizdir.
www.trabzonsanatevi.org
trabzonsanatevi@gmail.com
Trabzon Sanatevi Cumhuriyet Mahallesi Özgür Caddesi No:18 TRABZON-Telefax: 0462 326 24 07

Şekil.B.25. (Kaynak:Adnan TAÇ Arşivi)
Trabzon Sanat evinin geleneksel hale gelen sanat günleri tanıtım afişi.

Şekil.B.26. (Kaynak:TLYD Arşivi)
TLYD Vakfının düzenlenmiş olduğu Bilge ÖZGEN Eserleri konseri yıl:2013

Şekil.B.27. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfı Türk Müziği Topluluğu somaya yardım konseri yıl:2014

Şekil.B.28. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfı Türk Halk Müziği Somaya yardım konseri(yıl:2014)

Şekil.B.29. (Kaynak:M .Semih BAYLAN Arşivi)

TYLC'İN T.Şükrü DOĞRU ve Arkadaşları grubunca düzenlenen konserin duyuru afişleri yıl:1971

BAYLAR

KENAN ATALAY
AHMET ONUR
NUSRET ONUR
SALİH ALADAG
ZAFER ALGAN
ÖZKAN ÖZTÜRK
KÖKSAL YAVUZ
MUSTAFA SAMANCI
SALİH KAZANCIĞLU
BEDUH ATAKAN
ÖMER FARUK KABADAYI
EROL ASLAN
AHMET AKGÜN
MIKAIL TOKDEMİR
AH KEMAL MUMCU
CENGİZ SAĞLAM
M. SAMİ TIRYAKI
BÜLENT İSAK

BAYANLAR

SOLMAZ ALIYAZICIOĞLU
SERPİL ŞAKAR
ZİŞAN ONAL
SONGÜL SATIR
DENİZ DİNÇER
NEVİN ÖÇER
MUKADDER KORKMAZ
OYA OFLUOĞLU
HÜLYA KESKİNALEMDAĞ
MERVE SEZEN
SEMRA CILARA
YÜKSEL ÇALAP
EMEL ŞİMŞEK
FUNDA BAHADIR
SEHER BERBER
SEVGİ UZUNCAN
HANDAN KOLAYLI
YILDIZ HASPULAT
ÖZLEM AYDIN
RAZİYE SİNİK SARAN
DİLEK EYÜBOĞLU
DUYGU KELES
MÜNEVVER TANDOĞAN
ESMANUR MAKUL

SAZLAR

KEMANLAR

CEMAL ZİHNİ ERENEL
NESLİHAN UZUN
GÖZDE SARAÇ
MEHMET AKIF ÇİTA
İŞİL İSAK

KANUNLAR

ALİHAN KOLAYLI
ELVAN HAYALI DEMİRCİ

VİOLONSEL

VOLKAN İHTİYAR

UDLAR

ADIL KOLAYLI
GÖKHAN MACİT
EKREM ÇAPKINOĞLU
RACİ AYRANCI

YAN FLÜT

NİSA CİNEMRE

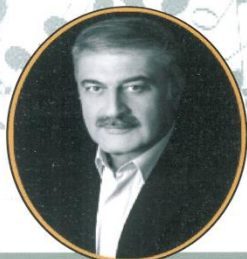
RİTM

MUHARREM ÇAĞRI ŞEN

TÜRK MÜZİĞİ KONSERİ

TRABZON LİSELERİNDEN YETİŞENLER
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ-VAKFI
TÜRK MÜZİĞİ KOROSU

KONUK SANATÇI
MÜNİP UTANDI

ŞEF
ÖZDEMİR HAFIZOĞLU

TARİH: 30 MAYIS 2010 PAZAR
SAAT: 19.30
YER: KTÜ OSMAN TURAN KONGRE MERKEZİ

www.tlyd.org.tr

Şekil:B.30. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlediği konuk sanatçı;Münip UTANDI'NIN katıldığı Türk Müziği konserinin broşürü - yıl:2010

I. BÖLÜM

SEGÂH PEŞREVİ   BESTE : YUSUF PAŞA

HER NEFES ÖMRÜMDE BİNBİR HASRETİN, AHIN TUTER
SEGÂH ŞARKI   BESTE : ŞERİF İÇLİ

GECE SESSİZ VE KARANLIK YİNE HERŞEY UYUMUŞ
SEGÂH ŞARKI   BESTE : GULTEKİN ÇEKİ

GÖZLERİNDEN İÇTİ GÖNLÜM NEŞ'Yİ
SEGÂH ŞARKI   BESTE : ŞUKRÜ ŞENOZAN
SOLİST : MERVE SEZEN

SEVDA YARATAN GÖZLERİNİ HER ZAMAN ÖPSEM
SEGÂH ŞARKI   BESTE : YESARİ AŞİM ARSOY

NİNNİ
SEGÂH ŞARKI   BESTE : ŞERİF İÇLİ
SOLİST : ÖZLEM UZUN

GEL GİTME KALMASIN GÖZÜM YOLLARDA
SEGÂH ŞARKI   BESTE : KAPTANZADE ALİRİZA BEY

DUYDUM KI GÜZEL
AÇEMKÜRDİ ŞARKI   BESTE : MUZAFFER İLKAR

BAHARLA HAZAN BİRLEŞEMEZ
AÇEMKÜRDİ ŞARKI   BESTE : AVNİ ANIL

YOLLARDA KALAN GÖZLERE
AÇEMKÜRDİ ŞARKI   BESTE : MUZAFFER İLKAR

ZEHRETME HAYATI BANA CANANIM
AÇEMKÜRDİ ŞARKI   BESTE : ZEKİ MÜREN
SOLİST : SALİH KAZANCIĞLU

EN SONUNDA SEN BENİMİN
AÇEMKÜRDİ ŞARKI   BESTE : TEOMAN ALPAY

AÇEMKÜRDİ SİRTO   BESTE : ÖZDEMİR HAFIZOĞLU

BIYOĞRAFI

MÜNİP UTANDI

Münip Utandı, 24 Ağustos 1952 yılında Antakya'da doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini bu şehirde tamamladı.

İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ndeki yüksek öğrenimi sırasında, Ruhi Ayangil yönetimindeki Boğaziçi Üniversitesi Türk Müziği Kadrosu'na, Dr. Ali Rıza Kural yönetimindeki Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Korosuna, Melahat Pars yönetimindeki Kadıköy Musiki Cemiyeti'ne ve daha sonra Süheyla Altınışdört ve Ender Ergün yönetimindeki Üniversite Korosunun çalışmalarına devam etti.

1976 yılında kurulan Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nun ilk kadrosunda yer aldı. Bu tarihten itibaren, kendisinden büyük destek gördüğü Nevzat Altı ile çalışmalarını sürdürdü. Koronun yurt içi ve yurt dışında verdiği konserlerle TV ve Radyo programlarında solist olarak görev yaptı.

Çok sayıda özel konserler veren Münip Utandı, bazı TV dizilerine tiyatro oyunlarına ve radyofonik piyeslere sesliye katkıda bulundu. "Bach Günleri" ve "Akl-ı Selim'in Müziği" gibi birçok uluslararası müzik festivallerine solist olarak katıldı.

Sesinin genişliği ve orijinal rengiyle, üslubunun klasik anlamdaki doğruluğu gibi birçok açıdan son dönemin önde gelen yorumcularından biri olarak kabul edilmektedir.

Münip Utandı'nın "Aynalıkavak'tan Kalamış'a", "Münip Utandı", "Bitmese Sevgi" ve son olarak "Seslenişler, Bekleyişler" adlarını taşıyan dört albüm çalışması bulunmaktadır.

Stilize resim ve desen çalışmaları da bulunan sanatçı, bu alandaki eserlerini 1994 yılında Beyazıt Devlet Kütüphanesi'nde düzenlediği bir konser sırasında sergilemiştir.

Anne ve Bebek Sağlığı Vakfı'nın mütevelli heyetinde olan Münip Utandı bu vakfın yararına da zaman zaman konserler vermektedir.

Halen görev yaptığı Kültür Bakanlığı İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu'nda Sanat Kurulu üyesi olan Münip Utandı, ses sanatçısı Ceyda Utandı ile evlidir. Kızı Merve, İ.T.Ü. Türk Müziği Devlet Konservatuarı mezunudur.

II. BÖLÜM

SOLO ŞARKILAR

SOLİST

MÜNİP UTANDI

KÜLTÜR BAKANLIĞI İSTANBUL DEVLET KLASİK TÜRK MÜZİĞİ SANATÇISI

www.tlyd.org.tr

Şekil:B. 31. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlediği konuk sanatçı;Münip UTANDI'NIN katıldığı Türk Müziği konserinin broşürü - yıl:2010

I. BÖLÜM

Hisarbuselik Peşrevi..... Kemal BATANAY
Hisarbuselik Yürük Semai..... Zekai Dede Efendi

Gönülüm Heves-i
Gönülüm heves-i zülf-i sıyehkâre düşürdüm
Mürg-i dilimi ateş-i hicrane düşürdüm
Gül şevkine bittap bu gün nâleler ettim
Sadpare dil-i gonca-i gül fâme düşürdüm

Hisarbuselik Şarkı.....Tanburî Mustafa Çavuş

Dü Çeşminden Gitmez Aşkın Hayali

Dü çeşminden gitmez aşkın hayali	Ben o yarın bendesiyim
Kiblem okdu bana dostun cemali	Bende-i efkendesiyim
Rah-i aşka süvar olup gitmeyen	Bahçesinde bülbülyüm
Ey efendim nice bilsin bu hai	Cânım güldür cemali

Hisarbuselik Şarkı..... Şakir Ağa

Umulmazdı Bu İş Senden

Umulmazdı bu iş senden
Nasıf açtın acıp benden
Gönül olmuşken efkenden
Nasıf geçtin acıp benden

Hisarbuselik Şarkı.....Denizoğlu Ali Bey

Yandırm Deminden Ağyar Elinden

Yandırm deminden ağyar elinden	Bilmem nideyim feriyad edeyim
Zalim dîlinden ağyar elinden	Kaçıp gideyim ağyar elinden
O yarla sohbet canıma minnet	Subhadek zanım, ah etmek kârım
Düşer mi fırsat ağyar elinden	Yandırmır halim ağyar elinden

Hisarbuselik Şarkı.....Tanburî Mustafa Çavuş

Dök Zülfünü Meydana Gel

Dök zülfünü meydana gel	Verdim cevap ünvan ile	Kestin mi tarî üfeti
Sür atını ferzana gel	Yaktın sinem sızan ile	Kırdın mı cam-ı sohbeti
Al daireni hengâma gel	Müştağ sana bin can ile	Çektirme barî firkatı

2

Suznak Şarkı ..... Gavsî BAYKARA

Dokunma Kalbime

Dokunma kalbime zira çok incedir kınılır
O tıpkı mâbede benzer ki orda hiçkinilir
Gülersen aşkıma gönülüm harab olur yıkılır
O tıpkı mâbede benzer ki orda hiçkinilir

Suznak Şarkı.....ANONİM

A Benim Mor Çiçeğim

A benim mor çiçeğim	Güzelim görmeyeli
Sen doldur ben içeyim	Hayli zamandır seni
Ahdettim yemin ettim	Canım fedâ yoluna
Uğruna öleceğim	Özme artık bendeni

Elmanın alına bak
Dön de bir dâlima bak
Yaktın kül ettin beni
İnsafsız halime bak

Hüzzam Şarkı.....YusuF NALKESEN

Olanlar Oldu Geçti

Olanlar okdu geçti artık, sen ne dersen de
Benim kağar suçlusun, suçlusun bunda sen de
Tek ben mi sebep oldum bu hâle gelmemize
Benim kağar suçlusun, suçlusun bunda sen de

Hüzzam Şarkı.....Avni ANIL

Ömrümüzün Son Saati

Ömrümüzün son saati çalmadan gel ne olur
Sensiz yorulan şu kalbim durmadan gel ne olur
Yaşamak ezişini sevdamızla söyleyelim söyleyelim
Hala seviyor mu diye sormadan gel ne olur

3

II. BÖLÜM

Nihavend Peşrev..... H. Saadetin AREL
Nihavend Şarkı.....O.Nihat AKIN

Güzel Bir Göz Beni Attı Bu Derin Sevdaya

Güzel bir göz beni attı bu derin sevdaya
Benziyor şimdi benim ömrüm uzun rüyaya
Yarı karşımda görsem de dalarm hülâyaya
Benziyor şimdi benim ömrüm uzun rüyaya

Nihavend Şarkı.....Avni ANIL

Aşk Nedir, Nasıldır.

Solist.....Murat UZUNALI

Nihavend Şarkı.....Avni ANIL

Biraz Kül Biraz Duman

Biraz kül biraz duman o benim işte
Kerem misali yanan o benim işte
İnanma gözlerine, ben ben değilim
Beni sevdiğin zaman o benim işte

Nihavend Şarkı.....Avni ANIL

Bir Alev Bir Işık

Bir alev bir ışık senin bakışın	Başkadır sevdiğim senin gözlerin
Gözlerin içimde yanar gibidir	Bakışın o kadar esrarlı derin
Göğsüne bir tulum çiçek takışın	Doğrudu olmasa söylediklerin
Bir bahar içinde bahar gibidir	Görüm o sözlere kanar gibidir

Kürdîlîhicazkâr Şarkı.....Alaaddin YAVAŞÇA

Başka Söz Söylemem, Aşkta Yana Ben

Solist.....Beduh ATAKAN

Hicaz Şarkı.....Avni ANIL

Sevmiyorum Seni Artık

Sevmiyorum seni artık, gözlerimi geri ver
Yalanmış yeminlerin hep, sözlerimi geri ver
İsyanı tanımadım ben, seni sevmeden önce
O, en mahzun o, en mahçup yüzlerimi geri ver

4

Şekil.B.32. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD'NİN düzenlediği Türk müziği konser program broşürü

PROGRAM	
17.30-18.00	HALK OYUNLARI GÖSTERİSİ TONYA BELEDİYESİ HORON EKİBİ
18.00-19.00	PANEL 'TRABZON' A KADIN GÖZÜYLE BAKMAK, OLANAKLAR VE ENGELLER' Oturum Yöneticisi: Neriman ÇALAP / Eğitimci-Şair-Yazar İnci EMİRZEOĞLU / Trabzon KA-DER Şb. Bşk. Kent Konseyi Kadın Mac. Bşk. Sinem MİSİRLİOĞLU / BM Kadın Hakları Ortak Prog. Trabzon Koordinatörü Cavidan YILMAZ / Trabzon Kadın Platformu Adına Yaşam Kadın Merk. Bşk.
19.30-20.30	KONSER 'SISLI RÜYA'
23 Şubat 2010, SALI	
12.00-13.00	PANEL 'TRABZON' DA GÜNDEM Ergun ATA / Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Sait ÇAMÖĞLÜ / İktisat Gazetesi Sahibi Osman DİYADIN / Karadeniz Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ali ÖZTÜRK / Günahakı Gazetesi Sahibi Yusufl TURGUT / Taka Gazetesi Genel Yayın Yönetmeni
13.00-14.00	SÖYLEŞİ 'TRABZON DA EĞİTİMİN DÜNÜ BUGÜNÜ' Hamdi İLHAN / Yayın Eğitim Eski Genel Müdürü Mustafa TURHAN / Orta Öğretim Eski Genel Müdürü
14.00-16.00	PANEL 'GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE TRABZON'DA SPOR VE TRABZONSPOR' Oturum Yöneticisi: Erdoğan ARIKAN / TRT Stadyum Prog. Yapımcısı-Sunucusu Nizamettin ALGAN / Trabzonspor Eski Divan Başkanı Ergun ATA / Trabzon Gazeteciler Cemiyeti Başkanı Saner AYAR / Trabzonspor Basketbol Kulübü Yönetim Kurulu Başkanı İhsan ÖKSÜZ / TSYD Trabzon Şube Başkanı Ali ÖZDAR / Trabzonspor Divan Başkanı Ahmet Suat ÖZYAZICI / Trabzonspor Tek. Danışmanı-Trabzonspor Eski Tek. Dir. Tansu POLATKAN / TRT Futbol Futbol Programı Yapımcısı-Sunucusu Dr. Hasan YENER / Trabzonspor Kulübü Genel Sekreteri
16.00-16.45	BELEDİSEL 'HAYRİ GÜR İLE BAŞBAŞA' Hazırlayan: Devrim HACISALİHOĞLU
16.00-16.30	ŞİİRLERDE TRABZON Sunuş: Çiğdem SEZER / Şair-YAZAR Serkan TÜRK / Şair-Yazar
16.45-17.00	HALK OYUNLARI GÖSTERİSİ TONYA BELEDİYESİ HORON EKİBİ
17.00-18.30	PANEL 'ANILARDA TRABZON' Nesrettin ERGÜNEZ / Eczacı-Yazar Bekir GERÇEK / Mimar Prof. Dr. Zeyyat HATİPOĞLU / İTÜ Emekli Öğ. Üyesi Feyyaz KUĞU / Mimar
19.30-20.30	KONSER 'FUAT SAKA'
20.30-21.30	HALK OYUNLARI GÖSTERİSİ AKÇAĞABAT BELEDİYESİ AKÇAĞABAT FOLKLOR DERNEĞİ HORON EKİBİ
24 Şubat 2010, ÇARŞAMBA	
18.30-24.00	GELENEKSEL TRABZON BALOSU ANKARA SHERATON OTELİ BÜYÜK SALON Balo davetiyeleri, ücretli karşılığında vakri standından veya Trabzon Vakfı'ndan temin edilebilir. * Trabzon Balosu dışındaki tüm etkinliklerin giriş ücretlidir. * İşaretili etkinlikler Cumhuriyet Tarihi Müzesi Salonu'nda yapılacaktır.

HER YÖNÜYLE TRABZON ETKİNLİKLERİ-4

20-23 ŞUBAT 2010

PROGRAM
ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ-ANKARA

Çağdaş Sanatlar ve El Sanatları Sergileri, Ürün Show'ları, İmza Günleri, Dinletiler, Yöresel Yiyecekler, Yayıya Pazarı, Kamu ve Özel Sektör Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, Gazeteler, Radyolar ve Yayın evleri ile dört günlük etkinlik boyunca Trabzon'u yaşamaya, horon oynamaya davet ediyoruz.

Şekil.B.33. (Kaynak:TLYD Arşivi)

TLYD Vakfının her yıl Ankara'ya gidip Türk Müziği konseri verdiği etkinlik programı

TURK MUZIGI KONSE

KEMANLAR
NESLİHAN UZUN
MEHMET AKİF ÇİTA
ONUR ÖZTÜRKOĞLU
FUAT KARAYAVUZ
RESULHAN HAFIZOĞLU
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Saz Sanatçısı
AZİZ ŞÜKRÜ ÖZOĞUZ

KANUNLAR
ALİHAN KOLAYLI
ELVAN HAYALİ DEMİRCİ

UDLAR
ADİL KOLAYLI
RACİ AYRANCI

VİYOLONSEL
AHMET ABRUR

YAN FLÜT
NİSA CİNEMRE

RİTM
ALP EREN KALAYCI

www.tlyd.org.tr

**TRABZON LİSELERİNDEN YETİŞENLER
KÜLTÜR ve DAYANIŞMA DERNEĞİ-VAKFI
TÜRK MÜZİĞİ KOROSU**

**KONUK SANATÇI
SİNEM ÖZDEMİR**

**ŞEF
ÖZDEMİR HAFIZOĞLU**

**TARİH: 29 MAYIS 2011 PAZAR
SAAT: 19.30**

YER: KTÜ OSMAN TURAN KONGRE MERKEZİ

Şekil.B. 34. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlemiş olduğu ve konuk sanatçı olarak ; Sinem ÖZDEMİR'İN sahne aldığı Türk Müziği konser broşürü

TRABZON LİSELERİNDEN
YETİŞENLER KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ - VAKFI

SEYMEN İLİNDEN **HORON** İLINE TÜRKÜLER

ANKARA TRABZON VAKFI

TÜRK HALK MÜZİĞİ KONSERİ

ŞEF
TRT SANATÇISI SERBÜLENT YASUN

TARİH: 30 NİSAN 2011

SAAT: 19.30

YER: KTÜ OSMAN TURAN KONGRE MERKEZİ

www.tlyd.org.tr

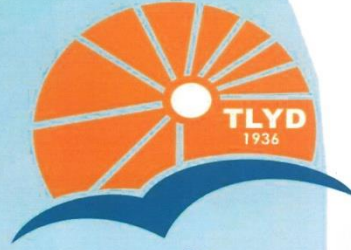
www.trabzonvakfi.org.tr

HACISALİHOĞLU

Yaşamlamak mekânları inşa eder.

Şekil.B.35. (Kaynak :TLYD Arşivi) TLYD Vakfının düzenlemiş olduğu THM müziği konserinin afişi

**TRABZON LİSELERİNDEN
YETİŞENLER KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ - VAKFI**

SOLİSTLER GEÇİDİ

ŞEF: ÖZDEMİR HAFIZOĞLU

TARİH: 10.06.2012 PAZAR

SAAT : 20.00

YER : TRABZON SANATEVİ

(ZEYTİNLİK CAD. ESKİ VALİ KONAĞI)

www.tlyd.org.tr

Şekil.B.36(Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının Sanat evi işbirliği ile düzenlediği Trabzon Sanat evi Sanat günlerinin etkinlik afişi

BAYANLAR

AYNUR ÖZTEN
BÜŞRA KÖSE
EMİNE EYÜBOĞLU
FATMA KELEŞ
FÜSUN KAHRAMAN
GÜZİN ŞAHİNLER
HALE ÇIRAY
HARIKA ÇELİK
İLKNUZ ÖZMEN
KERİMAN SAKA
MELTEM ŞENTÜRK
MERYEM ERDOĞDU
MUKADDER KORKMAZ
NADİDE ALTIN
NEBAHAT KAPLAN
NESLİHAN İSKENDER
SANİYE SULTAN ALBAYRAK
SUSEL ELİTEZ
ŞEBNEM TAHMAZ
ZEYNEP GÜMRÜKÇÜ

SUNUCU
AYŞEGÜL KARBUZ AKYÜZ

SAZLAR
ORKESTRA ŞEFİ
Yrd. Doç. Ersen VARLI

BAĞLAMA
ERSEN VARLI
ABDÜLKADİR REİS
ARIF TURAN
ÇAĞLA ARAZ
GONCA HANEDAN USLU
İLKER YOLSAL
KADRIYE YILDIZ
KEYVAN KHOŞHANDAM
SERKAN EYÜBOĞLU

KEMENÇE
COŞKUN ÜÇÜNCÜ

BAYLAR

A.HİKMET CÖMERT
ADİL BAL
AHMET ADANUR
AHMET AĞÜN
HAYRETTİN ÇIRAY
İSMET SADI ÜLKER
KAHRAMAN ÖZTÜRK
M. ONUR ÇAKMAK
MUAMMER SAYNAZ
OSMAN PEHLİVAN
SABRİ CORA
SİNAN YILDIZ
TEMEL UZLU
TUFAN BİÇİCİ
TEYFİK ŞENTÜRK
YAKUPHAN BİÇİCİ

KABAK KEMANE
ÖMER KÖSE

KAVAL
AHMET ENGİN MUHSİR

TULUM
CEM YAZICI

RİTM
ONUR ŞAHİN
ÖMER SELİM KÖSE

TÜRK HALK MÜZİĞİ KONSERİ

ŞEF
DOÇ. DR. ÖZLEM DOĞUŞ VARLI
YARDIMCI ŞEF
YRD. DOÇ. ERSEN VARLI

KONUK SANATÇI
ERDAL ERZİNCAN

KONUK SANATÇI
MERCAN ERZİNCAN

TARİH: 25 MAYIS 2013 CUMARTESİ
SAAT : 20.00
YER : KTÜ ATATÜRK KÜLTÜR MERKEZİ
www.tlyd.org.tr

Şekil.B.37. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının Türk Halk Müziği konserine ait konser broşürü-2013

TRABZON LİSELERİNDEN YETİŞENLER
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ-VAKFI

TÜRK HALK MÜZİĞİ KOROSU SOMA YARDIM KONSERİ

ŞEF
ÖZLEM DOĞUŞ VARLI
ORKESTRA ŞEFİ
ERSEN VARLI

Şekil.B.38. Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının 2014 yılında gerçekleşen soma faciası nedeniyle oradaki ailelere katkı sağlamak amacıyla düzenlenen THM konser afişi(

TRABZON LİSELERİNDEN YETİŞENLER
KÜLTÜR VE DAYANIŞMA
DERNEĞİ-VAKFI

TÜRK MÜZİĞİ KOROSU SOMA YARDIM KONSERİ

ŞEF
ÖZDEMİR HAFIZOĞLU

Şekil.B.39. (Kaynak:TLYD Arşivi) TLYD Vakfının 2014 yılında gerçekleşen soma faciası nedeniyle oradaki ailelere katkı sağlamak amacıyla düzenlenen TSM konser afişi

Bohéro PER UN BACCIO D'AMOR

The image shows a handwritten musical score for a piece titled 'Bohéro PER UN BACCIO D'AMOR'. The score is written on six staves. The first staff begins with a treble clef, a key signature of one sharp (F#), and a common time signature (C). The music is written in a single melodic line. The second staff continues the melody. The third staff is marked with a Roman numeral 'I' and contains a series of notes with stems pointing upwards. The fourth and fifth staves continue the melodic line. The sixth staff concludes the piece with a double bar line and a repeat sign. The handwriting is clear and legible.

Şekil.B.40 . (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi)

İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

ADIEU MON PAYS

Şekil.B.41. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi)

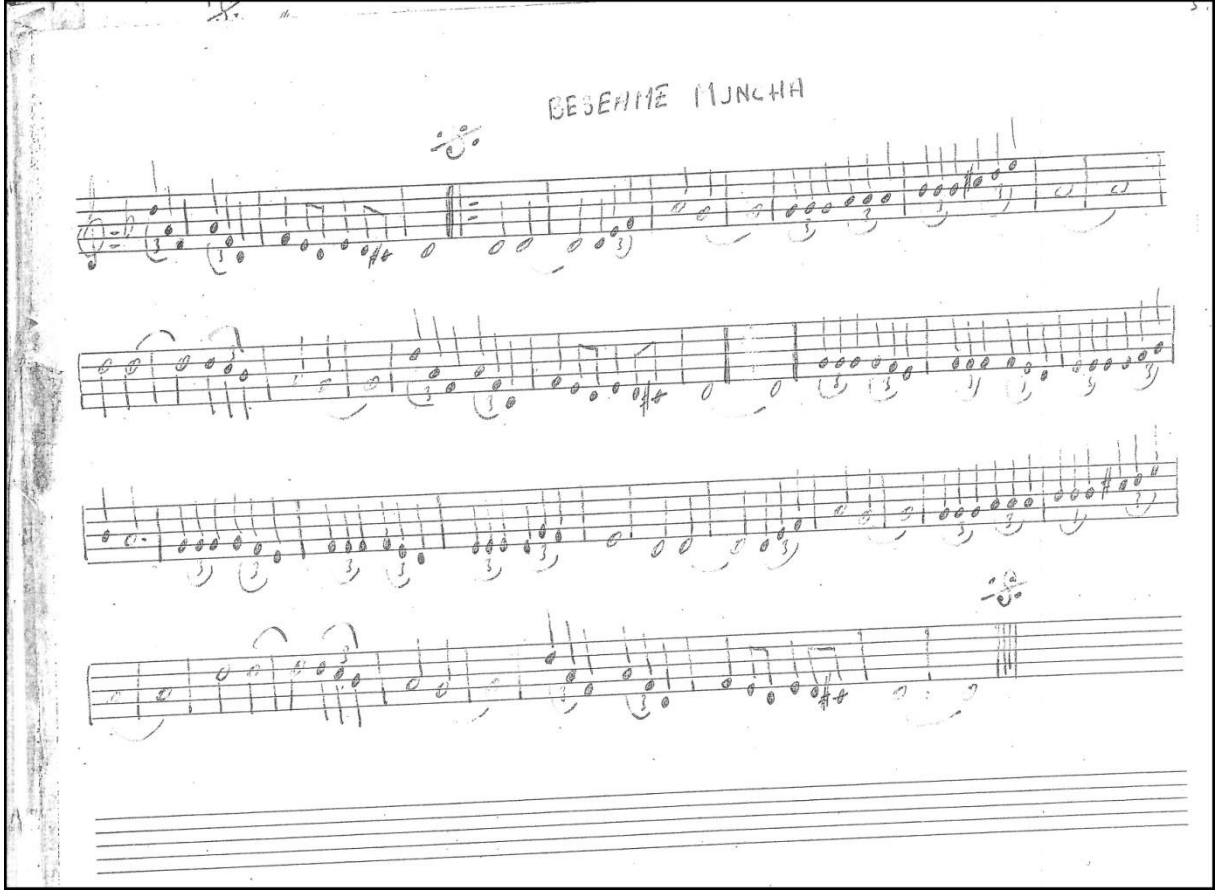
İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

SEN BENİMSİN

The image shows a handwritten musical score for the piece 'SEN BENİMSİN'. The score is written on four staves. The first staff begins with a treble clef and a common time signature (C). The music is written in a single melodic line. The second staff contains a double bar line and a first ending bracket labeled 'I'. The third staff continues the melodic line. The fourth staff also continues the melodic line and includes some handwritten annotations, including a sharp sign and a double asterisk. The score is enclosed in a rectangular border.

Şekil.B.42. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi)

İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

Şekil.B.43. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi)

İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

THE YOUNG ONES Rock Rumba

Şekil.B.44. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi) İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

Rock-Slow *NON HO L'ETA*

Handwritten musical score for 'NON HO L'ETA' by İsmail Ocağın. The score is written in 4/4 time and consists of four staves. The first staff is the treble clef, and the second is the bass clef. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with many triplets. The piece ends with a double bar line and a repeat sign. Below the staves are two empty staves.

Şekil.B.45. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi)

İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

Rock-Slow *NON HO L'ETA*

Handwritten musical score for 'NON HO L'ETA' by İsmail Ocağın. The score is written in 4/4 time and consists of four staves. The first staff is the treble clef, and the second is the bass clef. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, with many triplets. The piece ends with a double bar line and a repeat sign.

Şekil.B.46. (Kaynak:Bekir GERÇEK Arşivi)

İsmail Ocağın o yıllarda icra ettikleri kendisine ait repertuardan örnek eser notası

T.R.T Müzik Dairesi

T. S. M REP NO: 20187

- 1 -
NİHAVEND SARKI
(Melegim)

Güfte: İ. HAKKI ALTINTAS
Beste: ÖZDEMİR HAFIZOĞLU

DÜYEK

$\text{♩} = 132$

SEV Gİ LİM KOK LA YIP
Gİ LİM YIP (SAZ . . .)

ME LE BAK TI GİM GİM (SAZ . . .)
CA NİM GÜ LÜM Gİ Bİ SİN Gİ Bİ SİN

DA MA RİM DA A KAN BAL SÜ RÜP YE Dİ GİM KA NİM Dİ LİM Gİ Bİ Gİ Bİ

SİN SİN (SAZ . . .) GÜ ZEL LER GÜ ZE Lİ ÖZ LE MİM HAS RE TİM CA NİM SEV

Dİ GİM (SAZ . . .) BE Nİ TA MAM LA YAN SEY Rİ NE DAL Dİ GİM YA RİM Fİ LİM Gİ Bİ Gİ Bİ

SİN SİN (SAZ . . .) SİN SİN (SAZ . . .) SAZ

Şekil.B.47. (Kaynak:Özdemir Hafizoğlu Arşivi)

Özdemir Hafizoğlu'nun TRT Repertuarına girmiş Nihavent makamında ki eserlerinden biri

TRT REPERTUAR NO: SE3448

AKSAK SEMAİ

♩ =108

ŞEDARABAN SAZ SEMAİ

Özdemir HAFIZOĞLU

1.HANE

TESLİM

2.HANE

3.HANE

Şekil.B. 48. (Kaynak:Özdemir Hafizoğlu Arşivi)

Özdemir Hafizoğlu'nun TRT Repertuarına girmiş Şedaraban makamında ki saz semaisinin notası

TRT REPERTUAR NO: SE 3718
AKSAK SEMAİ

HİCAZKAR SAZ SEMAİ (Çağla)

Özdemir HAFIZOĞLU

♩=120

1.HANE

TESLİM

2.HANE

3.HANE

Şekil.B. 49.(Kaynak:Özdemir Hafizoğlu Arşivi)

.Özdemir Hafizoğlu'nun TRT Repertuarına girmiş Hicazkar makamında ki saz semaisinin notası

TRT REPERTUAR NO: S.E: 3720
AKSAK SEMAİ

ACEM AŞIRAN SAZ SEMAİ

(İlkay)

Özdemir HAFIZOĞLU

$\text{♩} = 120$

3

5

7

10

12

14

16

18

23

28

TESLİM

Kanun Beraber Kanun Beraber

2.HANE

3.HANE

4.HANE

YÜRÜK SEMAİ $\text{♩} = 152$

Şekil.B. 50. (Kaynak:Özdemir Hafızoğlu Arşivi)

Özdemir Hafızoğlu'nun Acem Aşiran makamında bestelemiş olduğu saz semasının notası

TRT REPERTUAR NO: SE 3718
AKSAK SEMAİ

HİCAZKAR SAZ SEMAİ (Çağla)

Özdemir HAFIZOĞLU

♩=120

1.HANE

TESLİM

2.HANE

3.HANE

Şekil.B.51. (Kaynak:Özdemir Hafizoğlu Arşivi)

Özdemir Hafizoğlu'nun TRT Repertuarına girmiş Hicazkar makamında ki saz semaisinin notası

TRT REPERTUAR NO: SE 3718
AKSAK SEMAİ

HİCAZKAR SAZ SEMAİ (Çağla)

Özdemir HAFIZOĞLU

♩=120

1.HANE

TESLİM

2.HANE

3.HANE

Şekil.B. 52 (Kaynak:Özdemir Hafizoğlu Arşivi)

Özdemir Hafizoğlu'nun TRT Repertuarına girmiş Hicazkar makamında ki saz semaisinin notası

8. ÖZGEÇMİŞ

20/06/1984 tarihinde Trabzon'da doğdu. İlk öğrenimini; 24 Şubat ilkokulu ve Cumhuriyet ortaokulunda, ortaöğrenimini ise Trabzon lisesinde tamamladı. Müzik çalışmalarına amatör olarak 1999 yılında TLYD (Trabzon Liselerinden yetişenler cemiyeti-vakfı) 'de başlayarak çeşitli konserlere katıldı. 2001 yılında Trabzon kentinde düzenlenen liseler arası tiyatro yarışmasında Trabzon Lisesinin tiyatro ekibinde oynayarak önce okulu temsil etmiş, il birinciliği aldıktan sonra iller Karadeniz bölge birincisi seçilerek "Kanaviçe " adlı oyunla tiyatro grubunda yer almıştır.

2003 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Müzik Öğretmenliği'ni kazanarak eğitim hayatına devam ederek burada eğitim hayatını tamamen müzik alanına yönlendirmiştir. Aynı zamanda derneklerde musiki çalışmalarına devam etmiştir. Okulda ana dal olarak Viyola eğitimi alan Akın bunun yanında piyano eğitimi görmüştür. Üniversite eğitiminde çeşitli orkestralarda bulunarak icracılık yönünü geliştirmiştir. Prof. Dr. Nazım BAĞIROV eserleri ve düzenlemeleri adı altında çok sesli koro ve orkestra konserlerinde görev almıştır. Daha sonra keman ve klarnet çalmayı öğrenmiştir.

2007 yılında mezun olup ilk görev yeri olarak Zonguldak ilinde müzik öğretmeni olarak göreve başlamıştır. Burada da çeşitli musiki derneklerine katılıp konserlerde görev almıştır. 2009 yılında askerlik görevi nedeniyle Amasya'da bulunmuştur. 2010 yılında evlenen Akın ,eş durumu tayini ile Trabzon/Maçka ilçesine bağlı Çatak beldesinde görevine devam etmiştir. Trabzon'a geldikten sonra musiki derneklerine devam edip, o yıl Trabzon Valiliği oda orkestrası grubuna viyola şefi olarak göreve devam etmiştir. Oda orkestrası ve derneklerde çeşitli konserlerde görev almıştır.

2013 yılı Şubat ayında Haliç Üniversitesi Türk Musikisi Tezli Yüksek lisans programını kazanmış ve burada Prof. Dr. Alaeddin YAVAŞÇA, Mutlu TORUN, Çetin KÖRÜKÇÜ, şan eğitimcisi; Nilgün ONAT ile çalışma fırsatı bulmuştur. Trabzon'da halen çeşitli kültürel, sanatsal etkinliklerde sazende,solist ve korist olarak görev almakta ve Trabzon/Maçka M. Akif ERSOY Anadolu Lisesinde müzik öğretmeni olarak görev yapmaktadır.

2010 yılında Ayşe TUNÇ ile evlenen Ömer AKIN'IN Azra Su adında bir kızını bulunmaktadır.